

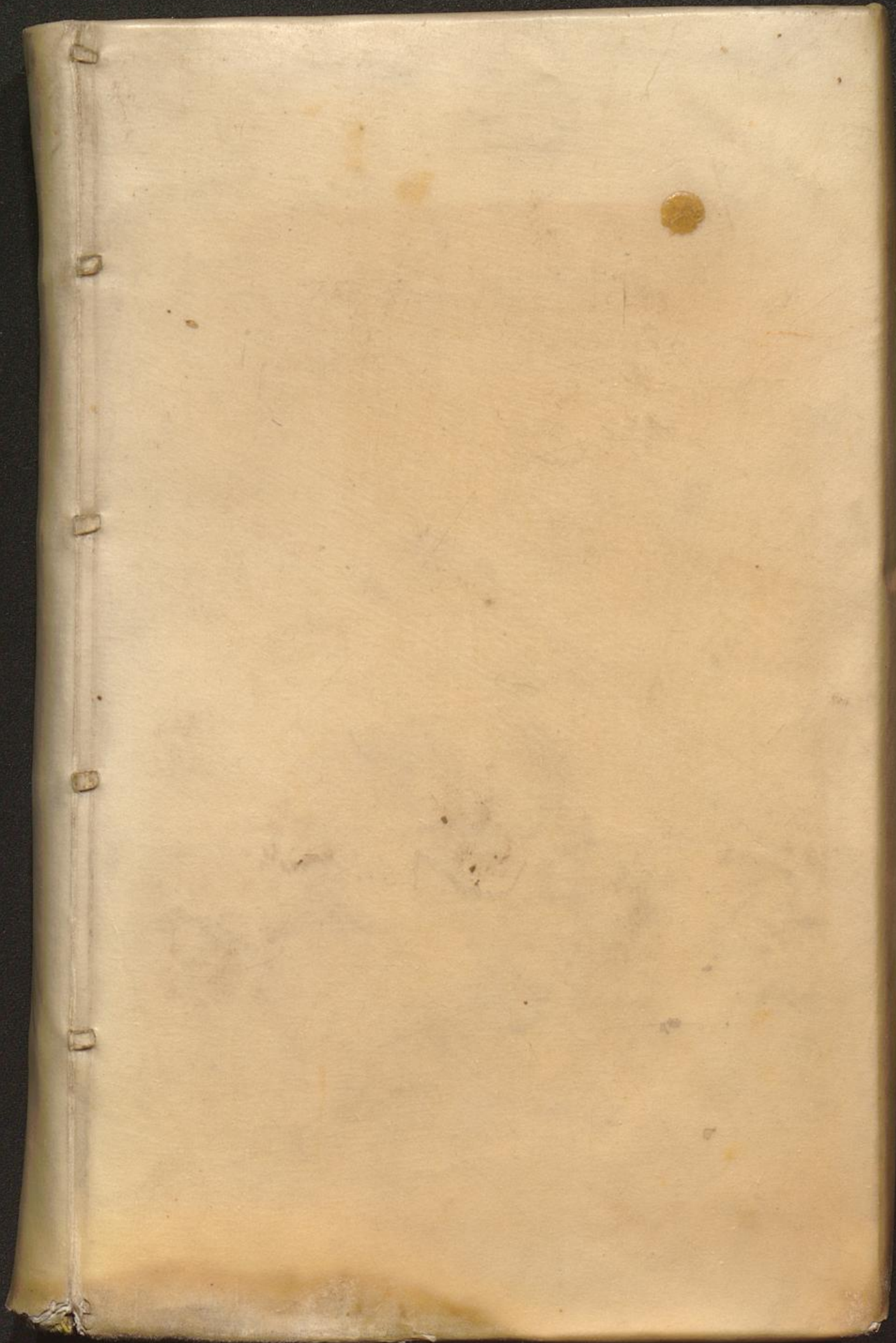
UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Septem Illustrium Virorum Poemata

Amstelodami, 1672

urn:nbn:de:hbz:466:1-11215

266

coll. spl.
VI/05 186

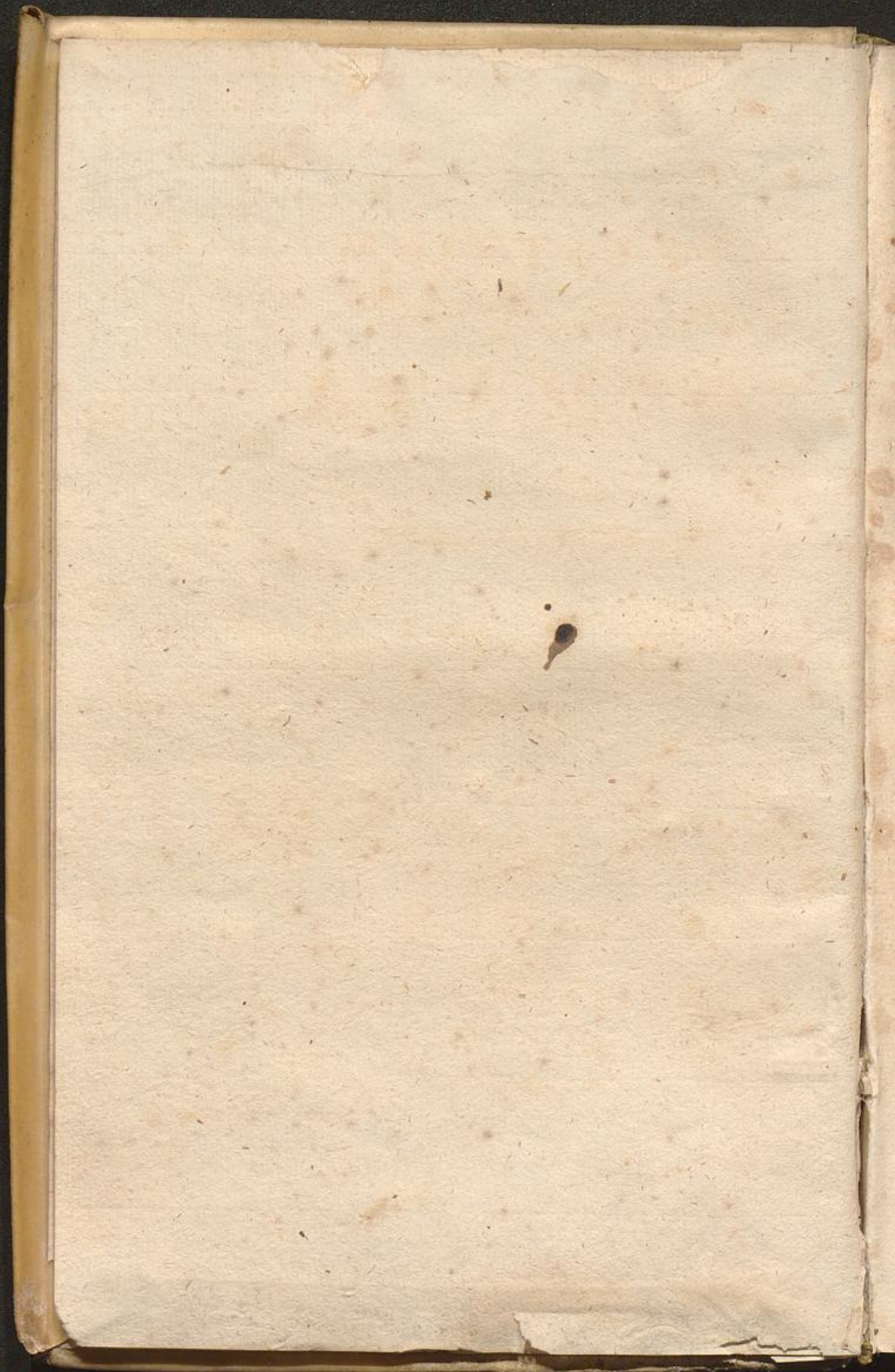
E 245.

06
GVW
1068

11/9949

NC
in/er

SEPT E M
ILLUSTR IUM
V I R O R U M
P O E M A T A.

EDITIO ALTERA;
Priori auctior & emendatior.

RAR

V. Codd 5719

AMSTELODAMI,
Apud DANIELEM ELSEVIRIUM.
c12 l2c lxxii.

Reverendissimo Celsissimoque

PRINCIPI
FERDINANDO

EPISCOPO

PADERBORNENSI,

COADJUTORI

MONASTERIENSI,

S. R. I. PRINCIPI,
COMITI PYRMONTANO,

ET

LIB. BARONI DE FURSTENBERG;

P*urimum Tibi de-
bet, Reverendissime*

* 2 ac

DEDICATIO.

*ac Celsissime Princeps,
res universa literaria, in-
primisque Poësis & Mu-
sæ, quòd inter sui cultores
& studiosos splendidum
tuum nomen professus,
gravissimum momentum
addidisti laboranti hoc
tempore illarum causæ,
de dignitate ac debitâ in
animis clarorum Virorum
gratiâ, & interiori Prin-
cipum admissione certan-
tium. Quis enim ad cal-
culum*

DEDICATIO.

*culum in hoc iudicio feren-
dum non magnoperè com-
moveatur? qui fastidito
utcunque aliis Poëtæ no-
mine gaudere ultrò, &
gloriari Te videat, Virum
sapientem & gravem tan-
to in fastigio, ad quod
tum evectus, tum designa-
tus es, inter clarissimas
Majorum tuorum imagi-
nes eximiè præfulgentem:
qui prosperos de Te sum-
morum infimorumque ser-
mones*

DEDICATIO.

mones accipiat; aliis sapientiam Tuam in temperandis populi moribus, aliis gravitatem in capiendis de Rep. consiliis, aliis pastorem in procurandâ gregis Tui salute sollicitudinem celebrantibus: qui intelligat minimè Tibi ad studium hujus artis secessu in lucos & nemora opus esse, ut vulgo Poëtarum usu venit, sed quemadmodum de Alcæo memoria

riæ

DEDICATIO.

*riæ proditum est, non de-
esse Tibi rationem, quâ in
mediis hominum & nego-
tiorum turbis, laureâ A-
pollinari rectè insignitus
incedas, nullo rerum ge-
rendarum strepitu men-
tem tuam à suavissimæ
consuetudinis amœnitate
abducente; ut qui hacten-
us Musarum amicitia
indulges, quantum gra-
viores de Ecclesia & Rep.
curæ patiuntur, earum-*

* 4 que

DEDICATIO.

*que studiis, pro remissione
à laboribus, & necessario
ad relaxandum animum
otio, uti soles, quò vegetior
& firmior ad capeffenda,
reposita ad tempus, onera
mentis, & severiores co-
gitationes exsurgas. Hæc
michi satis idonea gravis-
que causa visa est, quam-
obrem operæ pretium ab-
undè me facturum puta-
rem, cùm nuper Poëmata
Tua meis typis luci publi-
cæ*

DEDICATIO.

cæ committenda curavi.
Nec verò de re literariâ
plus meruisse me credidi
propter auctoris à me editi
nobilitatem, quàm pro-
pter ipsius operis præstan-
tiam, quod ita à doctissi-
mo quoque probari, atque
in pretio esse audio, ut cum
clarissimis, post exortam
literarum lucem, ingenii
in hoc genere fœtibus com-
parandum existiment. Sed
magnorum virorum ac Tui

* 5 *simi-*

DEDICATIO.

*similium non hoc præci-
puum munus est proferen-
di sui erga bonas artes
studii, si privatas sui in-
genii opes ad eas colendas
adhibeant, (quanquam
hoc ipsum propter exem-
pli claritudinem amplissi-
mum est) nisi literas &
viros literatos in commu-
ne foveant, eorumque ra-
tionibus suam auctorita-
tem, gratiam, patroci-
nium accommodent. Non
abs*

DEDICATIO.

abs re itaque futurum putavi, si cùm edita aliquot ab hinc annis Poëmata septem Illustrium Virorum, cujus operis potissima pars Ipse es, incrementis non mediocribus aucta edere in animo habeam, Tuum illis nomen inscribam, ut viros præstantes, quos magna ex parte eruditi Tui laboris socios, & quæsitæ per id gloriæ consortes, cùm nondum

DEDICATIO.

*dum tantus esses, habuisti,
hoc tanto honore, post au-
ctam quoque Tuam fortu-
nam, dignari videaris,
majore scilicet animo,
quàm qui superbo illi
Macedoni fuit, cùm recu-
savit descendere in sta-
dium, in quo Reges secum
certaturos habiturus non
esset: neque enim vere-
ris, ne æquo juxta ac su-
periore ex loco magnus &
excelsus, & debitâ Tuæ
digni-*

DEDICATIO.

*dignitati laude censendus
appareas. Habui præ-
terea, non inficior, com-
modi quoque mei ratio-
nem, ut honorem, qui ex
Tua claritudine typis meis
accedit, quàm sæpissimè
liceat usurpem. Quod ut
in optimam partem acci-
pias, rogo Te, Princeps
Reverendissime & Celsis-
sime, & hunc qualiscun-
que obsequii erga Celsitu-
dinem Tuam mei cona-
tum,*

DEDICATIO.
*tum, quâ soles humani-
tate complectaris.*

Celsitudini Tuæ

Omni cultu & obsequio devotissimus

DANIEL ELSEVIRIUS

Typographus.

Amstelædami Anno cIdo Idc LXXII.
Idibus Februarii,

T Y-

TYPOGRAPHUS
LECTORI
SALUTEM.

Purimum fanè detrimenti rei literariæ ab ineptiis absurda & incastigata scribentium vulgantiumque & hætenùs illatum, & inferri magis in dies, Lector humanissime, vetus est, ut sæpè audio, doctorum & sapientium hominum querela; indeque potissimum proficisci, quòd nostrâ tempestate nequaquam idem honor Musarum studiis est, qui antiquitus fuit, & qui propter excellentem eorum præstantiam ac dignitatem esse omnino deberet. Id autem præcipuum fatum esse aiunt literarum circa sermonem Latinum versantium: quæ tamen post earum usum non mediocriter intermissum, & usitatæ vulgò orationi posthabitu, majore præsidio opus habent ad
tuen-

AD LECTOREM

tuendam in animis hominum eam gratiam, quam sibi avorum nostrorum memoriâ flagrantissimam paraverant. Rursus alii ejus incommodi causam intempestivæ bonorum & elegantium scriptorum modestiæ tribuunt, & cuidam supra modum rigido & censorio propria in opera supercilio, dum mediocritatem in poëticis (de hac enim parte humanitatis loqui nunc libet) justo vehementius reformidant. Quamobrem partus ingenii sui plerumque pulcerrimos & absolutissimos novercali prorsus animo premunt, lucique publicæ, & eruditorum fructui subducunt, atque invident. Inter hos autem non pauci sunt, quibus ipsum Poëtæ nomen non admodum gratiosum, aut plausibile videtur: qui propterea, ne ab hominibus censeantur, exiguo paucorum amicorum theatro, ad obsequendum suis eâ in re studiis contenti, latiorrem nobilissimæ artis gloriam sanè quàm delicatè aspernantur, eâque de causâ

ra-

P R Æ F A T I O.

rariùs ad scribendum, & non nisi naturæ quodam impetu cogente, animum intendunt. Cùmque idcirco non habeant quo justum volumen implere possint, cum exiguâ supellectile prodire in publicum, & ingenii sui angustias fateri ineptum judicant: non Catulli, non Persii, non multorum præterea nobilium Poëtarum exemplis permoti, quos pauci admodum versiculi æternos, & splendidissimæ apud posteros gloriæ compotes fecêre. Ita fit, ut duorum vitiorum maximè inter se dissidentium operâ, thesaurus literarius scrutis sese (ut ita dicam) & quisquiliis refertum inveniatur, artiumque præstantissima, ac divinis olim insignis honoribus, magnâ ex parte vetere suo splendore ac dignitate spoliata queratur. Ac literariæ quidem vanitatis invidiâ natio universa Typographorum (utinam immerito!) laboramus, unâ cum præclaro nostro & post homines natos nobilissimo invento, atque artificio,

* *

cio,

AD LECTOREM

cio, ut non desint plerique qui dubitent, commodine plùs an detrimenti in genus humanum intulerimus, dum copiâ & multitudine omnis generis librorum, quâ nostro beneficio utuntur homines, onerandi potius quàm erudiendi sublevandique ingenia materiam præbemus. Eò itaque majore industriâ nitendum nobis est, ne in tanta splendescendi facultate excellentium ingeniorum monumenta, (quod alterum ex propositis superius à nobis vitiis est) lucis publicæ præmia & ornamenta desiderent, sine quibus paulùm à sepulta inertia omnem humanæ virtutis præstantiam distare non immeritò Poëtarum præstantissimo visum est. Hæc agitanti mihi, variasque hanc in sententiam inter talium peritos disputationes audienti, vir eruditus & gravis commodùm ab Italia redux occurrit, post multos annos in cognoscendis ejus terræ moribus hominibusque consumptos; utque est literariæ elegantiae studiosus

P R Æ F A T I O.

ſus in primis, & emunctæ admodum
naris, obtulit allatum inde Carminum
faſciculum, quæ ſibi inter multas ejus
generis ſcriptionum Iliadas probari con-
tigerat, & in quibus nativum illum Ro-
mani ſermonis leporem, jam inde Ci-
ceronis ævo ab infuſa Urbi peregrinitate
(ut ipſe querebatur) corrumpi cœptum,
non admodum deſiderari viſum eſt.
Cùmque idem multorum præterea do-
ctorum virorum judicium eſſet, operæ
pretium duxi publici illa juris facere,
eâque ratione uſui & delectationi lite-
ratorum haud mediocriter conſulere.
Eſſi enim veteribus ſcriptoribus immo-
rari multò ad Latinæ eloquentiæ profe-
ctum utilius eſt: nequaquam tamen re-
centiorum in vetuſtate imitanda indu-
ſtriam ſpernendam puto, vel eam ipſam
ob cauſam, ut pro exemplo ea & regula
ad imitationem hujusmodi rectè & cum
ratione inſtituendam, Latinè ſcribentes
uti poſſint. Simul illud etiam ſpectan-
dum

* * 2

dum

AD LECTOREM PRÆFATIO.

dum in primis fuit, ut homines adole-
scentes perspectâ ingeniorum nostri tem-
poris in edendis Latinis operibus felici-
tate, alacriùs in persequendis literarum
studiis sibi pergendum existiment, dum
eruditos suos labores nequaquam debito
publicæ laudis & approbationis pretio
expertes quandoque futuros proximo ab
exemplo augurabuntur.

A P-

APPROBATIO

Illustrissimi ac Reverendissimi Domini
FR. AMBROSII CAPELLO,
EPISCOPI ANTVERPIENSIS.

AD ingenii iudiciiue commendationem nihil esse potest illustrius, quàm aut res præclare gerere, aut sapienter aliquid ornatèque scribere. Primum qui faciat, ei suus ex merito tribuendus est honor: qui utrumque, ne illum quidem potest umquam eruditionis & prudentie fama deserere, quam propagabunt æterna & in omnium manibus futura monumenta. Celebrabuntur utroque nomine hi septem Illustrissimi Viri, quorum poëtica lucubrationes communi plausu lucem nunc vident. Cum in occupatissimâ Urbe Summis Pontificibus, & Sacro Cardinalium Collegio suam in rebus gravissimis operam navaverint, aliisque in illâ terrarum luce honoribus usi fuerint, mirum est scribi ab iis aliquid potuisse. Sed illud memorabile Catonis dictum penitus imbibant: CLARORUM VIRORUM ATQUE MAGNORUM NON MINUS OTII, QUAM NEGOTII RATIONEM EXSTARE OPORTERE. Nam & hora una

totius vite portio est, quam prodigere detrimento sit.
Nunc igitur quoddam veluti theatrum, nunc se-
cessum subiverunt; sed ex hoc in majus theatrum
prodituri: nunc à seriis ad lusus animum avoca-
runt; sed ad lusus non minoris operæ & laudis, quàm
seria. Et habebant exemplum, quo id facerent,
Optimos Maximosque non sacrorum tantum, sed
etiam literarum Principes, quorum Musas, ut in
divinis fieri solet, silentio veneror. His autem Illu-
strissimis Viris, quorum ingeniis recentibusque li-
bellis nunc delector & pascor, absens assurgo, &
quam sibi agendo scribendoque gloriam pepererunt,
gratulor. Hoc meum qualecumque acroama confir-
mare chirographo meo volui.

FR. AMBROSIIUS
Episc. Antverp.

A P.

APPROBATIO CENSORIS.

UM olim Camilli, & Serrani, & Cinnati, & Romanorum optimus quisque optimè rem rusticam tractarent, terra & fructu erat uberior, & aspectu pulchrior. Causam inquirens Plinius: Ipsorum, inquit, tunc manibus Imperatorum colebantur agri, ut fas est credere, gaudente terrâ vomere laureato, & triumphali aratore: sive illi eâdem curâ semina tractabant, quâ bella; eâdemque diligentia arva disponebant, quâ castra: sive honestis manibus omnia lætiùs proveniunt, quoniam & curiosius fiunt. *Simile quiddam de his Illustrissimis Viris pronuntio, qui mihi videntur libellos edere vel propterea cultiores, quòd generosus ipsorum sanguis generosos afferat ad Poësim impetus, gaudentibus Musis artes suas quamvis per se nobilissimas, ab iis tamen geminâ causâ nobilitari magis. Carmen scribunt pari laude, quâ res administrant carmine celebrandas. Ingeniosi sunt, & eloquentes, sive arcanos Principum sensus, sive inventiones ipsi suas liberas & amœnas exponunt eò majore cultu, quò studiosius omnia sua ad dignitatem referunt. Ita olim Cæsares, Augusti, Germanici, Tiberii, qui Principes! quamvis illos ab institutis studiis deflecerent publicæ terrarum cura, temperabant eas tamen privatâ scribendi diligentia; & quasi*

quasi triumphorum ac literarum par esset gloria, quâ manu arma, eâdem stylum tractabant, pulcerrimâ utriusque concordia. Nunc eò res rediit, ut nobilitatis pars magna putidum & à generis sui claritate alienum existimet, animum liberalibus disciplinis excolere, quasi id sit malè feriat. Palemonis famam affectare. Vellem meminisset majorum suorum vitam ac memoriam literis præcipuè deberi, & hos libellos in manus sumere ne gravaretur, quorum lectione Musarum amore exardesceret. Vivant, vigeantque, & lectitentur Illustrissimi Poëta, aternâ digni famâ; digniores, quòd hanc non versibus tantum suis, sed multò etiam magis virtutibus aternam faciant. Ita censebam, volebamque

CHRISTIANUS VOOCHTS S. T. L.
Canonicus, & Archidiaconus Antverpiensis,
Librorum Cenfor.

P O E-

POEMATA
ALEXANDRI
POLLINI
FLORENTINI.

POEMATA
ALEXANDRI
POLINI
FLORENTINI

ALEXANDRO VII.
PONTIFICE MAXIMO
RENUNCIATO,
AD FERDINANDUM
FURSTENBERGIUM

Sanctitatis suæ Cubicularium intimum.

Aureus illuxit nostris, Fernande, vocatus
Ominibus votisque dies. Jam lumine claro
Contigimus, cæcas cupidâ quod mente per
umbras

Vidimus, arcanos ausi prævertere fines
Fatorum, dum quæ præclara & certa relinquit
Signa olim ætheria veniens ab origine virtus,
Insequimur, legimusque animæ vestigia magnæ.
Nunc licet in summo regnantem culmine rerum
Suspiciere: & triplici nunc majestate verendum
Demisso colimus vultu, genibusque minores
Oscula adoratis properamus figere plantis.
Regnat ALEXANDER. Subito viden' imbribus actis
Purpureo ut ridet pacatum lumine cælum!
Ut nitidi redeunt post tristia tempora soles,
Et mites Zephyrorum animæ! circum aspice, tellus
Ut properè varios summisit læta colores!
Quam dulci aëriæ volucres clangore per auras
Venturo indicunt hilares nova gaudia sæclo!

A 2

Aspice;

Aspice, compositis immotum ut fluctibus æquor
Post fœdas nunc primùm hiemes, ventosque refedit!
Cerne Urbem effusam, plausuque infueta frementem,
Lætitiæque simul jactas ad sidera voces
Accipe, non falsos populi exultantis honores.
Nam memorant, cælo tandem ut miseratus ab alto,
Antiquâ humanos Genitor pietate labores,
Regnandum huic dederit magnis virtutibus orbem;
Auxilium fessis præsentî numine rebus
Qui ferat, & duro Europam sub fasce gementem,
Bellorumque diu tot tempestatibus actam
Qui levet, ac profugæ revocet bonus otia Pacis.
Nec tamen ultrices generosi pectoris iras
Non coquere, & justos animo versare dolores,
Armaque sacrilegos meditari & fulmina in hostes.
Hujus in adventu jam nunc pallere superbum
Regnatorem Asiæ, trepidum atque extrema timentem,
Seque peti terrâ & pelago, ferroque virisque
Immensas Orientis opes, Solymamque reposci.
Parte alia, populos longè trans ardua claustra
Italiæ, gelidum spectantia regna Booten,
Et Rheni egregias fluvii que binominis urbes
Lætitiæ miros imo sub pectore sensus
Concipere, & veterem subito consurgere flammam.
Hunc illum, auspiciis nuper cælestibus oras
Quem videre suas venientem, aurisque secundis,
Omniaque æternis obeuntem laudibus: illum,
Quem Pietate & Justitia, quem sanguine clarum,
Flexanimo linguæ eloquio, doctis que beatum
Artibus, & castâ facilem dulcique Camcenâ,
Attonitis inhians oculis, ceu præscia tanti
Suspexit mirata boni Germania: triste

Dissi-

Diffidium, tristesque iras, animosque rebelles
 Exarsisse satis : gentem jam tendere amicam
 (Chaoniæ ad nidum veluti per inane columbæ)
 Ad Tiberim, & magnæ properare ad mœnia Romæ :
 Jam sacros orare pedes, veniamque precari,
 Et pacem, certamque adeò exorare salutem.
 At fremitu majore ferunt, quæ munera terram
 Hesperiam, Latiumque, altam Mavortis & urbem
 Quæ maneant; propiùs quanta indulgentia cæli
 Aspiciat sacros orienti fidere colles.
 Hac finxisse tenus vates Saturnia quondam
 Regna per Ausoniam, & de fulvo sæcla metallo :
 Aurea nunc verè tali sub numine condi
 Tempora, jam reduci cum Virgine læta venire
 Omnia, detergè prisci rubigine ferri.
 Jam decus antiquum, & solitos constare triumphos
 Principe ALEXANDRO Romanis arcibus : & jam
 Relligione Patrum, sanctæ & formidine dextræ
 Victorem latè gentes ab utroque receptas
 Litore, adoratæ imperio subungere sedis.
 Hoc duce præclaras florescere protinus artes,
 Et Latiâ tellure novas jam surgere Athenas :
 Permessi mutare undas jam Tybride Musas,
 Desertoque Helicone, jugum celebrare Quirini.
 Hæc bona non dubio monitu mortalibus, addunt,
 Ex illo speranda, Heros quo tempore primùm
 Attigit exoriens venientis lumina vitæ :
 Cùm summo ætherii residens in vertice Olympi
 Regius ardenti fulgeret Juppiter auro,
 Et vaga composito circum famulantia motu
 Inter se aspicerent radiis felicibus astra :
 Lydia materno cælestia pignora tellus

Cum gremio exciperet, quâ sese urbs erigit alto
Clara jugo, fecunda virum, decorumque creatrix,
Regales fulva pueros sub matre, superbum
Insigne attollens, nec sanguinis immemor alti
Cognatam ostentans nota sub imagine Romam:
Cum domus egregios intra generosa penates,
(Nomen avis, atavisque ingens) longo ordine vivos
Monstraret puero vultus, & facta suorum
Mirari, inque sacris vestigia figere signis,
Et patrio in teneris laudum consuescere amor.
Nec majora silent regni argumenta futuri,
Haud obscura, virum veniens ubi reddidit ætas,
Quæ dedit ille: Dei purâ super omnia plenum
Religione, metuque animum, niveosque pudici
Pectoris, invictosque, ullo sine vulnere, mores:
Tum largè nitidis haustas de fontibus undas
Cælestis Sophiæ, Themidisque, & Palladis artes,
Queis populos regere imperio, quibus aspera doctus
Flectere corda hominum, positis olim effera bellis
Sæcula felici mitescere pace juberet.
Quid referam, ut lætos augustæ frontis honores
Ingeminant, celsosque animos, mentemque benignam,
Regificasque manus, facilemque ad præmia dextram?
Quid studium, totque exhaustos terræque marique
Pro re Romana, pro religione labores?
Tot benefacta viri? quæ tu, Fernande, beatus
Spectasti primis mirari assuetus ab annis;
Et patrias etiam Rheni meditatus ad undas
Tentasti Arctoas plectro levior per auras.
Nunc quæ mira vides, propiore beatior almæ
Frontis ab aspectu, pronâ quæque accipis aure,
Quæque feret volvenda dies facta inclyta summi

Prin.

ALEXANDRI POLLINI.

Principis, & nomen latè immortale, decusque,
Majori celebrare sono, grandique memento
Carminè, Mæoniisque modis attollere ad astra.
Divino ingenio, & præsentì numine vates
Quæ dabis, æternùm referens mirabitur orbis,
Et serî assiduè discant memorare nepotes.

A D

ALEXANDRUM VII.
PONT. OPT. MAX.

EUCHARISTICON.

ME quoque sublimi è folio, PATER, aspicias, unde
Terrarum spatia, & terras obeuntia latè
Æquora despectas, cælumque ac sidera tangis
Arduus, & vigili mundum ratione gubernas.
Nec tua majestas, quod me quoque provida curat,
Deteritur: Phœbi nec lux sese inficit alma,
Senta quod ex alto lustrat loca, & infima tendit
Telluris, manesque adeò penetrare sub imos.
Sed simul emicuit cælo, tristem undique pellit
Squalorem, turpemque situm, nebulasque resolvit.
Atque ubi descendit magis, interiusque repostas
Rimatur latebras, fœtus & munera fundit
Cara magis, pretiosa auri argentique metalla,
Gignit & ardenti rutilos fulgore lapillos.
Haud aliter tu, MAGNE PARENS, quocumque salubres
Advertis radios, mentes animosque serenas,
Speque bonâ, & donis largè præsentibus auges.
Vel mihi quæ longè in tenebris semota jacebat,

A 4

Fron-

Frontis ut aspectu primo recreata beatæ,
 Regalique erecta manu, & decorata benigno
 Munere, vita redit! veterumque oblita malorum,
 Læta tuos inter dum se circumspicit, usque
 Fortunam secura novam, nova gaudia versat!
 Atque utinam illapsu divini luminis, auri
 Vena fluat, nostroque erumpant pectore gemmæ:
 Pulcrior haud inter lauros ederasque virentes
 Cinxerit ambrosios tibi crines ulla corona.
 Nam neque præpetibus superantes aëra pennis
 Me vincant aquilæ, nec dulci carmine olores,
 Nomen ALEXANDRI, laudesque, atque inclyta facta
 Tollere Pierio certantem ad sidera cantu.
 Te verò interea tacitus venerabor, & altè
 Divini ingenii quæ tu vestigia signas,
 Assiduè relegens, memori sub mente recondam:
 Discam aptis si fortè olim tibi solvere grates
 Vocibus, & tua conari, PATER, aurea dicta,
 Aurea, perpetuâ semper dignissima vitâ:
 Deque tuis tibi dona feram te digna, supremi
 Ut facimus sacras humiles ad Numinis aras.

A D

F L A V I U M C H I S I U M
C A R D I N A L E M.

TU quoque supremo Patruī de fidere fidus
 (Cynthia fraternis clara velut radiis)
 Me tenui grates dicentem carmine, lætis
 Aspectas, Princeps inclyte, luminibus:

Cu-

Cujus in exortu toto lux aurea cælo
Emicat, & campos lapsa per aërios
Diditur, & pulsâ caligine protinus imas
Undique jam terras conferit, & maria.
Sed tua purpureo vestitur lumine Roma
Largius, eximio & munere perfruitur:
Teque suum decus, & lenimen dulce laborum
Suspicit, & duro in tempore præsidium;
Cum scelerata lues miseram, & mendacia messis,
Ah miseram! crebris mortibus horrificant:
Nec cessare finit trepidam discordia Regum
Vicina, armorum terribili sonitu.
Ut patrio exiliens armata è vertice Pallas
Inferos cælo terrigenas domuit,
Pectore de sacro magni haud secus ipse Parentis
Divino existis vividus ingenio.
Continuoque feras acies, atque horrida fundis
Faucibus eructata agmina Tænariis:
Perque Urbem, & Latium Diras sine more furentes
Ad nigra præcípites Tartara victor agis.
Quaque triumphantem volucris fert gloria, vinctum
Auro, & multiplici tempora fronde simul,
Ignis ut in cælo cum se novus exerit, in te
Mentes quisque, avidos conjicit atque oculos.
Surgere Lædæum vestris de montibus astrum
Jam videt in mediis fluctibus Italia;
Transque Alpes procul aërias, transque æquora, læto
Jactatæ, heu! gentes omine suspiciunt.
Jam fœdas sperant hiemes, calique tumultus
Desævissæ, animas & posuisse truces.
Tempora jam complessæ canunt infesta Sorores,
Staminaque auratis ducere velleribus:

Egregium everſo tandem ſuccurrere ſæclo
Demiffum niveis alitibus juvenem.
Hunc, patrios fulgere lares dum ſtemmate longo
Præclaris atavum cernit imaginibus,
Discere virtutem in teneris, verumque laborem
Cœpiſſe, & magnos reddere Chiſiadas:
Et cum vix molli primùm pubeſceret ævo,
Intrepido fortes corde gerentem animos,
Unigenam caræ amplexus genitricis, & uda
Fugiſſe immotum lumina lacrymulis,
Miſſo ut Hyperboreas magnis de rebus in oras
Adderet ingenti ſe comitem Patruo:
Perque nives celerem, perque horrida ſaxa ſecutus
Curreret, ad ſuperos quâ via pandit iter.
Et nunc, quod virtus olim ſua feſſaque votis
Poſcebant rebus tempora flebilibus,
Ille ſedet regnans folio ſublimis in aureo,
Juraque ſervatis mitia dat populis:
Tuque hoc jam pridem ſapere, & regnare magiſtro
Doctus, in imperii parte locatus ades:
Quicum partiri grave pondus, cui velit altum
Pectus ALEXANDER credere, & ingenium.
Ille adèd te, ſacra feras qui juffa per orbem,
Pollentem eloquio mittet Atlantiaden,
Quo revocante, diu pax ſuſpirata revifat
Europam, indigno reddita ab exilio:
Cum placidi jungent, poſito certamine, Reges
In melius verſis, ſcœdera, conſiliis.
At tibi jam video magni famulantia mundi
Sidera felici lumine, quâ properas:
Et tumidos molli clivo ſubſidere montes,
Fluminaque obſequio currere prona tuo.

Jana

Jam video ventos impellere vela ferentes,
Et servire sacris puppibus Hippotaden:
Neptunumque Patrem, & Nereidas exultantes
Accipere, & toto provehere usque mari;
Litoreque exceptum primo deducere gentes,
Lætitiæ resonis vocibus, innumeras.
Parte alia increpitat reditum deserta morantem,
Teque diu externis invidet Aufonia:
Et reducem hinc summis suspirat ab Alpibus, atque hinc
Expectat Tuscis obvia litoribus.
En venit, & terris emensis sospes, & undis,
In Latium cursu præpete fertur ovans:
Jamque viam ad sacras relegens secat impiger arces,
Mœnia jam victor FLAVIUS ecce subit.
Urbs effusa repente ruit, populusque Patresque
Optato properant pascere amore oculos.
Arduus ille sedet, nitidosque, aurum inter & ostrum,
Palladiis crines frondibus implicitus
Alta triumphali invehitur Capitolia pompâ;
Mox humilis sanctis oscula dat pedibus.
Interea fremituque hilari, plausuque resultant,
Ignibus & festis, atque fora, atque viæ.
Nec nivei, flavo quos flumine pascit olores
Agmine nunc Tybris profluus aurifero,
Nomen ALEXANDRI, & FLAVI, & facta inclyta cessant
In cælum æternis tollere carminibus:
Sæcla nec æternas volventia dicere laudes
Cessabunt, vestris aurea muneribus.

A D

A D

AURELIUM MARROCHIUM,
SCIPIONIS CARD. S. SUSANNÆ
M E D I C U M.

Hoc tibi me, Aureli, vestrum quoque numen Apollo
Sollicitum jussit mittere epistolium :
Artis ut auxilio, quam tu meditaris, & unam
Eximiè, præstanti excolis ingenio,
Nascenti occurras morbo, longumque minanti,
Ni reprimas, toto corpore supplicium.
Ex quo etenim Domini vos mollia jussa secuti
Urbe procul dulci vivitis exilio,
Et miserâ ambitione procul, dulcissima, forsan
Immemores nostri, gaudia percipitis;
Hîc mihi nescio quæ trepido submittitur imis
Visceribus tristis fœdaque perniciës.
Nam vapor effusus ferventibus undique venis
Incipit indignis urere membra modis.
Jamque vari passim existunt, papulæque rubentes,
Inficit & medias pustula rupta manus :
Pruritusque vagi, & scabræ rubiginis optat
Assiduo impatiens stringier ungue cutis.
Præsertim dulces ubi suadent carpere somnos
Aurea jam cursu sidera præcipiti,
Sanguis inardescens stimulis pertentat acutis :
Nec requies molli mî datur ulla toro.
Vixque renascentis Phœbi sub lumina prima
Excipit irriguo sparsa sopore quies.

Unde

Unde autem infelix vitium incessisse repente,
Et miseros artus corripuisse putem?
Non ego cùm flammās Procyon, radiosque malignos
Spargeret, aut miti luce sub Erigones,
Pocula ficcavi generosi ardentia Bacchi
Largiūs, appositæ nec nocuere dapes.
Dira neque immodico bilis succensa labore,
Nec cura aut studio est mens agitata gravi.
Sed molles aluere epulæ, cyathisque minutis
Infusa est gelido plurima lympha mero:
Et matutini captato frigore roris,
Mox vacui longos sedimus usque dies.
Nec dubitavi etiam mersare salubribus undis
Interdum, ac tepido spargere membra lacu.
Quid, liquidum, medioque agitatū Aquilonibus æstu
Quod cælum in tectis ducimus æriis!
Ipse tamen quæ causa malum hoc induxerit, altè
Vestiga, & celerem, dum licet, affer opem.
Affer opem, & propera labem compescere, si te
Ulla movent dulcis jura sodalitiū.
Seu sit abundanti salientem sanguine venam
Tundere opus, succosque elicuisse putres;
Seu jecore ardenti ingesto medicamine flammam
Opprimere, atque alvum ducere consilium est;
Huc ades, Autumnni labentis dum finit hora
Lenis adhuc, dum sic sera moratur hiems.
Quam cupimus debere tibi, molire salutem,
Conceptumque ægro pectore pelle metum.
Eveniet: tibi perpetuò sic vota secudent,
Et faveant cœptis numina læta tuis:
Principis & magni viridi dent robore vitam
Proferre ad Pili tempore longa senis.

A D

F E R D I N A N D U M
F U R S T E N B E R G I U M ,*De reditu in Germaniam cogitantem**anno CIO IDC LIV.*

C U i fausta læto sidera lumine
Risere, molli quem placidæ sinu
Fovere nascentem Camœnæ, &
Ambrosiis aluere succis:
Cui ductus altè sanguis, & inclytæ
Longo sequentes ordine imagines,
Chartæque signantes parentum
Facta, domûs monumenta magnæ,
Monstrant avito nobile iter gradu
Virtutis, arces quâ datur igneas
Inire, doctrinæque suadent
Aërium superare culmen:
Laboriosâ nil opus aleâ
Mutare dulces exilio lares,
Et quærere incertum remotis
Regna procul peregrina terris.
Sed te beati vividus ingenI
Adegit ardor limina linquere
Paterna, præclaros ut exul
Egregius fugeres penates
Prima in juvenia. Nec sine numine,
Fernande, Divûm, principe in urbium
Resistis, ingentemque lustras
Latè oculis animoque Romam.

Jacere moles nubibus aspicias
Olim propinquas, & decora imperi
Miratus, immani ruina, &
Marte doles cecidisse vestro.
Mox de superbo pulvere nomina
Majora cernis, regnaque surgere
Æterna, quæ victrix per orbem
Religio, pietasque summis
Æquavit astris. Impiger ultimo
De fonte, rivos hîc sapientiæ
Hauris, & ad plenum benignâ
Longa sitis satiatur undâ.
Purum vetusti temporis aureas
Hic pectus artes combibit, & sacra
De fronde jam nectis coronam
Crinibus, Ausonioque vates
Incedis inter carmine nobilis,
Cui plaudit amnis regius assônans,
Collesque septeni resultant,
Quo Latîæ recreantur aures.
Natale fratres imperiis solum
Bellisque foetum pectore Martio
Colant tuentes, & sub Arcto
Auspiciis volitent secundis.
Ad pulcra pacis munia te vocat,
Poscitque cælum mitius: huc tua
Te sistit, & celsos honores
Insequitur generosa virtus.
Ut orba dulci conjuge, & unico
Fœcunda nato, mœsta tenet parens
Amplexa cedentem, nec udo
Fixa finit properare vultu:

Sic

Sic Roma cari dum capitis fugam
 Rumore tristi nunc timet anxia,
 Supplex moratur, sic amici
 Te precibus retinent Quirites.

A D
 A U G U S T I N U M
 F A V O R I T U M.

Q U i pectus ardor versat, & intimas
 Urit medullas, purus, ab ignibus
 Demissus æternis, & usque
 Ætheriâ recreatus aurâ:
 Vernante qui te sanguine vividum
 Tellurem inertem linquere, & arduas,
 Auguste, sublimem volucris
 Ingenio superare nubes
 Cogit, relictas mox humilem super-
 Volare terras, litora duplicis
 Diversa latè quâ refusâ
 Oceani feriuntur undâ:
 Interminatas quò sapientiæ
 Quæras avaro divitias sinu,
 Opesque doctrinæ beato
 Egregias animo reportes,
 Non ille fracto lenior impetu
 Residet usquam: non alio minùs
 Sub sole ferveret: nec istam
 Lympha sitim gelidumve flumen
 Restinguet ullum, tu nisi jam vagus
 Ales resistas, Græcia nobiles

Ma

Magnumque spirantes ruinas
 Servat ubi, propriumque bustum.
 Fluentis auri pulvere sub sacro
 Metalla, gazas impiger obrutas;
 Gemmasque defossas, Eois
 Invenies pretiosiores.
 Seu plana lustras, seu juga montium
 Ferare circum, seu loca legeris
 Pulsata Neptuno, secundum
 Seu placidos spatieris amnes;
 Arcana docti pectoris audies
 Miro eloquentes digna silentio
 Umbras, & immortale duces
 Aure avidus sitiente nectar.
 Sub dulci Hymetti culmine, vitreas
 Ilissi ad undas ipsa canit sedens
 Regina, divinosque flores
 Cecropio Sophia ore fundit:
 Quos tu sequaci corripens manu,
 Novisque pennis altius evolans,
 Insignem, & æternam, relictâ
 Rursus humo, referes coronam.

I N
 P H I L O M A T H I S
 MUSAS JUVENILES.

Quid iste fert libellus? aut quid suspicer
 Venisse in auras luminis fetum ingenI
 Sublimis, altam nec fateri originem?
 Vultuque ficti sub parentis, per manus,

B

Per-

Perque ora circùm jam volare nobilem ?
 Sirenas anne condidisse carmina
 Divina, mundi temperantes astricos
 Choros, & imis, munere insueto Deûm,
 Audita terris ? anne Pindi in vertice
 JUVENTÆ honore Phœbus æterno nitens,
 Inter Camœnas ore meditatus sacro
 Hæc ipsa fudit ? sive in Elysia pii
 Convalle, gentis aureæ priscum genus,
 Dedere vates dicta præclara, aurea, &
 Desueta primùm, jamque turpi inertia
 Deleta, nostro reddidere tempori ?
 Mirare, Lector, quicquid est, ac fuspice ;
 Mentisque magnæ dum legis vestigia,
 Latens adora numen (haud vana auguro,
 Humana si secundus aspicit Deus)
 Aperto adoraturus olim in lumine.

A D

H I E R O N Y M U M
 A L E A N D R U M.

De morte Aldina catellæ festivissima.

ERgo illa dulcis, illa multùm amabilis,
 Illa albula, illa delicata, illa innocens
 Catella vixit ? & tulere numina,
 Tua Aleander interire gaudia ?
 Nec ulla castis invocata versibus
 Lucina præsens (heu nefas!) laboribus
 Periclitantis affuit puerperæ ?
 Nec ipsa, dudum cujus ignem acceperat

Sub.

Subblandientis acta vi Cupidinis,
 Injuriosa fata Cypris reppulit?
 Sed nos querelis quid fatigamus Deos?
 Summum Deorum facta crimen conqueri.
 Olim (& quis hoc non credat?) alma cœlitum
 Venus voluptas, alma pulcritudinis
 Dea, ut puellis usquequaque blandula
 Catella sivevit assidere bellulis,
 Habere & ipsa concupivit candidam,
 Quicum jocosa lufitet, caniculam.
 Nulla at peractis procreata sæculis
 Amore digna cœlitum canicula est.
 Modo ista amoris destinata Cypridis
 ALDINA venit bella in auras luminis.
 Vifam sibi hanc repente Diva furripit,
 Qua nulla posthac pulcrior videbitur.
 Ergo, Aleander, jam dolere desine.
 Ne tu occidisse crede quam desideras,
 Fallacis umbram dum vides imaginis.
 Sed gaude, & ultrò gratus offer muneris
 Divæ, lepores quæ tibi dedit suos:
 Quæ nunc magis magisque amica permanet
 Tibi, venustatemque, & omnem cœlitum
 Pro munere isto comparavit gratiam.

A D E U M D E M,

De lacrymis Deorum edifferentem.

FLerent dolentes fata si quando aspera,
 Guttis per ora lucidis manantibus
 Serena Divum lacrymasse lumina
 Prisci Poëtæ tradidere temporis.

B 2

Ve-

Verùm nefanda ex quo perosi crimina ,
 Imbuta queis iniqua ferri sæcula ,
 Contaminato subtrahunt se aspectui ,
 Videre nulli fas fuit mortalium
 Mirabiles quæ cælitum sint lacrymæ :
 Nunc tu , Aleander , perspicaci acumine
 Obducta visum tendis ultra nubila ,
 Cælumque lustras penitus : en , quòd videris
 Non usitato more flere numina ,
 Non usitatâ edisseris facundiâ.
 Euge ô beate ! Tu tenebras discutis ,
 Lumenque portas , quo nitentes lumine
 Verè Deorum lucidæ sunt lacrymæ.

IN BIBLIOTHECAM
 F R A N C I S C I
 B A R B E R I N I C A R D .

PRæceps furentis orbe dum ruit toto
 Procella Martis , jamque terror incessit ,
 Calidaque cædes undique imbuit campos ;
 Ab imminente vastitate quo servet
 Trepidæ Camcenas , literasque palantes ,
 Sacri Senatus columen , & decus magnum
 FRANCISCUS , arcem providâ pius curâ
 Munivit , ornavitque , vimque congestit
 Studio , labore , dexteraque regali
 Huc aureorum maximam libellorum.
 Vos hinc procul facessite in malas oras

Blattæ

Blattæ nocentes, quòd mali vocant libri.
 Satis superque munera inter & curas
 Regni, diurnâ solus, atque nocturnâ
 FRANCISCUS hæc conteret manu chartas.

A D

JOANNEM BARCLAIUM,

Flores studiosè educantem.

Q Uæ tibi culta novosplatè parit area flores,
 Quæque nitet vario picta colore seges,
 Quàm cito, Barclai, defecerit! improbus Auster
 Dejicit, aut densâ decutit imber aquâ:
 Solibus aut æstus veniens ardentibus urit,
 Aut legit, & rapido demetit ungue manus.
 Haud ita quos lepidis cultu meliore libellis
 Divini flores inferis ingenii.
 Nam Charites Musæque foveant, sparique beato
 Nectare, perpetui veris honore vigent.
 Nec deerunt unquam inscripti tua nomina flores,
 Longa licet studio perpete sæcla legant.

CÆSARIS COMMENTARIA CORROSA A MURIBUS.

Q Uòd mille libros inter, hunc immaniùs
 Laniasse mures aspicias,
 Quo bella Cæsar inclyta, & victorias
 Hac qua peregit fortiter
 Dextra, exaravit doctè, id imprudentiâ,
 Casuve factum ne puta.

B 3

Nam

Nam dum coronâ cingit, ac sedet diu
 Castella circùm, aut mœnia,
 Edendi amore adegit, ac penuriâ,
 Dolo undecumque & machinis
 Periclitantes aggredi, & consumere
 Excepta murium agmina.
 Ex illo inustum dedecus, & injuriam
 Transmissam adusque posteros,
 Auctoris haud oblita, fortis natio
 Reponit, atque ulciscitur.

A D

JUVENEM PICTOREM.

DUm vivo discis tabulas animare colore,
 Et varios natura effert quos dædala flores,
 Graminaque, & dulces anni per tempora fructus
 Dum simulas, laudum juvenili captus amore,
 Disce simul pulcris animum virtutibus altè
 Imprimere, atque Dei sacram mediâ ipse locatam
 Effigiem quam mente geris, fuligine turpi
 Ah cave commacules, & celso è culmine jam jam
 Præcipitem, tetro vitiorum in gurgite volvas.
 Ah cave, dum violasque, rosasque, & candida pingit
 Lilia docta manus, tristes sub pectore dumos,
 Atque venenatis radicibus inserat herbas
 Aëus amor furiis, nimiumque effræna cupido,
 Pullulet unde tibi scelerum densissima silva,
 Pœnarumque gravis nullo non tempore messis.

D E

D E
C H R I S T I N Æ

*Suecorum, Gothorum, Vandalorum Regina
adventu in Urbem.*

A Ccessu, REGINA, tuo nova frigora in Urbem
Cur tulit, & gelidos ventus ab axe dies?
Insolitum frangi regali virgine non est,
Et rigidum Boreæ pectus amore capi.
Nunc Dominam ille suam sequitur terra que marique,
Et fugit in patriis sceptris aliena plagis.
Quodque videt tenero doctas sub pectore Athenas,
Extuderunt Graiûm quidquid & ingenia,
Hoc capitur magis, & veteres reminiscitur ignes,
Te quoque Cecropium dum putat esse genus.

D E
A L E X A N D R I VII.
PONTIFICIS OPT. MAX.

secessu in Albanum.

E Cce ubi ALEXANDER longam secessit in Albam,
Et Romam veteri restituit patriæ,
Juppiter ipse gravi in vectus per inania curru
Descendit prono plurimus obsequio.
Mox colere & Phœbus, radiis ornatus & auro,
Luce suâ lumen clarius appropinquat:
Nympharumque chori lacubus sylvisque relictis,
In numerum adventu Principis exiliunt:

B 4

Et

Et circumpositæ effundunt sese undique gentes,
 Ut sacris humiles oscula dent pedibus.
 Urbs dolet interea ingeminans deserta querelas,
 Suspiratque sui mœsta Patris reditum.
 Parce tamen, pia Roma, queri. ne gaudia Matri
 Antiquæ exigui temporis invidias.

A D

P. S F O R T I A M
 PALLAVICINUM S.J.

De historia Concilii Tridentini ab eo scripta.

C Lara ducum soboles, bellatorumque propago,
 Qui veteres forti nomine reddis avos;
 Tu licet abnueris Martem, & meliora secutus
 Palladiis jam cælum artibus attigeris;
 Arma tamen fato generis te, duraque bella,
 Atque triumphato laurus ab hoste manent.
 Indomiti vel nunc infracta superbia monstri,
 Totque dabat populis qui modo damna furor,
 Quem novus Alcides, & ferro aggressus & igni,
 Divini extincti viribus ingenii,
 Quam peperit palmam! quæ venit adorea! quantus
 Inde tulit plausus nomen ad astra tuum!
 Ille quidem edomuit postquam portenta, domari
 Postremam victor comperit invidiam.
 Tu major, simul indomitum certamine primo
 Et superas hostem, Sfortia, & invidiam.

I N

I N
ORATIONEM FUNEBREM
JO. JACOBI BUCCARDI,

*habitam Romæ in morte Nicolai Claudii
Fabricii Perescii.*

Æ Ternæ in Urbis luce, confessu Patrum
Favente, Romano ore cultuque exequi
Potuisse laudes plurimas & maximas
Extincti acerbo funere, heu, Perescii,
Buccarde, res est magna, factuque ardua:
Sed, qua executus ipse, præclaram, auream
Orationem efferre qui possit satis,
Rem magnam & is præstiterit, ac perarduam.

I N
P A N G L O S S I A M,

*de laudibus ejusdem ab eodem Buccardo
collectam.*

QUOD nomen laudesque tui celebrare Peresci
Institerunt variæ linguis longo ordine gentes,
Nobilitas, virtusque viri, & benefacta reposcunt
Æterna, Oceanum ad geminum dispersa per orbem.
At pariter bene quod celebrant, laudantque disertè,
Laus, Buccarde, tua est: tua enim facundia primùm
Emicuit; vitamque, & grandia facta secutus
Deflesti, egregii casum miseratus amici.

B 5

Quæ

Quæ circum accipiens longè exaudita, resultans
Assonat, ingeniumque tuum sibi vendicat Orbis.

A D
FELICEM ZACHIAM,
NATALIS RONDININI
defuncti matrem.

VIdit ut ereptum properato funere natum,
Flentibus immoto pectore mater ait;
Mortalis genui mortalem, animoque supremum,
Cum peperit, occurrit tempus & atra dies.
Vana tamen ratio, & rerum te fallit imago,
Pace tuâ liceat dicere, docta parens.
Perlege NATALEM celebrantùm carmina, in ævum
Carmina divinis edita ab ingeniis:
Teque immortalem nati de nomine, & illum
Laudibus æternùm vivere nosce suis.

SOLARIUM ABSQUE GNOMONE
BERNARDINI SPADÆ CARD.

HOrarum interpres quod nullâ tangitur umbrâ,
Tempora sed toto linea sole notat,
Multa animo volvis, dum causam quæris, & esse,
Quidquid id est, miræ colligis artis opus.
Falleris: hîc puro splendent ubi cuncta nitore,
Et Domini fulget lumine clara domus,
Haud locus est umbræ: non hîc famulantibus horis
Dum properat, raptim tempora lapsa docet;
Usque

Usque sed eximiè dilecti Phœbus ab alto
Nobile in obsequium Principis ipse venit.

A D

FERDINANDUM
FURSTENBERGIUM.*De Thynni capite dono misso.*

M Isisti mihi, Ferdinande, munus
Magnum, Juppiter! atque sumtuosum:
Sed magnum quod amiculo immerenti
Næ malum dedit, ac repentè vivum, &
Videntem, propè ad incitas redegit.
Nam dum relligio mihi, quod abs te
Tuisque è manibus venit, minuta
Ferro in frustra secare, nec puto fas
Tam cari capitis perire formam,
Et simul meditor frui beato
Lætus munere, & unctiore cœna;
Ære mi fuerunt paranda grandi
Arma, vasaque grandiora, molem
Tantam quæ caperent, focoque & igni
Admotam coquerent, tripus, ahenum,
Lancesque, & patinæ, paropsidesque.
Tum quæ silva lari advoluta! quantus
Incendit modicos rogos penates!
Quanta, heu, diluvies profusi olivi
Ferclum immanè super! lucerna tantum
Nostra vix biberit decem per annos.
Proin tu, cùm tibi monstra belluofus

Mit-

Mittet Oceanus, vagique fluctus
 Hæc ad litora verterint tremendum
 Balenæ spatium, memento turpe
 Destinare aliò caput, docendus
 Fortunam, & loculos breves amici
 Metiri pede veriore. non hæc
 Decent munera pauperem culinam.

AD EUMDEM,

Die ejus natali.

O Ctobres salvete Idus, lux sacra: Maronem
 Quæ fudisti auras prima sub ætherias.
 Tuque adeo mihi lux salve, quæ proxima surgis:
 Lux mihi natali sanctior usque meo.
 Unde sibi reduces apponit & ordinat annos,
 Et signat niveis tempora læta notis,
 Æmula divino condit qui carmina Vati
 Fernandus, Musæ proximus, ut genesi.

VILLA OSTIENSIS SACCHETTÆ FAMILIÆ.

URbis in antiquæ, nitidi non indiga cultus,
 Villa solo, ad primum continuata mare,
 Hinc Romam, adversæ cineres Carthaginis illinc
 Prospecto, & Tyrii diruta regna ducis.
 Neq̃ facies animos aufert mihi proxima tantum,
 Litore ab opposito gloria quanta venit.
 Fastidit si Roma, procul miratur, & optat
 Invida delicias Punica terra meas.

S O.

S O M N I U M,

Ruri sub conopeo arundinibus suspensio.

E Sse quid hoc dicam, tanta inter gaudia detur
Ducere cum solidos hic sine nube dies,
Quod, simul incipio molli requiescere lecto,
Terrificant animum somnia nigra meum?
Nam subito tristi percellor imagine, & ingens
Incessit miseris terror ab historiis.
Vel mihi præteritâ cum nocte miserrimus ultro
CANNARUM occurrit casus, ut obrigui!
Ergo perpetuo vigilantem vivere tanti est,
Et fugere horribilis dira pericla tori.

V I L L A F A R N E S I A
I N J A N I C U L O.

V Illa solo & cælo felix, & clara vetusto
Nomine, nil fumum, nil moror Urbis opes.
His Pater optavit regnum sibi Janus in oris,
Et posuit nostro mœnia prima iugo:
Quæque olim eduxit regalia tecta sub auras,
Credibile est spatium clausa fuisse meo.
Nunc titulo melioris heri, cultuque recenti
Nobilis, egregio munere læta fruor.

A D

A D

JACOBUM WALLIUM
E SOCIETATE JESU,

*Cum Michaëlem Angelum Bonarrotum, sculptorem
& pictorem summum, Arctinum appellasset,
cum debuisset dicere Florentinum.*

Vatum maxime, quot fuere, Walli,
Quot sunt, quotque aliis erunt in annis;
Quid Florentia pulcra nobilisque
Urbs de te meruit misella tantum,
Ipsi ut Praxitelem suum, atque Apellem
Unus tu eriperes iniquè, & istud
Inter cetera lumen invideres?
Si nescis, graviter tulere cives.
Quod ni præproperè parumque cautè
Dictum continuo palam recantas,
Edico tibi, non inultum abibit.
Nam multabere patriâ vicissim:
Nec te illi Grudium ferent poëtam,
Brugæ nomine nec tuo ferentur:
Sed jactaberis usque Mantuanus
Vates, & Venusinus usque, & UMBER.
Res est non minimum timenda Walli.

FER-

FERDINANDO
FURSTENBERGIO.

NObilibus longæ deprenso in collibus Albæ
Crura facer mihi cum lentè percurreret ignis,
Et miseros artus stimulis arthritidis acutis
Ureret, ac toto tentarer corpore, demum
Decubui fessus monitu imperioque medentûm.
Accipe nunc, Fernande, tori quæ commoda nostri,
Deliciæque, quibus cessantem frangere morbum
Sperabam, victorque feros superare dolores,
Moxque frui lætus jucundi gaudia ruris.
Principio apparet lecti modus haud ita magnus:
Tres in fronte pedes, paulò plus tentus in agrum,
Dimidiamque pavimento vix altior ulnam;
Unde solum digitis pulsare micantibus imum,
Perque leves auras jactatis ludere talis,
Mite laboranti solamen. Culcita duris
Durior imposita asseribus, non illa minutis
Aut plumis infarta, aut vellere pinguis Ibero.
Cyniphiis tondent sed quale in vallibus hirci,
Horrentesve apri, Numidæve in montibus ursi,
Tomento oppletur Cilicum de stamine faccus.
Involvit super hunc animosis sospes ab Euris,
Et decimo fluctu, foedisque agitata procellis
Carbasus, assutis obtendens vulnera pannis.
Nauticus horrescit supremo tegmine cento,
Blattarum ac tinearum epulis subductus, & unde
Diripuerè dapes magno certamine mures.
Cætera (quod multo mireris non sine risu)

Re-

Regifico surgunt luxu, textuque renident
Attalico, & Babylonis acu, Phrygioque labore,
Quattuor ingentes Ephyræo ex ære columnæ,
Aurati fulgent quarum alto culmine conii,
Vela ferunt pretiosa, & nobile conopeum.
Sed neque ferventi citius de sanguine febris,
Nec dolor abscedit membris, nec pectore curæ,
Textilibus si in picturis aurum inter & ostrum
Jacteris, quàm si plebeia in veste cubaris.
Quod te per nomen jucundum, & fœdera dulcis
Testor amicitiae, per sanctæ pignora dextræ,
Per mores, geniumque tuum, miseresce jacentis.
Dumque datur placidos in lucem carpere somnos,
Et tibi lauricomæ veniunt infomnia Pindo,
Inspirantque quiescenti nova carmina Musæ,
Dulce aliquid mihi Castalio trans mitte liquore
Perfusus. Forsan vatum Deus, artis & idem
Inventor medicæ, sic me servarit Apollo.

S O T E R I A

P R O

ALEXANDRO VII. P. M.

Virgo Parens (nam Te miserantem incommoda gentis
 Humanæ, gemitusque pios, nunc vota, precesque
 Sollicitas, manifesta fides audisse, Tuoque
 Auspicio Genitorem unâ, Natumque, benigno
 Numine adoratam placidè indulgisse salutem.)
 Dum Tibi lætitiâ insolitâ, plausuque frementes
 Servati circum populi gratantur, & Urbes,
 Atque immortalis solvunt pro munere vota
 Omnibus in templis humiles, atque omnibus aris:
 Me proprio, grandique obstrictum nomine, Virgo,
 Secretum, timidè, ac demisso lumine, pauca
 Murmure quæ tacito possum, tenuique susurro,
 Haud præter solitum facilis, sine reddere, & ultro
 Gaudia nostra simul, simul & tua dona fateri.
 Nam modò tranquillæ medio de fonte quietis
 Quæ subitò curæ exortæ, gelidique timores
 Involvère atro securas turbine mentes!
 Quum procul Hesperia cæli de parte nigrantem
 Exiguo primùm tractu concrefcere nubem,
 Mox latè medium sese proferre sub axem
 Vidimus, & mundi vultum violare serenum.
 Illius objectu, tristi pater obsitus umbrâ
 Phœbus, & obtuso radiorum expalluit auro:
 Afflatuque gravi propiùs, tactuque nocenti
 Substitit, indigno fessus languore, diuque

C

Dea

Delituit, filuitque diu, trepidique micanti
Mortales meruere nigras sine lumine luces.
Pallida quæ rerum interea, miserandaque visu,
Attonitæque Urbis facies, atque Orbis imago!
Quæ lacrimæ effusæ dirum tremuere periculum!
Jam fugere unanimes tanto in terrore paratæ
Aëraque obscurum, viduasque relinquere terras
Iustitia, & Pietas, & Pax, sanctæque Camœnæ:
Præsidio si fortè (nefas) patrioque carerent
Numine ALEXANDRI, namque is certissimus unus
Solque, Paterque, foveat radiis felicibus orbem.
Extemplo sedenim Eöum discedere cælum,
Protinus & clarâ tempestate omnia circum
Effulsiße, novoque aperiri lumine sidus
Cernimus, ac timido incerti veneramur honore.
Illius exortu primo rapidissima longè
Nubila diffugere, atque atram concedere noctem:
Continuoque caput nitidum sol aureus altè
Attollens, cælumque levat, terrasque serenat.
Quippe fuit, Virgo, Tua lux, & Virginis astrum
Illud erat. Tua nunc pietas miserata labores
Indignos, gentesque humiles, gemitusque precantum,
Optatam niveamque diem, lumenque reducit
Purpureum, & sævo miseris horrore solutis,
Sospite ALEXANDRO reddit sua gaudia terris.
Sed neque tu lacrimas, nec dedignata vocatus
Diva meos, & ducta imo suspiria corde.
Victor ego, ante aram voti reus ad Tua supplex
Numina, quæ donas propria hæc ut munera faxis
Perpetuâ pietate, novâ prece pronus adoro.

A D

ALEXANDRUM VII. P.M.

M Unere quòd magno cumulas nil tale merentem,
Quas habeo grates dicere, Musa negat.
Nam neque Majestas recipit tua, maxime Princeps,
Exiguum parvi carminis officium;
Nec noster tentare audet tua nomina, culpâ
Deterere ingenii, nec tua dona pudor.
Illa altè fundata animus sub pectore adorat
Semper, & assiduè mens operata colit:
Quæque intus resonant laudes, & vota, loquuntur
Lumina, & in mediâ fronte notata leges.

A D E U M D E M.

I Nfolitis urget nivibus dum Juppiter Urbem,
Et Scythico mordens horrida bruma gelu;
Exul ab aspectu infelix, Pater alme, beato,
Atque sacris adytis cogor abesse diu:
Pelliculam, gelidosque annis fugientibus artus
Lectulus, aut tepido dum foveat igne focus.
Cæcus Anaxagoras sit ne, stolidusve videbo,
Anne furens, nigram quum putat esse nivem;
Certè nigra cadit mihi nix hoc tempore, & atros
Improba de niveis reddidit illa dies.

C 2

A D

AD URBEM ROMAM,
 GLEMENTE IX. PONT. MAX.

Renuntiato.

Q Uæ conjuratas acies evertere ferro
 Et facibus patriam, civesque extrema minantes
 Roma tibi Tyrrhena pio certamine tellus
 Ulta nefas immane suis delevit in agris :
 (Qualia Phlegræos straverunt funera campos)
 Hæc eadem augusto augurio volventibus annis
 Præclarum generosa alto de sanguine I U L U M
 Extulit, insolitâ cui cælum & fidera luce
 Nascenti fulsere, novo quum gaudia moti
 Terræque, & maria, atque urbes, ac dædala rerum
 Sensit, & arcano plaufit natura favore.
 Et nunc ille datum egregiis virtutibus olim
 Imperium, fato meritum comitante sequaci
 Accepit, supraque tuas sedet arduus arces
 Aurato in folio, videt unde ab litore utroque
 Omnia sub pedibus, vertique, regique beatis :
 Ingenti unde animo immensum dum amplectitur orbem,
 & sacris manibus rerum dum flectit habenas,
 Infuetum molitur iter, quâ rara priorum
 Fixa notat claris quondam vestigia signis,
 Quâ verum invitat non falso gloria vultu.
 Grandibus ille potens factis, operumque labore
 Magnorum, famam & decus immortale cubili
 Solis ab Hesperio Eöas meditatur ad undas
 Tendere, & Oceani extremos evadere fines.
 Tum si qua est, quæ restat adhuc summotâ, latetque,

Et

Et penitus vasti refugit pars ultima mundi
 Accipiet, laudesque ferens celebrabit in ævum.
 Tuque adeò in partem æterno comes addita honori,
 Dum veteres memor ad fastos annosque redibis,
 Atque virum monumenta, & nomina magna revolves,
 Lumine nunc vero sidus fulgere videbis
 JULIUM, ut astra inter Phœbus micat ipse minora:
 Tale instar nullum invenies, nec talibus unquam
 Auspiciis latè imperium, nomenque tulisti,
 Qualibus antiquos longè superare triumphos
 Apparat, & ferre in cælum tua nomina CLEMENS.

A D

JOANNEM RHO
 SOC. JESU,

*Eloquentissimum divini verbi pro con-
 cione interpretem.*

Antiqua longis obruta sæculis
 Jam nunc resurgit fabula, nobile
 Præstantis inventum magistri,
 Itala quem Samiis arenis
 Tellus relictis vidit Achaico
 Ore edocentem. Scilicet aureas
 Dulcesque demirata Roma
 Eloquii rapientis undas.
 Quin spiret almo reddita lumini
 Mens viva Tulli pectore de tuo,
 Et verba devolvat recenti
 Rhoë sono, dubitare nescit.

C 3

Sed

Sed illa blando protinus avia
Errore, cæcas ducitur in plagas,
Nec sentit, imprudens, revinci,
Mille simul rediisse vitas.
Nam quid vetustæ tu sapientiæ,
Quem nunc ab omni tempore non refers
Virtutis, & doctrinæ, & alti
Laudibus ingenii per ora
Latè volantem? dum relegis manu
Signata quondam Numinis, & pio
Perfundis interpretes nitore,
Romulidis retegens Olympum,
Sublimis unde & mentis originem
Deducis ipsam, cordis & igneum,
Regnantis & linguæ vigorem,
Nec niveos aliunde mores.
Commissa læto planta velut solo
Novella, rivus quæ trepidat (mora
Haud longa) per cælum beatos
Explicuit generosa ramos:
Et ista sacro non secus in lare
Firmata, sacrae Matris ab ubere
Educta, defumit benignè
A teneris alimenta virtus:
Nec usque, flammæ clarius in dies
Ritu, quiescet vivida surgere,
Tellure dum victrix relictâ
Ad superos revolarit ignes.

A D

F E R D I N A N D U M

Episcopum, & Principem Paderbornensem.

D E M O R T E

A L E X A N D R I V I I . P . M .

Q Ualem, si Phœbus nunquam rediturus Eōo
Lumine, in Oceani tinxerit amne facem,
Terrorem attonito, tenebrasque relinquit in orbe,
Et flere extinctum tempus in omne diem;
Consimili terris facie, luctuque relicto,
Lumen A L E X A N D E R condidit ecce suum.
Ne mirare tamen quòd non sanabile vulnus
Ipse ego non miseror voce, manuque meum :
Nam fugit, infelix, minui, miserisque levari
Vocibus, & lacrimis abnuuit usque dolor.
Nec summum potis est quisquam proferre dolorem;
Promere qui potuit non satis, ille dolet.

A D A M I C U M

H E R B I C A S I O N I U M .

Q Uod satis est betæ R E C I P E ; atque huic adde
pusillum
Serpilli, & mentæ, spicam bene olentis & alli,
Et semen marathri : accedat quem Parma coëgit

C 4

Ca-

Cafeus ovorum croceis, butyrumque vitellis,
 Et piper, & dulci veniens ab arundine pulvis.
 Quæ parco sale cuncta simul continge, simulque
 Contunde, & varios agitans confunde saporis.
 Præterea RECIPERE in cretum sine furfure pollem
 Et laticem, subigenisque solum Cereale rotunda,
 Et super expande intritum; circumque, supraque
 Acta Ceres tegat, & ferclum regale coronet.
 Mox lento prunæ coquat igne artopta. salubrem,
 Prædulcemque cibum, quantum & quandoque libebit
 Sume, dapem memor egregiam monstrantis amici.

Errata typographica.

*Cum accentu gravi lege adverbia subito pag. 3. l. 18. pag. 4. l. 24. & pag. 29. l. 7. Quam
 p. 3. l. 23. circum p. 5. l. 30. repente p. 11. l. 15. p. 13. l. 1. & p. 19. l. 15. modo p. 19.
 l. 13. penitus p. 20. l. 8. & p. 33. l. 1. quod p. 20. l. 20. citò p. 21. l. 20. perpetuo p. 29. l. 11.
 continuo p. 30. l. 16. minimum p. 30. l. 23. Cum circumflexo leg. Parte aliâ, p. 4. l. 20. &
 p. 11. l. 7. videre p. 4. l. 26. quâ p. 21. l. 25. & p. 25. l. 11. Inscere comma post olim
 sua, p. 10. l. 15. post Roma tibi, p. 36. l. 6. post immane, ibid. l. 7. post immortale, ib. l. 26.
 post Hesperio, ibid. l. 27. post saltos, p. 37. l. 4. post undas, ibid. l. 24. post revinci dei
 comma p. 38. l. 3. post signis: pene colon pag. 36. l. 23. ibid. l. 24. leg. Quâ vetus.*

POEMATA
AUGUSTINI
FAVORITI,

SACRO COLLEGIO
CARDINALIUM
A SECRETIS.

Æ G O N,

Sive de obitu

SIDRONII HOSSCHII

E SOC. JESU.

*Menalcas Fabium Chisum Cardinalem;**Lycidas Poëtam refert.*

LYCID. Ui te sollicitat luctus, quæ cura,
Menalca,
O & pastorum decus, & solatia
ruris?

Non animus tibi, non vultus, velut antè, serenus,
Quo blandos audire soles ac reddere versus.

Atqui nunc lætos cum tempore sumere vultus,
Perque vices aliquid, curas quod fallat agrestes,
Ludere conveniat. Jam formosissimus annus,
Jam grati soles, motisque à frondibus aura

Lenior: herba torum, silvæ dant frigus & umbras.
Et peream, si non invitant omnia cantum.

Quin huic nos clivo pariter succedimus, unde
Cernere prærupti fas est de vertice montis
Muscosum per iter rapidas descendere lymphas,
Dum subter ludunt saturæ per prata capellæ.

MEN. Ah! Lycida, Lycida, scires modò, quàm mihi
laxum

Pectore vulnus hiet, mœstum ridentibus agris
Haud, reor, objiceres vultum mihi: mœstus & ipse
In gemitus planctusque oculis rorantibus ires.

Hic

Hic cæli nitor ipse, anni hæc vernantis imago,
 Hæc antra, hi fontes, ipsa hæc juga frondea tantùm
 Me capiunt, quantùm densis nox atra tenebris,
 Aut, cum improvisâ cælum ruit omne procellâ,
 Percussæ nimbis segetes, & grandine vites.
 Usque adeò premit, ac mentem dolor improbus haurit.
 L Y C I D. Quidquid id est, ne conde sinu : medicina do-
 lori est

Illius indicium. Quæ non fluit unda, putrescit,
 Et ruit objecto violentior aggere torrens,
 Et compressa parit maiorem flamma ruinam,
 Inclusique Euri tellurem atque oppida quassant.
 Sic quoties celat causas, altâque repostus
 Hæret mente dolor, damno est sibi : pectore clausæ
 Marcescunt lacrimæ, spirantque in viscera tabem.
 Occidit hoc nuper morbo Lycus, occidit Alcon.
 At si quid fortuna tibi crudele minatur,
 Antè luem pecori, aut stabulis incendia mittat,
 Aut capiti nostro quæ sint mala cumque reservet.
 Te sine magna Pales squalentia linqueret arva,
 Lugerent armenta, armentorumque magistri,
 Fistula nec cuiquam curæ foret. Hæc mea certè,
 Ludibrium ventis piceâ penderet ab altâ.
 Nec pulsæ valles, vocisque referret imago,
 Quod mihi cantandi cupido dictare solebat
 Carmen Apollineâ demissus origine pastor.
 Quin ego digressus silvis, lucemque perosus,
 Ætatem in duro traherem miser Apennino.
 MEN. Si tibi tantus amor luctus cognoscere nostros,
 Teque adeò tangit dolor hic meus, accipe. Venit
 Verus ab Arcadiâ nuper mihi nuntius, eheu!
 Ægonem occubuisse meum : meus occidit Ægon,
 Ægon,

Ægon, quo pastor totâ præstantior alter
 Non fuit Arcadiâ dulci perfundere cantu
 Mœnala, seu patrii saltus mulcere Lycæi.
 Cui me præclaris captum virtutibus olim,
 Cùm daret hospitium nobis illa aurea tellus,
 Fœdus amicitiae nexu devinxerat arcto:
 Quicum sæpè morari, ac ludere sæpè solebam,
 Quamquam vicinis fremerent regionibus arma,
 Nostraque finitimæ turbarent otia gentes.
 Quis casus mihi te, vel quis Deus abstulit, Ægon?
 O nimis in miserum crudelia fata Menalcam!
 Infelix pecus ite, nihil moror, ite capellæ.
 LYCID. Anne erat ille Ægon, cujus tu carmina quon-
 dam

Infandam, nimium infandam referentia cædem
 Ipse mihi celsâ (memini) de rupe canebas,
 Unde omnes latè turres ac Roma videri?
 Sic inflectebas inter suspiria vocem,
 Ut mihi visa iterum fuerit discedere tellus,
 Atque iterum mœstâ involvi caligine cælum.
 MEN. Ille erat: illum atro merferunt funere Parcæ,
 Aurea divino modulantem carmina plectro.
 Esse quid hoc dicam, quòd tam breve ducimus ævum
 Mortales, vivunt cervi, corvique tot annos?
 Vidi ego succifas iterum revirescere quercus,
 Exutosque annis juvenescere sapius angues.
 Quin & avem fama est, sæclis jam quinque peractis,
 Oppetere, eque rogo, quem, quo nutritur, amomo,
 Et nardi calamis, & odoro cortice myrrhæ
 Extruit ipsa sibi, vitam instaurare recentem.
 Ast hominem nec fata sinunt producere vitam;
 Nec semel extinctum remeare in luminis auras.

Nym-

Nymphæ, immortales Nymphæ, succurrite nobis :
Dicite, si qua viret vestris in montibus herba,
Quæ gelidos animam revocet vitalis in artus.
Dicite: tum memor hîc vobis altaria ponam,
Et tenerâ faciam meritis pro talibus agnâ.
Quid loquor? abripiunt venti mea vota protervi,
Et prece nequidquam Divos atque astra fatigo.
Ægon hinc abiit, nec quisquam Ægona reducet.
Crudeles Divi, crudelia sidera, Nymphæ
Crudeles! sed tu cunctis crudelior Ægon,
Cedere qui vitâ potuisti absente Menalca,
Immemor heu nostri! Licuisset lumina saltem
Claudere, & extremum lacrimis perfundere nostris,
Et dare, si quid id est, frigentibus oscula labris.
Sed forsan, cùm tu loquerere novissima verba
Languidus, ac dulces raperet dolor ultimus auras,
Ipse inter lætas ducebam pocula mensas
Nescius, aut queruli dirimebam jurgia Codri.
Quamquam, si penitus mihi mens non cæca fuisset,
Certus ego hos olim potui prænoscere casus.
Sæpè etenim esculeâ captanti frigus in umbrâ,
Dum tacitus sedeo, dum spirat amicior Auster,
Lævam nescio quid pepulit mihi protinus aurem:
Cumque admovissem teretes ad labra cicutas,
Diffona feralem reddebat fistula cantum:
Sæpè & spontè suâ manibus delapsa cadebat.
Quod superest, tumulum extincto statuemus inanem,
Quà Tiberis sacrum velatus arundine crinem
Pacato Latias interluit amne ruinas.
Dein viridi in trunco nostri monumenta doloris
Inscribam lacrimans: quæ fortè notabitur arbos,
Non illam venti eruerint, non frigore bruma

Læferit, aut ardens inimicis solibus æstas.

Fixa solo stabit, facietque nepotibus umbram,

Æternum testata meos hoc carmine luctus:

SALVETE ÆGONIS CINERES, QUÆCUMQUE TENET
VOS

IN TERRIS REGIO. VOBIS HIC JUSTA QUOTANNIS,
QUI VICINA TENENT PASTORES PASCUA, SOLVENT.
VIVENTEM COLUIT, NUNC RAPTUM LUGET, ET AB-
SENS

ABSENTI TUMULUM POSUIT TITULUMQUE MENAL-
CAS.

LYCID. Sed tu desine plura: vetat se quippe querelis

Urgeri nostris, qui nunc, ut credere fas est,

Exceptos cælo vates, exceptus & illo,

Cantantes audit, pariterque auditur ab illis.

Et tua dum mulcet nos fistula, pronus abit sol,

Compellitque greges in septa reducere pastos.

Cras facere exequias, manesque vocare licebit.

A D

P. S F O R T I A M
PALLAVICINUM S.J.

Nicander.

N Uper ad Albunæ silvam, quæ rupe sub altâ
Spumanti præceps Anio devolvitur amne,
Tityrus & Lycidas læti florentibus annis,
Ambo pastores, ambo cantare periti,
Carminè certavere. Locus certaminis antrum,
Antrum umbrosum, ingens, pumex cui plurimus arcum
Efi.

Efficit : at juxtà læto se gramine tellus
 Vestit , & æternùm violis vernantibus halat,
 Alluduntque leves avium concentibus auræ.
 Hîc pueris locus : hîc , cùm sol altissimus umbras
 Fecerat exiguas , steterunt cantantibus illis
 Pastores gregis immemores , grex immemor herbæ.
 Quin & Hamadryadum chorus affuit , affuit ipse
 Pan Deus , ac fremitu Satyri plausere secundo.
 Horum ego certamen , mihi quod narravit Amyntas ,
 Carmine non vano referam , nisi vanus Amyntas.

Tu modò , si Musam non dedignaris agrestem,
 Sfortia , stirpis honos magnæ , quo sospite sacrum
 Tollit adhuc supra gentes caput Itala virtus,
 Huc ades ; hîc molli mecum confidere in herbâ
 Intereâ , ac lentus poteris captare beatam ,
 Quam Zephyris quercus ludentibus explicat , umbram,
 Dum rabidum latrat Canis æstifer , arvaque findit
 Torrida , dum tibi sudantur quæ Bætis & Ister
 Miretur , serique legant monumenta nepotes.

Ergò ubi propter aquam viridanti in gramine ripæ
 Procubere , prior Lycidas : En Tityre nobis
 Illa dies tandem , benè quæ decernere possit ,
 Quis nostrum melior cantu sit , & arte cicutæ.

TIT. Quo me cumque vocas adsum : sic adsit Apollo.
 Non ego detrecto certamina : non ego , forsan
 Ut reris , canere indoctus. Scit victus Iolas ,
 Scit Dorylas , scit Acon , scit Tybridis accola Daphnis.

LYC. Tui mentem huc adverte , Mycon : nec sit grave
 nostras

Audire , arbitrioque tuo componere lites.

MYC. Ludite quæ vultis , cantuque exolvite curas.

Pastori licuit semper , semperque licebit ,

Cum

Cùm benè pavit oves, geniales dicere versus.

At si umquam licuit calamis, si versibus unquam
Ludere, nunc pastor calamis, nunc carmine ludat,
Quando suas sibi pascit oves, oviumque suarum
Vellera securus sibi tondet, & ubera mulget.

TIT. Incipe tu primùm Lycida: nos deinde sequemur.

LYC. Nulla mora est: tua iussa sequor. Sed nequa sit isti,
Vel mihi suspicio meditati carminis, omnem
Materiem præscribe, Mycon, legemque canendi.

MYC. Et dubitatis adhuc, cùm laudes, claraque facta
Nicandri montes resonent, vallesque profundæ?

Plaudite Nicandro, Nicandrum tollite ad astra,
Cui Divùm imperiis magni custodia templi,
Et gentes latè in Latias commissa potestas.

LYC. Non opis est nostræ Nicandri dicere laudes;
Sed vatum, quibus est animus diviniior, & vox.
Nos humiles humili res dicere carmine sucti,
Ac miscere leves per mutua jurgia lites.

MYC. Non semper leviora decet resonare cicuta
Pastores Latios; sed ut ipsa armenta gregesque
Pascuntur nunc valle cavâ, nunc montibus altis,
Sic decet interdum gracili nos promere cantu,
Quid faciat pingues pecudes, quid pabula læta,
Munera quæque leves vincant Amaryllidis iras;
Concipere interdum validos sub pectore motus,
Et canere heroas, & numina magna Deorum.

TIT. Audebo: obsequiùm Nicander fronte serenâ
Accipiet, si non carmen laudabit & artem.

LYC. Nos quoque, nos quanquam tenui conabimur ore
Grandia: conanti veniam dabit ille, finetque
Me laudi, meritisque suis, & grandibus ausis,
Dum majora paro, facili proludere versu,

Illi nostra quies, illi gratissima ruris
Otia debentur: quin ipse hic spiritus illi
Debitus: ille meos calamos non passus inertes,
Hospitiumque dedit, collemque habitare Quirini.
Et quamquam minimè liceat mihi, ut antè licebat,
Sancta impressa notis cælestibus ora tueri,
Antè, Mycon, versâ in cælum radice videbis
Tendere Chaonias quercus, terramque subire
Frondibus, antè nigro manabunt lacte capellæ,
Quàm facer è nostro labatur pectore vultus.
Myc. Ergò agite, & celebrate virum: sed gentis honore
Mittite Nicandri propriis adjungere factis.
Longa retrò series, quos illa recenset, avorum.
Hi pacis clari studiis; hi Marte feroces
Addiderunt patriis ingentia nomina fastis.
Fundarunt alii regali splendida luxu
Atria; sollemnes alii cælestibus aras,
Ipsi olim decorandi aris: ingentibus illi
Muneribus fovère Deas Heliconis, & omnes
Egregias artes. Gens auri dives & agri,
Ausoniasque domos clavis complexa Hymenæis,
Et latè quondam Tusco dominata profundo,
Quà sacer Alcidae portus. Sed nescia virtus
Crescere majorum titulis. Erit hic vir, hic unus
Argumentum ingens, messisque uberrima laudum.
Vos canite, ut studiis major puerilibus infans,
Cum vix à caræ depulsus lacte parentis
Figeret incerto dubius vestigia gressu,
Templa celebrarit Superùm, imbueritque tenellum
Religione animum: ut fugiens contagia vulgi
Hauserit augustos intra documenta penates,
Queis ille insistens summa ad fastigia rerum

Surgeret, ac fesso tandem succurreret orbi.
 Inde, ubi virgineas primæ lanuginis umbræ
 Conspersere genas, ut famâ impleverit Urbem,
 Et gravibus curis virides addixerit annos,
 Munera per populos obiens: ut sæpè potentum
 Limina, & augustas jussus penetraverit aulas,
 Quarum vestibulum ante ipsum manus excubat atra,
 Invidia, insidiæque truces, fraudesque dolique,
 Nec tamen attigerint illum fraudesve, dolive,
 Aut aliæ scelerum pestes. Ut namque per altos
 Ionii fluctus, & amaræ Doridos undam
 Integer evadit Siculas Alpheus ad oras:
 Sic magnam intactus mentem, fugiendaque certus,
 Quamvis blanda forent, non immiscere petendis,
 Ad patriæ sese vertit cælestis amores.
 Testes, quos olim divino percitus igne
 Corticibus teneris ætate tenerrimus ipse
 Inscriptis versus, & quos jam firmior ætas
 Ore alio indictos è venâ divite fudit
 Per numeros omnes, quidvis imitante Camcenâ.

Dicite, quot vigili versaret pectore curas,
 Cùm victum miseris tellus irata negaret
 Gentibus, & crebræ viduarent oppida mortes,
 Bellaque vicino fremerent insana tumultu,
 Quà centum Eridanus fluviis, luctuque sororum
 Dives init Libycis regnatum flatibus æquor.
 Quid non Ionio in magno, quà nota trophæis
 Insula Sicanium contra jacet alba Pachynum,
 Quid non & Rheni sinuosum gessit ad amnem,
 Dum pacem indignam Superis inhonestaque damnat
 Fœdera, frustra hominum testatus jura Deûmque?
 Hunc si sancta prius tribuissent numina terris,

D 2

Non

Non toties luctu impleffet Germania cælum,
 Quòd trunca heu toties provolvens busta, virûmque
 Cæde calens Albis glaciale resolveret æquor,
 Tristiaque alberent inhumatis cladibus arva.
 Non dulci patriâ extorres inopesque Britanni
 Errarent terras omnes, maria omnia circum;
 Nec tam bella diu premerent, bella impia Cretam,
 Quâ fatum Europæ pendet; nec inulta doleret
 Civibus exhaustas urbes, cultoribus agros
 Italia infelix, priscos oblita triumphos.
 Quin & Sarmatiam ferro quæ vastat & igni
 Barbara gens, rebusque novis elata superbit,
 Cederet, ac versis dudum in contraria fatis,
 Ardentis patriæ bustum, cineresque suorum
 Ipsa gemens, fuso lueret commissa cruore.

Dicite, uti tandem post hæc discrimina rerum,
 Postque tot exhaustos pelago terrâque labores,
 Romuleas iterûm meritorum plenus ad arces
 Venerit. Haud mora: vix aderat, cùm vidimus ipsi
 Murice fulgentem Tyrio succedere curis
 Jam senis Ægonis, rerumque assuescere habenis,
 Donec ad imperii culmen fatale trahentes
 Nicandrum Superi sacratâ in Sede locarunt.
 Hæret adhuc animo haud obliviscenda per ævum
 Illa dies, quæ prima virum mortalibus ægris
 Sublimem folio ostendit, cùm pectore clausum
 Spiraret Numen, vultuque immobilis alto
 Divideret sacrâ cælestia munera dextrâ.

Hinc canite, ut redeant nostris felicia silvis
 Sæcula, & antiqui mores: ut Copia pellat
 Lata famem Latio, cælumque Astræa relinquat:
 Ut, cogente Deâ, tandem furor impius arma

Ponati

Ponat, & agrestem gladii curventur in usum;
 Quæque tulere diu patrio procul ab lare durum
 Exilium tristes inhonoratæque Camœnæ,
 Excutiant mœrorem animo, Phœboque canente
 Sollemnes ducant choreas per amœna vireta,
 Rursus & incipiant herôum dicere laudes.
 Sic ubi tempestas nil tale timentibus arvis
 Incubuit, stragemque dedit, si nubila cedant,
 Si lenes redeant Zephyri, solemque reducant;
 Ridet ager, curvumque nemus se rursus in auras
 Explicat, & fulco seges inclinata refurgit.

Nec finite indictum, ut passim decora alta Latini
 Nominis informes inter defossa ruinas
 Erigat: ut priscum templis instauret honorem;
 Vellat ut è nostris dumos, herbasque nocentes
 Providus, & lætas inducat montibus umbras;
 Utque suas, Divûmque sacras inscripserit ædes:

NULLI FAS CASTUM SCELERATO INSISTERE LIMEN.

Tempus erit, quo facta dehinc majora canetis,
 Cùm, suadente illo, positis civilibus armis,
 Cessabit tandem quod Gens Feronia bellum
 Upiliâ cum gente gerit. Tum tota repentè
 Tempestas belli Ionium descendet in æquor:
 Tum populum latè victorem, ac fata ferentem
 Ultima, & Ægæi rumpentem claustra profundi,
 Quò meritas repetat pœnas, gentemque superbam
 Ryphæas hyemes ultra, Tanaimque releget,
 Pallidus Odrysiâ spectabit ab arce Tyrannus.
 Sic ubi longa fames aquilam, cædisque cupido,
 Acrior ad terram speculâ dimisit ab altâ,
 Tum qui se novus ad solem circumspicit aureo
 Fulgentem tergo, squamisque recentibus anguis.

Vicinâ condi properat sub rupe ; sed illum
Improvisa super volucris venit , & premit ungue ,
Nidorumque dolos , aviumque ulciscitur iras.
Tum demum exuerit vinclis sese inclyta tellus
Divini servans monumentum ac pignus amoris.
Tum caput attollet Silois, Tybrimque parentem
Jordanes , jaculisque colet crinitus Orontes.
Tum dulcem nobis longo pòst tempore tandem
Fas erit Arcadiam , lucosque revifere sacros ,
Taygetique nemus nigrum , fontesque Lycæi.
Nec minùs Arctoo properat quæ litore Pallas
Romanum ad Tiberim Patribus spectanda Latinis,
Graiorum decora , & caras invifet Athenas ,
Frigus & ad sacri ripam captabit Iliffi.
Tum mores hominum mitescent , tum pecus omne
Unum Pastorem , atque unum cognoscet ovile.
At tu, SANCTE PARENS , hominum celebrare votis,
Africa quâ longè pluvium porrecta sub Austrum
Ambustum Oceani mediis caput inferit undis ,
Quaque Caledoniis Thule pulsata procellis
Prospicit ignotos curvo de litore fluctus.

Tale Mycon certare volentibus argumentum
Tradidit , hanc rerum seriem : quam deinde secuti
Tityrus & Lycidas , nemorum plaudente coronâ ,
Plurima sub sacrâ fuderunt carmina quercu ,
Quæ tacito secum meditari examine mentem
Convenit , ut melius referamus in ordine quicquid
Tityrus & Lycidas sacrâ cecinere sub umbrâ.

ALEXANDRO VII.
PONT. OPT. MAX.
RENUNTIATO.

UT ad vireta Pindi ab Urbe Romulâ
Bono profecta Fama venit alite,
Tenere sceptrâ CHISIUM, novem Deas
Comam ferunt ligasse fronde Delphicâ,
Eburneoque collo eburna barbitos
Ut alligata, constituisse protinus,
Ubi perennis unda prata dividit
Odore læta graminum virentium.
Ibi decenter implicasse mutuas
Manus, pede impulisse & arva libero:
Ibi increpantē pectine aureas fides
Diu negata condidisse carmina.

Dies beata ter quaterque, vatibus
Canenda semper, & colenda gentibus,
Vetusta sæcla quæ reducis aurea,
Fidemque cum sorore ab axe devocas!
Vides, redux ut Africis ab areis
Latina jam revifat arva Copia,
Famemque pellat Africas ad areas?
Ut alma Pax neces & arma submovens
Gravi cruenta bella compede alliget?
Tuo, beata lux, favente numine
Loqui ecce rursus antra, rursus incipit
Tegi erudita lætiore frondium
Honore silva, largiorque Pegasi
Sonante rivus exilire ab ungulâ.

D 4

Ubi

Ubi hæc dedere dicta, nona Virginum
Chorum jubet filere, & una concinens
Lyræ maritat altiore carmine.

D E E O D E M.

ERgò inexplèto miseras flagello
Diræ agunt gentes? Piget heu finistram
Tam diu sortem doluisse, & orbis

Fata ruentis.

Vidimus campo Libitinam aperto
Huc equis illuc volitare nigris,
Quæque Gradivi soluisse ardor

Ossa legentem.

Decolor tabo Sicoris, Padusque
Testis, & ripa Thæmesis cruentâ,
Magnaue adversus Thæmesim resolvens

Ostia Rhenus.

Turbine hinc nostras Oriens citato
Acer in clades ruit, hinc avorum
Cimber ulcisci cupidus Latino

Sanguine manes.

Hinc levi frontem redimita culmo
It Fames circum, sequiturque Pallor
Tristis, & scisso pavidus capillo

Luctus euntem.

Sed per hæc ardens init astra Virtus,
O datum Europæ decus, & levamen
Dulce, ALEXANDER, miserante fessas

Numine terras!

Monstra si tellus manibus negasset
Herculis, magnus latuisset heros,

Nec

Nec suo audisset resonare Tuscum

Nomine litus.

Tu bonæ fructus revehes benignus

Pacis, & plenis Cererem manipulis;

Te sacrum doctæ Tiberim revifunt

Vindice Musæ.

Flectere infuetum tibi cerno victos

Poplitem Parthos, Arabasque fracto

Supplices arcu dare thura nostris

Mascula templis.

Nam comâ latè viridante **QUERCUS**

Montis infedit juga Vaticanæ,

Totum ut humanum genus hospitali

Protegat umbrâ.

Vos **ALEXANDRO** gladium sequestro

Ponite, & motus animi calentes:

Jam satis cædis, cinerumque: ferro

Parcite Reges.

Cur in infontum malè pertinaces

Urbium casus acuuntur enses,

Iustiùs Thracum quibus imminentum

Turba periret?

Qui super campis glacialis oræ,

Italumque arvis, pelagoque fufus,

Barbaram fanguis potuiffet omnem ex-

Scindere gentem.

Jam pio tandem fociate fortes

Fœdere in Creten, Solymamque dextras.

Ite victores pia vota magno

Solvere buſto.

Ite: Naupaſti recubans in antro

Nuper auditus graviore Triton

D 5

Pre-

Præscius conchâ cecinisse fracti
Colla Tyranni.

Thraciæ vobis animæ faventes
Carbasa in Syrtes inimica vertent.

CHISIUM fidus reget omne certâ
Luce periculum.

DE EODEM.

CLades furentis quisquis Europæ graves
Abominatus, atque Christiadûm (nefas !)

Contaminatas scelere civili manus,
Multâ rogasti Numen iratum præce,
Rediret ægris alma pax mortalibus,
Et qui profanis mutuam in stragem duces
Aguntur odiis, fœdere inter se pio
Juncti in superbos arma Thracas verterent;
Quisquis reversam cernere optasti diu
Cornu beantem divite arva Copiam,
Reduceſque cum sorore Pietatem ac Fidem,
Et ad antra Cyrrhæ jam diu silentio
Tristi jacentes, & recusantes lyram,
Rurſum canentes fontis ad caput sacri
Audire Musas; quisquis Urbem redditam
Decori intueri, prisca quod virtus patrum
Paravit, artibusque florentem bonis;
Aras corollis, eia, consternas pius,
Summoque gratus vota perſolvas Deo:
MAXIMUS habenas rerum ALEXANDER teneo.

IN EJUSDEM S. D. N.
DIEM NATALEM.

VENIT ALEXANDRI natalis. Supplicet aris
Turba frequens: flammis fumet acerra piis.
Nec citharæ fileant, citharis nec carmina desint:

Huc, age, qui citharâ, carminibusque vales.
Vos quoque, felices animæ, pia nomina, Vates,
Quos Latium, quos & Græcia terra tulit;
Seu vos æternùm retinent Parnassia Tempe,
Seu choream in silvâ ducitis Elysiâ;
Quandoquidem manes imâ tellure repositos
Arte ferunt, vivi quam coluere, capi;
Cingite fronde comam, & Troiâ Thebisque relictis,
Natalem magni concelebrate Patris.

Et dum, VIVATIO, resonamus, amabile carmen
Integret Elysium, Pieriumque nemus.

At vos, Aönides, quarum sub numine sacro
Læta virent doctæ jugera Castaliæ,
Flectere queis animos, & inexorabile pensum
Parcarum citharâ carminibusque datum est,
Si puerum arcana faciles fovistis in umbra;

Si juvenem purâ sæpè rigastis aquâ;
Illius ob carmen nostri si gloria sæcli
Tollit se vestris ardua verticibus;
Si plausum tripodes, vocaliaque antra dedere,
Cum Deus hunc magnum misit in imperium:
Dum lucem hanc colimus, cantu fidibusque favete,
Ac pede, res agitur vestra, favete Deæ.
Fallor? an excitæ veniunt ad sacra sorores,
Fronde coronatas expediuntque lyras?

Et

Et numeris certare parant ? Certaminis hujus
Signa dat è summo Calliopeia jugo.
Ergò diem faustis celebremus nos quoque votis :
Annus enim nobis sæpè canendus adest ,
Quo Christum accipiant ultrò regna invia nautis ,
Litora que argenti siqua sub axe jacent ;
Quo tandem à miseris rubigo turpis aristis
Telorum duram transeat in segetem.
Tu modò dexter ades , tantisque allabere cœptis ,
Qui flectis nutu regia corda tuo.
Quæ rabies armet populos , quæ prælia poscant ,
Quæ scelerum , quæ sit Martis imago , vides.
Hinc premit Helvetiam stric̃tis furor impius armis ;
Hinc luget patrio Sarmata pulsus agro.
Heu conjuratis etiam sociata Britannis
Arma metum populis exitiumque ferunt !
Heu iter infaustum relegens feralis Enyo
Itala pugnaces ducit in arva manus !
Ceu Padus Insu- bres cùm turbidus invehit imbres ,
Quos miseri luctus augeat agricolæ.
Hinc etiam ferrum Odrysi crudele Tyranni
Per Venetum clades imminet Italiæ.
Scilicet Italiam contra bella impia surgunt :
Huc inhiant diræ crimina barbariæ.
Tu tamen ô populis tellus assueta regendis ,
Ingenio atque armis inclyta , parce metu.
Maxima ALEXANDRI virtus tibi militat , altis
Alpibus & gemino firmior usque mari.

A D E U M D E M,

de hesterno fulmine.

Cesserat atra fames Latio, T E, Maxime Princeps,
Vindice, & horribilis, sed sine clade, lues;
Cum miseræ nondum placatus Jupiter Urbi,
Illam majori devovet exitio.
Pallentem immittit morbum, quo Flavius æger
Detinuit multos anxia corda dies.
At Juvenem egregium populis donare coactus,
Arripuit tandem tela trifulca manu.
Irrita sed pariter ceciderunt fulmina, & iram
Numinis ante tuos deposuere pedes.

A D

FLAVIUM CHISIUM
ALEXANDRI VII.
PONT. OPT. MAX.
FRATRIS FILIUM.

P Hæbus ubi primùm revehit cum luce labores,
Redux ab orbe suaveolentis Indiæ,
Ejus ab aspectu pendet prænoscere sollers
Ligur magister atque arator Appulus,
Quid pelago campisque niger denuntiet Eurys,
Orionisque triste fidus apparet.
Nam si nubilus obducatur caligine vultum,
Uterque cautus abstinet periculo;

Sint

Sin autem extulerit nebulis rosea ora fugatis,
 Hic alligare vomeris boves, at hic
 Solvere velivolam properat de litore puppim,
 Rates & æquor execrante conjugē.
 Haud aliter te, qui priscum genus indole pulcrā,
 Et ore, suavibusque moribus refers,
 Ut nitidum os, FLAVI, divino lumine vidit
 Recentis extulisse more sideris,
 Suspexit Roma, estque animo prudente futuri
 Dies sibi augurata candidissimos.
 Latè humiles terras animo nam despicias altō,
 Cupidinumque vulgus impotentium
 Sub pedibus premis, infelix quibus acta juvenus
 Tumet furente pejus Adriatico.
 Unus amor recti, virtutis te decor unitis
 Juvat, pudorque comitasque Chisia:
 Degeneremque vocas, veterum qui jactat avorum
 Iners propago nomen atque imagines.
 Quare hominum studia, ac dulces ante omnia Musæ,
 Novam micare quando spem vident sibi,
 Erexere animos. Tu Divas excipe blando
 Domesticam secute gloriam sinu.
 Scilicet Augusti referentem nomen & artes
 Virum memento sanguinis decus tui.
 Qui nisi regali jussisset mente beatum
 Patere limen hospitale vatibus,
 Egregios ut avos, & avos numeraret avorum,
 Ut esset ampla res, opesque Chisæ,
 Frigidus, heu, mutusque foret sine nomine pulvis,
 Per ora nec volaret inclytus virum.
 Quamquam operæ precium priscorum ingentia non est
 Referre facta Patrum, ubi præit suis

Maxi-

Maximus auctor ALEXANDER, qui cum pietate
Suâque forte robur æquat ingenI.
Ille vides ut sapè jubet secedere curas,
Onusque ponit, & reclinat in finum
Musarum. Hæ folio nimirum cum Themide ipsa
Sororibusque pulcer assident chorus.
Credo equidem: neque enim ingeniis fuit hospita sacris
Pudor vireta linquere & jugum biceps
Pro Vaticano, pro dulci colle Quirini,
Ubi perennis aura veris intepet.
Nec minùs interèa populis assuesce regendis,
Id approbante, qui benignus imperI
Te vocat in partem rerumque arcana, secutus
Quod omnium supremus arbiter Deus
Suadet, ALEXANDRI qui res, & facta reliquit
Sibi, suoque temperanda numine:
At regere imperio volucres elementa ministros,
Polumque jussit, & rotare sidera.
Jamque decus, patrio tibi quod promittitur astro,
Et expetita fervidis Quiritium
Votis alma dies aderit, cum Romula pubes
Metu soluta, tristibusque naniis,
Te procures inter Latios, spem Tybridis altam,
Honore cernet eminere debito.
Mox linquentem urbem comitabitur omine læto
Iter precata molle; seu jubeberis
Ire Alpes ultra, seu te committere ponto,
Etrusca præter & volare litora.
Olim namque tibi Regum componere dextras
Deus reservat, & ligare mutuo
Fœdere in excidium Thracum, tua jussa sequente
Per æquora alta me, per Alpium juga.

Tum

Tum mihi, tum magnis pia vatibus arma vicissim
 Canentur arma, fortiumque dexteræ,
 Queis feret auspibus Solymæo dona sepulcro
 Ab occidente vectus hospes ultimo.
 Medus ALEXANDRO tunc demum ac Thracia supplex
 Sacros fidelis osculabitur pedes.

C L E O P A T R A
 IN HORTIS VATICANIS

A D

C H R I S T I N A M,

Suecorum, Gothorum, Vandalorum Reginam.

S I te spectaclum infelix, si tristia tangunt
 Fata meæ duro benè sculptæ in marmore sortis,
 O nostros dignata lares invisere mundi
 Cardine ab extremo, patriâ regnoque relictis,
 REGINA, herôum nulli virtute secunda,
 Aurea quos olim tulit ætas, maxima Olympi
 Numina cùm humanos non dedignantia cætus
 Tecta frequentabant mortalia, castaque gentis
 Pectora non falsæ complebant laudis amore;
 Huc ades. Illa ego sum Latiis celeberrima fastis
 Femina. Nosti angues, animumque in morte ferocem,
 Quò properas? Saltem alloquio solare dolentem
 Reginam Regina; nec est indigna videri
 Forma loci, & sacris regio gratissima Musis,
 Quæ nemo hoc, fontesque colunt, jugaque alta, viretis
 Cyrrhæ posthabitis, & verticibus Parnassi.

HL

Hic ubi Graiorum artificum miranda videbis
Signa antiqua, tuæ gentis quibus ira pepercit,
Abstinitque manus artem mirata vetustas.
Ut de me fileam, viden' hos, qui robore multo
Luctantem, ingratosque Deos, arasque vocantem
Arrecti miserum spiris ingentibus hydri
Laocoonta ligant? Ut anhelat! ut ore supremum
Ingemit! ut socios implorat, opemque propinqui
Herculis! Ipse quidem casum dolet, & cupit angues
Elisisse manu, ac primos iterare labores
Phidias labor Alcides; sed enim aspera Juno
Heroa immeritum dum grandine pulsat & imbri,
Non tantum orbavit clavâ, exuviisque leonis,
Verum & poplitibus nervos, humerisque torosa
Brachia divellit, fecitque ex Hercule monstrum
Informe, ignaræque (nefas!) ludibria turbæ.
Ast illum informem licet, & sine nomine truncum
Miratum huc Ararim veniunt, Rhenumque bibentes,
Et vivos illinc discunt effingere vultus.
Cetera quid memorem? Nilum, Tybrimque parentem
Spirantes docto in filice, Eridanumque Tagumque
Nativo fulgentem auro, Gangemque superbum
Eois opibus, quos omnes dædala, & ipsi
Æmula Naturæ finxit manus? Hic habitant Dii.
Aurato hic Phœbus percurrit pectine chordas:
Hic gelidam fundit proles Semeleia lympham,
Pocula, deliciasque tuas: hic otia degunt
Mercuriusque, minaxque rubenti casside Mavors,
Et magni Æneæ genitrix, & candida Phœbe,
Omnes aut Divi, aut Divum genus: unaque deerat,
Quam studiis, vultuque refers, factisque, Minerva.
Huc & ALEXANDER (Fabium tunc nomine dici

E

Au.

Audieram) indocti fugeret cùm murmura vulgi,
 Nobiliumque manus juvenum comitata solebant
 Ferre pedem, hîc tristes animo deponere curas,
 Dulcia securæ ducentes gaudia mentis.
 Vidi ego, & in cubitum surrexi oblita doloris,
 Incessumque viri observans & lumina, dixi:
 Aut Babylon ignara futuri; aut hic erit, hic vir,
 Olim qui Latiam regnando restituat rem,
 Qui veteres artes, & sæcula prisca reducat,
 Iratasque pio componat fœdere gentes,
 Quamquam animi flecti indociles, & vulnera tactu
 Crudeſcant, medicamque manum impacata recusent.
 Quò properas? ne, Diva, oculis te subtrahe nostris:
 Namque ego te rerum seriem, eventusque docebo,
 Qui super heroum sedes, super æthera tollent
 Nomen ALEXANDRI, sub mortem plurima quando,
 Et longè faciem venientis cernimus ævi.
 An te proxima silva trahit, studiumque ferarum?
 Non ibi torvus aper, non duris unguibus urſi,
 Quos jaculo cecidiſſe tuo sæpè horruit Arctos
 Utraque; sed cervi imbelles, capreæque fugaces,
 Pictarumque cohors non invadenda volucrum.
 Quin etiam casus, & mors ingloria ab altis
 Imminet arboribus: nam quæ nux pinea curvo
 Strata jacet campo, Satyros quam ludere circum,
 Metirique vides thyrsos, suâ ab arbore nuper
 Decidit, & magno tellurem perculit ictu.
 Adde, quòd inclusus Boreas, Eurufque, Notusque,
 Et quotquot sævis agitant plangoribus æquor,
 Illâ turre fremunt everſuri omnia latè:
 Quàmvis sub tanto cohiberi Principe venti
 Non indignantur, veniantque ad jussa volentes,

Jam-

Jamque parent iterum Scythicas illidere puppes
 Leucatae. Ah diram Leucatam, & conscia luctus
 Saxa mei! heu dolor, heu cladis monumenta nefandæ!

IMMINENTE JAM AUTUMNO
 INVITAT AD RUSTICANDUM.

Recitatum in Academia Humoristarum.

Pater Quirine, tuque Mater urbium,
 Strepente semper æstuans negotio,
 Diu valete; tuque lympa nobilis,
 Ubi erudita Pallas ora proluit,
 Paterque Phœbus aureum lavit caput.
 Vocant enim beata ruris otia,
 Chorusque mollis innubarum Oreadum,
 Ioque Bacche, Mœnadum frementium,
 Quibus reclamat ore Bacchus ebrio
 Caput corymbo amictus, atque pampino
 Decora vinctus implicante cornua;
Bibamus, eia, tempus, eia Mœnades.
 Eamus ergò. seu vetusta Tiburis
 Juvat videre tecta, sive Tusculum.
 Sed omnis antè cura acerba pectoris
 Recedat usque ad ultimam Britanniam,
 Laborque durus inquietus exulet.
 Amor sit unus, una cogitatio,
 Carere amore, cogitationibus.

*Eminentissimo Principi*B E R N A R D I N O
C A R D I N A L I S P A D Æ,*Ineunte anno M DC LI. bene precatur.*

O Pars altior inclyti Senatûs,
 Cujus Romula gens ab ore pendet
 In lætis simul, arduisque rebus,
 Nostri præsidium decusque sæcli,
 Qui patrocínio tuo fideli
 Omnes ingenuas tueris artes,
 Artes ingenuas adeptus omnes;
 Vultu illo excipe blando, amabilique,
 Quo tamquam in folio suo renidet
 Majestas Latii, decorque priscus,
 Propensum obsequium meæ Camœnæ,
 Dum Jani redeuntibus Kalendis
 Vota concipit, aureosque soles
 Tibi, ac Nestoreos precatur annos.
 Dexter atque utinam Deus secundet,
 Quæ cum solibus aureis Camœna
 Et cum Nestoreis precatur annis.

*Aulæa à fulmine illæsa, aureo tantum
 limbo correpto.*

A Urum corripuit fulmen; nil cetera læsit.
 Non aliàs cecidit justiùs ira Jovis.

*Faber ferrarius diurnum questum scenicis
ludis impendens.*

Postquam lassavit miseros incude lacertos
Forcipibus versans æra recocta faber,
Scenica ridendi studio spectacula quærit,
Quosque locat populo mimica turba jocos.
Hinc cœna infelix torquentes lumina cepæ:
Sic illi risus vertitur in lacrimas.

*Cum inhabitaret cubicula, quæ sunt
in fornice Vaticano.*

Quas imminentes fornici vides curvo
Ædes inæquali ambitu, sed arcano
Sacras recessu, hortis virentibus lætas,
Miroque hyeme mediâ tepore vernantes,
Me summa Principis benignitas jussit
Incolere; me, qui nuper improbæ nutu
Sortis reductum in angulum relegatus,
Quà bubo, quà diræ striges catervatim
Feriale ab altis carmen integrant nidis,
Longè à sodalium atque solis aspectu
Vitam in tenebris ac timore ducebam.
Succede tectis hospes, & loci felix
Genio fruare, dum recolligis vires,
Quas longa passus mille porticus fregit.
Hic Phidiæ non signa, non Apellæas
Tabulas require: non teguntur aulæis,
Tyrio nec ostro splendidi lares fulgent;
Sed omnium instar vultus est ALEXANDRI.

E 3

A D

A D

ALEXANDRUM VII.
PONT. OPT. MAX.*Incunte Pontificatus anno quarto.*

Non indigna Tui canerem nunc, Maxime Princeps,
Sed cohibet iustus me, retinetque pudor.
Nam recolens lucem, Tibi quæ dedit Orbis habenas,
Natalem celebrat nostra Thalia suum.

A D

VILLAM PERETTAM
IN AGRO TUSCULANO,*Cum Flavius Chisius S. R. E. Cardinalis lentâ
inibi febris detineretur.*

Villa decus Latiae telluris, candida Villa,
Credita cui domini vita salusque mei;
Salve ô deposito felix, & pignore tanto
Factura egregiis urbibus invidiam.
Quod si quàm felix, si quàm formosa vocaris,
Vis quoque tam nobis dicier esse pia;
Redde illum precibus tandem mitissima nostris,
Et Romæ assiduis vocibus incolumem.
Spes fuit, his Juvenem recreatum dulcibus auris
Non multos intra posse valere dies.

Urbis

Urbis propterea grave murmur , & aëra lentum
Deferuit , cœlo posthabuitque tuo.
Irrita ne facias quæ tu sperare jubebas ;
Sed fac quod medicæ non valuere manus.
Omnia præsidia , atque artem consumsimus omnem :
Morbi evellendi nulla relicta via est.
Secta bis ardentem venis fudere cruorem
Brachia , nec pedibus sæva pepercit acus :
Non tamen idcirco penitus deferbuit ardor
Indomitus : per enim viscera serpit adhuc.
Omnes experti succos , quos Appula tellus ,
Pinguibus & venis India dives alit ;
Non tamen Appuliæ , nec quos alit India succos
Attulerunt , ægrum quæ relevaret , opem.
Nil non tentatum nobis : nil profuit ægro :
Quæque juvat cunctos , huic fuit herba nocens.
Hæret adhuc siccis vis morbi infixæ medullis ,
Nescius & stomacho cedere languor iners.
Jamque dies illum decies , heu ! quinque jacentem
Lectulus ingrato detinet hospitio.
Scilicet est illi sedes invisa quietis ,
Pluma gravis misero est , ipsaque dura quies.
Nos verò interea , Flavi cum posceret ægri
Lapsa valetudo publica damna queri ,
Colle super viridi , nigraque sub ilice lenti
Ludimus imparibus carmina juncta modis.
Et nunc insidias avibus , nunc tendere damis ,
Nunc juvat Albanos currere lintre lacus.
Ire nec aërii piget ad fastigia montis ,
Unde humiles terras cernimus , & maria.
Sæpè suburbanas amor est lustrare ruinas ,
Quæque jacent veterum tot monumenta virum.

Atque hîc obliti curarum, Urbisque laborum,
Dicimus: O hominum gloria, spesque breves!
Vivamus dum fata sinunt, dum sanguis & ætas
Firma: venit celeri cana senectæ pede.
Inde super mensâ discumbitur ordine longo,
Et loquimur multo libera verba mero.
Me tamen hæc inter domini languentis imago
Admonet in magnâ vivere tristitiâ;
Nec tantum precibus Divos onerare, sed ipsis
Ferre jubet saxi vota precesque dolor.
Tu nostro, tu, Villa, precor, succurre dolori:
Istic jam luces bis jacet ille novem.
Pallor eat, maciesque omnis procul, & mala febris
Desinat alterno corripere ossa gelu.
Fac redeat pedibusque vigor, sensusque palato,
Occupet & totâ lumina nocte sopor.
Fac revocent vires excusso membra veterno,
Floreat & læto pristinus ore color.
Sic tibi ne pinguem lædant mala gramina messem,
Nec timeat siccos vinea culta dies.
Sic quæ perpetuò velat nebula improba Romam,
Exulet æternum finibus illa tuis.
Sic tristes hiemes, & scætos grandine nimbos
Jupiter intactis arceat arboribus.
Sed, cum opus est, placidum demittat ab æthere, sensim
Qui sole arentem temperet imber humum.
Ipsa tuos colles vivaci Pallas olivâ
Vestiat, & Baccho certet amica Ceres.
Quique coloratos reditum meditatur ad Indos
Pomorum nullo vinctus honore caput,
Hinc legat Autumnus semper sibi poma, suasque
Conferat huc omnes fertilis annus opes.

Præterea si fama tibi, si gloria cordi est,
 Villarum fies tu quoque nobilium.
 Nam tibi munera læta, tibi annua sacra feremus
 Instructi citharâ, carminibusque sacris.
 Huc ego cum Musis Parnassia templa potenti
 Carmine traducam, Pieriosque lacus.
 Hic edera surgent, hic laurus digna Poëtis,
 Hic se victores cingere fronde volent.
 Tunc tibi Telegoni cedet locus omnis, & udo
 Quotquot spectantur Tibure deliciæ.
 Cedet & ipsa Paphos, semperque virentia Tempe,
 Et fies hortis notior Alcinoi.

A D

FELICEM ZACHIAM,

In funere

NATALIS RONDININI FILII.

Ex Albano secessu.

S Ecretæ nemorum valles, mutique recessus,
 Et deserta loca, & taciturna querentibus antra,
 Quæ priscos habitasse ferunt (& credere dignum est)
 Mortales, sine lege pios, sine messe beatos,
 Accipite hos ægro proruptos pectore questus,
 Quos pietas, quos æger amor, luctusque requirunt.
 Et vos frondoso surgentes vertice fagi
 Me finite, erepti lugentem funus amici,
 Illius æternum vestris incidere nomen
 Corticibus: meus hîc saltem, dum stabitis, unâ

E 5

Vi

Vivet amor, luctusque mei monumenta manebunt.
Me finite hîc viridi carmen, lacrymabile carmen,
Tristibus ad citharam numeris disperdere in umbrâ,
Quod recinant, qui se querulis solantur avenis.
Dulce queri miseris: dedit hoc natura levamen.
Hoc animi, quæ vix umquam coitura putares,
Vulnera dictamno curat, mulcetque dolorem.
Plorat Ityn Progne; consortem turtur ademtum;
Cæyca Alcyone; casum Phaëthontis olores.
Scilicet & mœstis implet nemus omne querelis
Flebiliter quærens absentem bucula matrem:
Et nunc hæret inops animi, nunc arrigit aures,
Si quâ fortè procul crebris mugitibus instet,
Errantem admonitura sui: nunc acta furore
Dat gemitus incompósitos, & in avia fertur,
Terror Hamadryadum, stragesque miserrima silvæ.
Illa peregrinum, natorum oblita, juvenum
Per saltus sequitur, vel festa altaria circum
Flore revincta caput magnis cadit hostia Divis.

Iusta quidem caræ jampridem solvimus umbræ:
Nec cineri amplexus, largus nec defuit imber
Funeri, ubi casu perculsi, ac vulnere primo.
Sed præstans animi Natalis, & indole pulcrâ,
Constantique fide primis mihi junctus ab annis,
Triste sui desiderium luctumque reliquit.
Ut me nulla dies solari, nulla queat res,
Cogar & in longos absumere lumina fletus.
Ergo sive aperit rebus lux alma colorem,
Sive aufert, umbrâ involvens nox humida terras;
Dilecti manes, dilecta occurrit imago,
Pallida, languenti violæ, vel grandine tacto
Narcisso similis, frigentique ore videtur

Oscula

Oscula ferre genis, & brachia tendere collo
Cara meo, qualem supremo in funere vidi,
Cum jam frigida mors oculis induceret umbras,
Me quærentem oculis, & pectore singultantem.
Cum Fernandus, amicitia pars tertia nostræ,
Astaret lacrymans; sancto mox cedere jussis
Officio lacrymis, Superos in vota vocaret,
Difficilesque obitus, animamque exire parantem
Cælesti firmaret ope, ac prece fervidus omni.
Hæc rerum species animum noctesque diesque
Infelix subit; hæc sensus mi surripit omnes,
Nec finit à tristi curâ requiescere mentem.
Nam neque Castalides, mihi dulcia nomina quondam,
Quæ me illi ad laudem comitem, quamquam impare
gressu,
Addiderant, & amore pio, paribusque ligarant
Auspiciis, possunt miserum lenire: nec ipse,
Quæ relevent ægrum, Phœbus pater invenit herbas.
Cetera, quæ pariter quondam oblectare solebant,
Omnia sunt ingrata: nihil juvat. Hæc loca certè,
Ipse hic formosi nemoris gratissimus horror,
Et fortunati gelidus fons graminis altor;
Ipse lacus ridens, avium secura voluptas,
Sylvarum decus, & Latia telluris ocellus,
In lacrimas questumque trahunt. Hæc ille solebat
Mecum animis, studioque pari loca adire quotannis;
Hic pariter mecum fugientes condere soles
Alloquio dulci, curarum oblitus, & Urbis.
Hæc illi regio dilecta: hic sæpius illum
Naiades pulcræ, pulcræ stupuere Napeæ,
Casta Philetæis sociantem carmina chordis.
Non tamen astrorum cursus, non abdita terris

Pro-

Prodigia, aut ortus ventorum, vel maris æstus,
Omnia adhuc hominum studiis ignota, canebat:
Sed Christi Heroas, immoto barbara vultu
Supplicia expertos, ignominiasque Tyranni;
Sed laudes Superum, & diæ virtutis honores,
Quæque docet verax, & fallere nescius Auctor,
Humanâ maiora fide penetralia rerum.
Inde ad ALEXANDRI deflectens inclyta facta,
Commemorabat, uti Saturnia sæcla redirent,
Et probitas, & sancta fides, jam Præfide terris,
Qui sciret regni hanc molem non ære, nec auro
Stare, nec arte hominum, sed religionis amore,
Sed virtute animi, & veterum pietate parentum.
Illius auspicio Latiis è finibus actam
Esuriemque gravemque luem; decora addita templis;
Reddita virtuti sua præmia; reddita Musis
Otia, & erectas artes: illoque sequestro
Venturam populis post tristia bella quietem.
Omnia, quæ summi quondam præfaga Dei mens
Cum fore prospiceret, nostræ miserata labores
Gentis, ALEXANDRO mandasset fulmina, & orbis
Imperium, quamquam magnis virtutibus impar.
Talia non ficto referebat carmine vates,
Si quando à gravibus curis, studiisque severæ
Palladis, & doctis animum revocaret Athenis,
Rudera vel Latii, & prisci monumenta Senatûs
Lustrabat, veterum gaudens incisâ metallis
Ora virum, & sculptas à tergo noscere pugnas,
Gnarus & armorum. Nemo nam certiùs illo
Norat, quæ belli ratio circumdaret urbi
Mcenia, quæ victrix aperiret machina muros.
Illum ego sæpè equitum stantes peditumque maniplos,

Et

Et pugnae instructas acies, & Martia castra,
Præliaque in docto scribentem pulvere vidi.

Tunc igitur dulces auras, & dulcia nostræ
Pignora amicitiae, tantarum in limine rerum,
Deferis, inque tuo surgentes nomine cunctas
Spes Latii perdis? nihil ergo ars docta medentum,
Nil herbae valere? nihil flos vividus ævi?
Nec fratrum te cura vigil, nec sedula mater,
Nec dilecta Deo soror eripere periclo?
Utque tuas parco delibem carmine laudes,
Non tua te pietas, non culta altaria, non te
Candida mens animi, aut doctæ facundia linguae,
Non vis ingenii præstans, & ducta per omnes
Ingenuas artes, leto subduxit acerbo;
Cum gentem innumeram, telluris inutile pondus,
Non nisi post seram mactet Libitina senectam?
O semper damnata pati fata aspera virtus!
Vidi ego perjuras, prædæque nocentis onustas,
Post longos pelagi errores, casusque per omnes,
Incolumes tamen ad patriam remeasse carinas:
Naufraga cum gemeret puppis, quæ litore ab Indo
Tunc primum niveis pacata per æquora velis
Ibat ovans, Divumque aris pia thura ferebat.

Interea casum ingemuit Romana juvenus,
Fassa suum decus extinctum: ingemuere relictæ,
Et tibi ferali crinem cinxere cupressu
Pierides, fluvioque dolens Tiberinus ab alto
In mare visus aquis Tuscum dilabier atris.
Ipsam etiam dolor invictum tot casibus, ipsum
Flexit ALEXANDRUM, lacrimisque in funere crudo
Pænè profanari cælestia vidimus ora.
Quippe acre ingenium Pater æquus norat, & altæ

Se-

Semina virtutis, patrioque fovebat amore.
 Nimirum ille, sacro solium stipante Senatu,
 Principibus, te vate, dabat responsa benignus,
 Voce tuâ solitus populos armare fideles,
 Sive laboraret Venetus, seu tristis Enyo
 Verteret Helvetiam, seu bello assueta nefando
 Suecia Sarmaticos vastaret milite campos.

Sed jam cesset inops dolor infelicia verba
 Fundere. Tu felix, Divorumque unus, Olympi
 Securâ de parte, nigris Aquilonibus actam
 Serpere sacrilegam, populosque exurere flammam,
 Perque omnes volitare vides bella impia terras,
 Pauperiem circum, miserasque ferentia clades.
 Indè hominum genus, & casuras despicias urbes
 Altior invidiâ, & Regum capita ardua calcas.
 Quod tibi, si celsam mortalis gloria mentem
 Tangit adhuc, non tu tabulis, nec marmore Lunæ,
 Æreve, quod Siculis miscent Cyclopes in antris;
 Sed merito ipse tuo, & vatum sacrabere chartis.
 Illa ruunt ævo tandem consumpta, vel igni:
 His Lachesis, rerumque vices, & fulmina parent.
 Nempè tuum posthac nulli violabile fato
 Illorum fidibus vivet decus: hi tibi famam
 Longiùs extendent vitali carmine, quàm si
 Marmore de Libyco, aut Ephyreio duceret ære
 Graia tuam manus effigiem, vel barbara moles
 Ægypti ad cælum saxis audacibus iret,
 Infans labor & solamen inane sepulcri.
 Quin etiam (qui rarus honos) tibi Belgica plorans
 Sollemnes struit exequias, & funera Clio:
 Carminibusque sacris inscriptas litore in illo
 Pyramidas statuit, laudum monumenta tuarum,

Æter-

Æternùm mansura ; licet sæpè illius oram
Litoris implacidum latè voret æquor & urbes.
Sed neque me immemoris , si vera recepit Apollo,
Arguerint animi venientia sæcula : nomen
Quippe tuum, nosterque dolor, lacrymæque manebunt.
Nec tibi quæ mœsta inferias , ac debita mittit
Munera ALEXANDRI multùm sublata favore ,
Iverit ad feros ingloria Musa nepotes.

Tu verò Latias inter clarissima matres ,
Atque olim numero doctarum addenda sororum ,
Urbis honos, Felix , lacrimis absiste profanis :
Neu nati turbare velis ingrata quietem.
Cùm Vaticanam facerem pullatus ad aram ,
Servari quâ certa fides ossa inclyta Petri ,
Et requiem dulci , veniamque precarer amico,
Reddita , vel mihi visâ sacro vox reddier antro :
Dic bona verba : procul feralia vota , sacerdos.
Jam pridem cœtu Superùm , folioque receptus
Egregius juvenis : scelerum vix flamma piatrix
Distulit æternæ pereunti gaudia vitæ.
Nunc ille ætherio graditur spectandus in ostro ,
Effigiemque Dei , cuius fulgore beantur
Cælestes animæ , multùm sub imagine pulcri
Quæsitam in terris , manifestâ in luce tuetur.
Jam cælo apparet medio , fidusque benignum
Collibus affulget Latiis , & lumine certo
Signat iter , quo nisa polum subit ignea virtus.

Cùm

*Cum ad Aram Apostolorum in Vaticano novus
Sacerdos primam hostiam Deo offerret.*

SI te fassa graves mortalia corda labores,
Tactaque non fictâ religione movent,
Magne Deus, lacrimâque dolor tibi supplice victor
Iratam exarmat fulmine sæpè manum;
Respice, meque tuæ trepidantem accumbere mensæ
Ipse tuâ in sanctum duc penetrare manu.
Immunem posthac animum servabit ab omni
Labe Calix, succis qui scatet æthereis.
Sic mihi fas illinc potare obliviam rerum,
Quas avido appetiit gutture nostra sitis.
Si fallo, feriat læsas me fulmen ad aras,
Nec dantem pœnas pallia sacra tegant.
Si fallo, subito mihi terra dehiscat hiatu,
Tuque preces surdâ supplicis aure bibas.
An violare nefas legem cum quolibet icti
Fœderis, atque hominum sit mihi sancta fides,
Pro quâ nil verear Siculis occurrere flammis,
Et media impavidum pectus in arma ruat;
Quæ tibi præsentis tactis juravimus aris,
Ferre leves patiar irrita verba Notos?
Mox aderis niveum crusti conclusus in orbem,
Me pavido arcanas ore canente notas:
At tibi ne grave sit nostris succedere tectis,
Sint licet innumeris hospita criminibus.
Quæ genio, & mensis vasa assuevere profanis,
Sæpè vides aram ponier ante tuam.
Multa, quibus coleris, cæcis mortalibus olim
Templa Parætonios exhibere Deos.

For.

Forſan & hic cineres ſervans locus, oſſaque magna
Heroum, arcano quos habet urna ſinu,
Vel ſclerum addictus pœnis, rudibuſve Latinis
Infandâ fuerat relligione ſacer.
Hic veteres ſiſto exuvias novus hoſpes, ut Indæ
Surgit odoratis ales ab inferiis.
Triſtes exuviæ, vitæ miſeranda peractæ
Effigies, animo luridaque umbra meo!
Sic horret maculas, nuper quas exuit, anguis,
Atque ipſum infelix terret imago ſui.
Hei mihi! primævæ faciem, caſuſque juventæ
Dum tuor, & dubiæ cæca pericla viæ,
Quo ſurgunt horrore comæ! quàm frigidus artus
Sudor, & occultum permeat oſſa gelu!
Talis, naufragium paſſus grave, reſpicit altum
Æquor, & in ſicco navita pallet adhuc.
Quòd ſi ille, impatiens inopem traducere vitam,
Subducit quaſſam, reſtituitque ratem,
Tempeſtate iterùm, & caſu doliturus acerbo,
Denique Carpathiis præda futurus aquis:
Vos ô adeſte mihi, Superi, vel tu mihi nigras
Injice caſuro Mors, precor, æqua manus.
Me tantas evectum ad res, tot honoribus auctum
Æquo animo juvenem tollere fata feram.
Jam mihi, florentes ex quò malè perdimus annos;
Ter decimam ſupra tertia fluxit hyems.
Pars igitur vitæ melior, lucis que peracta eſt;
Quamprimùm incipient membra caduca mori.
Et jam (me miſerum!) procul apparere ſenecta
Incipit, antiquum ſtipite fulta latus:
Hanc Morbi, triſtiſque Metus, Curæque ſequuntur,
Quorum agmen claudens Mors quatit atra facem.

F

Et

Et nunc quòd vivo, quòd spiritus hos regit artus,
 Munus id, ô Custos Aliger, omne tuum est.
 Pars ea noctis erat, quâ solvere pectora curis
 Incipit, & pigro spargere rore sopor;
 Ecce Quirinalis nec opino murmure tractus
 Intremittit, hortorum septaque lapsa ruunt.
 Dumque ruunt, simili ad terram traxere ruinâ
 Secum unâ stantes è regione domos.
 Quòd nisi visum esset Superis servare nocentem,
 Hos ego debueram tunc habitare lares.
 Sæpius infelix tectum, multùmque poposci,
 Nemo & poscenti dixerat: Æqua pete.
 Non tamen exiguos exoravere penates,
 Aptâ vel æratas verba movere fores.
 Quique omni facilis fuerat mihi tempore, durum
 Hac in re sensi, difficilemque virum.
 Ergò ut visa loci facies, disiectaque saxa,
 Dirigui: cecidit vox, steteruntque comæ.
 Nam mihi sum visus pars illius esse ruinâ,
 Et dici à populo prætereunte miser.
 Tum mihi visa parens cadere exanimata dolore;
 Mox hæc singultus inter anhela loqui:
 Hæc igitur de te miseram sperare jubebat
 De rebus toties fama secunda tuis?
 Tunc jaces subitâ discerptus, nate, ruinâ,
 Quem suevi columen sæpè vocare meum?
 Sancta, quid in vestras tantùm commisimus aras,
 O mihi perpetuâ Numina culta prece?
 Nate jaces? nec te genitrix deserta videbit
 Ampliùs? ah diro funere rapte mihi!
 Scilicet hoc magnis est inclarescere factis:
 Huc te mortalis gloriæ adegit amor.

Nonne

Nonne fuit satius vota inter cara tuorum
Ignotum patrio consenuisse lare ?
Quod si tollere te juvenem , mediumque secare
Debuerat vitæ stamen acerba dies ;
Ipsa tibi saltem clausissem lumina : saltem
Venisses oculis lætior umbra meis.
Infelix ! & adhuc vivo tibi , nate , superstes ?
Et meus , ut moriar , non habet arma dolor ?
Hæc super extincto sudisset perdita nato ,
Quæque solent matres dicere verba piæ.
Interea Superis tanto pro munere grates ,
Debitaque æterno solvere vota Deo
Attonitus casu meditabar. Cetera nosti
O Loiolæ gentis , Oliva , decus.
Tu , quem acri ingenio , & laudis nullius egentem
Ipsa suo Pietas imbuit eloquio ,
Jussit & augusti moderantem frena theatri,
Ad templi Proceres ignea verba loqui.
Tu mihi cælestes monitus , & dicta reportas :
Hæc ego jam miles , te duce , castra sequor.
Te duce monstra Erebi vici , nexusque resolvij
Fas est victorem ferre trophæa Jovi.
Irarum fibræ , fractique Cupidinis arcus ,
Pendebunt sancto Teiaque plectra tholo.
Jam mihi , quod tenues umbras , & cæca viarum
Dispiciam , præfert lampada Dius Amor.
Ille suas etiam nobis accommodat alas ,
Unde humili possim me quoque tollere humo ;
Ireque trans cæli metas æterna tuentem
Gaudia , mortali non referenda sono.
Quod me siqua trahent terræ contagia , siqua
Subjiciet cordi dira cupido faces ;

Te, CHRISTE, amplectar, lacrimisque repentia supplex
Figam sacratis oscula vulneribus.
Illa dies subeat, quâ te Judæa per omnes
Traductum pœnas extulit exanimum :
Cum medio Phœbus defecit in æthere, & ipsum
Fœdavit tenebris nox adoperta caput :
Seu totum involvit nigrâ formidine mundum ;
Seu tantum vultus, impia terra, tuos.
Impia, quandoquidem robur fatale tulisti,
Unde Sator rerum triste pependit onus.
Tunc refers spinas, tibi qui dat poma benignus,
Et gravidas vites, & fata læta facit ?
Tunc tuis ferrum fovisti immane latebris,
Divinum potuit quod penetrare latus ?
Et meritò, scelerum tantorum conscia tellus,
Indigno vivis subdita servitio :
Jordanesque (nefas) sacer ille argenteus amnis,
Et Silois collo turpia vincla gerunt.
Quodque nefas auget, tumulto, qui vicit Avernum,
Obscœni insultant, Thracia turba, canes.
Heu pudor Hesperia, sæclique infamia nostri !
Degener à proavis tuque juvenia tuis !
Scilicet æternis Europam involvere bellis,
Urereque immeritos gloria major agros.
Intereà miseris Pax suspirata colonis
Exulat, & Latium vix tenet ægra suum.
Ter sedare faces belli conata ; ter illi
Absumsit pennas bellica flamma sacras.
Hinc meritò luget, nec adhuc se candida Virgo
Audet ALEXANDRI proripere è gremio ;
Quò Christi pariter signatas nomine gentes
Mittat in æternæ fœdus amicitia :

Armaque bellantūm civilia vertat & iras
 Threïciæ tandem gentis in excidium.
 Nunc quando alternas in clades armat Erynnis
 Christiadūm, oblitā relligione, manus;
 Nec Venetis longo fractis certamine quisquam
 Audet ALEXANDRUM ferre secutus opem:
 Tu, Melite, Odrysio nomen fatale Tyranno,
 I celer, & Latiis puppibus adde tuas.
 Hellespontiacas audax invade procellas,
 Infer & Euxino candida signa mari.
 Barbaricos latè ferro lustrate recessus,
 Et Scythicā puppes clade referte graves.
 I, decus Europæ, pubes assueta triumphis:
 Gloria vos illuc non moritura vocat.
 Placati nobis invertent Thracibus Euri
 Æquor, & in Syrtes impia vela ferent.
 Auspice ALEXANDRO solvat pia litore classis:
 Fuderit hæc hostem, fundet ut ILLE preces.

I N

P H I L O M A T H I S
M U S A S J U V E N I L E S.

TAndem pudori pone modum tuo
 Fassusque vultus exere. Tu licet
 Et nomen occultes & ortus,
 Dicere quem prohibebis: *Hic est?*
 Laus una vatū nomina fortium
 Flectente Ditem tollere barbitō
 Ab jure Parcarum; sed ipsos
 Musa mori vetat æqua vates.

F 3

Te

Te fama Thule novit ab ultimâ :
Te spreta prodit gloria : te colit
Germana pubes : te canentem
Itala jam celebrat juvenus.
Seu ludis arguto pede ; seu tubâ
Majora pandis ; seu lacrymabili
Sublimis incedis cothurno ,
Dum Pharium scelus in severos
Producis actus ; sive pericula
Dircæa tentas , Phœbus in ardua ,
Terrisque limosoque vulgo
Abripit impavidum relictis.
Latère Virtus nescia præpete
Sublime pennâ fertur , ut ignibus
Jungatur æternis. In auras
Nonne vides ut avita surgat
Quercus vetusto stipite nobilis ?
Nam sub profundam quò latet altiùs
Demissa tellurem , supernas
Fronte ferit propiore sedes.
Non illa cladem sibila Thraciæ
Latura campis , damnave Pontici
Furoris , aut Cauri procellas
In segetem pavet irruentis :
Immota sed se mole regit suâ ,
Annosa centum brachia proferens ,
Thracumque sustentat cruentas
Exuviis onerata clades.

VILLA FARNESIA
IN JANICULO,
AD PORTAM AURELIAM.

Hospes optime, qui sacros penates
Et læta ingrederis vireta, salve.
Illa hæc est regio beata, nomen
Cui Janus dedit, aureumque sæclum,
Quò Curæ nequeunt graves subire,
Non Morbi, aut pede debilis Podagra:
Sed Pax candida, sed Quies fidelis,
Et locum colit innocens Voluptas.
Hic molles, Boreâ furente, mulcent
Afflatu Zephyri rosæta blando.
Hic, cum Sirius arva findit, ilex
Cubanti gelidam ministrat umbram.
Non hos inficiunt luto recessus
Fontes turbiduli, gravesque ventri,
Quales finitimis scatent in agris,
Fœdarum soboles iners paludum:
Sed fruges alit uberes aquæ fons
Telluris scatebris petitus imis,
Vitro purior, & salubris haustu.
Hinc altâ nive candidum tueri
Soractem juvat, & rudes Sabinos:
Hinc Tibur vetus, Algidoque juncta
Albani juga, Tusculosque colles:
Hinc latè maria, Antiumque priscum,
Et Circes vada carminum potentis.
Ac tandem ut redeamus, Hospes, ad nos,

F 4

Hinc

Hinc totas licet æstimare villas,
 Queis totam licet æstimare Romam.

A D

F E R D I N A N D U M
 F U R S T E N B E R G I U M,

de Burda medico.

Q Uod, Fernande, suo vulgari nomine versus
 Sarbievi, Burdam mitte redarguere.
 Nam soleat cùm passim homines impunè necare,
 Furari nullum credidit esse nefas.

Incunte anno quinto Pontificatus

A L E X A N D R I V I I.
 P O N T. M A X.

L Ux rediit, lecto terrarum Præsidente, felix :
 Lux itidem Christi funere tristis adest.
 Altera Pierios plausus amat, altera luctum :
 Unde hæret tacitâ Calliopeia lyrâ.
 At nos suppliciter lucem veneremur utramque,
 Attulit afflictis utraque rebus opem.

A D

A D

F E R D I N A N D U M
F U R S T E N B E R G I U M ,

Neapolim iturum.

Ergò agè felici discedas alite, quando
Ire apparas Neapolim,
Dulcis ubi æternùm spirat clementia veris,
Lætumque crispantes mare
Floribus illudunt variis Zephyritides auræ,
Coluntque citrium nemus.
Multa quidem tibi Parthenope miranda sub ipso
Monstrabit urbis limine,
Eductas cælo moles, atque aurea tecta,
Et signa Phidiacæ manus.
Sed tibi, quo tegitur tumulo, sit cura videndi,
Maronis inclytus cinis,
Quem memorant (credi si digna est fama) furorem
Afflare sacrum vatibus:
Quare ibi posthabito castas Helicone Sorores
Fixisse mansuram domum.
Illæ te excipient venientem, ac fronte benignâ
Sic alloquentes audies:
O nostris addicte sacris, generosa propago,
Tuæque flos Germaniæ,
Lætus ades, nostrosque velis lustrare recessus,
Vatum feraces grandium:
Seu Surrentinos amor est invisere colles,
Dulci virentes pampino;

F 5

Seu

Seu magis arridet pulcherrima Mergilline,
 Dilecta Syncero domus;
 Seu juga Pausilypi pelago prætenta sereno,
 Quà cœrulæ Nereides
 Sæpè leves ducunt choreas Tritona sequentes
 Curvâ sonantem buccinâ;
 Seu juvat irati tonitrus audire Vesevi
 Latèque nigrantes globos,
 Sparfaque per campos ambusti viscera montis
 Candente merfos sulphure.
 Sed tibi scrutandi veniat ne dira cupido,
 Quæ causa venis abdita,
 Pabula inexhaustis tot jam per sæcula flammis
 Tellure ab imâ suggerat.
 Te miseri subeat fatum crudele Secundi
 Undante fumo hîc obruti;
 Namque Deus, rerumque vices, venturaque fata
 Latère mortales jubet.

A D

F E R D I N A N D U M
 F U R S T E N B E R G I U M .

De nocturno bubonis cantu in Albano secessu.

Q UOD carmen feralè canit sub nocte silenti,
 Tristibus & bubo perstrepit auguriis:
 Ne nos sollicitos teneat, Fernande, futuri.
 Hic timor infantes, & leve vulgus agat.
 Num quæ nec notis Babylon deprendit in astris,
 Nec potis aspicere est provida mens animi;

Sed

Sed sibi seposuit mortalibus invia curis,
Celat & obscurâ nocte premitque Deus,
Semiruto residens volucrum fœdissima tecto
Efferet, attonitis fata canens populis?
Quæ sit an hæc nosti, quibus orta parentibus ales?
Accipe, & in risum verte jocumque metus.
Nympha fuit Stygiis Orphne notissima pratis
(Namque suas Nymphas, prataque Avernus habet)
Furva quidem, torvoque inamabilis ore: sed atrox
Forma decet Stygias, & color ille Deas.
Ergò illi tædâ jungi cupiere jugali
Numina, quæ magni regia Ditis habet:
Elysi cupiere Proci. Sed Numina Ditis
Sprevit, & Elysios Nympha superba procos.
Sæpè Linus vatumque pater Musæus, & Orpheus
Aggressi duram flectere voce Deam.
Aggressi frustra Linus, & Musæus, & Orpheus
Molliri blandâ nescia corda prece.
Quippe ferox Hecatæ virgo sacraverat annos,
Infernas jaculo figere docta feras.
Fortè Acheron, incauta suæ dum margine ripæ
It gravidam multâ cæde gerens pharetram,
Dirarumque striges dirum genus Harpyiarum
Sternit, agens forti spicula certa manu,
Nempe Acheron securam animi, & nil tale timentem
Observans, cupidis nexibus implicuit.
Amplexu ex illo concepit Nympha, novemque
Mensibus exactis edidit A scalaphum.
Jamque annis puer addiderat duo lustra duobus,
Cum petiit manes acta dolore Ceres:
Et: Mihi reddite, ait, raptam mihi, Tartara, natam,
Unica quæ matris spes, sobolesque suæ est.

Red-

Reddite maternis, Erebi pia numina, votis
Quæsitum toto pignus in orbe diu.
Munere terra meo fruges parit. Hæc mihi merces
Redditur, ut sterilis dicar, & orba parens?
Reddite: tuque redi. Quis te, Proserpina, casus,
Vel qui te nobis eripere doli?
Motus erat Stygius miserandâ voce tyrannus,
Et Cereris justis annuerat precibus.
Fata sed ad cælum reditus immota negabant,
Gustasset Stygios si Jove nata cibos.
Punica nuper eam carpentem ex arbore poma
Vidisse Ascalaphum, nec tacuisse ferunt.
Interdicta via est: sed testem Diva profanum
Supplicio culpæ dicitur ulta pari.
Ter caput invisum devovit carmine diro:
Corpus Avernali ter madefecit aquâ.
Illicet Ascalaphus, contractis carmine membris,
Vertitur in plumas, furripiturque sibi.
In rostrum nares, digiti sinuantur in ungues,
Brachiaque in pennas versa abiire leves.
Turpe caput multum, multum cava lumina crescunt,
Vixque potest pigrum tollere corpus humo.
Ille hic est bubo, quem rerum ignara pavet gens;
Tu ride mecum, qui sapis, omen avis,
Westphaliæ flos, deliciæ, Fernande, Quiritum,
Tempora cui lauro non pereunte virent;
Et mecum cape plectra manu, junctisque canamus
Carminibus silvas, silvicolasque Deos.
Neu Romæ desiderio moveare relictæ:
Quidquid habet magni Roma, dat Alba tibi.
Hic Pollinus, honos Graiæ Latîæque Minervæ;
Holsteniusque, Indis notus & Hesperius;

Hic Bandinellus; Tyrrenæ gloria Musæ;
Et Phœbi geminâ Naldius arte valens;
Et carus Themidi ac Musis Rasponus; & unâ
Vizzanus, Sophiâ clarus & ingenio:
Hic decus Italiæ, & Romani Sfortia vindex
Nominis; ac fidus Nerlius, Arne, tuum;
Rospiñosus & augusti pars magna Senatus,
Virtute egregius consilioque Pater:
Hic & ALEXANDER præses, tutelaque rerum,
Cui Deus ingenium par dedit imperiò:
Et Patruï divina legens vestigia magni
Spes, & servatæ Flavius Urbis amor;
Pro quo debet ALEXANDRO res publica, quantum
Propter ALEXANDRUM debuit illa Deo.
Ergò sub hac mecum platano, Fernande, solutus
Carmina jam Latæ dic socianda lyræ.
Felix qui curis, & iniquo scœnore liber,
Exercet bobus rura paterna suis,
Ordine nunc æquo gaudens disponere vites,
Nunc oleis sobolem substituissè novam.
Interdum juvat arboribus decerpere poma:
Interdum nemoris fingere falce comam:
Irriguosque jugo rivos inducere campis,
Cum pluviâ tellus poscit hiulca Jovem.
Non illum vigiles curæ, non somnia turbant,
Pestis & humani pectoris ambitio:
Nec metuit fraudes, nisi quas caper improbus uvis,
Aut parat è nimbo grando inimica satis:
Limina nec Regum trepidanti poplite calcât,
Irati metuens damna supercilii.
O mihi si rupes has inter vivere detur!
Sorderet rubri gaza colorque maris.

O ego

O ego dum possim tam leni vescier aurâ,
 Et liquidos fontes, & nemora alta sequi;
 Si qua mihi à Latiis speratur gloria Musis,
 Occidat, & venti nomen inane ferant.
 Hæc ubi luserimus, nos curis reddat & Urbi
 (Jam fatis arvorum est) præpete currus equo.

A D

F E R D I N A N D U M
 F U R S T E N B E R G I U M

in Albano rusticantem.

EX humeris pendebat ebur, lætusque parabam
 Dicere Sarmaticâ confossum cuspide Gotthum,
 Ossaque per campos immania, signaque templis
 Barbara quæ patriis affigit victor, & ipsum
 Ducentem proavos Casimirum in prælia Divos:
 Sed digiti torpent, & inertia reddere tantum
 Fila negant, nullisque calent præcordia flammis.
 Scilicet Aönides mihi quæ dictare solebant
 Carmen, Alexandrum, teque, ô Fernande, secutæ
 Certatim, strepitu infano fumoque relicto
 Urbis, Aricinos gaudent habitare recessus.
 Lucus ubi facer Hippolyto, quem rursus in auras
 Fabula Pæoniis revocatum credidit herbis.
 His tu Telegoni claras monstrantibus arces,
 Albanumque lacum lustras, qui sæpe sine ullis
 Imbribus exuperans ripas, aut sanguine multo
 Decolor instantes clades, & fata monebat.
 Seu fortis bellator, avoque superbus Achille

Ar.

Arma recudisset recidiva in Pergama Pyrrhus;
Seu Latio fatale malum perrumperet Alpes
Hannibal, aut magno ruerent examine Galli.
Roma quidem hos olim domuit; verum ipsa pavet nunc
Anxia, ne magni sibi conscia Principis Alba
Excitet antiquam litem, gentique togatae
Auferat imperium in populos rediviva Latinos.
Nec minus Aegeriae fontem, qui lege feroces
Composuit veterum mores, & corda Quiritum.
Qua steterit sus alba; ubi Troicus arserit ignis,
Et Scythicae quæris monumentum immite Dianæ.
Hæc fuerant noscenda tibi, postquam ordine cunctas
Lustraras miserâ pendentes urbe ruinas,
Quas Hunni fecere, Hunnisque immanior ætas.
Nunc illæ revocant animos, & ponere turpem
Post tot lustra situm incipiunt, tristemque senectam
Exuere, ut quondam serpens, quem frigidus annus
Ventique pluviaeque diu tenuere latebris,
Sole novo redeunte ferox, in gramine vivo
Emicat, & positus tollit sese arduus annis.
Nec tantum hæc oculis, verum quoque pignora nosti,
Quæ Latia tellure latent inclusa cavernis
Reliquiæ, & veneranda virum monumenta piorum.
Effluet illa animo nunquam lux aurea nostro,
Quæ fido hærentem lateri, dextrâque prehensum
Cui dignatus amicitiae est me scedere sancto
Jungere, qui nutu superis mortalia jungit,
Duxisti magnæ subter penetralia matris.
Quos ibi Christicolæ luctus, quæ funera gentis
Vidimus! heu quot busta virum! qui sanguine leges,
Et Christi sanxere fidem cum Numinis acti
Afflatu subiere rogam, vel fortia læti

Colla

Colla sub immitti passim posuere securi,
Illa pati audaces quæ nec Mezentius author
Extuderat, nec qui furiis agitatus iniquis
Jusserat in Siculo mortem mugire juvenco.
Quæ ne monstra oculis hauriret Tybris, opacâ
Velavisse ferunt nebulâ caput. Ibat in ignes
Certa mori Heroum manus; indignante Tyranno,
Quod paribus flammis unâ morientis obiret
Læta viri in gremio conjux, & funus acerbum
Natorum sicco spectarent lumine matres.
Multi etiam, poscente fero spectacula vulgo,
Pavere Armenias tigres, aut dente leonum
Consumpti vitam in mediis fudere theatris:
Ferales ubi nunc gemitus sub nocte silenti
Sæpe exaudiri fama est, ac dira nocentûm
Supplicia, & portenta modis ululantia miris.
Hic merita infandos exercet pœna Tyrannos,
Hic Antonini lugent, sævique Neronis
Maternâ exululant agitati lampade manes.
Nec tamen ætherei spectant quod luminis auras,
Mitescunt ideò pœnæ. Nam Tartara secum
Lugentesque trahunt campos. It Cerberus ultor
Latratum ingeminans circum, Diræque relictis
Titanum fibris, venientûm terga sequuntur.
Ast illi, magnis permixti Heroïbus, inter
Cælestes ignes aurata sedilia complent,
Respiciuntque suam felici fidere Romam.

LUSUS ALBANUS,

SIVE

PORTICUS VATICANA.

*Ad Stephanum Gradium Ragusinum, Bibliothecæ
Vaticanae Custodem.*

Collibus en iterum longæ confedimus Albæ;
Mens ubi fessâ, velut Nilo huc advecta per altum
Nuper avis, gravibus respirat libera curis.
Salve Nympha lacûs vitrei: salвете recessus
Fortunatorum nemorum, quò noster Iolas
Ducere oves pastum, pastas mulcere solebat
Carminе, quod curvis habitans in vallibus Echo;
Cumque Echo nivei referebant carmen olores.
Nostra quoque hîc olim juvenilis lusit avena:
Stridula avena quidem; tamen illam Principis aures
Dignatæ, atque ovium soliti laudare magistri,
Et, nisi fallit amor, Latio regnare ferebant.
Hunc tibi Pieridum lusum, Vatum optime, Gradi;
Sospite quo, nunquam subito telluris hiatu
Mcenia versa, & opes Epidauri stare putabo;
Offerimus magni quanquam leve pignus amoris.
Huc ades, & rudibus nostris tua culta vicissim
Carmina junge, graves animi minuentia curas.
Mox Graiûm studia, & Sophiæ monumenta resumes;
Utque voles, tetricæ studiis Te redde Minervæ.
Urbs in prospectu est. Pulcrâ dabit illa canenti
Materiem Vati, cum sit pulcherrima rerum.

G

Mul-

Multa quidem occurrunt oculis decora inclyta nostris
Digna cani; hunc sed præcipuum sibi poscit honorem
Quæ Vaticano dat se de colle videndam
Tercentum niveis moles operosa columnis.
Hanc ego carminibus molem, si dexter Apollo
Magnanimos audit nifus, super ardua Cyrrhæ
Inter odoratum lauri nemus, æmulus Orphei
Traducam, Ausoniis spectaclum dulce Camænis.
Illæ ubi miratæ sumptus, operisque laborem
Immensum, merito laudarint carmine saxa,
Artificesque manus, incident marmore in omni
Nomen ALEXANDRI, quod nulla injuria, nulla
Vis abolere queat: Nam tempus & invida Clotho,
Et situs & caries, pomisque nocentibus orta
Pallida mors, longè felicibus exulat arvis.
In medio simulacrum ipsi de marmore Lunæ
Constituent, quod Tarpeia ter in Arce quaterque
Ponere servati Cives voluere merenti.
Sed renuit mortale decus, perituraque dona,
Atque unum hoc votis non annuit Ille Quiritum.
Res inopina trahet veteres ex ordine Vates,
Cognita qui famâ præsentis ora tueri
Gaudebunt, cupidi vultu cognoscere in uno
Quisque suum, floresque novos, mansuraque magno
Serta ferent capiti, laudesque & carmina dicent.
Postquam Arces Solymæ victor Romanus ab imo
Diruit, ac dudum sceleratis debita terris
Supplicia explevit læsi ætheris ultor, & illud
Tot florens opibus quondam, luxuque superbum
Regifico templum extremos confedit in ignes;
Sanctius hoc aliud Latiis sibi destinat oris
Æthereus Pater, & ritu meliore colendum,

Quæ

Quo collectæ omnes utroque ab litore gentes ;
Mitescant animis, & verum Numen adorent.
Nimirum hoc animo reputans ab origine rerum ;
Non solum mare per vastum, per inhospita regna
Jusserat huc Petrum solium transferre verendum,
Et Vaticano fidei primordia nostræ
Firma locare iugo, cum tristia fata subiret
Prodigus innocui pro religione cruoris ;
Verum etiam invictos animis, belloque feroces
Fecerat Æneadas, tuleratque in luminis auras
Scipiadas, Marios, acres & ad arma Metellos,
Sub iuga qui Cimbro traherent, Garamantas & Indos ;
Ut cum olim veterum lapsâ virtute Quiritum,
Sequana, & Albis, & infidi septem ostia Nili
Jura recusassent ruptis Tarpeia catenis,
Ferre sacrum Imperium, vellent pia vincula, dulci
Vi Superum gentes, & religione subactæ.
Ergo ubi post cædes atque effera facta Neronum
Ad securâ gregem collegit ovilia Pastor
Maximus, & Christi se Constantinus ad aras
Prodigiis ætus cælestibus, amne piavit ;
Condere mansurum, cæloque educere templum
Cura fuit, labor huc omnis consumptus, & omne
Ingenium, quantumque artis rude protulit ævum :
Huc Arabum gazæ Numidumque exhausta metalla :
Donec temporibus miseris felicior ætas
Successit, centumque hyemes perpeffa malignas
Tybridis in gremio puppis Galilæa quievit.
Tum verò, veteris disiecto culmine tecti,
Julius antiquos animo prægressus Iulos,
Majus adortus opus, quod post tot lustra, tot auri
Flumina sudorisque virum diffusa, peractum

Cernimus, immanemque tholum miramur & artem
Ignotam Proavis. Stat vasto machina dorso
Horribilis visu: Nec solum despicit omnes
Quot Latio surgunt nebuloso vertice montes;
Sed super aërias sacrum caput extulit Alpes.
Deerat adhuc operi tanto par ambitu & arte
Porticus, in magni formam sinuanda Theatri
Ante fores templi; sed enim vix tempore prisco
Cæsaribus tentanda, togæ cum paruit orbis,
Molibus & Latiis rerum est famulata potestas.
Unus ALEXANDER sæcli tutela ruentis,
Ausus se dignam regnante capeffere laudem,
Regificasque manus operi citus appulit, in quo
Septima jam sudat magnis conatibus æstas.
Ordine jamque pari surgens, paribusque recedens,
Hinc atque hinc spatiis latè protenditur ingens
Porticus, inque orbem redeuntia brachia curvat;
Ceu curvat, fratrem fugiens argentea Phœbe
Cornua, vel chelas cælestis Scorpius aureas:
Apparent simili surgentes mole quaternis
Ordinibus, Divûmque ferunt simulacra columnæ
Arte pari, paribus spatiis distincta supernè.
Altera pars, quorum sublimi in culmine contra
Partem stare aliam, & concurrere velle videntur.
Ut cum se ad Scaldim, ripamve binominis Istri
Adversæ sistunt acies; stat utrimque paratis
Prælia deposcens animis ærata juvenus:
Vir viro, equi minitantur equis, inimicaque signis
Signa vides, ac tela micant contraria telis.
At parte ex illa, quæ templum adversa tuetur,
Mole minor, formâ nec eâdem, terminat orbem
Porticus exterior, populoque utrinque relinquit

Ingentes aditus. Sic notus ad ostia Macræ
Portus oliviferos curvato littore colles
Explicat, ingentemque sinum maris insula claudit:
Insula myrtetis lætissima, quam Venus oræ
Accola Atlantæis avulsam fluctibus olim
Creditor hîc instar clypei posuisse, tridentem
Neptuni contra, sævumque Orionis ensen:
Quò dilecta sibi regio, dum vertitur æquor,
Servaret placidam ventis secunda quietem:
Triplex porticibus fornix includitur altis,
Amplior & sanctos medius servatur in usus.
Hîc verax, fictæ Cereris sub imagine, Numen
Ostendit populo celsa de sede Sacerdos
Maximus, & superis instaurat vota quotannis,
Agmine Lanigerum sacro, simul agmine sacro
Linigerum præeunte, modis, & passibus æquis;
Et post agmen utrumque Patrum incedente senatu,
Hinc atque hinc, genibus positis ac supplice vultu,
Cardine terrarum gentes ab utroque receptæ,
Immotis cernunt oculis solemnia pompæ,
Insolitosque cient imo de pectore sensus,
Fassæ hic regnare, hinc populis dare jura Tonantem.
At campi in medio moles Ægyptia in auras
Tollitur, Alpheæ metas imitata palæstræ.
Hæc immane latus magicis variata figuris
Littore Niliaco steterat devota perustis
Numinibus, nunc auspiciis felicibus alium
Ad Tiberim nostræ fert aurea signa salutis;
Ipsa quidem cùm cæsa putet nova Tiburis udi
Marmora, quò facerent sibi ab omni parte coronam,
Lætitiæ cupit arcanos expromere sensus,
Fatidicasque notas sæclis aperire futuris.

Sed speciem augustam properatæ molis & artem
Egregiam mirata filet, collataque celsis
Porticibus tacitè ridet monumenta Sefostris.
Quattuor hîc magni vasto sub pondere anhelant
Linguam exertantes Ephyræo ex ære Leones,
Mentoris, aut docti spirantia signa Myronis:
Illorum effigies sæclis metuenda futuris,
Quos Nero crudelis ludorum pavit in usus.
Ah quoties juvenesque pii, castæque puellæ
Numinibus dum thura negant adolere profanis,
Dente fero vitam in mediis fudere theatris!
Qui tamen impavidi lethum subiere: necemque
Natorum sicco spectarunt lumine matres.
A dextra lævaque pari discrimine & arte
Assurgunt gemini, Nympharum gloria, fontes;
Qui cæcum per iter longoque errore viarum
Advectas jaculantur aquas: It ad astra perenne
Flumen agens nimbos, tempestatemque serenam.
Inde ruit, niveâque cadens aspergine circum
Spargit humum pariter diffuso rore; sed ingens
Urna procellosam subjecta recolligit undam.
Ergo hîc Nympha omnis crinem lavit, atque ubi cælum
Destituunt imbres, ex hoc Thaumanthias iris
Fonte bibit, radiisque novis ornatur, & arcu
Gaudet ovans augere suo miracula Circi:
Propterea non solum operis molimina tanti
Laudat ab extremo veniens Oriente viator;
Ipsa sed attonitæ similis miratur & hæret
Urbs, nihil in terris ævo mirata priori,
Ornatuque recenti & honoribus Amphitheatri
Lætatur, ceu sponsa novo ditata monili.
Quin etiam hâc unâ compensat mole ruinas

Anti-

Antiquorum operum, septem quæ collibus Urbis
Strata jacent, quondam Imperii decora alta Latini,
Nunc ignominiis ignari obnoxia vulgus,
Tenuia vix veteris servant vestigia formæ.
Sive illa exedit sensim longæva vetustas,
Aut pessum insultus terræ cælique dedere;
Seu notos vultus Atavorum, & onusta catenis
Colla recognoscens titulis insculpta superbi
Victoris, ferro disjecit barbara pubes.

Magna quidem sunt ista tuæ, ter maxime Princeps,
Facta manûs; sed Musa tuas hoc ducere laudes
Fonte negat: majora vocant, quibus illa canendis
Veridicam plectro citharam percurrat eburno,
Teque novum fortunatis decus inferat astris.
Hæc ævo tandem vel fulmine victa labascunt;
Et laudem si saxa queant, nomenque parare;
Clarius atque alias inter sublimior urbes
Memphis erit. Neque Pompeium fecere verendum
Gentibus eductæ cæli ad confinia moles;
Sed Libye, victusque Oriens, & Iberica laurus;
Sed purgata metu maria, & servire coactus
Parthus: eritque tuo dehinc notior ille cothurno,
Quàm fuit ante suo Romana per ora theatro.
Hæc monumenta ruent. Sed quantum dente maligno
Molibus his audax paulatim deteret ætas,
Ingenuâ tantum linguâ (crede) afferet olim
Laudibus æqua tuis. Nam rerum fama tuarum
Vivet, & occulto crescet felicior ævo.
Non etenim ad meritos patefactum limen honores
Artibus egregiis, templa instaurata, decusque
Antiqui Latii, servatam sæpius Urbem,
Sparsum aurum in populos, tectas tela impia contra

Sarmatiam Helvetiamque, & pulsa pericula terris,
Auspiciis opibusque tuis Thracum arma repressa,
Pacatas latè gentes, nec cætera dextræ
Tot benefacta tuæ venientia sæcla filebunt
Interea si atram longè consurgere nubem
Impia portantem forsan Laurentibus arvis
Bella vides, dirumque nefas Acheronte moveri;
Parce metu; (quamvis ex alta despicias omnes
Arce metus, magnæque animæ formidinis expers
Robur inest) neu Thracis equos sibi nata negantis
Jura pave: si degenerem timor arguit omnem
Hesperiam, veterique audet nihil indole dignum
Italia, assueta imperio frenare superbam
Barbariem: tibi miles erit, qui conterit arma
Indomitæ Babylonis, Achemeniasque sagittas
Vertit in auctoris jugulum: quo vindice in altis
Concidit Assyrium thalamis, dextrâque pependit
Fœmineâ caput, & Pharias bibit unda cohortes.
Stipabit manus Aligerûm pia castra, tuisque
Accedet signis Virtutum exercitus ingens.
Te pietas, Te dia Fides, Te sancta sequetur
Relligio: sed Perfidia, & Furor impius hostem,
Iraque mentis inops, atque auri cæca Libido,
Infelix comitatus, & omen triste suorum,
Quas contra ducet sacros Astræa maniplos,
Principe Te Latiis Virgo quæ præsidet oris,
Dextrâ immane gerens telum exitiale Tyrannis,

A D
FLAVIUM CHISIUM
CARDINALEM
EMINENTISSIMUM,

in Galliam navigaturum.

Lux ea, quæ lectum manifesto numine Divûm
Jussit ALEXANDRUM nutantia Regna subire,
Quantum illi tristis, tantum mihi læta refulsit.
Tempus Io, Musæ, choreas, de more, per umbram
Ducere Castaliam, Latiiq; & Phocidos arva
Carminè Dirceò, fidibusque implere canoris.
Annua debentur geniali carmina luci,
Ingenium vestro quæ fecit & otia Vati:
Munera parva quidem; sed & ipsi parva Tonanti
Munera dat Pastor, nec Juppiter illa recusat.

Hanc pater ipse diem Phœbus canit ore quotannis:
Jamque fides plectrumque parat; sed gaudia differt
Nostra Deus, citharamque jubet servire dolori,
Ostendens digito stantes in littore puppes
Romuleas, Dominumque meum transferre paratas,
Me sine, quâ Rhodanus rapido subit æquora cursu.
Ergo omnis mecum digressu mœsta dolensque,
FLAVI, Roma tuo, qualis nova nupta remotos
Ad Morinos abeunte viro, quem observat amatque
Perdita; conqueritur, seque atra in nocte relinqui,
Dum Latium tanto viduatur fidere cœlum,
Clamat. ALEXANDER lacrimis vix temperat æquis,
Quem corde impavido, nec habenti nubila vultu
Res magis adversæ, quàm res videre secundæ.

G 5

Quidni

Quidni ego crudeles Divos & fidera dicam,
Quæ tua me vetuere sequi vestigia, Princeps?
Non tamen, in vacua quod inutilis urbe relinquo,
Nec mihi Sequanicas fas est invisere Athenas;
Sed tantum doleo, quod pectora nostra, fidemque
Æquoreis saltem non experiare periclis.
Quamvis, Neptuni imperiis, tibi cæcula Triton
Æquora jam sternat: jam Glaucus, amataque Glauco
Nereidum Galathæa chori pulcherrima, Opisque,
Et formosa Lycorias, & quæ plurima ponti
Numina certatim Musis memorantur Achivis,
Præsidio accurrant magnæ obsequiosa carinæ:
Inter quæ mirata novæ spectacula pompæ
It Thetis, Iliacum nunc primum oblita dolorem.
Nec minus hinc roseo Zephyrus pede temperat undas;
Thracius hinc Boreas glacie exarmatus & imbri
Se paribus circum cava lintea librat in alis.

Ergo age, quandoquidem sine me vis ire per altum,
I decus Aufoniæ, felicibus utere ventis:
Dum flentes reditumque brevem, memoremque rogamus
Nostri animum: Longas hac spe solabimur horas.
Quod superest, vastum fugientia vela per æquor
Albana de rupe oculis, votisque sequemur.
Tu quoque verte oculos, & mutua concipe vota.
Jamque mari placido, Zephyrisque faventibus exit,
Tyrrhenamque Thetin dextrâ secat alite puppis.
Occurrit primus fluviorum Marta paternis
Auctus aquis, lætoque rates clamore salutat.
Hinc regio apparet priscis habitata Graviscis,
Et Cereri dilectus ager; scopulosa leguntur
Jam tibi, Medicæ parent quæ litora Gentis.
Scilicet hæc illa est cunctis Gens incluta terris,

Quæ

Quæ, Mahumetthæis ubi Græcia subdidit armis
Immeritum caput, exulibus fuit hospita Musis,
Graiaſque invexit Latio quas noverat artes.
Multa vides noſcenda ævi monumenta prioris,
Urbeſque, fluviolque, ſinus, & ab æquore circum
Undique perſuſas terras: ſed in Hercule fige
Lumina præfertim, cujus de nomine portus
Dicitur (hunc olim tenuit GENS CHISIA portum)
Partem aliquam in Divo laudum inventure tuarum.
Juppiter haud illum pater & cæleſtis origo
Tot Jove majorum deducta ab origine Divum;
Sed caput objectum pulcra pro laude periclis,
Et domitæ peſtes, & monſtra immania forti
Viſta manu fecere Deum, cæloque locarunt,
Servatæque illi poſuere altaria gentes.
Ante illum multi vixerunt ab Jove nati,
Qui quod in amplexu jacuere ignobilis otî,
Vilia ſectantes, & inertis commoda vitæ;
Inſleti periſſe ſuis, ævoque nepotum
Ignoti, nomenque tegit quod & oſſa ſepulchrum.
En tibi (ſenſit enim Deus adventare carinas)
Lætus adeſt celſis elatus cornibus Umbro,
Per medioſque viam fluctus ſibi pandit ad alnum
Quâ veheris, multis inopina ob gaudia vultum
Perſuſus lacrimis. Tibi donat agreſtia poma,
Te cupit amplecti, te carum dicit Alumnum:
Litus & ad patrium, claramque invitât ad urbem:
Invitant, feſtâque caput tibi fronde coronant
Fluminis herboſo ſtantes in margine Nymphæ.
Omnia quæ cernens obliquo lumine Tybris
Triftatur, gelidaſque metu jam contrahit undas.
Apparent longè pendentia Macereti

Ru-

Rudera, fonte locus medicarum notus aquarum,
Atque alia has circa terras prisca Oppida & Arces,
Quas Atavi tenuere tui. Sic omnia passim
Tempus & assidui versant mortalia casus.
Classis abit, verritque salum, quâ se pede lento
In mare fert Alma exiguis inglorius undis.
Mox Lynceus subit, & ferri gravis Ilva metallis,
Et celebrata diu Tuscis Populonia fastis.
Unde autem exoritur subito tam festus in auras
Clamor? qui radiant ignes? quæ murmura læta
Excipiunt venientem, & amica tonitrua classem?
Portus adest (nostri nuper dixere Liburnum)
Puppibus Hesperii, & velis notus Eois,
Conditæ ubi servantur opes, quas utraque mittit
India, quas & Arabs, quas messibus Aphrica dives,
Et quæ Getulo veniunt de littore merces.
Venimus interea, citò vela ferentibus Euris,
Quâ consanguineus Tiberi, nec degener Arnus
In mare se Tuscum spumantibus invehit undis:
Arnus opum dives, centum pater Arnus Olorum,
Quorum Itali cantum, gressumque sequuntur Olores.
Haud procul hinc Lucæ veniens de finibus Anxur
Olim Arno miscebat aquas; nunc solus in æquor
Lapsus ad extremas sua nomina servat arenas.
Hinc & Sardinia tractus pallentis, & ingens
Corsica prospicitur, tantorum causa laborum:
Et conjurata quondam pervertere Pisas
Amne superfuso Capraria, parvaque Gorgon,
Quæ fuit Æthiopum extremis in finibus una
Gorgonidum Euryale, fato huc delata maligno,
Inque maris scopulum cognatis versa colubris.
Namque ferunt, postquam fatali messuit ense

Victor Abantiades caput exitiale Medusæ;
Euryalen caræ mœrentem cæde sororis
Deseruisse locum. Sed jam ratis ostia Macræ
Præterit. Alta vides Lunæ monumenta vetustæ,
Nec procul albenti secundum marmore montem,
Quo dives Pietas Divûm sæpe imbuit aras,
Vel levis Ambitio Regales excitat ædes.
Invitat fessas longo discrimine proras
Lunæ olim dictus, Veneris nunc nomine portus,
Delitiæ Nerei, statio fidissima nautis.
Tu tamen ire jubes, ventosque urgere faventes:
Jamque aperit sese Ligurum clarissima tellus,
Hellepontiaco quondam dominata profundo,
Quantum frugis inops, tantum auro opulenta virisque.
Assurgit, steriliq; jugo prætenditur undis
Horribilis visu rupes, quanquam arte magistrâ
Culturæ patiens, & amabilis ora Lyæo:
Quam prætervectus venies, ubi surgit, & amplo
Excipiet te læta sinu Tigulina Segesta;
Dehinc rutilas volvens Entella ad litus arenas;
Nec longè portum Delphini intrare licebit.
Alliciet vultu regio Te culta benigno,
Suadebitque rates lento suspendere remo;
Quippe ibi perpetuo scabras mirabere cautes
Vere tegi, & litus peregrinis fertile glebis.
Tu cave Sirenum insidias: fuge puppe citatâ
Dîs orbum pelagus, & litora surda carinis.
Et jam Porciferæ parvum pervenimus amnē:
Jam Merulam, fluviosque alios, quos dicere longum est,
Apennini omnes gelidis de rupibus ortos,
Omnes auriferâ redimitos tempora citro,
Plurima quæ passim formosis confita ripis

Fra-

Fragrantem latè pelago diffundit odorem.
Sed vento tua prora volans, vento ocyor ipso
Mauritii portum superat, portumque Monæci,
Quos raptim refero, quia classem imitamur euntem,
Quæque rapit naves, nostram rapit aura Camœnam.
Jam mare decursum est Ligurum, jam panditur oræ
Terminus Italicæ Varus, quem rura sequuntur
Gallica, nimbiferis demissus ab Alpibus amnis.
Steechadas interea velox post terga reliquit,
Ac Te Massiliæ, FLAVI, ratis appulit arvis.
Nunc rapidis invecus equis ad mcenia perges
Regia, quæ vitreo partitur Sequana fluctu:
Læto ubi Te vultu excipiet Rex inclytus armis,
Qui formidatum Turcis accingitur ensẽm,
Et fatis aperire viam cessantibus audet:
Dum face, dum ferro latè Serinius hostem
Insequitur victor, Pietatis & ultor Avorum,
Perque volat cædes, & ad altum fulminat Istrum,
Salve Heros invicte animis, tutela ruentis
Pannoniæ, Dux famâ ingens, ingentior armis.
Religio tibi se lugens commendat, & omnis
Europæ, Vir magne, tuâ spes nititur hastâ.
Tempus erit, cùm te spoliis Orientis onusto,
Solvat ALEXANDER votum, fractasque superbæ
Cernet opes Asiæ, debellatumque Tyrannum.
Tunc te sudore illustrem, multoque decorum
Pulvere, clarus aquis, sed famâ clarior amnis
Jordanis, cedrique ferax Carmelus, & Hermon
Palmifer excipient, lymphâque umbrâque recenti.
Te Tanaïm quicumque bibunt, te Caspia Regna
Victorem, ditisque colent septem ostia Nili,
Et tibi prædatrix marium dabit Africa pœnas.

Interea duris solvetur Græcia vinclis.
At Divæ bifidi cultrices montis, & ipse
Turpi à servitio tandem, te vindice, liber
Parnassus merito reddet tibi carmine grates.

A D

MATTHIAM NALDUM

S. D. N.

*Medicum, & Cubicularium intimum.**Ex lectulo.*

N Alde, peregrinis famâ jam cognite terris,
Quem Phœbus pater eximio complexus amore
Edocuit citharæque modos, artemque medendi:
Fare age quî valeant herbarum tollere succi,
Vel saltem lenire sitim ægrotantis amici,
Quam mihi per cunctas paulatim didita fibras
Ossibus implicuit nuper febricula ficcis;
Ut sive Eoo nos Lucifer axe revisit,
Seu convexa rubens accendit sidera Vesper;
Irrequietus agar majori percitus cæstro;
Quàm quod Apollinæ spirat cortina Sibyllæ.
Ergo si quis aquæ frigens mihi rivulus olim
Visus ab aërio clivo descendere: siquis
Muscum inter viridem gelido manare sub antro,
Perque cavam leni vallem manare susurro:
Quicumque infano fons fornice ductus in urbem
Mole super tereti peregrinas explicat undas,
Aut vulgo ignotus secretos irrigat hortos;
Scilicet ille mihi semper se rivulus offert,

Illius

Illius ante oculos semper stat fontis imago.
Uritur infelix, & imagine crescit in illa
Nostra sitis, sequiturque sitim sitis altera major.
Præcipuè menti desiderioque recurrit
Qui Ligurum saxis Tuscos discriminat agros,
Appenninigenas inter non ultimus amnes
Macra parens, longæva salix cui litus inumbrat,
Cui centum herbofo pascuntur margine Cycni
Aëra tranantes liquidum pernicibus alis.
Illius argentes ingressi sæpius undas,
Squalida rimofus cum Sirius ureret arva,
Vidimus innantes vitreo sub gurgite Nymphas,
Et manibus nexus molles glomerare choreas.
Macra per umbriferam vallem pellucidus ibat
Flexibus incertis, atque inter cana volutus
Saxa, sinus omnes nudabat pauperis alvei,
Suadebatque manu latices haurire rigentes.
Quamquam ubi contristat cælum nimbosus Orion
Diluvium tonitrusque ciens; exuberat ille
Spumeus, aggeribus ruptis, latèque Tyrannus
In mare fert pinguem limum, quo vendicat arvis
Litus, & antiquæ profert confinia Lunæ.
Hæc vigilans. Quòd si fessos sopor alligat artus
Albanos intrare Lacus, avido simul ore
Exaturare sitim videor: nunc æthere aperto
Impatiens æstus pluviam captare cadentem;
Nunc per amœna sequi fugientem gramina rivum,
Bacchosque choris Nympharum accedere fontes.
Haud secus afficitur, cum tacta cupidinibus mens
Æstuat, atque illam specie seducit inani
Ambitio præceps, & amor male suadus honorum,
Aut auri color, aut Erycinæ dulce venenum,

Quip

Quippe amens agitur, ceu Baccha concita Thyas,
 Ictaque imaginibus variis, huc volvitur, illuc,
 Dum fiat voti rea; dum sitis ægra prehendam
 Mortiferos latîces, quos gutture ducat hianti.

Tu, cui secretas morborum pandere causas,
 Et morbos relevare graves concessit Apollo,
 Nalde, jecur seu lenta meis infixæ medullis
 Pestis edit, seu lethiferi vapor igneus astri
 Inclusus venis arentia viscera torquet;
 Affer opem, ac nostro facilis succurre labori.
 Hæc ubi defierit miseræ sitis urere fauces,
 Vitiferæ tractus Albæ, juga Lætæ, revifam,
 Prataque purpureâ nuper renovata juventâ:
 Plectra manu, carmenque geram; stratique per umbram
 Montis, ALEXANDRI tecum referemus honores.

O P H I G E N I A

A D

SIGISMUNDUM CHISIUM

in Albano rusticantem.

C Arminibus nostris non indonatus abibit
 Pomifer Autumnus, cui rustica Musa quotannis
 Sacra facit, floremque novum suspendit ad aras.
 Nam mihi, dum dilecta tenent nos otia ruris,
 Ludere quæ vellem magnus permisit Apollo,
 Et cantare levi levia argumenta cicutâ.

Bufonum, & maculis pictorum terga Draconum,
 Sed tamen infontum, viruque & dente carentum,
 Fertior quibus est, quàm glande & vitibus Alba,

H

Qui

Qui nos terrificant, passimque morantur euntes;
 Natales dicentur, & ultima gentis origo.
 Non etenim cœli vitium, pelagive malignus
 Halitus hos edit fœtus in luminis auras:
 Sed magis insita vis, innataque semina terris
 Prodigio magno Divûm. Juvat ergo referre
 Carmine, quo Satyri stupeant, miracula rerum,
 Indiſta ore alio, Graiis ignota Camœnis,
 Olim quæ omnipotens his Juppiter edidit oris,
 Cùm grave fulmen adhuc Titanum cæde caleret,
 Inferretque pedem pacata in sidera victor.
 Nam neque Thessaliæ pulcris, nec Phocidos arvis,
 Seu virtute virûm, seu relligione locorum,
 Cesserit antiquum Latium; nisi Martia sacris
 Prisca Latinorum caruisset Vatibus ætas.
 Nos Albæ monumenta monet Thymbræus Apollo
 Pandere: res ævi densâ caligine mersas.

Tu modò, qui causas jussisti aperire latentes,
 Et sterilem curvo scrutari vomere campum;
 Doctarum, G I S M U N D E, decus columenque Soror-
 um;

Flos Juvenum; Patruî curarum dulce levamen,
 Atque hæres virtutis, ades. Tu, cui licet ætas
 Invida velet adhuc tenerâ lanugine malas;
 Pectore in augusto vigor est, animusque virilis,
 Et matura foro virtus. Tibi maxima rerum
 Roma favet plaudens animis, annosque morantes
 Increpat, indignans, Tempus differre malignum,
 Quæ tibi jampridem justo spes publica voto
 Destinât ad laudem decora, in quæ cæca fatetur,
 Principe A L E X A N D R O, sibi nil Fortuna licere.
 Huc age lætus ades: & vati tu quoque Vates

(Hanc

(Hanc titulis patiare tuis accedere laudem)

Affer opem nova tentanti, & dignare canentem,
Dum vacat, & curas procul atras Alba relegat.

Tempore, quo terras Deus, æquor, & æthera fecit,
Ordine quæque suo, propriaque in sede locavit;
Quodcumque est spatii (quod montibus omne tenetur)
Telegoni fines inter, Laviniaque arva;
Æquatis longè campis, latèque patebat
Planities apprima ferax: loca & inclyta, quæ nunc
DI nemorum, Bacchusque colunt; seges alta tegebat,
Edidit ausuros manibus rescindere cælum
Tunc primùm Tellus Superis irata Gigantes,
Cæumque, & Lyparim, bellatoremque Typhœum,
Centimanumque Gygen, atque Oromedonta minacem,
Innumerosque alios, quos fama antiqua recenset:
Omnes scædisfragos, prædæque & cædis amantes,
Rixarumque avidos, contemptoresque Deorum,
Immanes, sine lege. Fuit tamen unus in illis
Invitâ Genitrice pius, quem moribus æquis,
Et miti ingenio rectum servasse, fidemque,
Egregiâ virtute ferunt: nec viribus usum,
Ut nisi quæ Tellus tum passim monstra ferebat,
Nullaque mactaret metuentes jura Tyrannos.
Quin positis aris, & cæsis, sæpe juvencis,
Suppliciter coluisse Deos, ac thure piasse.
Cætera terribilis, fratrumque simillimus omni
Parte fuit, Graiis Oroccelus nomine dictus.

Hæc propter, quodque auctor erat, non temnere Divos,
Et, nisi consilia in melius malefana referrent,
Excidia in caput ipsorum ventura canebat;
Fratribus invisus Phlegræa reliquerat arva.
Inde pererrato bisseis orbe diebus,

H 2

Fi-

Hanc

Finibus à Mauris Nabathæa ad littora, quærens,
 Mitior esset ubi Tellus, & amantior æqui,
 (Nam simul infensæ fugiebat jurgia matris)
 Huc tandem flexit, sedemque his fixit in agris.
 Lætus ubi victuque famem pellebat agresti,
 Et venatrices pharetras, prædamque cruentam
 Finitimæ linquens Triviæ, vel sancta colebat
 Numina, vel pulcras animum revocabat ad artes:
 Præcipuè quas tradiderat, juvenilibus annis,
 Littus ad extremum Libyæ sibi cœlifer Atlas,
 Indole par animi, & consanguinitate propinquus.
 Illum ergo exorians, illum, cùm mergitur undis,
 Humida Nox stantem vigili cervice videbat,
 Astrorum cursus, ortusque, obitusque notantem,
 Et cœli aspectus varios, quibus ordine sortem
 Cernere erat, quam fata parent mortalibus ægris:
 Eventus belli dubios, & funera Regum,
 Quidque ferant, Regum post funera, triste cometa.
 Quin cupidis anni prænosceret tempus & imbres
 Agricolis, responsa dabat non infcia veri.

Jamque dies infausta aderat, qua pendere pœnas
 Terrigenas scelerum tantorum fata jubeant,
 Ingentemque brevi dirimi certamine litem:
 Quem rerum Dominum acciperet Natura? quis orbem
 Imperio regeret, legemque imponeret astris?
 Præcipiti primùm ruere omnia visa tumultu
 In Chaos antiquum. Vocat ad fera prælia natos
 Mugitu horribili Tellus, ululatque profundis
 Vallibus. At cœlum caligine volvitur atrâ
 Exitiale fremens: dumque impia tela Gigantes
 In superos torquent, Superi jaculantur in ipsos,
 Sed potiore manu; populi videre paventes

Infandam sine sole diem, sine fidere noctem.
Cum tenebras tandem scidit, & se fulmine prodit
Juppiter, impositumque nivali Pelion Ossæ
Diruit, inque suis involvit montibus hostem
Exanimum, & nigrâ solvit formidine mundum.
Hunc premit Inarime: flammæ alit ille Vesuvi
Ultrices: Siculis illum coquit Ætna caminis.
Ast alii variis, pro crimine quisque, flagellis
Eumenidum torti lugent, & inania Ditis
Regna metu insolito, vastoque cadavere complent.

Senferat hos rerum motus Orocoelus, & alti
Altior ipse jugum conscenderat Appennini.
Inde omnem belli faciem, fraterna que busta,
Sparfaque Phlegræis ingentia viscera campis;
Et positos vidit tumulos, quamquam ordine cuncta
Pridem illi volucres fuerant, stellæque locutæ.
Vidit, & orbatæ tactus pietate parentis,
Nec minus occasum fratrum miseratus acerbum,
Pectora planxit, & in lacrimas pia lumina solvit:
Unde iram magni potuit meruisse Tonantis.
Sed fratrum casus, & funera dira tuentis
Justus erat fratris dolor, & sine crimine luctus,
Cui veniam Pater ipse dedit, majora daturus
Juppiter & grege mactato, & prece cultus ab illo.

Septimus extulerat rorantes Lucifer ignes,
Ex quo magna feri luerant commissa Gigantes.
Ille tamen, somno infelix dapibusque relictis,
Tercentum stratus fessum per jugera corpus,
Fratribus officium solvebat triste peremptis:
Nec cessare Parens furiis agitata sinebat,
Dum miserum expleisset nati per lumina fletum.
Tum caput innocuum Rex cœli Juppiter idem

H 3

Ut

Ut forti eriperet duræ, neu posset oriri
 Illius olim aliquis magnis ex ossibus hæres,
 Indole qui Patruos, & eorum facta referret;
 In similem statuit, sub eodem nomine, montem
 Vertere: &, ô numen semper venerate Deorum
 Esse Deos inter, non inter digne Gigantes,
 Accipe munus, ait, dictumque Oroccæle supremum.
 Mons fies, ne te perimat dolor iste. Dolori
 Hæc finis lacrimisque tuis erit. Hæc tibi sedes,
 Hic locus, unde Urbem dominam, gentemque togatam,

Et pendere tua posthac de rupe videbis
 Oppida, cum magnis longè candentia templis,
 Quò fessus curis populorum olim inclytus Heros,
 Cum revehit silvis, & cum rapit annus honorem;
 Secedet: Vates illum, multisque sequentur
 Muneribus cultæ Aönides, quæ carmine sacro
 Inter ALEXANDRI referent tua nomina laudes.
 At mihi solennem, meritis pro talibus, aram
 Vertice sublimi statues, quam deinde quotannis
 Invisant fortes, habeantque in honore Quirites.

Sic ait, & formas vertentia verba locutus,
 Extemplo Latijs Oroccælum montibus addit.
 Monte sub hoc pingues campi latuere, latentque,
 Rursus & in terram rediit Tellure creatus.
 In glebas caro versa: in silvas barba, comæque:
 In scopulos dentes, in rupes ossa faceffunt:
 Ipsa locum servant cava corporis, antraque fiunt.
 In fontes venæ: duræ per brachia setæ
 In quercus abeunt: in apricos brachia colles;
 Quæ Pater omnipotens sinuosum flexit in orbem
 Ante sinum. Sinus irriguis (mirabile visu)

Manabat lacrimis, forsan sua funera flentis.
Creverunt lacrimæ scopulorum indagine clausæ,
Et facer hîc mansit lacus, æternùmque manebit,
Nympharum sedes, & piscibus aptus alendis.
Lacteolos dixere, quibus cava litora circum
Indigenæ pascuntur oves, oviumque Magistri;
Quâ Satyri intonsi gaudent dape: cùmque juvencos
Relligio prohibet, turdosque apponere mensis;
Et rhombos, teretesque negant maria alta filuros;
Lacteolo Albani curant convivium Patres.
Totius impleret spatium convallis, & altas
Unda superfuso superaret gurgite rupes,
In mare iter quærens; cuneo nisi cæca latenti
Romulides imi fodissent viscera montis.

Quæ gentes Latium, quâ lege, opibusque tenerent,
Talia cùm Superi patrarunt monstra, filebo.
Nam neque scire tibi, neque opus mihi dicere cuncta,
Vicinæque vetant ludum proferre Kalendæ.
Hoc certè quodcumque vides, quod Aricia, quodque
Possidet Alba foli, nihil est nisi forma Gigantis
Collapsa, inversumque annis immane cadaver.
Illius inversi tamen, & tellure jacentis
Transnubes, aviumque vias sese ardua cervix
Tollit, & aërias multùm supereminet Alpes,
Mons Cavus Albanis, Graio de nomine, dictus.
Tu si animadvertas intento lumine circum
Omnia, deprendes veteris vestigia formæ.
Nam quæ olim natura fuit, quæ cura Giganti;
Cura eadem monti, atque eadem natura relicta est.
Ut catus astrorum, & venturi conscius ævi
Ausoniis dederat, sic dat responsa colonis.
Quippe ubi se profert, & in æthera surgit apertum;

Promittit nitidos soles , & læta serena :
Cùm verò caput occultat , frontique galerum
Induit involvens nebulâ ; denuntiat imbrem
Lugendum agricolis , & furda pericula nautis.
Utque erat ingenio pacato , & moribus æquis ;
Ingenium quoque mite solo est , & amabilis aura
Infantis cœli felicia temperat arva.
Otia nos illi debemus dulcia ruris ;
Illum Pallas amat , Bacchus colit : illius ergo
Cum tonitru exercet gentes , imbellia lucos
Vibrat in Albanos , irâque carentia tela
Juppiter , atque suis parcit non immemor aris.
Denique (Musa tuas teneat ne longiùs aures)
Quòd Terrâ genitus, serpentipedumque Gigantum
Fratr erat , vitioque pedum non impare natus ;
Quà fœdi jacere pedes , (qua scilicet Albæ
Serpere parte vides obliquo tramite colles)
Successit tellus serpentibus apta ferendis,
Auctoremque suum squamosis indicat hydrys ,
Tota quibus regio latè scatet , arvaque læta.
Sive Notus venas & spiramenta relaxans ,
Terrarum fibris abstrusos elicit angues ,
Reddit ut ære filex ignem percussa latentem,
Seu natura soli pluvio Jove concipit illos ,
Tactaque Sole novo conceptos edit in auras ,
Omnia qui sparsi repunt per membra Gigantis,
Is quia mitis erat , mites quoque terra colubros
Gignit & innocuos. Aliis tam lethifer oris
Pullulat hîc placidus Bufo , atque ignara nocendi
Vipera : Non tabo Natrîx inglorius undas
Inficit , aut Aspîs nigrum vomit ore venenum.
Lambit inoffensi ludens vestigia Dipsas

Pasto-

Pastoris : tollunt innoxia colla Ceraftæ,
Atque illos pavidæ calcant impunè puellæ.

A D
S F O R T I A M
P A L L A V I C I N U M

S. R. E.

C A R D I N A L E M.

APRICATIO PORTUENSIS.

Annua dum vulgus renovat solennia Baccho,
Et temulenta Dei relegens vestigia pubes
Martia, degenerat formas induta ferarum;
Roma vale. Juvat arva sequi, & suspendere collo
Barbiton, & plectro geniali pellere curas.
Hic ubi Dis pelagi leges, & fata daturus
Amne Pater lento descendit in æquora Tiberis,
Quaque fluit, pingues volvens ad litus arenas
Augēt agros: Urbesque mari, portusque recedunt.
Non Albæ juga semper, amat quoque litora Phœbus:
Carmen ubi nivei sacrum modulantur Olores
Dulcius, & lauro semper viret æmula myrtus:
Unde legit Tethys Nereo placitura coronas.

SFORTIA, cui priscis virtus incognita sæclis,
Ipsa suis manibus Latium circumdedit ostrum:
Sospite quo, supra populos caput ardua sacrum
Exerit, & famam Capitoli Roma tuetur;
Pone graves curas paulisper, &, Urbe relicta,

H 5

Huc

Huc age (da veniam votis audacibus) adfis,
Dum canimus, tenuem non dedignatus avenam.
Sæpè & ALEXANDER summo de culmine rerum
Descendens, faciles Musarum accommodat aures
Lusibus, & nostris acclinat lumina chartis:
Lumina, queis maria & terras, & dissita longè
Regna vigil, fessumque malis circumspicit orbem.
Te nitidi Soles, placidi te litoris ora,
Et secura quies, & amica silentia Musis,
Quarum tu columen, quarum tu gloria prima es;
Te mare piscosum, dilecta que silva Dianæ,
Te regio formosa vocat. Tu lætus adesto,
Optatoque Deos vultu solare marinos.
Scilicet & tempus veniet, cùm littus ad istud
Colchide, semotisque advectus Gadibus hospes,
Parcius Æneæ res, adventumque requirens,
Scire volet, quâ rupe sedens prospexeris æquor,
Quæque his prima pedum vestigia presseris oris.

Sed duo te nuper Latii clarissima cœli
Lumina, Parcarum dextrâ intercepta malignâ
Excruciant, ægramque vetant requiescere mentem.
Nam penè obductum Corradi funere vulnus,
Franciotto Libitina ferox rescidit adempto,
Ausaque Romulei cladem geminare Senatûs.
Hoc erat, eventurum olim quod dira canebant
Auguria, hoc tempus fatale, hic lethifer ille
Chaldæis toties promissus vatibus annus.
Quique diu, dubiam terris metuentibus iram,
Lumine sanguineo tristes arserunt cometae;
Scilicet hanc Latio cladem, hæc lamenta ferebant.
Non ita sublatum ploravit Dardana telus
Hectora vim Danaûm, Troianaque fata morantem,

Non

Non fratrem Heliades, non cærule mater Achillem :
Ut te morte Virum pallentia vidimus ora
Manantem lacrimis, & publica damna querentem,
Damnantemque herbas, & falsam Pæonis artem.
Quos tibi non hilari vultu Fortuna renidens,
Non communis honos sociarat fœdere sancto :
Sed probitas, magnisque fides spectata periclis,
Atque animus contemptor opum, Themidisque palæstra
Excultum ingenium, & doctæ facundia linguæ :
Sed labor advigilans, & pectus stare paratum
Pro Latiis aris, certæque occumbere morti :
Dura, malis invicta, tuæque simillima virtus.

Tanta quidem rebus damna instaurare secundis
Conantur Superi, Hinc omnis pacata quiescit
Ausonia, unde virum soboles, & copia frugum,
Et doctæ redeunt Artes, quas excitat, almo
Dum sinu ALEXANDER fovet, & præclara merentes
Respicit, attollitque viros : septem inde Trioni
Subdita gens tacito Romanas incipit aras
Obsequio colere, & ritus damnare profanos.
Hinc duo jungit Amor Divinæ germina gentis ;
Unde novum decus Hesperia, prolesque paretur
Ferro olim Europæ, atque Asiæ domitura Tyrannum.
Queis, Divum imperio, proludens Westphalus Heros,
Insula cui sacris galeam terroribus armat,
Circumfert Batavum victricia signa per Urbes ;
Quaque ruit, sequitur sublimi Gloria curru,
Luppiæque, Amisiusque, catenatusque Visurgis.
Non tamen idcirco minus illacrimare sepultis,
Jacturamque doles, & non reparabile damnum.
Quod superest (parva ingentis solatia luctus)
Hic ego Castalio signum de marmore ponam,

Am.

Amborum vivâ referens in imagine vultus,
 Cui splendor feris, pretiumque accedet ab annis,
 Fulminis invictum damnis, ævique futurum:
 Navita quod maria alta secans de puppe salutet,
 Et cui pro Glaucō, pro Leucothoës Melicerta,
 Sospes ab Ioniis persolvat vota procellis.
 Aut simulacrum ingens quintum statuemus eorum,
 Qui solium, subnixi humeris ingentibus, aureum
 Sub Vaticani diâ testudine Templi,
 Heroës magni subeunt, onus Hercule majus.
 Cernis, ut augusti quâ se venientibus offert
 Extremus Templi sinus, interiusque recedit,
 Nubibus è cœlo demissa curulibus, inter
 Aligerûm plausus, moles sese ardua tollit
 Supra & Dædaleos ausus, & barbara faxa
 Pyramidum, claramque Rhodon post terga relinquit
 Aurea, nec bimari docta invidet æra Corintho!

Magna Parens, nunc primùm hominum mirata labores
 Roma loqui cesset priscorum opera alta Quiritum,
 Nec rerum dominos testantia rudera jactet.
 Miranda illa quidem. Ast omnes hîc Regia gaza
 Cæsareo minùs ausa ævo, atque ars dædala Graiûm
 Pandit opes, pandit pietas tua, Maxime Princeps,
 Sumere qui rerum meruisti sceptrâ rogatus:
 Nunc donis populos auges, altaria Divis.

Ne tamen hæc propter, ne tu, Bernine, superbi:
 Non tu auctôr tantorum operum: nec talia fingi
 Mortali potuere manu. Non ipse Pyragmon
 Ausit ab Ætnæis tantum sperare caminis.
 Sat tibi Phidiacos quòd Græcia cedit honores,
 Præripuitque Jovi Pisæo Sequana palmam.
 Hic Superûm labor: Hi se operi accinxere ministros,

Æra-

Æraque miscuerunt, & aperto in lumine, Divûm
Effigiem, & liquidi rivos duxere metalli.

Quattuor hos annis, & majestate verendos,
Fulgentesque sacro tonsum diademate crinem,
Qui certant oneri supponere colla beato,
Olim Oriens, Latiumque tulit, simul inclyta monstris
Africa, quæ mansueta Viro plus profuit uno,
Quàm nocuit quondam Tarpæis invida palmis,
Hannibale, & centum, quas intulit aspera, classes.
Heu quantis illi caput objecere periclis,
Pro re Romana, pro religione Parentum!
Heu quanto Solium hoc nobis peperere labore,
Donec pondere confecti periere sub illo!
Romula nunc cœlo delapsi templa revifunt,
Munere ALEXANDRI reduces, qualesque videri
Cœlicolis, quantique solent. Stupet inscia turba
Romulidûm, & supplex venientum numen adorat.

Salvete Heroes, quorum sub numine Roma est.
Quorum ea virtuti debet, quod inermis, & una
Religione potens, nomen, sine cæde, Latinum
Protulit, imperiumque, ultra Garamantas, & Indos,
Sanctaque per populos victrix dat jura volentes.
Salvete, & Sedem hanc, vestræ quæ credita curæ,
Quamque Erebi jurata manus convellere pridem
Molitur, servate pii. Procul horrida bella,
Atque famem, & tristes Latio depellite morbos:
Præcipuè qui animos, humanaque pectora turbant:
Seu nos dura premit, seu fors felicior inflat.
Crescat amor recti: pronasque ad prælia nectat
Fœdere non ficto tandem Pax candida gentes.
Atque, ut cuncta uno populorum vota loquamur,
Regnet ALEXANDER sospes, te sospite, FLAVI,
Quem

Quem longè ingenio præstantem, & moribus, ipsa
Diligit Invidia, atque hæc dignum sorte fatetur.

JACOBO ROSPIGLIOSIO,
VIRO MAXIMO,
S O T E R I A.

PArce metu Clio. Jam rumor læta secundus
Segusia de valle refert. Vis effera morbi
Cessit, & ille nocens venis deferbuit ignis,
Quo penè Itala res, & spes arfere Latinæ.
Jam solitum membris robur, jam pristinus ori,
Depulsâ macie, decor, & cum munere somni
Fax oculis tranquilla redit: rursusque rubentes
Incipiunt meliore genæ florere juventâ.
Non opis id, Natura, tuæ: nec gramina tantum
Marforum, doctæque manus valuere medentûm.
Prodigii auctores Superi. Virgo, inclyta Virgo,
Cui super Exquiliis lecto de marmore templum
Æstivæ posuere nives, nomenque dedere;
Ipsa laboranti præsentem (credite) Virgo,
Dum nostri miseretur, opem tulit. Ite sodales
Ordine quisque suo, niveis in vestibus, omnes,
Thure plate locum, facilesque in vota precantûm
Cingite fronde novâ, fertisque recentibus aras.
Dumque sua Exquiliis testati gaudia colles
Ære cavo, festoque diem clamore salutant;
Reddite vos Superis grates (nunc tempus) & almæ
Virginis alterno modulantes carmine laudes
Solvite, io! mecum Domino pro sospite, votum.

Tu

Tu verò, Jacobe, tui qui litus Eöum,
Litus & Hesperium famâ jam nominis implēs;
Lux Mundi nova, lapsarum spes altera rerum;
Augustam conscende ratem, quam Regius hospes
Tantum abeunte dolens, quantum te sospite lætus,
(Officium triste, & spectati pignus amoris)
Ad caput Eridani sacrum se sistere jussit.
I nostrum decus, i felix: huc dirige cursum,
Sollicitosque diu de te solare Quirites.
Aspice ut Eridanus Pater, ut tua jussa capeßat,
Populeam acclinat frontem, placido amne serenus;
Teque jubens salvere, sinum tibi pandit amicum!
Fluviorum Rex Eridanus, qui flumina centum
In mare fert, centum magnas præterfluit Urbes.
Is te, ne tardere vadis, collectus in undas
Accipiet venientem, & devehet amne secundo,
Pisconsin quâ pulcra jacet Ferraria campis,
Musarum domus, & niveis olim hospita cygnis.
Accipient unâ, fortunatamque carinam
Deducunt fluvio certatim dona ferentes,
Abdua (nam cohibet saxa inter Cottia lymphas
Digressuque tuo mœstus caput occulit antro
Duria) Ticinusque cruori assuetus & armis
Olim, nunc tacitus, purâque argenteus undâ:
Lambrusque, & velox Scultenna, atque Ollius ingens,
Et frâni impatiens Tarus, & quem Felsina mittit
Rhenus inops undæ, nisi cùm nive turgidus exit
Hybernâ sternens hominumque boumque labores,
Stura, Orgusque rapax, satus & Benacide Nymphâ
Mincius, ille sacris dilectus oloribus amnis.
Interea Heliades stantes in margine ripæ
Adventum ratis expectant, tibi ferta parantes

Pu-

Tu

Puro ex electo, choreasque in gramine ducunt
 Funeris oblitæ fraterni, & carmina dicunt.
 Quin etiam excitæ vitreis è sedibus omnes,
 Ostriferam Adriaci servant quæ littoris oram
 Succedunt fluvio, radiatæ puppis honores,
 Sed te puppe magis Nereïdes admirantes.
 In mediis Proteus venturi præsciis ævi
 Fata canit. Fore te, qualem sibi vota piorum
 Effingunt, priscis Heroibus anteferendum:
 Incolumemque diu, incolumi Clemente, gravesque
 Tecum partiri curas, tibi credere sancti
 Arcanos animi sensus gaudente, salutem
 Speratam populis, & mitia jura daturum.
 Quamquam non soli Proteo, Phœboque futura
 Pandere, sed verum de te, Heros inclyte, vatem
 Cuilibet esse licet, cui sit tua cognita virtus.

Te populi, per quos graderis, simul aspexere;
 Attonitis hærent animis, famamque fatentur,
 Ora licet centum exertet, virtute minorem
 Ire tuâ, de te mentitam plura, silendo.
 Votaque concipiunt pro te, tardamque senectam
 Caro optant capiti. Quod si te prisca loquentem
 Gallia, spargentemque manu regalia dona
 Vidisset, plenumque animis atque indole magnâ
 Pro re Romana caput objectare periclis;
 Sacra tibi pulso posuissent Hercule templa.
 Quin æterna tuis sculpisset sidera factis
 Ipsa suæ quamvis miratrix Græcia gentis.
 Et fera quæ Lernæ, quæ coeli parte renidet
 Victa sub Herculeis pestis Nemææa lacertis,
 Fulgerent, Vir magne, tuæ decora inclyta dextræ,
 Debellata animi tercentum immania monstra,

Ulce

Ulcere quæ assiduo mortalia pectora vexant.
Non agit Ambitio te, non amor improbus auri,
Non illa Heroum domitrix, truculentior Hydrâ,
Quæ tulit Alcidaë spoliū, malefuada Voluptas,
Non te sæta malis ingentibus otia, non te
Per nemorum pelagique minas quæsitæ palati
Crimina delectant: non Bacchi pocula Chii:
Quæ propter Fortunam animæ venerantur inertes:
Sed labor, & vigiles in publica commoda curæ,
Sed colere ingenuas artes, tribuisse merenti
Præmia, complecti miseros, opibusque juvare:
Polliciti servare fidem, sanctumque vereri
Nomen Amicitiaë, atque ad laudem cuncta referre.
Hæ tibi sunt artes: his tu pacare furentem,
Et longum servare potes virtutibus Orbem.
Nam quæ pro Latio, pro religione gerenda
Clementi Pater omnipotens, tibi munia Clemens
Mandat, magnanimus Clemens, quem tristia bella
Rex Superum, horribilesque minas miseratus ab alto
Demisit, columen fidum mortalibus ægris.
Exercenda tibi nunc est sub Principe virtus,
Sub quo illam solers studuisti haurire magistro;
Artibus egregiis imbutam, & moribus aureis.

At tibi, dum magni perages mandata Parentis,
Cura sit imprimis Regem exorare potentem,
Augustum, invictum, sed non pietate minorem:
Liberet Europam bello, quo justius Afer
Ardeat: arma ferox Solymæas vertat ad arces,
Terroremque Asiæ, patrum memor, induat ensē.
Ni faciat; ruere huc Asiam, (ferat omina ventus)
Et Cretæ everse renovatam cotibus hastam
Barbaricam intendi jugulo nil tale timentis

I

Hespe-

Jlca

Hesperia flens aspicias : Thracumque superbas
Litoribus nostris volitare impunè carinas ;
Claudentes mare quod supra , quodque alluit infra.

Ergo ades , & vasta rerum sub mole labores
Volventi innumeros Patruo succurre : vigentem
Quamquam viribus invenies , viridique senectâ ,
Implentemque suâ venientia sæcula famâ ,
Dum patrio tellurem animo complectitur omnem ;
Non quæ surgentem solùm Titana , cadentemque
Aspicit , aut gelidâ longè porrecta sub Arcto est ;
Sed quæ muta , & adhuc remis ignota Batâvis ,
Axe sub opposito squalet pars ultima rerum.

Ille refert populis Saturnia regna Latinis ,
Pauperiem turpem ; fraudesque & bella relegans ,
Regificamque manum cunctas extendit in oras ,
Natus ad imperium : quamvis pia Præsides tanto
Roma careret adhuc , si quid dare grata merenti
Majus in his miseris potuissent Numina terris.

Nunc Urbi populisque parat nova gaudia Clemens ,
Dum tibi Sidonio fucatur lana colore ,
Virtuti meritisque tuis quæ debita pridem ,
Non ullum trahet à consanguinitate ruborem.
Non tu illi charus , quòd eodem sanguine cretus :
Sed quòd idem sentis , quòd eodem ducis astro.
Hinc amor in te Clementis , quem turbinis atri
Nullo posse metu , nullâ pallere ruinâ ,
In communi Urbis docuit formidine nuper
Fama audita tui pacatâ fronte pericli.

Ipse ego magnanimi mores quoque Principis in me
Experior : sibi namque Salus ut publica semper
Magnaue curarum latus agmina circumstant :
Non tamen immemor est nostri , cui præbuit ultro

Do.

Dona, Quirinalesque lares nil tale merenti
 Reddidit, & dare sæpe facris finit oscula plantis;
 Hac quoque re similis, cujus gerit arma, Tonanti;
 Qui tam humiles terras, & quæ nascuntur in illis,
 Quàm cœli immensos orbes, & sidera curat.
 Forsan & hæc olim, si qua illi immunis ab æstu
 Curarum brevis hora vacet; dignabitur aure
 Non surdâ, licet aspectum Clementis, & acre
 Judicium agrestis vereatur Musa subire.

A D

SIGISMUNDUM CHISIUM,
 ALEXANDRI VII. P. M.

ex fratre nepotem.

J Ampridem Gismunde tibi bene nostra precari;
 Et dare Musa cupit carminis obsequium.
 Nam tibi nec quicquam magis est in honore, neque illa
 Majus eo quicquam, quod dare possit, habet.
 Virtute ingentem fortunam & moribus æquas,
 Et celsâ veteres indole reddis Avos.
 Ingenio præstas, & robore mentis ad omnes
 Ingenuas artes, munus ad omne vales.
 Excitat hæc Phœbus cælestia semina cantu,
 Perque jocum Musæ seria sæpe monent.
 Carminibus prisca virtutem aluere parentes:
 Laudis & immensus carmine crevit amor.
 Ah pereat quicumque alios detorsit in usus
 Sancta verecundæ munera Castaliæ!

I 2

Nec

Do

Nec puduit myrto sacras intexere laurus,
Nec Paphium Aönio fonte rigare nemus.
Tu chartâ ingenuos oculos averte profanâ;
Sed lætâ nugas accipe fronte meas.
Hæc loca carmen amant, & mens post ocia ruris
Acrior ad curas officiumque redit.
Nos priscâ reduces ubi Roma receperit Albâ,
Excutiet manibus plectra lyramque labor.
Invisus labor ignavis, sed gratus honestis,
Et famæ cupidis imperiique Viris.
Nam cùm magna quies magno sic pugnet honori,
Nulla ut eos valeat conciliare fides;
Convenit egregiis animis & ad ardua natis
Irrequietus honos, non inhonora quies.
His erat Æacides, queis tu pubescis in annis;
Aulide cùm Danai vela dedere Duces.
Ille latens Schyro poterat securus in alta
Regales inter vivere blanditias;
Otia sive sequi lentus, quæ Thessala Tempe
Obtulerant domino, Phthiaque pulcra suo.
Iade gravis senio Thetide & Jove natus abire
In cœlum poterat, vel maris esse Deus.
Non tamen hæc valere marem Chironis alumnum
Mollire, ac dulci dedere nequitia.
Sed simul inflavitque tubam longævus Agyrtes,
Vibratâque Ithacus cuspide signa dedit;
Se quamvis Paridis periturum ad Pergama telo
Noffet, Sigæâ contumelandus humo;
Arma rapit tamen, & Troiam petit acer in armis,
Magnanimæ gaudens obvius ire neci:
Nec matris lacrimæ juvenem retinere, neque illum
Regifico potuit Deïdamia thoro.

Sic magis illustres animas cum laude perire,
Vivere quàm lætas, sed sine laude, juvat.
Nec quisquam magnâ quòd vivat forte beatus
Se dignum titulis obsequioque putet.
Non Solum Regale facit nec purpura Regem,
Rex est cui verè Regius est animus.
Nil cupit aut metuit, vigilat, populi que saluti
Audet in adversis posthabuisse suam.
Impiger, à vulgi studiis alienus, avarus
Temporis, ast auri prodigus, æqua jubens:
Qui fontes punit, dignis favet, odit inertes:
Qui nihil è Regno vult sibi præter onus.
Testis ALEXANDER, quo nil habet altius orbis,
Cardine nil majus sol ab utroque videt.
Ille animum huc volvens illuc, seu tollat Eöo,
Seu lavet Hesperio litore Phœbus equos.
Publica per vigiles exquirat commoda curas,
Una vacat magno in pectore cura sui.
Quin Sophiâ, si quando animum, Musisque remittit;
Avolat, & stimulis mens agitata piis
Fertur ad Æthiopus, & inhospita Regna Tabasum,
Diffitaque immitis litora Brasiliæ:
Gentis ut obsequio Romanas imbuat aras,
Et latè Christi proferat Imperium.
Nec tamen interea nostri obliviscitur orbis:
Sed tempestatum nubila prospiciens,
Cogitat, Europam quâ subtrahat arte periclis;
Nec sinat Italiam barbara jussa pati.
Italiam, mare quam geminum tutatur & Alpes,
Et pace egregii militiæque Viri,
Non tamen est illi mare sic Alpesque Virique,
Fida ut ALEXANDRI dextera præsidio.

Hanc auro foetam nunc Ille extendit ad Istrum ;
 Nunc ad Cretensem porrigit usque Thetin.
 Hac cæli recludit opes mortalibus ægris :
 Hac tonat : hac Superos ad pia bella trahit.
 Ne quodd Is inciderit in tempora dura timeto ,
 Molliet hæc Virtus durior ipsa Viri.
 Cui rerum imperium nostri miserata dedere
 Fata Ministerii præscia difficilis.
 Sic ubi Lernæâ caput extulit Hydra palude ,
 Extulit Alcides magnus & ipse caput.
 Sic in spem Latiae Pæno crescente ruinæ
 Hannibale , in Patriæ crevit opem Fabius.
 Scilicet exercere cupit , non perdere gentes
 Juppiter , & sancto flectere corda metu.
 Qui nunc Pannoniam ferro populatur , & igni ,
 Ultimaque Europæ fata minatur Arabs ;
 Barbaries licet huc omnis confluerit armis ,
 Quique Tigrim , Tanais quique fluenta bibunt ;
 Nunc licet exultet successu læta secundo ,
 Terga dabit multis turpia vulneribus.
 Cæsar , & implicitus magnis pro Cæsare curis
 Solvet ALEXANDER plurima vota Deo ;
 Inter quæ vultu simulans malè gaudia Livor
 Cogetur cladem , damnaque flere sua.

A D

JOANNEM BONAM

Sancti Bernardi in Urbe Abbatem.

PAndit hiulca sinum Nemæâ lampade tellus ,
 Et populos æstas pulverulenta coquit.

Acrior

Acrior at Latiis infedit collibus ardor,
Quem stipula infelix, & gravis Auster alit.
Squalet ager: nigris rarefcunt saltibus umbræ:
Frons perit: herbam humor deferit, herba pecus.
Tybris aquas inopes Tyrrhena ad litora volvit:
Vix cava Naiadum fufficit urna fiti.
Fonte carent volucres, & ficco gutture ceffant:
Thracia vix lacrimas, queis fleat, ales habet.
Sera venit, leve subsidium mortalibus ægris,
Nox brevis, & sterili nube adoperta caput.
Aurora interea, nullis comitantibus auris,
Eöo tacitum profilit Oceano.
Non ea fparfa leves Nabathæo rore capillos,
Non ea Punicei veris onufta finum.
Cetera quæ infuetos testantur figna calores,
Prætereo: aret enim fons quoque Pierius.
Arent languidulæ Parnaffi in vertice laurus:
Unde facer nostro fluxit honos capiti.
Quæris, quo ftudio traducam tempora? Dicam.
Tu veniam dicto, Bona diferte, dabis.
Nos, ubi fol medium curru quatit æthera anhelò,
Et rabida exertat latius ora Leo;
Feffi animo, fudore graves, in tecta redimus.
Excludit calidum ftorea laxa diem.
Detractis tunicis prandemus. feria ludus
Excipit, & curas defidiofa quies.
Nunc terimus Latiis, nunc Vatibus otia Graiis,
Pangere nunc prifcis auribus apta iuvat:
Nunc & Aricinæ reminifci frigora filvæ,
Fontesque, & liquidos, quæ fuit Alba, lacus.
Alba caput Latii quondam, nunc diruta, rurfum eft,
In Latium Ænæâ quod veniente fuit.

Sæpe ibi nostra levi modulata est carmen avena,
Gestaque ALEXANDRI Pieris ausa loqui.
Plausit ALEXANDRO Dryadum chorus omnis, & alti
Reddiderunt colles, concavaque antra sonum.
Finitimi interdum miscent jucunda sodales
Colloquia, & ludo liberiore jocos.
Quos inter quandoque pedem Bonvisius infert,
Nescius atque æstum Spinula ferre gravem.
Clarus uterque atavis, & Phœbo carus uterque,
Indole præstantes ingenioque Viri.
Interea fessis obrepit somnus ocellis,
Sertimus ad sonitum lenè cadentis aquæ,
Quam prece, dilectum Superis, è pumice sicco,
Nudipedem fama est eliciuisse senem.
Namque lares colimus sacros, quibus ante solebant
Pauperie læti vivere Nudipedes.
Artibus his lentè properantes fallimus horas,
Et stulti fugimus quas querimur fugere.
Tu tamen instabili pennâ fugientis avarus
Temporis, heu nullam das animo requiem.
Nec te dura valetudo, monitusque medentûm
Flectere, non Domini iusta querela potest.
Tantus amor doctas majorum evolvere chartas,
Noscendæque omnis te tenet historiæ.
Dum caput inquiris, summumque, ab origine prima
Romani in populos Præfulis imperium.
Quid vates doceant, quorum Deus ore locutus?
Quæ fuerint Patrum Cœtibus acta piis?
Quis, cum Relligio primis adolesceret annis,
Ritus, quæ vitæ regula, mosque foret?
Aurea quæ nostræ collata redarguit ætas
Christiadum luxus, degeneremque togam.

Am-

Ambitio malefuadaque opum fitis omnia perdunt,
Mortalesque vetant lumina tollere humo.
Has Erebo Pestes Nox cæca emisit in auras,
Cum vetitam ramis carperet Eva dapem.
Ilicet in vitium flecti, & jus temnere cepit,
Nullius ante sibi conscia gens sceleris.
Sancta Fides, Pudor, & Pietas evanuit. At Mors
Tunc primum terris intulit atra pedem.
Ex illo populos Discordia vertit, & Urbes,
Civilisque movet bella cruenta furor.
Nonne vides, ut in arma ruant miseræ undique gentes,
Cladibus & clades addere semper ament?
Bis Batavum fractas adverfo Marte carinas
Anglia festivis urit inulta focis.
Nunc tamen in pugnam nova Trompius arma recudit,
Classe ferox juvenum nil metuente mori.
Marta non æquis confligit Iberia fatis,
Et Lusitanum sanguine merfit agrum.
Decolor Herculeas etiam nunc exit in undas,
Et caput illacrimans sæpe recondit Anas.
Non tamen absistent. è bellis bella renasci
Cernimus: & campi semina cædis habent.
Fessa malis cum Thrace iniit Germania pacem,
Quam credat nullum Thrax violare nefas.
Ferrum acuit Cimber: Venetus sub fasce laborat?
Sarmatia æternâ seditione furit.
Quæ tamen in se oculos trahit, in se vota Potentum,
Nubilis ut centum virgo petita procis.
Hos inter motus, atque hæc discrimina rerum,
Mitia fas nobis Palladis arma sequi.
Sed te Bernardi vestigia dia legentem,
Roma suis digito indicat hospitibus;

Et te consulit in dubiis, ambitque vicissim
 Egregium quisquis nomen in Urbe gerit.
 Riccius, ingenii pretium cui divitis auget
 Virgineus, sancta cum probitate, pudor.
 Vecchius haud cuiquam merito ac virtute secundus,
 Maximus ingenuâ qualibet arte valens.
 Nerlius & Sophiæ magnus Themidisque sacerdos;
 Et Cafanatta suæ gloria Parthenopes.
 Tuque Leo, cujus per cunctas didita gentes
 Fama, senescenti tempore major erit.
 Indlyte Vir, doctæ cum quo morientur Athenæ,
 Munera cui Reges invidiosa ferunt.
 Nam de aliis fileo, qui nostræ haud laudis egentes
 Virtutem celebrant, Bona, coluntque tuam.
 Quos inter Medis Heros jam notus, & Indis,
 Sfortia divino eminet ingenio.
 Sæpe & ALEXANDER, quem dantem jura procellis,
 Suspicit immoto Fama supercilio;
 Cujus nutibus acclinant capita ardua Reges;
 Sæpe tuo curas sublevat alloquio.
 Sed me nota vocant jam munia. Plura licebit,
 Sistet ubi in viridi nos vetus Alba iugo.

A D

ALEXANDRUM VII. P. M.

Incunte Pontificatus anno undecimo.

Quæ rerum Domino multam dictura salutem;
 In Vaticanum tendere, Musa, paras;
 Si nescis, aditus duro custode tenentur,
 Stant vigiles Horæ, limine quæque suo.

H2

Hæ subeunt Orbis, partito munere, curas:
Nec potis est ullâ parte vacare dies.
Illa Asiæ explorat motus: ea respicit Indos:
Hæc Veneto, hæc fessæ consulit Hesperia.
Cogitat hæc Cimbros: reditum parat illa Britannis:
Vistula vult horam, Rhenus, Ararque suam.
Una est, quæ valeat sacrum tibi pandere limen;
Cum removet parcas Pallas amica dapes.
Nam quod per ludum tempus mortalibus ægris
Effluit, egregiis artibus ille tenet.
Prospicit huic Horæ addictum Latia arva cubile,
Cui subjecta novis area porticibus.
Illò inferre pedem non audet somnus inertem,
Stertere contiguus qui solet in foribus.
Sed Sophia, & pulcra Uranie, sed candida Pitho,
Quotque habet his similes Græcia docta Deas,
Quas inter Vati locus est, nec spernitur aptum
Carmen, & arguto pollice pulsa chelys.
His animum studiis curarum à mole remittit,
Acrior ad fuetum mox rediturus opus.
Ergo ubi magnificos intraris, Musa, penates;
Pone genu, & sanctis oscula da pedibus.
Quæque decem supplex fudisti vota per annos,
Ne dubita votis accumulare novis.
Vivat ALEXANDER! faveant, hoc Principe rerum,
Aurea Pax populis, Copia dives agris.
Cedat Turca ferox: utroque à cardine Mundi
Unus amor gentes nectat, & una fides.
Auro sæcla fluant: pandat nova littora Tethis:
Et non visa prius sidera ab axe micent.
Excipiet vultu pacatus, & aure benignâ
Carmen ut Ille tuum; sic tua vota Deus.

A D

A D

S F O R T I A M
P A L L A V I C I N U M
C A R D I N A L E M A M P L I S S I M U M .

*De Petro Soavi in Historia Concilii
Tridentini confutato.*

SI te, magne Heros, tellus Argiva tulisset,
Cùm vacua adscripsit fortibus Astra viris;
Vidissetque tuâ confossum cuspide monstrum,
Sternere quod centum non potuere manus;
Qua Nemees, Lernæque feras posuere, trophæum
Herculis, arderet quæ tibi victa fera est.
Quodque habet Alcides, tu cælum invicte teneres,
Creditus hoc humeris sustinuisse tuis.

A D

A L E X A N D R U M V I I . P . M .

recurrente ejus natali die.

HÆc, quæ te, Princeps, in luminis edidit auras,
Alma dies, donis iret onusta meis.
Omnia sed mea rimanti mihi se nihil offert,
Quod non ipse tuum dicere jure queas.
Quò fit, ut ingratus videar, vel rusticus in te:
Seu tibi nil donem; seu tua restituam.

D^o.

Donarem versus; sed & illos Musa fatetur,
Cum tu me Vatem feceris, esse tuos.

A D

JACOBUM NINUM
ARCHIEPISCOPUM CORINTHI,

HOROLOGIUM CASTRI GANDŪLPHI.

JAcobe salve, ac Nestoris dies vive,
Qui rebus animum maximis parem servas,
Virisque vulgus semper invidum claris,
Morum, ingenique suavitate vicisti.
Si te familiæ Præsidem Palatinæ,
Et cognitorem supplicum libellorum,
Adire fas est flagitantibus curvæ
Opem senectæ, aut claudicantibus membris:
Tu si benignâ quemque sublevas dextrâ;
Accipe secundâ TEMPORIS preces aure.
Quod sim tremens, edentulus, situ squalens,
Pædore, macie, anhelituque confectus,
Nil doleo: morbi sunt enim senectutis,
Nec in orbe toto me senilius quicquam est.
Doleo, quod iste horarius faber, dum me
Miserum tot inter ferreas rotas versat
Malè temperatas, atque araneis plenas,
Inersque plumbum, perperamque libratum,
Deformat, ac ludibrium facit vulgi:
Nam horis velut membris ter octo componor:
Hæ sunt mihi pectus, caput, pedes, venter,
Et reliqua. Dum ergo susque deque miscentur,

Et

Et inordinato motu aguntur huc illuc,
 Ut hora luci debita occupet noctem,
 Prandendi & horam trudet hora cœnandi;
 Invertitur mihi forma, & ordo membrorum,
 Monstrumque fio, mancus, ore distorto,
 Ut non eant tantum impari pedes gressu,
 Verumetiam, ut audis, ipsa claudicet lingua:
 Nec turpius me quidpiam videt Sixti
 Pons hospitalis indigentium turbæ.
 O! qui nitere pulcrius loci vultum
 Istius, Urbe vel invidente fecisti,
 Foro expolito, ædibus, viis, templo,
 Denique dedisti rebus ordinem cunctis;
 Fac ipse quoque reducar in bonam formam,
 Ut nil sit hac in Arce non reformatum,
 Atque ego libens iterare sæpius possim
 Jacobe salve, ac Nestoris dies vive.

A D

J O A N N E M A N G E L U M

A L T E M P S I U M

A D O L E S C E N T E M O R N A T I S S I M U M ,

Qui de Castaneis elegantissimo carmine lusit.

TE nostri hendecasyllabi salutant,
 O novem Juvenis decus fororum!
 Phœbi dignus amore, laureâque,
 Si non Castaneæ venustiore,

Gr.

Gratæ in Melpomenem tuam, pararent
 Lauream tibi frondium suarum.
 Nam quæ montibus aviis latebant
 Nuper vilia poma; te canente
 Inter Castaliæ vireta surgunt,
 Musis cara jocantibus propago.
 Et quæ pauper erant cibus popelli,
 Posthac intererunt potentiorum
 Mensis mûnera, cariûsque ementur.
 Nam cum illas celebraveris canendo
 Pulcris versibus, & Marone dignis;
 Vaser venditor, esse clamitabit
 Verè Castaneas Maronianas.

A D

LEONEM ALLATIUM V. C.

E X A L B A N O.

A Lcidæ, Leo, comparande magno,
 Dum mactas calamo subinde monstra,
 Quæ fert in Latium Britannia tellus,
 Aut serpentigenæ palus Genevæ;
 Graiæ omnis Pater eruditionis,
 Cui quamquam Patria est, amata Baccho
 Graiarum Chios Insularum ocellus;
 Olim cum tamen atra, edax Vetustas
 Delêrit monumenta literarum,
 (Hæc enim quoque diruet Vetustas)
 Certatim tibi Patriam fuisse
 Smyrna, Ios, Colophon, Rhodofque, & Argo,
 Et

Et

Et Pandionæ volent Athenæ :
O Vir candidior tuis capillis !
O vitâ mihi dulcior sodalis !
Si in ruris licet otio jocari ,
Farcimen tibi mittimus fuillum ,
Distinctum spatiis pares in offas ,
Lucani quibus indidere nomen ,
Quod fari hendecasyllabi recusant.
Vilem , atque è trivio (fatemur) escam ,
Quam paucis emit assibus popellus :
Anni si tamen intuere tempus ,
Et quâ facta sit arte , quo paratu ,
Inter Regificas dapes habendam.
Hîc aromata fertilis Moluccæ ,
Hîc baccas Arabum beatiores ,
Et quidquid peregrini odoris usquam est ,
Factoris manus erudita clusit :
Et , quod omnibus his magis placebit ,
Antiquas tibi litteras amanti ,
Sus , quæ conditur hoc sub involucro ,
Non de plebe suum est propago vilis ,
Verùm , ut hi referunt mihi subulci
A priscis sibi traditum subulcis ,
Jactat nobilium greges avorum ,
Ac Troiana genus refert ad usque
Clarum tempora , semine orta Porcæ ,
Quæ sub Illice sceta nomen Albæ ,
Et locum dedit Urbis. Extat Ilex
Tot post sæcula posteris videnda ,
Cujus sub placida solemus umbra
(In nos quæ Domini benignitas est)
Venâ fundere carmen affluenti.

Sed non hîc ego te diu tenebo
 Albæ inter monumenta, origineſque,
 Ne dicas, Leo docte: Sus Minervam.

A D

FLAVIUM CHISIUM
 S. R. E. CARDINALEM,

ex legatione Gallica redeuntem.

P Rîſca refers Latio, FLAVI, ſpectacula pompæ,
 Gallica cum Cæſar reddidit arma Jovi:
 Tu quoque Viſtor ovas: Titulus præfertur ovanti;
 Gallia virtute atque indole capta tuâ.
 Hoc à Cæſarea differt tua palma: ſalutem
 Illa quod eripuit civibus; iſta dedit.

ALEARUM PRÆSTIGIÆ;

E N tibi qui magnæ renovat miracula Circes,
 Plus digito, virgâ quàm fuit illa, potens.
 In varios Proteo traducitur æmula vultus,
 Semper ſceta novis Alea prodigiis.
 Altera in alterius tranſit converſa figuram:
 Inque ſuam, nulli tacta, repente redit.
 Quamlibet è multis lege, comprehenſamque teneto;
 Vertitur in manibus forma colorque tuis.
 Si tela in flores verti cupis; ille Sibyllam
 Invocat: & flores Alea verſa refert.
 Mutantur paria imparibus; quadrata rotundis:
 Et fraga in moros degeneraſſe vides.

K

Par-

Parva loquor. Tacitis designa sensibus unam :
 Illicet hanc digito vaticinante notat.
 Stat circum densa, atque oculos defixa corona,
 Thessalico exclamat carmine monstra geri.
 Tu ne crede nefas. Facit hæc ludibria menti,
 Infidias oculis tendere docta manus.
 Neve fidem præstes alienis credule dictis,
 Quam debes oculis sæpe negare tuis.

*Inscribendum Aviario hortorum Quirinalium,
 in quo Turtures.*

Respice quisquis ades, Regum qui vivis in Aula,
 Si cupis effigiem fortis habere tuæ.
 Cum pleræque trahant per mille pericula vitam
 Suetæ hyemem volucres, pauperiemque pati:
 Turturibus secunda quies, & copia frugum
 Suppetit, & rivus, cum lare, jugis aquæ.
 Hic ver assiduum: hic vesci fas dulcibus auris:
 Præsentemque loci sæpe videre Deum.
 Quas illi debent, tali pro munere, laudes!
 Hic tamen æternos gutture dant gemitus.

In obitum fortissimi Viri

N I C O L A I S E R I N I I

ab Apro confecti.

Dum flet dente fero Mavors heroa peremptum,
 In quem Asiæ iratæ nil potuere manus;
 Dumq; hastâ premit ultor Aprum, & simul exprobrat
 Quò Veneri placeat funus, Adoni, tuum;

Quid

Quid mea, clamat Aper, benefacta in crimina vertis?

Hæc mihi pro gemino munere, Diue, refers?

Solliciti tibi materies erat alter amoris:

Cura metusque tuis Thracibus alter erat.

A D

ALEXANDRUM VII. P. M.

Ineunte Pontificatus anno duodecimo.

HAnc celebrare diem Phœbi chorus, inclyte Princeps,

Cum merito nequeat carmine; vota facit.

Et fausta populis prece Divum supplicat aris;

Ut numeres Pylios, sed sine nube, dies.

Ne paveant votum Agricola. Si nubila defunt;

Principe Te, fruges aureus imber alit.

A D

ALEXANDRUM VII. P. M.

Ineunte Pontificatus anno quarto.

Non indigna Tui canerem nunc, Maxime Princeps;
Sed cohibet justus me, retinetque pudor.

Nam recolens lucem, Tibi quæ dedit Orbis habenas,

Natalem celebrat nostra Thalia suum.

K 2

In~

Incunte anno octavo Pontificatus

ALEXANDRI VII. P. M.

HÆC & ALEXANDRUM populis dare jura cœgit,
 Et Christi infandam lux fuit ausa necem.
 Quid faciam? sequar hunc lacrimis & carmine tristi?
 Illius an sortem, gaudia nostra, canam?
 Flere juvat. Fletu munus solvemus utrumque.
 Utraque res mœstum postulat officium.
 Nam tot ALEXANDER spinis inamabile Regnum
 Dum subit ut reparet, scandit & ipse Crucem.

IN OBITUM

JOANNIS RHO S. J.

eruditione & eloquentiâ sacrâ clarissimi.

LUgeat ereptum passo te Roma capillo,
 Ereptum atratis lugeat Arnus aquis.
 Nec parcat lacrimis viduata Insubria tanto
 Lumine, nec linguâ Relligio orba suâ.
 Dumque dat illustri flores gens Itala busto,
 Affonnet inferiis Tethys utroque mari.
 Publicus at postquam satiarit lumina luctus,
 In laudes animum vertat & ora tuas.
 Par siquidem est, si te cuncti siluere loquente,
 Te cuncti incipient, Rhoë silente, loqui.

De Pomis ex cera affabrè fictis.

Naturæ invidiam, desideriumque palato
Ista movent doctâ poma creata manu.
Tam bene fraga rubent cum versicoloribus uvis,
Tam bene cum pepone ficus hiant viret.
Perfica jurares modò lecta ex arbore mala,
Prunaque cum hirsutis cerea castaneis.
Quid memores uvam volucres quæ picta fefellit?
Auctorem hæc possunt fallere poma suum.

A D

ALEXANDRUM VII. P. M.

ineunte nono Pontificatus anno.

Vota libens facio, non carmina, Maxime Princeps;
Hæc licet obsequium poscat utrumque dies.
Nam facilè est pro te facientem vota probari:
De te scribentem carmina difficile est.
Nostra tamen quòd Musa tuis sit honoribus impar,
Id mihi non culpæ, sed Tibi laudis erit.

K 3

A D

A D

ALEXANDRUM VII. P. M.

è morbo recreatum.

Turbine disiectam vario regnator Avernī
Contendit Latiam perdere sæperatem.
Aſt ubi ſecuram pelagi Stygiæque procellæ,
Præſide Te, vidit pandere vela notis:
In te omnes vertit furias, Ereboque Dolorem
Suscitat, exitium qui Tibi triſte ferat.
Ille quatit pennas ſpe prædæ ingentis: & in Te
Tortor Aloïdum, Tantalidumque ruit.
Jamque ſacros torquere ferox inceperat artus,
Et noſtras durâ ſpes laniare manu.
Verùm ubi Te immotum ſentit cruciatibus; hæſit
Prodigio cedens, obſtupuitque Dolor.

A D

ALEXANDRUM VII. P. M.

de horum temporum felicitate.

Heſperiam miſeranda lues, ac triſtia nuper
Vexabant populos bella comesque fames.
At nunc læta ſalus, & pax bona temperat orbem,
Auſoniosque ferax copia ditat agros.
Tam licet inter ſe varii, Te Præſide rerum,
Inciderint anni, diſſimilesque dies;
Tempora declarant juſtos tamen utraque Divos:
Illa hominum mores, hæc meruere tui.

*Adscribendum imagini Virgilii Poëta,
Rustici ex Apulia.*

Non impar ego Virgilio : si vel mihi Civem,
Aut illi nasci fors dabat Agricola.

A D

LEOPOLDUM MEDICEUM
S. R. E. CARDINALEM.

Crediderat famæ de te præclara loquenti
Indolis & generis conscia Roma tui.
Sed postquam sacro te fulgere vidit in ostro,
Et verti in te oculos undique & ora virûm :
Sive vacas superis ; hominum seu commoda curas,
Res ubicumque tuam publica poscit opem :
Sive novas reperis , præficias seu protegis artes ,
Impiger ingenio, munificusque manu :
Seu renuis titulos, sceptrique insigni paterni ,
Fortunæ oblitus ut videare tuæ ;
Notus eras Medis , notus, Leopolde , Britannis :
Sed mihi adhuc , inquit , non bene notus eras.

K 4

A D

A D

CLEMENTEM IX. P. M.

*In funere caſorum Cretenſi bello, ejus juffu
apparatiffimè celebrato in Baſilica
Liberiana.*

DUm fortes lacrimis decoras & honore ſepulchri
Pro Latia extinctos Religionis duces;
Rumpitur invidiâ rupes Tarpeia, ſuperbam
Oppoſito cernens ſurgere colle pyram:
Majoresque dolet quòd nunc deſenſa triumphos
Creta dat Exquiliis, quàm ſibi victa dedit.

A D E U M D E M,

Ineunte Pontificatûs anno tertio.

Tertius ingreditur, populis plaudentibus, annus,
Ex quo Roma tuis oſcula dat pedibus.
Nefcia labis eat, vota inter læta precantum,
Et reſonet feſtis vocibus alma dies.
Neve illam nebulis offundat Creta laborans,
Quæ te curarum maxima diſcruciat.
Comprimet invictis Aſiam Vincentius armis;
Inque tuum vertet noſtra pericla decus.
Auspice te magni ponunt odia aſpera Reges;
Et tibi ſe ſubdunt, & focia arma ferunt.
Europa in Cretam ruit omnis, & ultima Turcis
Fata per Ionium, Gallia claſſe vehit.
Moxque ſequens tua ſigna, novo ſub Rege, Polonus,
Arva triumphanti Thracia vertet equo.

Jam

Jam turpem, trans Bactra, fugam parat hostis, & omnis
Ad nomen trepidat barbara terra tuum.
Te multum ut timeat, non tam tamen illa timebit,
Altera pars orbis quàm melioris amat.

A D

CLEMENTEM IX. P. M.

In funere Thomæ Rospigliosi.

Roma gemit, vellenſque comam velut orba parente,
Cum Thoma queritur ſpes obiſſe ſuas.
Nos animam egregiam lacrimis, ac thure piamus:
Dum mors Exquilias polluit atra nives.
Tu nihil hæc, veluti tua ſint, non publica, ſentis
Damna: nec ad tristes ingemis inferias.
Lumina (credo equidem) ſtillarent victa: ſed illa
Exhauſit lacrimis Creta redempta tuis.

A D

FRANCISCUM BARBERINUM

S. R. E. CARDINALEM,

EPISCOPUM OSTIENSEM,

*Cum in insula Creta eſſet à noſtris
improſperè pugnatum.*

Eheu furori cedere barbaro
Coacta virtus! Occidit, occidit

K 5

In

Inviſta pubes: Galliaëque
Flos canibus data præda Turcis.
Jam Creta ferro diruta & ignibus
Procumbit. Illam tendere ſupplices
Jam penè palmas huc volentem
Odryfiæ prohibent catenæ.
Quo læta tollit cornua nuntio
Carthago, avitis effera cladibus,
Torvoque jampridem tuetur
Italiam, Tiberimque vultu.
Videre noſtris jam videor truciſ,
Victum per æquor, vela Propontidis
Lunata, & Afrorum cruentas
Litoribus volitare puppes.
Non jam latronum more; ſed (heu pudor!)
Latè paventis nunc dominas maris,
Diram ferentes imparatæ
Urbibus Auſoniæ ruinam.
Fruſtra Garumnâ miſit ab ultimo
Clasſem & cohortes non timidas móri,
Mori ipſe promptus pro ſalute,
Pro Latiis Ludovicus aris.
Nil Italarum fortia pectora,
Nil præpotens Germania, claſſico
Excita Clementis per omnem
Heſperiam rapientis arma
Juvere: ab ipſo nil lacrimæ, nihil
Clemente fuſæ ſuppliciter preces,
Quibus Tonantiſ sæpe telum
Excutit è manibus triſulcum.
Non miles armis degener, aut Ducum
Culpandus error. Ipſe juvat Scythas,

Et tradit invisam Gelonæ,
Progeniem Deus ultor hastæ.
Hic barbarorum spicula dirigens,
Dat nostra ventis irrita: hic æthera
Infestat, Ægæasque nostrum
Armat in exitium procellas.
Illum exuentis frena licentiæ,
Luxusque pravi crimina, & ædium
Movere sacrarum querelæ.
Ipsa quidem simulacra, & ævo
Collapsa Divûm templa refecimus,
Asro tegentes marmore: sed tamen
Ut nomen, exclusis, profanum
Fronte ferant, titulumque, Divis.
Non thura desunt mascula, non apes
Præbere cessant lumen Hymettæ:
Gemmæque collucent, & auro
Pallia cum pateris, Eöo.
Sed non probandis moribus inquinat
Aras Juventus: nec timet hostiam
Intonsus attrectare Diam
Sacrilegis manibus Sacerdos.
Et quas piorum prisca fides Patrum
Assueta duram pauperiem pati,
Famem inter & cædes paravit
Divitias, malesuada sæpe
Libido perdit. Te pia jugiter
Juvante bella, tectaue pauperum,
Francisce: semotamque Goam,
Quas & inops rigat Ister oras,
Cui nostra Patres si similes duos
Ætas tulisset, Romulea in toga;

Versis

Versis videremus superbam
 Flere Asiam Libyamque fatis.
 Tu fata curas publica : tu viros
 Ictu immerentes quos premit aspero
 Fortuna , plebeiusque livor ,
 Erigis , exulibusque dextram
 Musis fidelem porrigis , & lare
 Foves benigno : tu Latio decus
 Priscum reducis : tu sepulcro
 Docta rapis monumenta Graiûm ,
 Adeptus artes , queis stetit Italæ
 Hucusque gentis gloria , quas novâ
 Urbanus auxit luce Princeps
 Pieridum , columenque rerum :
 Dircaæ cujus barbitos admonet
 Silere nostram : barbitos inclyta
 Quæ sacra personabat alto
 Par animo , Imperioque major.

O R A.

O R A T I O
IN FUNERE
ALEXANDRI VII. P.M.

HABITA
AB AUGUSTINO FAVORITO,

In Basilica Vaticana.

ARduam sanè provinciam suscepisse me video, Patres Eminentiss., laudandi Alexandri VII. Pontificis Maximi, cui in hac misera tristisque Romanæ Ecclesiæ viduitate iusta persolvimus: cùm ob argumenti ubertatem, cui faciliè non sit parem eloquentiam invenire: tum ob meam in dicendo inopiam, cui hæc funeris pompa totæ Christianæ Reipublicæ luctuosa, mihi verò etiam peracerba, lacrimas potiùs à dolore, quàm ab ingenio facundiam impetrarit.

Duo tamen sunt, quæ me ab hac animi perturbatione, ac iustissimo metu liberant: Quòd & longè præstat, satisfacientem muneri suo, ac iussui vestro obtemperantem in conatu honesto deficere, quàm hominum reprehensiones nimis reformidantem, officio deesse: quòdque apud eos dicturus sum, quorum præclaris in Rempublicam meritis cùm sint Sanctissimi Pontificis merita, laudesque conjunctæ, necesse non habeo iis artibus, quibus Orator causæ suæ servire solet. Cùm enim alteri vestrùm cum, de quo verba facio, Pontificem Maximum, animo-
rum

rum consensione propè inauditâ, renuntiaveritis; alteri ab eo constituti in hac arce imperii & dignitatis, tamque illustribus ornamentis aucti fueritis; facilè intelligitis, etiam me tacente, optimi Principis gloriam, quasi certissimum virtutis, ac sapientiæ vestræ testimonium, in Vos omnes redundare.

Ac sanè, si alibi, quàm in hac Urbe ad dicendum accederem, verendum mihi fortassè esset, ne (quod ferè fit) inter præteritarum rerum odium, & spem futurarum, obstreperet orationi meæ infensa concionis admurmuratio, inveterato Aulæ more parum secundis auribus accipiendi, per Interregni tempus, quantumvis justas, debitasque laudationes.

Verumtamen ego huiusce timoris causas procul habeo, & apud propitias aures dicturum me spero, cum de Alexandro Septimo loquar in Urbe Roma, in qua prisci illi Quirites, quorum Vos patriæ, gloriæque heredes estis, inter tot domesticas, peregrinasque religiones nihil sanctius coluere, quàm acceptorum beneficiorum gratam recordationem. Quò enim oculos, mentemque circumferetis, ubi vestigia non extent eximie illius charitatis, quâ Vos Alexander, Urbemque vestram complectebatur? Non hîc ego loquor (neque ex amplissimo ejus laudum patrimonio leviora hæc depromere opus habeo) de foris viisque publicis, à rudi & incomposita vetustate, ad summam elegantiam nitoremque traductis: non de ædificiis commoditati civium, & Urbis ornamento, quâ instauratis liberalitèr, quâ magnificè excitatis: non de clarissimis veteris Latii monumentis, eodem animo, quo erecta sunt, ab interitu vendicatis: non de tot ædibus sacris, vel extructis à fundamentis, vel à situ, & squalore deterfis: non de hoc ipso tem-
plo

plo totius orbis maximo, sanctissimoque Beati Petri Cathedralæ augusto ornatu, & Porticibus usque ad miraculum sumptuosis in hanc amplitudinem, majestatemque perducto.

Alia sunt, in quibus multò eluxit clariùs Parentis amantissimi cura, & sollicitudo de incolumitate fortunisque vestris assiduò cogitantis. Verùm ne singula, quæ sunt infinita, consēcter; unum aut alterum in his temporis angustiis indicasse sufficiet.

Ac primùm quidem recordari potestis, quæ sub ejus Pontificatûs initium Urbem invaserit rei frumentariæ egestas, non ex illius tantùm anni; sed ex superiorum quoque annorum sterilitate collecta. Implorabant eodem tempore à communi Parente præsidium opemque in summum capitis discrimen adducta Regna & Provinciæ Christianæ, Polonia, Creta, Helvetia: apparebatque, ultimo Catholicæ religionis excidio nefaria arma proludere. Ærarii autem Apostolici inopia tanta erat, quantum satis notæ temporum calamitates necessariò invexerant. In his tamen rerum anfractibus Alexandri virtute ac providentiâ factum est, ut & extræ gentes periculo ereptæ intelligerent, in Romani Pontificis ope, consilio, auctoritate, situm esse patrociniū orbis terrarum: & Vos, magno frumenti numero è remotissimis litoribus in Urbem repentè advecto, penè illi prius ut Liberatori vestro gratias, quàm ut Principi obsequium redderetis.

Famem excepit pestilentia, metuendum illud divinæ ultionis telum, cujus ne nomen quidem audiri potest sine horrore. Invasit Urbem, & adjacentes Urbi regiones id malum, quò nos gravius consternaret, cùm jam penè sub oculis nostris exhauriebantur funeribus, nullo
ple-

plebis, aut nobilitatis discrimine, Urbes Italiae clarissimae, omnem magistratus, & medentium curam superante vi morbi. Parem igitur nos quoque sortem pari morbo correpti operiebamur. Sed brevi apparuit, non tam esse moribus nostris iratum Numen, quam promeritis Alexandri propitium; nec tam nobis iustae punitionis materiam, quam illi inusitatae gloriae campum paratum esse. Ita enim ejus incredibili vigilantia, & erga vos charitate, salubriter omnia disposita curataque sunt, suppeditata in omnes usus largè pecuniâ, & communicata cum viris usu rerum fideque praestantibus, tutelâ publicae incolumitatis: ut jam in Urbe esse videretur non pestilentia; sed imago quaedam & umbra pestilentiae: cum saepe nostrâ memoriâ longè acerbius grassati fuerint vulgares morbi ab aliqua cœli intemperie profecti; & nulla annonae caritas, nulla commeatuum difficultas, nulla negotiorum intermissio, nulla denique rerum turbatio tam propria hujus mali sit consecuta. Dixisses, eam morbi contagionem, quasi aliquod ex Africa monstrum saevum atque immane, magistri dexteritate mansuefactum, omnem feritatem pristinam, ac propè naturam exuisse: vel quasi fulmen quoddam ab ultore Deo vibratum in terras, alibi ruinam, hinc terrorem reliquisset. Quamobrem S. P. Q. R. ut aliquod salutis publicae Vindici & Liberatori Urbis rependeret grati animi monumentum; statuam ei in Capitolio decrevit, quo nullus major neque olim habitus, neque in praesens haberi honos solet iis, quorum extant in hanc Urbem merita propè divina. Eam tamen statuam optimus Princeps, honoris significatione contentus, exemplo ad hanc diem inaudito, erigi vetuit, probè intelligens, in alio gloriari oportere eos, qui in sortem Domini sunt vocati. Quo facto

facto egit Alexander (meâ quidem sententiâ) de veterum Romanorum triumphis omnibus, ac penè dixerim, de ipso Capitolio triumphum amplissimum. Vicit enim cupiditatem mortalis gloriæ, cui victores illi gentium Consules, quorum referta erat imaginibus Tarpeia rupes, scēdissimè servierunt, ignari, gloriam nullo egregio decore pulcriorem, quàm gloriæ contemptu parari.

Hanc tamen tantam animi æquitatem, ac modestiam, non usque adeò mirabitur quicumque in memoriam revocarit ab Alexandro gesta in superioribus Comitibus, quæ sanè, nisi apud eos loquerer, qui toti negotio interfuerunt, jure vereretur, ne ex declamatoria potius levitate, quàm ex vero dicta acciperentur. Sermo est mihi de magnanima illa audacia, quâ Alexander viam sibi ad Pontificatum maximum obstruere nitebatur eò constantius, quò vos studia in illum vestra ardentius proferebatis. Credo vos meminisse (& ego libentissimè recolo rem magnoperè pertinentem ad vestri memoriam nominis sempiternam) cū de eo creando Pontifice aliquid moveretur, quæ illius fuerit oratio, qui vultus, quæ animi magnitudo. Intelligebat nimirum Vir maximus, & humanarum Divinarumque rerum consultissimus, quo in statu Christiana res esset: quàm corrupti sæculi mores: quàm multis in rebus collapsa vetus Ecclesiæ Disciplina: quot à civilibus discordiis mala, quæ ab Hæresi procella, quod periculum à barbaris immineret. Quid contrà præstari oporteret ab eo, qui Christi vices in terris gereret, à quo egeni opem, infirmi subsidium, oppressi patrocinium, omnes fidei morumque regulam, & omnis Christianæ exempla virtutis petero deberent: qui Græcis & barbaris, sapientibus, & insi-

L

pien-

pientibus debitor esset, & cui non solum omnium Ecclesiarum, sed etiam omnium, quantumvis barbararum, & à religione non minus, quam ab Urbe Romana diffitarum gentium sollicitudo, & cura incumberet. Intellegatis & Vos, quid tam necessario tempore expectare ab eo possemus, qui clarum à majoribus genus, clariorem à natura sortitus indolem, quique ab ineunte ætate optimis literis, & sanctissimis moribus institutus, omnes excellentis animi, atque ingenii sui vires, & præclaros conatus, cum in privata Disciplina, tum in publicis muneribus, quæ multa gravissimaque, egregia semper cum laude gesserat, ad rei Christianæ bonum, & ad felicitatem publicam contulisset.

Itaque tantâ omnium Ordinum comprobatione & gaudio (sicuti memoriâ tenetis) exceptus est nuntius de creato Pontifice Alexandro, ut nulla post hominum memoriâ visa sit illuxisse Orbi Christiano lætior dies. Non tamen ille in tanto rerum humanarum fastigio positus quicquam remisit de priore illa sua animi moderatione, de qua nunc sermo erat. Quæ sanè virtus cum maximè pertineat ad declarandam animorum celsitudinem atque præstantiam, multa hîc ego vobis in memoriâ revocarem illius in hoc genere facta præclara: compositos ad omnem modestiam atque humanitatem familiares suos: Palatii Pontificii sumptus ad antiquam frugalitatem redactos: addictam Apostolico Ærario pecuniam satis grandem, quæ ex vectigalibus sacris & Libitinæ quæstu redibat: perculsam gravissimo edicto execrabilem illam Aulæ Romanæ pestem, largitiones: negatos Adolescenti consanguineo (nostis quâ sit indoles, quibus moribus Adolescens) honores, qui illi totius Aulæ non opinione solum, sed etiam voto destinabantur: hæc

inquam, aliaque hujus generis multa commemorarem; nisi viderer mihi ipsum videre Alexandrum è superno illo beatarum mentium choro flectentem huc oculos tutelares, & præfides hujus Urbis, meque è medio Orationis cursu, quasi injectâ manu revocantem, monentemque, ne laudando virtutum suarum minimam, Vos ad rem omnium, quæ aguntur in terris, maximam properantes diutius morer.

Parebo itaque, ut parui semper, ejus nutibus. Nihil amplius dicam de Moderatione. Tacitus præteribo affinem Moderationi Tolerantiam, quæ æquo animo ferret, excludi se à præconio laudum suarum, ut hoc quoque adjungat tot aliis de se documentis in Alexandro editis, in eo præsertim morbo, qui supremus illi laborum mortalium fuit. Quo quidem in morbo, cùm omni vivendi spe jam pridem conclamatâ, inter assiduos, acerbissimosque cruciatus quotidie moreretur, ita se gefit; ut nemo ex veteris Græciæ Sapientibus contemptum mortis tam magnificè jactarit in scholis, quàm ille fortiter exercuit in arena. Mittam loqui de religione, de pietate, de vitæ sanctimonia, quæ in omnibus dictis ejus factisque publicè, privatimque elucebant. Nihil memorabo de ingenio, de eloquentia, de omnis generis doctrina, quibus Imperii ac fortunæ suæ fastigium adæquavit. Nihil de zelo Domûs Dei, quo religiosissimus Princeps magno assiduoque flagrabat, & qui præcipuè enituit in Sodalitate illa, quæ firmissimum Religionis Catholicæ propugnaculum semper est habita, in illas terras, unde subitâ quâdam procellâ, omni præcisâ spe relictus, depulsa fuerat, longo postliminio restituta: in profliganda recentiorum temporum hæresi, multis maximisque clientelis validâ & pertinaci, & in amplum

funestumque, nisi reprimebatur, incendium eruptura: in sedandis Doctorum Catholicorum contentionibus, quæ à Lugdunensis usque Concilii temporibus in Ecclesiam invec̃tæ, de Immaculata Conceptione, eò paulatim partium studio provec̃tæ erant, ut ingentes ex illis turbæ, & fortasse clades imminerent; nisi Alexander, sapientissimo diplomate, ita rem temperasset, ut omnis illicò tempestas conquiêrit, & non præsentem solum ea de re controversiam, sed etiam omnia futura certamina delêrit. Silebo invictam in summis periculis animi fortitudinem, & in retinenda dignitate constantiam. Indictæ abibunt comitas, & humanitas, quæ tantæ ætatis propriæ illius fuerunt, ut eodem cum Alexandro funere elatæ viderentur, nisi eas in moribus, vultibusque vestris spirantes intueremur. Quibus ego ne videar aburi, eodem silentio involvam tot alia facinora inclyta, tot rerum eventus prosperos ad ejus maximam laudem & gloriam pertinentes; Helvetiam, Germaniam, Poloniam, Hungariam, Venetam Rempublicam, quæ ab hæreticorum furore, quæ à Barbarorum impetu, armisque Alexandri curâ, labore, consilio, liberalitate servatæ: Reginam indole ac virtute maximam, victricibus latè gentibus terrâ marique imperantem, abdicato imperio, ad Romana Sacra, ritumque traductam: decreta Viris sanctitate eximiis cælestes honores: pacem publicam tot annos, à tot summis Pontificibus frustra expetitam, Alexandri tandem auspicio, fessis gentibus restitutam: Et alia hujus generis plura tacitâ veneratione transmittam.

Tu verò Sanctissime Pontifex (quando versa est in luctum cithara nostra, assueta tuis laudibus personare) veniam dabis dolori meo, si tua clarissima decora, rudi

& incomp̃tâ oratione infuscavi potiùs, quàm laudavi. Ad me quidem quod pertinet, cùm ego haberi malim debitor gratus, quàm Orator eloquens, faciliùs id assequar, omnem, si qua in me est, ingenii famam abjiciendo, ut supremum hoc, qualecùmque tandem est, cineri tuo munus exsolvam. Cæterùm, ut ad Vos redeam, supervacaneum est, apud Vos præsertim, qui Sanctissimi Pontificis in regendo Christiana Republica labores vigilasque non solum inspexistis oculis, sed etiam virtute juvistis, plura de ipso dicere, de cujus præclaris laudibus (si verè incorruptèque de præteritorum Principum factis posteritas judicat) nulla temporis memoria, nulla gens, nulla præstantium ingeniorum, nulla nobilium artificum monumenta, nullæ denique literæ conticescent.

O R A T I O
IN FUNERE
CLEMENTIS IX. P.M.

H A B I T A
AB AUGUSTINO FAVORITO,

In Basilica Vaticana.

Vix lacrymæ exaruerunt, quibus Alexandri VII. optimi, sanctissimique Pontificis mortem ex hoc ipso loco deflevimus, *Patres Eminentissimi*; cum factarum vidua, sedet in tristitia Domina gentium, & alia accepta clades, quasi rescissâ gravissimi vulneris cicatrice, cogit nos non tam novum suscipere dolorem, quàm pristinum continuare, erepto nobis, erepto Christianæ Reipublicæ amantissimo Parente, Principe vigilantissimo, CLEMENTE NONO Pontifice Maximo.

Infra dolorem nostrum sunt verba, cum supra omnem æstimationem sit calamitas, in qua & infaustos populi Romani amores, & nondum placatum terris numquam agnoscimus.

Verumtamen si rem perspicere attentius, & verum ferri volumus, non tam irasci nos decet nostro infortunio, quàm felicitati Ecclesiæ gratulari, cui illi Pontifices contigerunt, qui decedentes magnum Orbi Christiano suum desiderium, parem nominis gloriam posteris; huic autem Urbi, & præsertim mihi, uberem dolendi materiam, & triste hoc officium reliquere.

Not.

Non hîc ego de ornatu orationis, neque de componendo ad mœstitiâ vultu, sonoque vocis, magnopere laborabo: cùm nemo sit quantumvis eloquens ac disertus, qui vel ad tanti Pontificis gloriam addere dicendo, vel de nostra calamitate lugendo detrahere quicquam possit. Quamquam quodnam in funere Romani Pontificis laudationis genus illustrius, quàm fluentes per ora Quiritium lacrimæ, & miseri ejulatus passim per compita Urbis lamentantium, illum pauperum, illum calamitosorum Parentem; illum securitatis publicæ custodem; illum dignitatis Ecclesiasticæ vindicem; illum Apostolicæ charitatis reparatorem; illud Christianæ Reipublicæ columen; illas generis humani delitias, mutum, & extinctum jacere? Neque lamentantur solum, sed quando vota pro ejus incolumitate populariter suscepta in irritum cecidere; fruentem nunc æterno laborum suorum, sanctæque actæ vitæ præmio, debitis laudibus, & faustis precationibus prosequuntur.

Obversatur scilicet eorum oculis aurea illa dies, quâ vix Pontifex renuntiatus, sui in nos amoris impetum moræ impatientem effudit, laxatâ liberaliter annonâ; imminutis vectigalibus; novo instituto cœtu Patrum ad levanda onera populorum. Recurrunt animo subitæ illæ excursionēs, quibus senex valetudinarius, turbido sæpe cælo, convolabat, vel ad Sanctorum Martyrum sepulcra, ut divinam bonitatem accuratis precibus, & largè profusis lacrimis populo Christiano propitiaret: vel ad ægrotorum hospitia, ut infirmaretur cum infirmantibus, dexteramque terrarum orbi regendo assuetam vilioribus officiis admooveret. Meminerunt, quo animi studio, ac ardore, non in Reip. solum, sed in singulorum quoque salutem, & commoda excubaret. Quam esset aditu fa-

cilis; quàm cum infimis quoque humanus, & comis; quàm erga omnes liberalis! Quàm patientiâ, Vir animi magnitudine, fortunâque omnium maximus, abjectissimî cujusque de populo preces plerumque ineptissimas molestissimasque statis diebus exciperet, ac vel re ipsâ impleret, vel, si hoc non posset, aliquâ ratione consolaretur. Quæ sanè eò gratiora in vulgus erant, quòd fieri à CLEMENTE constabat, non ad inanem ostentationem virtutis, neque cupiditate mortalis gloriæ; sed uno instinctu divinæ indolis suæ. Testis Edictum illud memorabile, quo vectigalis abrogationem, Alexandri præscripto nomine, suo suppresso, evulgavit. Testis etiam, ut alia hujus generis multa præteream, sumptuosa illa instauratio Pontis Ælii, in quo nullum nominis, vel gentis suæ monumentum permisit incidi: quod absentia genus de nullo alio Principe, quòd sciam, quantumvis magnanimo, quantumvis modesto, ac sapiente memoratur.

Neque verò his à me breviter indicatis de inaudita CLEMENTIS in hanc Urbem, & subjectos Urbis populos charitate, minora sunt, quæ in universæ rei Christianæ bonum patravit, si ea vel vobis otium esset audire, vel mihi necessarium commemorare.

Natus nobili Etruriæ Urbe, ex clara familia & locuplete, postquam sub sanctissima Parentum disciplina literis, & pietate egregiè imbutus adolevit, ad Urbem venit. Introductus in virorum præstantium amicitiam, brevi morum suavitate, & ingenii eruditione, omnium sibi amorem, plausumque conciliavit. Quamobrem invitatus in Aulam Pontificiam omnium bonarum artium hospitam, & patronam, eò paulatim, per varios honoratissimorum munerum gradus, incredibili virtute pervenit;

nit; ut egregius ille ingeniorum non modò fautor, sed etiam æstimator Urbanus Pontifex, ubi in difficultatibus rerum maximarum nodus aliquis vindice dignus incidisset, ejus explicandi rationem à CLEMENTIS consilio inprimis exquireret: cùmque ab immensa curarum mole aliquam remissionem animi quæreret, nulla in re magis, quàm in familiari CLEMENTIS consuetudine inveniret, delectatus præsertim mirâ illius ad sacram Poësim dexteritate, in qua se Gregorii Theologi aliorumque veterum Patrum exemplo aliquando exercebat, tantâ cum Romani Theatri, atque universæ Italiæ approbatione; ut in ea facultate sæculi sui facilè princeps & esset, & haberetur. Ejus autem in Latina facundia splendorem, & copiam, ac spectatam longo rerum usu prudentiam, fidemque tanti fecit; ut cùm hæc Aula ingenti virorum doctrinâ ingenioque præstantium copiâ floreret; illum tamen præ omnibus elegerit, qui epistolas ad Principes viros Pontificio nomine exararet. Quo quidem in munere tuendæ Pontificii nominis dignitati maximè opportuno, ita se gessit, adeòque demeruit animum illius Pontificis verè Maximi; ut is ad maturandos CLEMENTI, majore cum gloria, supremos Ecclesiæ honores, Tharsi Archiepiscopum creatum in Hispaniam legaverit Nuntium Apostolicum. Ubi quàm præclare functus officio suo fuerit, vel ex eo cognosci potest, quòd & de Sedis Apostolicæ auctoritate optimè meruit, & Philippus Rex Viri ingenio, moribusque mirificè captus, amplissimos illi redditus obtulit, clarissimas Insulas, & Regiam ad Romanam Purpuram commendationem. Quæ tamen ille, actis, ut par erat, tanto Regi gratiis, eadem virtute, quâ meruerat, recusavit. Ex Hispanica sanè legatione novum decus, & ante hanc diem

inauditum retulit in Italiam CLEMENS: quòd divitem Provinciam dives ingressus, pauper egrediens ditior rem quodammodò reliquit. Visus est autem sibi referre etiam ad lares paternos opulentum patrimonium, derivato suis apud religiosissimum Regem officiis, perenni, atque uberi fonte auri Siculi, in Liberianam Basilicam, cujus erat Canonicus: Cui quidem Basilicæ rediens ex Hispania ita se totum addixerat, conductâ etiam propè eam domo, nihil ut haberet antiquius, more magnarum mentium, quàm ut è specula Esquilina decumanos huius Aulæ fluctus securus despiceret, & prorsus abjectâ rerum humanarum curâ, in divinarum contemplatione tacitè confenesceret.

Verùm Innocentii Decimi mors, ejus desiderium & spem fefellit. Nam cùm sacrum Collegium vacantem Urbis præfecturam committere vellet alicui viro, qui ei, periculossimo tempore, regendæ esset idoneus; concepit subitò oculos in Tharsi Archiepiscopum, cui integrum non fuit tam constanti de se judicio, ac tanti Senatûs voluntati resistere: coactusque est privatam suam quietem necessitati publicæ posthabere. Creato autem Pontifice, in ejus Interregni Comitibus, Alexandro Septimo, cùm is incredibili de se suâque virtute expectationi apud barbaras etiam gentes excitatæ, sub ipsum Pontificatûs initium, respondere vellet insigni aliquo facinore; eum illicò ad se invitatum muneri omnium difficillimo gravissimoque præfecit: ut cum eo ardua quæque Reipublicæ Christianæ negotia, & secretiora ejus benè gerendæ consilia communicaret. Quo in loco quàm cumulatè CLEMENS sapientissimo Alexandri judicio satisfecerit, delata illi intra biennium purpura declaravit.

Quid

Quid deinde in rerum publicarum tractatione, actum ab eo sit tum in Cardinalatu, tum in Pontificatu Maximo, ad quem non hominum solum consensione, sed Dei ipsius iudicio usque ad miraculum manifesto evectus fuit, quoniam ipse spatiis disclusus iniquis exequi non possum, Vobis, qui & vidistis omnia, & probastis, contemplandum; gratæ verò posteritati æternis laudibus prædicandum relinquo.

Video, commoveri Vos, & iniquo animo ferre, tot res inclytas, quarum plenus est CLEMENTIS Pontificatus, à me tacitas præteriri, quæ in medium prolatae huius funeris pompam augustiorem efficerent; ac vehementer mirari, cur, si ne verbum quidem facere volui de pace inter Reges alienissimo Reip. tempore decertantes conciliatâ; de nuper exceptâ Pastoralis charitate Lusitaniâ; de solemnî illâ apotheosi, in qua duo Ecclesiæ cælo nova fidera adjunxit; aliisque huius generis; saltem non ingrediar campum, in quo ingenium Oratoris magna cum laude possit excurrere: Cretam nimirum, ad quam tuendam CLEMENS Christianos Principes, illos etiam, qui cum Romana Ecclesia nondum planè consentiunt, auctoritate, officiisque suis validè armavit. Quo quidem in argumento præ cæteris emereret Regis Christianissimi factum, quod omnium heroicorum temporum gloriam superavit. Dicam verè, quod sentio. Verebar, ne injectâ Cretæ mentione, acceptum in CLEMENTIS morte vulnus recrudesceret: cum hanc illi Insulæ calamitatem debeamus. Adeò enim de Cretæ defensione sollicitus erat: adeò salutis nostræ causâ negligebat suam; ut nos penè magis amorem CLEMENTIS, quàm barbarorum odia timeremus. Ad ejus verò expugnatae nuntium ita concidit optimus Pontifex,

ita

ita oppressus est; ut eum paulò post morbum contraxerit, ex quo tandem multò majore cum rei Christianæ jacturâ, quàm Cretâ amissâ, decessit. Qui cum in proximo suo è vita discessu, nihil magis molestum experiretur, quàm interpellari cursum consiliorum à se pro incolumitate publica susceptorum; præclaram iniit rationem, quâ illa perducere ad exitum posset etiam mortuus; cooptatis in amplissimum ordinem Viris, quorum eximiâ probitate, atque excellenti humanarum Divinarumque rerum peritiâ, novum Apostolico Senatui ornamentum, novum præfidium accederet, ad Christianam Rempublicam benè sapienterque administrandam. Ipse interim ex illa æternæ beatitudinis arce oculos non deflectet ab ejusdem Reipublicæ tutelâ: utque ea summæ virtutis & sapientiæ viro, qualem rei magnitudo, & temporum conditio requirit, à Deo quamprimùm per vestra suffragia tradatur, faciliè impetrabit. Quæ sanè res propè est una, quæ viduatæ Ecclesiæ lacrimas possit abstergere, ac persuadere tandem nobis, ut spe futuri Pontificis, extincti desiderium leniamus.

Errata typographica.

Pag. 46. l. 19. leg. penitus p. 59. l. 1. dele S. D. N. ibid. lin. penult. leg. Sorores p. 95. l. 25. leg. prehensum, p. 96. l. 12. leg. pavere p. 100. l. 23. leg. Altera pars quorum p. 101. l. 9. leg. secuta quietem. p. 102. l. 23. leg. Iris p. 103. l. 3. leg. vulgi p. 104. l. 15. leg. Achæmeniasque ibid. l. 21. leg. Pietas p. 105. & 116. l. ult. leg. videre p. 107. l. 10. leg. pater, p. 108. l. 15. leg. Africa ib. l. 22. leg. Auxur p. 112. l. 6. leg. Apenninigenas ibid. l. 24. leg. laeus p. 113. l. 1. leg. Baccho ibid. l. 12. leg. Ireta p. 117. l. 12. leg. Apennini p. 118. l. 5. leg. deorum, p. 124. l. 28. leg. Pyracmon p. 125. l. 17. leg. venientum p. 131. l. 5. leg. otia ibid. lin. 16. leg. dedere ib. lin. 17. leg. Scyro p. 135. l. ult. leg. Eneâ p. 137. l. 19. leg. Tethys p. 144. l. 17. leg. Fartoris p. 146. l. ult. leg. Quo Veneri placeat, p. 148. lin. ult. leg. incipiant p. 149. lin. ult. leg. sed tibi gloriæ erit. p. 153. lin. 3. leg. multum p. 155. lin. 1. leg. Gelonæ ibid. l. 9. leg. movere.

P O E.

POEMATA
FERDINANDI
LIBERI BARONIS
DE
FURSTENBERG,
Episcopi & Principis Paderbornensis,
& Coadjutoris Monasteriensis.

FORMATA
ERKUNDI
LIBER BARONIS
DE
FÜRSTENBERG
Bibliop. & Triclin. Paderbornensis
& A. & C. Paderbornensis.

DAPHNIS,

S I V E

F R E D E R I C U S
FURSTENBERGIUS,

P A R E N S,

Bilstenii & Waldenburgi Dynasta; Advocatus hereditarius in Graffschafft; Schnellenbergæ, Watterlappia, Furstenbergæ, & Herdringæ Toparcha; Satrapa Fredeburgensis, Westphaliae & Angariae Archisatrapa, & Serenissimo Ferdinando Electori Colonienfi ab intimis Consiliis, anno M. DC. XLVI. v. Idus Augusti Bonnæ defunctus.

Misii liquidos vestit quæ plurima fontes
Fronde salix glaucâ, Lycidas hinc, Tityrus
illinc,

Alter oves, alter pascebat fortè capellas.

Tityrus, ut semper, pellebat tædia cantu.

Carmina dum Veledæ memorat, dum prælia Vari:

Varus ut his olim nomen memorabile terris

Fecerit: ut sparsi legionum sanguine campi.

Aurem illi vellit Lycidas: Neque talia tempus

Carmina poscit, ait: Daphnis tibi, Tityre, Daphnis

Lugendus: Daphnin, si nescis, fata tulere.

Tityrus ingemuit casu percussus acerbo:

Fistula lapsa manu est: fugit sensusque colorque.

Ut

Ut mens, ut rediit puero vox: Occidis, inquit,
Carum, Daphni, caput; spes, Daphni, decusque tuorum!
Ab dulci patria procul, amplexuque tuorum
Occidis! Hoc fuerat, quod summæ culmine villæ
Tristia signa daret ferali carmine bubo;
Flebilibus quod sponte modis mea nuper arundo
(Hanc mihi tu, dederat Corydon tibi, Daphni,) sonaret,
Nunc fileat, ramoque infelix pendeat illo.
Vos etiam sine me (quamvis mihi vos quoque Daphnis
Tradidit, atque abiens, Has, inquit, Tityre, pascere)
Ite tamen sine me, quoquod lubet, ite capellæ.
Amnis, & umbrosæ salices, & rura valete:
Usque ego per silvas errans desertaque solus
Tristè querar. Gemit ereptâ sibi matre juvencus,
Nec minùs amisso mater dolet orba juvenco:
Mella queruntur apes cellis subducta, peremtos
Fœta canis catulos, demtos avis arbore pullos;
Daphnin ego, tristi sublatum funere Daphnin.
Supremas saltem voces morientis ab ore
Excipere, affari extremum, & spectare jacentem,
Atque oculos nostrâ licuisset condere dextrâ!
Vulneribus nonnulla meis solatia saltem
Hæc ferret pietas: solus de Daphnide luctus
Nunc superest. Pecudes illo quis pascat adempto,
Avertatque luem, curamque impendat & artem?
Daphnide non melior quisquam depellere venis
Implicitam pestem, & membris agere atra venena.
Daphnis & insidias stabulis prædasque cavebat.
Ah gelidas quoties hiemes perpeffus & imbres,
Pervigil exegit brumali fidere noctem,
Incustoditum fera ne vastaret ovile,
Ne lac subtraherent pecori, ne vellera fures!

Ah quoties humeris per devia sustulit ipse
 Rupe parens nudâ quos nixa reliquerat hœdos !
 Angarides Nymphæ testes, quas sæpe laborum
 Miratas dixisse ferunt : Mortalia non sunt
 Quæ tolerat : saxo certè riget ille vel ære,
 Quem neque ventorum rabies, pluvixque, nivesque,
 Non cælum inclemens, non ulla injuria frangit.
 Nymphæ, non saxo Daphnis neque constitit ære.
 Occidit heu ! & nos pariter, terrasque reliquit.
 Nequidquam roseum spargis jubar, auree Titan :
 Gratius extinctum nobis in Daphnide lumen.
 Daphnidis adventu tellus ridebat & æther,
 Frondebant silvæ, spirabant floribus arva,
 Ipsi lætitiâ montes plausuque fremebant :
 Daphnidis interitu tellus lugebit & æther,
 Squalebunt silvæ, stabunt sine floribus arva,
 Intonsi montes gemitus ad sidera tollent.
 Ergo nil proavûm series, regnataque latè
 Rura juvant, centumque greges, armentaque centum,
 Nil labor, & studium pulchræ virtutis, & artes ?
 Ergo cinis, formæque carens & triste cadaver,
 Nunc jacet ille omnes nuper pulcerrimus inter
 Pastores ! nec sidereâ fulgentia luce
 Lumina, nec vultum, quem finxerat ipsa venustas,
 Cernere erit posthac ? At non, quæ sustulit illum
 Mors, etiam famam tollet. Sint tempora Musis
 Non inimica meis, volitabis Daphni per ora.
 Ipse ego virtutesque tuas, tuaque inclyta facta,
 Invictamque fidem, & sanctæ pietatis amorem
 Ferre Syracosio tentabo ad sidera versu.
 In partem veniet Phœbo dilectus Amyntas,
 Et mecum teneris passim tua nomina fagis

M

In-

Inscribet: crescent illæ, tua nomina crescent.
 Quin etiam niveo tumulum de marmore Damon
 Exstruet, & tali signabit carmine marmor:
 HIC SITUS EST DAPHNIS. QUOD ERAT MORTALE,
 SEPULCRO

INTULIT ATRA DIES: VIVET PER SÆCULA
 NOMEN.

Ad tumulum venient, instaurabuntque quotannis
 Pastores tibi cum donis funebria iusta.
 Vina dabunt alii, purum lac adferet Ægon,
 Et, Tibi, suspirans, puro magè candida lacte
 Pectora, dicet, erant, & fraudis nescia, Daphni.
 Ipse apium, ipse hederas, & nostris lilia spargam
 Humida de lacrimis, teque ad tua sacra vocabo.
 Talia jactantem supremo lumine vesper
 Occupat, & primo conspexit Lucifer ortu.

A D

ALEXANDRUM VII.
 PONT. OPT. MAX.

Anno M. DC. LV. VII. Id. Aprilis renuntiatum.

Hunc cecinisse diem, venturi præcius ævi
 Dicitur Aönias inter Apollo Deas.
 Hunc fore, neglectas quo gloria tolleret artes,
 Et faceret doctis vatibus ingenium.
 Verba fides sequitur: rerum molitur habenas
 Orbis ALEXANDER natus ad imperium.
 Ac velut exactæ post tristia frigora brumæ,
 Cum ver jucundum floridus annus agit;

Ri.

Ridet humus, ridet Zephyris spirantibus æther
 Purus, & argutæ dulcè queruntur aves:
 Exultare novo sic Principe vidimus Urbem,
 Et quot regna vagus circuit Oceanus.
 Vidimus excitas Parnassi monte Sorores
 Aurea defueta tendere fila lyræ.
 Vidimus Aufonios, genus immortale, poëtas
 Præcingi sacrâ, quam meruere, comâ.
 Lætitiâ & Pacem, (miseris vix cognita terris
 Numina, quas luctus semper & horror habet)
 Ter Vaticani circum delubra volantes
 Audiimus reditûs signa dedisse fui.
 Audiimus: lætas voces plaususque canentûm
 Vocibus & plausu Roma secuta suo est.
 O mihi si populi sensus æquare canendo
 Fas foret, & causâ digna dieque loqui!
 O mihi si Phœbus vacuis dictaret in hortis
 Grandia Romani carmina Callimachi!
 Non ego, MAGNE PATER, celebrarem facta tuorum;
 Non fultam titulis divitiisque domum;
 Non maris Hetrusci portus & litora, quondam
 Hercule, nunc proavis inclyta regna tuis;
 Non belli claros studiis heroas, & altis
 Adscriptos Superûm sedibus indigetes;
 Nec quæ porticibus miramur nixa superbis
 Atria, pressa Ducum Pontificumque pede;
 Nec quas majorum pietas cælestibus aras
 Struxit Apelleis conspicuas tabulis:
 Sed te, qui titulos tantum præcedis avitos,
 Quantum nocturnas Cynthia plena faces;
 Et tua non humili memorarem nomina cantu,
 Extremas ultra solis itura vias;

M 2

Qua

Quà levat Eöo rutilantem gurgite currum ,
 Et quà poscentes otia solvit equos.
 At non intacti mores , & quas rudis ætas
 Virtutes teneris duxit ab uberibus ,
 Et data Pieriis juvenilia tempora sacris ,
 Carminis , ut quondam , res foret una mei.
 Major equis pulsanda patet nunc area nostris ;
 Quà Padus objectis æstuat aggeribus ,
 Quà centum populos , centum Ferraria¹ fospes
 Debet consiliis oppida salva tuis :
 Seu circùm fremerent irati Cæsaris arma ,
 Nec non adversos Mantua passa Deos :
 Seu propiora movens Venetus discrimina miles
 Verteret Hadriacas ad nova bella rates :
 Seu latè grassata lues , & turpis egestas ,
 Inferrent miseris urbibus excidium :
 Seu Pater Eridanus campis undaret apertis ,
 Deucalionææ damna minatus aquæ.
 Ille idem assiduus Cygni plangoribus , idem
 Certavit mœstis Heliadum lacrimis ;
 Cùm patriæ fines & rectas legibus urbes
 Linquentem ripis vidit abire suis ,
 Et Libycos tentare² sinus , ubi classibus audax
 Insula Threïcias depopulatur opes ,
 Europæque suæ custos delecta juvenus
 Tutatur medii credita claustra maris.
 Non secus Italiæ Cimbri natura minanti
 Alpinas visa est opposuisse nives.
 Non secus occiduis inhiantem finibus Afrum
 Herculis objectis meta coërcet aquis.

O quo

¹ Alexander VII, Ferrariæ Prolegatus Pontificius difficillimis tempore
 sibus belli , pestilentia , arctioris annonæ , & exundationis fluminum.

² Melitæ Inquisitor.

O quoties Melitæ fortes hortatus alumnos
 Jussisti properâ vellere signa manu !
 O quoties Solymen , Asiæque reposcere regna ,
 Sceptraque Bistonix frangere barbarix !
 Testis Neptunus , Tethys mihi testis , & omnis
 Tritonum soboles , Nereidumque chorus.
 Illis cura fuit partos cantare triumphos ,
 Et tua cognatis facta referre Deis.
 Me decet Arctoo spumantem sanguine Rhenum
 Dicere , nec patriæ bella filere meæ.
 Infelix tellus , Romanâ clade tumentis
 Arminii quondam signa secuta ducis !
 Hei mihi , nunc ducibus nihilo melioribus usa
 Scinderis in partes , & nova sacra colis.
 At magno commissa luis. Quæ flumina belli
 Nescia ? quævè tuo terra cruore caret ?
 Forsitan & Divos nondum sibi sentiet æquos ,
 Et mala cùm tulerit plurima , plura feret.
 I celer , instantem capiti defende ruinam :
 I celer , & longæ vince pericla viæ.
 Non te Sicanii tardent fera murmura ponti ,
 Non formidatæ navibus insidiæ ;
 Non rigor Alpinus , non frigore faxes perenni
 Horrida , non duro flumina vincta gelu.
 Hic Ubios , ³ dominâ deductos Urbe colonos ,
 Et flavos vifes impiger Usipios.
 Tum dextram tendes populis , quos Luppia nostris
 Cadibus infectâ decolor ambit aquâ ,
 Et quos bellipotens olim ditione premebat
 Accola vicini Bructerus ⁴ Amisii :

M 3

Nunc

³ Nuntius Pontificius Coloniam , & inde Monasterium pacis concilian-
 dæ gratiâ missus.

⁴ Bructeri Germaniæ populi ad *Amisium fluvium*. Tac-
 citus lib. 1. Ann. & alibi.

Nunc ubi conventu mundi coiere vocato
 Discordes studiis consiliisque Patres.
 Discordes, i, junge animos: Europa, Deusque,
 Imponunt humeris publica vota tuis.
 Auspiciis pax freta bonis frondentis olivæ
 Prætendit capiti mitia ferta tuo.
 Visa quieturis demum promittere terris
 Aurea compositis sæcula diffidiis.
 Hic etiam Veledam, quâ nec Cumæa sacerdos,
 Nec divina fuit clarior Herophile,
 Te veniente, ferunt iterum de turre locutam
 Fatidico tales ore dedisse sonos:
 Lætus ades, rerum spes & tutela mearum,
 Sospite quo nobis vita salusque redit.
 Lætus ades, cœtus nec dedigneris amicos,
 Et mea securo visere regna pede.
 Non iterum clades⁵ animo versamus, & iras,
 Armaque Quintilios vincere docta tuos.
 Qualis ad Assyrias immani funere Carras
 Romanus Partho fusus ab hoste jacet.
 Nulla salus bello, pacem deposcimus omnes:
 Pax veniat populis sæpe vocata meis.
 Sed, nisi me Phœbi ludunt oracula, quondam
 Quæ cecinit nostro conscius ore Deus,
 Pax erit: at sacris tam detestanda Latinis,
 Quàm malè mercatâ pax coitura fide.

Non

⁵ Statius lib. 1. Silv. in Soter. pro Rutilio Gallico:
*Non vacat Arctos acies, Rhenumque rebellem,
 Captivæque preces Velede, &c.*

*Ea virgo nationis Bructeræ latè imperitabat, quam coram adire alloquique negatum.
 Arcebantur aspectu, quo venerationis plus inesset. Ipsa editâ in turre: dilectus & propi-*
quis consulta responsaque, ut intermentius nuntiis, portabat. Tacitus Hist. lib. 4.

⁶ *Clades Variana penè exitiabilis, tribus legionibus, cum duce, legatisque, & co-*
xiliis omnibus, cæsis. Sueton. in Octav. cap. 23. Quâ nulla post Crassi in Partu
damnum, in externis gentibus, gravior Romanis fuit. Patere. Hist. lib. 2.

Non ideò curasque tuas vigilesque labores.
 Excipient meritis fata sinistra tuis.
 Purpura virtutis pretium tibi cedit, & inde
 Quo nihil hæc majus, quod tibi donet, habet.
 Scilicet & terris, cæloque, Ereboque verendum
 Te folio accipiet maxima Roma suo.
 Tum pia laturus sacratis oscula plantis,
 Orbis adoratos procidet ante pedes.
 Tum Septem imperio quæ nunc CHRISTINA triones
 Frenat, & Arctæas ducit in arma manus,
 Adveniet supplex, & Vaticana tenentem
 Regna colet prono devenerata genu.
 Tum consanguinei longo post tempore Reges,
 Arbitrio ponent impia bella tuo;
 Et pacti stabilem jurato fœdere pacem,
 Damnabunt pugnas, & grave Martis opus.
 Arvaque læta Ceres, & pleno Copia cornu
 Dona ferens, niveis oppida viset equis.
 Mox ubi jam fessas recrearint debita gentes
 Otia, signa dabunt ad sacra bella tubæ.
 Bella recrudescent Naupacti, & barbara Thracum
 Gaza per Ionias sparsa natabit aquas.
 Quas ego nunc acies video! quos æquora remos
 Verrere! quàm lætis vela tumere Notis!
 Quantus adest sudor populis! quot in arma volentes
 Creta viros totâ concitat Italiâ!
 Ut Solyme poscit reduces in prælia Gallos!
 Ut tremit Austriacas pallidus Ister opes!
 An te etiam? auspiciis tollentem signa secundis,
 MAGNE PATER, toto cernimus ire mari?

M 4

Im-

7 Philomathis Musæ Juveniles, poemate 83.
 Huc ego, seu sit opus Neptuni fluctibus, altâ
 Puppe sedens; seu terrestri certare duello,
 Vetus equo veniam.

Impiaque Odrysiæ contundere cornua Lunæ,
 Victoremque sequi, quâ præit arma, Deum?
 Sit fatis armatas in prælia mittere classes:
 Bella gerant alii: tu prece bella juva.
 Consiliis opibusque juva, Zephyrosque faventes
 Sollicita, & faciles ad pia cœpta Deos.
 Sic per te victo Reges Oriente superbi
 Threiciis statuent parta tropæa jugis.
 Et Vaticanas Victoria figet ad aras
 Dereptas Scythicis postibus exuvias.
 Tunc aliquis vates, procerum de stirpe meorum,
 Cantabit famæ tot monumenta tuæ.
 Bellaque signabit titulis: HÆC THRACE SUBACTO
 VICTOR ALEXANDER RETTULIT ARMA DEO,
 Sic cecinit: partem, vates ne vana putetur,
 Lapsa dedit, partem serior hora dabit.

A D I M P. C Æ S.

F E R D I N A N D U M I I I. A U G.

*Cum ejus auspiciis, & munificentia Athanasius
 Kircherus OEdipum Hieroglyphicum ederet.*

Non genus Austriadum demissum à sanguine Di-
 vum,
 Non clausum mundi finibus imperium,
 Non victos dicam populos, urbesque receptas,
 Nec Boreæ fractas sæpe furentis opes.
 Hæc memorent, quorum sublimi Musa cothurno
 Surgit, & héros concinit arma modis.

Me

Me mea Musa vetat tantarum pondera rerum
 Tangere : me, quæ sint viribus æqua, juvant.
 Me studia & placidæ sibi poscunt Cæsaris artes :
 Materies numeris convenit ista meis.
 Vates ille pios, & vatum dona piorum
 Excipit, & vatum carmine digna gerit.
 Quâ sceptrum gestat, quâ jus & regna tuetur,
 Hâc etiam Musas protegit ille manu.
 Nec minor ¹ Augusto, cuius successit habenis,
 Fundat Apollineis publica templa sacris.
 Ardua Cecropiæ quis nescit fana Minervæ
 Condita, & Aönio tecta sacrata Deo?
 Miratur moles ² Viadrus, miratur & Ister,
 In numerum pulsus & sibi plaudit aquis.
 At quæ Cæsareo fulgentia limina sumtu
 Praga videt, certant Delphice Phœbe tuis.
 Qualis & armatas, post impia bella Gigantum,
 Exiit infesto Juppiter igne manus :
 Qualis &, Herculeis cum jam cervicibus axem
 Credidit, excusso pondere cessat Atlas :
 Terrarum dominas sic fessus Cæsar habenas
 Laxat, & imperii grande reponit onus.
 Tum vires, Natura, tuas, ac semina rerum
 Scrutatur docto sedulus ingenio.
 Quis tremor attonitas vertat cum civibus urbes :
 Impellat refluas quis maris æstus aquas :
 Quæ vis divitias imâ tellure repostas,
 Donaque gemmiferi procreet Oceani :
 Quàm procul Arctoo concretus frigore Pontus
 Deprensis Nili distet originibus :

M 5

Quàm

¹ Augustus templum Apollinis in Palatio exstruxit, additâ porticu cum bibliothecâ Latinâ Græcâque. Suet. in Octav. cap. 29.

² Viadrus Germaniæ fluvius, vulgo Odéra.

Quàm procul Hesperiiis divisum Gadibus Indum
 Hauriat ³ Eöi, quæ rubet, unda freti :
 Unde ea vis ventis : unde ardens Ætna favillas
 Semper, & exesi viscera montis alat :
 Unde Amphitrites falsus liquor : unde teporem
 Ducat Baianæ vena salubris aquæ.
 Has ubi naturæ partes accessit, in altum
 Fertur ad ætheriæ lucida signa domûs.
 Hîc illi geminam virgo Marathonia Libram,
 Et sua vicinus subjicit astra Leo.
 Armatusque auro gladium prætendit Orion,
 Debita Cæsareæ præmia militiæ.
 Hîc Solis vestigat iter, causasque latentes,
 Pallida cur fuscis Luna laboret equis :
 Cur sitiant Afri ; cur Septem regna trionum
 Urat Hyperboreo frigore jugis hyems :
 Cur fugiant umbræ, Cancro torrente, Syenen :
 Cur variet major meta minörve diem.
 Sed quota doctrinæ pars est laudumque tuarum,
 Auftriade, magni sidera nosse poli ?
 Et circumfuso porrectas æquore terras,
 Quà Sol Eöos lustrat & Hesperios ?
 Se tibi Niliacis etiam sapientia chartis
 Eruta, & arcanas explicat historias.
 Nec te sacra latent adytis seclufa verendis,
 Nec lapides, sculptæ marmoribusque feræ.
 Scilicet Ægyptus doctrinam credere saxi
 Orsa, peregrinas finxerat effigies,

³ Latius olim Rubrum mare patuit, & paullo aliter, quàm ut vulgò hodie, appel-
 latum. Nam in Taciti & aliorum veterum verbis, in hoc nomen venit mare Indicum,
 vastum illud & magnum, quod ab extremo sinu Arabico, sive ab Africa eâ, in Au-
 ream Ptolomæi Chersonesum se protendit. Itaque Pomponius Mela duos sinus in mari
 Rubro agnoscit, Arabicum & Persicum. Lipsi. de magn. Rom. lib. 1. cap. 3.

Ut folis arcana Deum mens cognita mystis
 Falleret abstrusis vulgus imaginibus,
 Seraque posteritas sensim labentibus annis
 Non caperet prisca moris & artis opus.
 O vanas hominum curas! O caeca futuri
 Pectora! Mars ultor nil finit esse diu.
 Barbarus Armenii laceravit potor⁴ Araxis
 Omnia, Niliacos depopulatus agros.
 Tot moles, regum tumulos, tot stantia vertit
 Culmina, regali suspicienda situ.
 Et potuit fugiens, armis cessantibus, ætas
 Servatas etiam vertere reliquias.
 At non æternos olim subducet honores
 Longa dies meritis, inclita Roma, tuis.
 Tu Pelusiæcum spirantia rudera fastum
 Colligis, & medio tollis ad astra foro.
 Nec tua venturis, Cæsar, delebitur annis
 Fama, nec ingenium nox premet atra tuum.
 Te duce, quis credat? post tot jam sæcula scimus
 Arcani quidquid Memphis & Isis habet.
 Quid velit Inachiae facies ignota Juvenae,
 Quid Canis, & sacri mystica forma Bovis,
 Et quæ præterea famosus monstra Canopus
 Prodidit, antiquis conspicienda notis.
 Teque adeo titulosque tuos leget accola Nilæ,
 Et referet laudes ad sua sistræ tuas.
 Jam Solyme, jam discet Arabs, jam clara loquentur
 Marmora, Cæsareâ munera sparsa manu.
 Fallor? an Austriacis addent quoque fata tropæis
 Sacra Parætoniis signa revulsa tholis?

An,

⁴ Cambyſes Perſarum Rex Egyptum ſædiſſimè vaſta vit.

An, FERNANDE, tuum jam nunc Victoria nomen
 Læta parat saxis scribere Pyramidum?
 Gloria Pellæis certè vocat æmula palmis
 Europæ resides ad pia bella manus.

A D

FRANCISCUM VAN DER VECKEN,
 E Societate JESU, SS. Theologiæ Doctorem,
 & Professore Colonix Ubiorum,
 Anno M. DC. LIV.

*De Musis suis, & admirandis Urbis operibus, ac lau-
 dibus Fabii Chisii S. R. E. Cardinalis.*

DUm, Francisce, tuo Rhenus sermone tenetur,
 In mediisque tibi plaudere gestit aquis;
 Teque canit, curasque tuas, & numine plenum
 Pectus, & ingenii pulcra reperta tui;
 Dulcis amicitiae cultu fructuque carentem
 Me procul à Rheno flumine Tybris habet.
 Me tenet Iliacis felicius orta favillis
 Roma, Phrygum profugis hospita terra Deis.
 O quam te memorem terrarum maxima Princeps!
 Non majestatem vox capit ulla tuam.
 Regibus est certo finitum limite regnum:
 Sub regno latus est solis utrumque tuo.
 Et terris dare jura parum est: nunc claudere caelum
 Fas tibi, nunc demptâ fas aperire serâ.
 Se tibi delegit propriam Sapientia sedem:
 Quod Stoa, quod Memphis non docuere, doces.

Quæ

Quæ quondam gemino residebant vertice Musæ,
 Tu septemgeminis das habitare jugis.
 O terræ decus, ô nostris domus hospita Musis!
 Utiliter dextro sis mihi tacta pede.
 Quàm mihi dulce tuâ meditatam carmen in umbrâ
 Dicere, & hîc Phœbo mens mihi mota calet?
 Hîc, qui me vatem faciat, lenissimus afflat
 Spiritus: hæ valles, hæc juga numen habent.
 Forfitan hîc segetes, cantataque bella Maroni,
 Triverat hîc calamos Tityrus ante suos.
 Forfitan his ludit Naso leve carmen in hortis:
 Materies illic Cynthia vatis erat.
 Hîc sevit vites, hîc legit poma Tibullus,
 Et lucente foco, quod satis esset, erat.
 Hîc multo Flaccus sale defricuisse Quirites
 Creditur, aut Lyricis detinuisse modis.
 Hîc soccos, illic grandes induta cothurnos
 Prodiit, & plausum culta Thalia tulit.
 Illustres salвете animæ, salвете parentes
 Eloqui, Suadæ Pieridumque decus.
 Vos ego, vos, famâ noti super æthera vates,
 Siquid id est, merito semper honore colam.
 Vos sequor, &, quoniam spes unica laudis in illo est,
 Vestrorum relego conscia signa pedum.
 Vos celebres mecum cœtus venerantur, amantque,
 Ductus ab Aoniis quos rigat *Humor* aquis.
 Hos inter (neque enim his primùm novus advena jungor
 Cœtibus) ut libuit, voce lyræve cano.
 Inde ubi Calliope lasso dedit otia plectro,
 Et sacer æstivo languet ab igne calor;
 Me juvat antiquas Urbis spectare ruinas,
 Quâ septemgeminis eminet alta jugis.

Hîc

Hic ego versarum stupefactus imagine rerum,
Reliquias Magnæ Matris & ossa lego.
Hei mihi! quæ fuerat populis æterna Latinis
Credita, nunc molis pondere victa jacet.
Qui sumptus operum, quanti periêre labores?
Pestis in exitium non satis una fuit.
Longa dies, & Mars gentis pater, insuper ipse
Mulciber has olim fregit & ussit opes.
Defensam vigili prospectans ansere rupem:
Majestas, dixi, pristina rupis ubi es?
Pulsabat cælum moles: Hyperionis ignem
Æquabant radiis aurea tecta suis.
Juppiter hîc stabat multo spectabilis auro,
Et trifida ex auro lamina fulmen erat.
Quæ nunc hostiles paverunt omnia flammæ:
Vix reliqua est magni parva favilla rogi.
Me quoque Cæsarei tangit fortuna theatri,
Dignaque non ullo forma perire die.
Heu confusa loci facies! lacera omnia: nusquam
Forma prior: culmen cespes & herba tegit.
At cùm stabat opus, quid erat speciosius illo?
Scena voluptatis, nec minus artis erat.
Millia quot nunquam campis eduxit apertis,
His pariter vidit Roma sedêre locis.
Quid, quòd odoratis redolebant pulpita nimbis,
Et soles contra lutea byssus erat?
Nec semper similem referebat arena paratum:
Nunc silvæ species, nunc erat illa maris.
Nec semper lex & ratio certaminis una:
Diversum pro re munus arena dabat.
Spectabat populus (populum Mars ille juvabat)
Sæpe homines pugnâ, sæpe coire feras.

Fama loci superest, & qualiacunque videmus
 Disiectæ molis fragmina nomen habent.
 Et querimur, si nos morti debemur & umbris,
 Cum rapiant ipsos hæc quoque fata Deos?
 At labor Agrippæ, templum commune Deorum,
 Splendoris retinet signa vetusta sui.
 Corpus adhuc, quamvis spoliatum cultibus, exstat:
 Nuda satis per se forma decoris habet.
 Materiam superat quidquid manus addidit illi:
 Credibile est omnes hîc habitasse Deos.
 Instar habet cæli: cælum quoque Maxima Mater
 Nunc facit: hîc aris præsidet ipsa suis.
 Cetera quid memorem veterum monumenta laborum,
 Quis ætas pretium fecit, & artis amor?
 Seu Trajane tuam, five Antonine columnam,
 Parta solo vobis præmia, parta mari:
 Aut quas Pyramidas misit trans æquora Memphis,
 Aut ævo tritas, Appia saxa, vias:
 Aut quos Roma suis posuit victoribus arcus,
 Sive Tito, meritis five Severe tuis.
 Flaviades medio conspexerat aëre signum:
 Signum, quod bello vinceret, omen erat.
 Vicit, & undantem vidit pons Milvius amnem
 Stragibus obstructo tardiùs ire vado.
 Arcu etiam posito celebravit Roma triumphum,
 Sed quid non vitiat, comminuitve dies?
 Qui fulsit spoliis, spoliū quoque temporis idem est,
 Et leve quid, de quo fama loquatur, habet.
 Hæc audita tibi pridem, Francisce: sed aures,
 Ut puto, nunc subeunt gratiùs illa tuas.
 Olim oculos subitura tuos, quando Arbiter orbis
 Præsentem rebus te volet esse suis.

Tunc

Tunc ego te viso, flammâ propiore calefcens,
Invadam vultum sæpe, premamque tuum.
Apprensumque manu stringam, totamque per urbem
Lætabor notâ ducere posse viâ.
Me juvat interea, dum nos sperata morantur
Gaudia : carminibus visa referre meis.
Scilicet invitant ævi monumenta recentis,
Aspectuque rapit me nova Roma suo.
Quæ, Divi ! médias ingressa palatia nubes
Stant Vaticano suspicienda jugo !
Quæ, Jovis Elei nil concedentia fano
Templa ! tholus cælum, quâ decet arte, refert.
Quæ sola ! qui fornix ! quæ firmant tecta columnæ !
Quàm variæ ! nil par, quâ patet orbis, habet.
Dein ubi me molli sensim juga Cælia clivo
Accipiunt, Tuscis trita, Vibene, tuis :
Ut me Pontificum sedes augusta priorum,
Ut Laterana tenet, Flaviadæque domus !
Divinus templo decor est : laquearia fulgent
Aurea : marmoribus strata superbit humus.
Reliquias Solymûm monstrant ex ære columnæ,
Cum fuit urbs vitio digna perire suo.
Hic, ubi Cæsarei superant monumenta lavacri,
Quo spirant violæ, spirat odore lapis !
Hic, ubi quinta sacrum designat Olympias annum,
Sancta ter impulso cardine porta patet.
Porta patet cæli pariter : jus namque per orbem
Servat idem Divûm Romulidûmque domus.
Frontem alibi ferro Cæsar redimitus & ære
Prodeat : hîc auro fulva corona datur.
Si lubet Esquilios spatiando visere colles,
Hîc memor æstivæ me tenet ara nivis.

Felix, quæ posito descripta est area templo !
 Conveniens Divæ moribus illa fuit.
 Nil nive candidius : nec , cui pulcherrima surgunt
 Limina , non purâ purior ipsa nive est.
 Hic me suppliciter pacem veniamque precantem
 Audiat : hæc votis æqua sit ara meis.
 Hic (ita sim felix !) videat me Roma ferentem
 Prima sacerdotem dona , Deumque Deo.
 Indè Quirinalem cum me via duxit ad arcem ,
 Ante aditum quos hic Roma locavit equos !
 Armenii donum regis , dignumque Nerone ,
 Phidiacâ sculptum Praxitelisque manu.
 Ignesunt , quamvis rigido de marmore , nares :
 Hinnitum clarè tollere pænè putes.
 Et , nisi sentirent Macetæ domitoris habenas ,
 Pænè putes cursu vincere velle Notos.
 Admorsis spumam credas albere lupatis ,
 Plausaque diffusas spargere colla jubas.
 Tales , quos olim medios ruiturus in hostes
 Ad bijuges currus Mars sibi junxit , erant.
 Tales , quos ¹ Zephyro genitos Harpyia Podargè
 Non leve Pelidæ munus habere dedit.
 Hic mihi scribendi veniat si carminis ardor ,
 Nil morer alipedem Bellerophontis equum.
 Monte Caballino faciet me Roma Poëtam ,
 Quosque bibam fontes ungula pulsa dabit.
 Non hic Phæacum silvas umbrasque requiro ,
 Non nemora , aut hortos , Theffalis ora , tuos.

N

Hic

¹ Hanc postmodum ædem delegimus , in quâ Deo primùm litaremus , Anno 1659 , nocte Christi nascentis.

² Homerus de Xantho & Balio equis Achillis Iliad. 17.

Τὸς ἱπποὺς Ζεφύρου ἀνέμω Ἀρπυία Ποδοίρην.

Homerum sequitur Virgilius , neque , si Aristoteli , Varroni , Plinio credimus , fabulosè.

Hic Tempe mihi sunt: & quos fert India flores,
Quosque sibi segetes Medus Arabsque legunt.
Cum soles ardent, terræque ardore dehiscunt,
Hic mihi dat frigus silva, nemusque facit.
Si formam geniumque loci, si dicere pergam
Singula, dicendi quæ mihi finis erit?
Tollitur ætherias frondens obeliscus in auras:
Ramorum simulat tonsilis umbra feras.
Armiger ipse Jovis terras depressus in imas
Emicat, & viridi fulmine terret aves.
Æsoniden mediis Argo (quis credat?) in hortis
Auratoque gravem vellere vœtat ovem.
Prora viret, puppisque: virent pendentia malo
Vela: virent remi: transtra forique virent.
Qui fuit Hesperidum vigil ad pomaria custos,
Has etiam custos excubat ante fores.
At nullum, quidquid linguâ vibrante minetur,
Sauciat: innocuo corpore verrit humum.
Terga notant maculæ: sed enim maculosus adumbrat
Terga frutex: cristam muscus & herba facit.
Quid tibi nunc amnes referam, fontesque, lacusque,
Naiadum gelidas, humida regna, domos?
Ingenium sacris irritent vina Poëtis:
Ingenium nobis hic quoque lympa facit.
Ut puro calices hilarent convivia Baccho,
Optima res puræ vena perennis aquæ.
Quid tibi sit Tepulâ, quid Agrippæ gratius undâ,
Aut quæ Pelignos Martia findit agros?
At neque jam Tepulâ, nec Agrippæ ducimur undâ,
Nec quæ Pelignos Martia findit agros.
Nunc alias iniere vias, populoque Quiritum
Pontificum solæ pænè bibuntur aquæ.

Tu me (tanta tuæ laus est virtusque scatebræ)
 Vel visu recreas, candida Virgo, tuo.
 Tu dulcis frigenſque ſitim ſolaris & æſtum,
 Et melius medicis hauſtibus ora levas.
 Tantum, Virgo, tuæ (namque id candore mereris)
 Virginibus pateant, & ſitiantur aquæ.
 Et me felicem (neque enim tibi nomen inane eſt)
 Quæ meritò Felix diceris unda, facis.
 Ubertas tecum ſecundaque divite cornu
 Copia, quâ placido voveris amne, venit.
 Quin etiam talos à vertice ſanus ad imos,
 Qui tua delibat munera, ſæpe reddit.
 Tu quoque Romuleam Burgheſia lympha per urbem
 Labere, quâ ducto fornice facta via eſt.
 Labere, quâ præſtans variâ teſtudine & arcu,
 Excipiet latices porticus alta tuos.
 Ecce ſuâ tibi ſe ſubmittit Ianus ab arce,
 Et Numa te tumulum gaudet obire ſuum.
 Ut Vaticanas intraveris advena ſedes,
 Hic domus hoſpitiis apta futura tuis.
 Candidus, & Pario ſtructus de marmore crater
 Te manet, unde tuas ejaculeris aquas.
 Jam ſi Pamphiliæ memorem molimina gentis,
 Quas huc, quas miſit Nilus & Iſis opes!
 Ardua ſtat moles, & ſaxo fulſa cavato
 Pyramis audaci ſurgit in aſtra viâ,
 Arcanis inſcripta notis, quas diſcere præſens
 Gavifa eſt ætas, diſcere ſera volet.
 Hic, Bernine, tui cæli labor inclytus, imâ
 Parte ſedent, tantum ſuſpiciuntque decus:
 Et Tiberi Ganges, nec non Argenteus amnis,
 Et ſamulas ſubdunt Nilus & Iſter aquas.

Candida rorantem commendant marmora vultum :
Candida submissum sustinet urna latus.
Ælia Romanæ quid propugnacula pacis
Exequar , & gyro mœnia tuta suo ?
Vallorumque minas , tormenta que fusa metallo ,
Impulsu nil non frangere nata suo ?
Hic fragor audiri , qualis cum Juppiter atras
Increpitat nubes , & sua tela jacet.
Hic Mavors , quamvis non omni tempore cuiquam
Lethifer , excusso plurimus igne furit.
Præcipue cum lux illi sacrata recurrit ,
Cui debet solium maxima Roma suum :
Cui pater omnipotens uni dedit atria Divum
Pandere , & appositâ claudere posse ferâ.
Venerat illa dies , & jam venientibus umbris
Cesserat , ac dubiæ tempora lucis erant.
Tum verò cælum jactis ignescere telis ,
Et scintillantes vidimus ire globos ;
Et pluvio latè conspergi tecta Quiritum
Sulfure , & horribiles æra ciere sonos.
Mox tenebras nigro propiores crescere fumo ,
Et fumum volucres dissecuisse faces.
Quin etiam innocuo percussus fulmine Tybrim
Audiimus mediis exsiliisse vadis.
Ille diu strepitu flammisque exterritus hæsit ,
Expertæ memorans tempora sævitæ :
Ut Nero flammata Vulcanum sparferit Urbe ,
Et nova Troja novo luxerit usta rogo :
Ut conjuratos fociis amentibus ignes
Prætulerit patriæ fax Catilina suæ :
Ut fuerit Geticis Urbs , quanta est , mersa favillis ,
Hauserit & Latias Vandalus acer opes.

Hanc

Hanc tibi lætitiæ scenam, Romane, quotannis
 Exhibet illa tuo lux operata Patri.
 Talia lustrantem plus me tamen afficit ingens
 CHISIUS, Hetruscæ gentis & orbis amor.
 Cui Vaticani delata est purpura regni,
 Utque reor, trinus tempora cinget apex:
 Ut novus Alcides fesso succedat Atlanti,
 Et molem immensi fulciat imperii.
 Ille mihi facilem cantanti commodat aurem,
 Plenaque felici fert mea vela Noto.
 Et facit ingenium nobis, & jungit amicos,
 Et tribuit gratam sæpe benignus opem.
 Hic, Albi, Messala tibi, si prisca tulissent
 Sæcula, Mæcenæ hic tibi, Flacce, foret.
 Neutro laude minor, nostro nisi carmine, laudes
 Qui canimus parvis & benefacta modis.
 Non tamen exiles ideò vetat ille Camcenas
 Præsidio tutas delituisse suo;
 Quin amat, & vultu non dedignatur amico,
 Has aliquid nugas dum putat esse meas.
 Et molles aditus toties concedit & horas;
 Rara illi quamvis otia Roma facit.
 Quid loquor? ipse suas, JUVENILIA carmina, Musas
 A me non blando sustinet ore legi.
 Triste supercilium, frontemque, animumque severum
 Exigit, usque adeò non placet ipse sibi.
 Quod Phœbus, quod Roma probat, quod sera probabunt
 Sæcula, quis credat? non probat auctor opus.
 O bene, quod tandem cæcis erepta latebris
 Crediderit curæ pignora cara meæ.
 Cumque sui pridem fetûs abolêrit amorem,
 Me sinat huic vitam, quam fugit ipse, dare.

Per me discetur, per me liber ibit in ora,
 Per me deliciae posteritatis erit.
 Quid memores fastos, lentæque volumina Pacis,
 Et de Parrhasiâ persequar arte librum?
 Nec non Cæsareis certantia vultibus æra,
 Et procerum vivis æmula signa notis?
 Quid titulos, & opes, & priscae nomina gentis,
 Et decora, & magnæ splendida facta Domûs?
 Quæ facilis nostris obtutibus ille recludit
 Omnia, vix aliis pervia luminibus.
 Dî mihi, Dî tantum servant Heroa clienti,
 Dulce decus Musæ præsidiumque meæ.
 CHISIA sic faveant mihi SIDERA, CHISIA QUERCUS
 Me tegat, & SENIS stet mea Cyrtha JUGIS.

A D

P H I L O M A T H E N.

*Nequicquam Musarum Juveniliū
 auctorem legi.*

Q Ualis, ubi Pharios exurit Sirius agros,
 Frugibus optatâ Nilus inundat aquâ,
 Et super arentes fuso natat æquore glebas,
 Et rigam lætis messibus ornat humum;
 At longè positis idem cunabula terris,
 Et caput ignotis celat originibus:
 Talis Mœonio quæ certent carmina Vati
 Fundis, &, ut magno Pindarus ore, ruis:
 Et Latium sermone beas, & devite venâ
 Fecundas, Vatum Maxime, Castaliam.

At cur Perrhæbi bene cognitus incola Pindi,
 Cor Charitum, nostri spesque decusque chori,
 Cur latitas, & lene sacræ caput oculis undæ,
 Quo veniunt Clario pocula digna Deo?
 Cur tegis ambiguâ JUVENILIS imagine MUSÆ
 Ingenii cultum divitiisque tui?
 Cur dubitas proprio dignari nomine fetum?
 Cur dubitas famæ pandere vela tuæ?
 Nequicquam, VIR MAGNE, lates: te nostra loquuntur
 Tempora, te Vatem sæcla futura canent.
 Admirata tuos Siren Acheloïa cantus
 Audiit, auditis cedere fassa suos.
 Cùm Phaëthontæ canerent tua carmina Nymphæ,
 Suspenso Cynus plaufit ab Eridano.
 Constitit auratâ captus testudine Tybris,
 Et jussit fluctus lentius ire suos.
 Sæpe tuos avidis Rhénus pater auribus hausit,
 Sæpe Mosella tuos, & piger Alpha modos.
 Nequicquam, VIR MAGNE, lates: Te Fama latentem
 Prodit, & Eöis monstrat & Hesperiiis.
 Nec finit indictum Pietas, animusque periclis
 Altior, & pacis, quem profiteris, amor.
 Sichemios colles, & collibus addita testor
 Tempa, coronato suspicienda tholo.
 Vos Ubii testes, testis Mimigarda laborum,
 Et septem geminis Roma superba jugis.
 Eripe nunc ergo tenebris caput, eripe nocti,
 Et larvam fictis detrahe nominibus.
 Si minus occultum Scyros celavit Achillem,
 Agnitus Æolidæ si fuit ille dolo:
 Si, qui regna tenet latè Parnassia, Phœbum
 Ora latère vetant, & coma digna Deo:

Si, licet obscurâ celetur nocte, pyropus
 Nativo rutilum provocat igne diem:
 An poterit diffusa tuæ lux aurea Musæ,
 An poterunt gentis signa latere tuæ?
 Sidera scintillant, sublimi vertice Quercus
 Eminent, & senis Mons subit astra jugis.
 Sed pudor, & castæ divina modestia frontis,
 Nobilior Tyriis purpura muricibus,
 Vatis Apollinei titulos, nomenque recusat,
 Phœbeâque vetat tempora fronde tegi.
 Nec te grande sophos, nec famæ cura moratur,
 Nec fuco roseas gloria picta genas.
 Virtuti satis est cælo se teste probari,
 Et sese famæ notitiæque negat.
 Ut neget, invitam curru sectatur eburno,
 Et circumfuso lumine vestit Honor.
 Sic radiant puro servata corallia vitro,
 Sic lucent calathis lilia virgineis.
 Sic adamas fundo merfus pellucet in imo,
 Sic micat auriferi dives arena Tagi.

E P U L U M

AUGUSTINI CHISII

*In porticu supra Tiberim pensili, LEONI X.
 PONT. MAX. & compluribus Car-
 dinalibus datum.*

L Audarunt alii convivia ditis Elisæ;
 Et Luculleas, Alcinoique dapes;

Et quas Romano cœnas Cleopatra marito
 Instruxit Phariis perdita deliciis :
 At mea sollemnes epulas, & Regibus æquas,
 AUGUSTINE, tuas Musa loquatur opes.
 Stat super impendens Tiberinæ porticus undæ
 CHISIA, divitiis nobilis Attalidis;
 Hospite nobilior, vultu dignata LEONIS,
 Quò posuit curas Urbis, & Orbis onus.
 Hæc quoque purpureos aurato limine Patres
 Accepit, totidem ceu Jovis aula Deos.
 Quæ mensis tum dona Ceres, quæ dona Lyæus
 Intulit, & largo Copia læta sinu!
 Vix tulit ipsa suum genialis mensa paratum.
 Et pretii quota pars ipse Lyæus erat?
 Fulgebant auro, fulgebant pocula signis,
 Fulgebant rutilis aspera chrysolithis.
 Pascebant oculos perfecta toreumata cælo,
 Aut Myos, aut dignus Mentoris arte labor.
 Ipsa penus populo poterat satis una videri:
 Hic poterat genio quisque litare suo.
 Sic, ubi prostratos celebrarunt vina Gigantes,
 Semideis licuit poscere vina Jovem.
 Res nova: cælatas ceperunt retia lances,
 Et Polycleteâ vasa superba manu.
 Miratur Tiberis projectas flumine gazas,
 Et quas nec Ganges, nec vehit Hermus opes.
 Innocuam pisces escam mirantur in undis,
 Mirantur nullo retia tensa dolo.
 Retia nulla suis, nec quæ Nero texuit auro,
 Præmia captarunt divitiora plagis.
 Scilicet argenti quidquid Tiberinus & auri
 Ceperat: hæc domino restituere suo.

Inunc, & Crassum memora Romana vetustas,
 In Parthos auri quem facer egit amor.
 Serviit ille opibus: laudato CHISIUS usu
 Effusæ dominum se probat esse rei.

A D

AUGUSTINUM FAVORITUM.

*De morte Natalis Rondinini, ALEXAN-
 DRO VII. Pont. Opt. Max. ab
 Epistolis ad Principes.*

Non ita Lampetie casu Phaëthontis acerbo
 Flevit, & ambusto Cygnus in amne Padi;
 Non ita Pelides, mediâ cùm vidit arenâ
 Actoriden sparsis cæde jacere comis;
 Tros Anchisiades non sic Pallante peremto,
 Nec Theseus cari funere Pirithoi;
 Ut mihi mœsta pio tabescunt lumina fletu,
 Imaque perpetuos pectora dant gemitus:
 Dum desiderio mentem perfixus inani,
 NATALIS mutos conqueror ad cineres.
 Crudeles Divos, crudeliaque astra vocanti,
 Nulla venit misero nocte diève quies.
 Nec magis, heu! lacrimis saturatur luctus amaris,
 Quàm matutino rore perustus ager.
 Si fugit interdum, vagus ut Mæander, in orbem
 Mox redit, & sese decipit ipse dolor:
 Notaque dilecti passim NATALIS imago
 Occurrit madidis obvia luminibus,

Dulce

Dulcè loqui fido, velut antè solebat, amico,
 Brachiaque & caras tendere visa manus.
 Sive etenim ripam Tiberini propter amœnam
 Cernere velivolas, quas vehit unda, rates;
 Et septem geminis latè spectare jacentes
 Collibus antiquæ me juvat Urbis opes;
 Pyramidasque novo ductas ad sidera sumtu,
 Et Vaticano templa superba tholo:
 Sive suburbanas Latii peragrarè ruinas
 Mite jubet sancti Principis imperium,
 Albanumque lacum, dilectaque rura Minervæ
 Posthabitis Romæ visere deliciis,
 Montis ubi quondam per viscera ductus aperti.
 Fatalis Veiis irrigat arva liquor:
 Semper amarities, semper dolor hæret eunti,
 Et cruciat miris anxia corda modis.
 Nec vetus Alba gravem potis est mihi demere curam,
 Umbra nec æstivis Tuscula frigoribus;
 Nec nemus Egeriæ, Scythicæ nec regna Dianæ,
 Nec lacus occulti conscius Hippolyti.
 Tène malâ, juvenum castissime, fraude novercæ
 Distractum rapidis membra cruenta rotis;
 Tène Coronides mediis è faucibus Orci
 Ereptum Triviæ restituisse Deæ;
 Et latos oculos, roseumque potentibus herbis
 Os valuit, nitidas & reparare comas?
 At miserum, ut primæ NATALIS flore juventæ
 Occidit indigno flebilis interitu:
 Non Pietas, non sancta Fides, non Pallas, & omnis
 Aönidum tanto cultus amore chorus;
 Ipse nec ætherias revocare ad luminis auras
 Sustinuit medicæ Cynthius auctor opis?

I nunc,

I nunc, & demens animos attolle superbos,
Et Zephyro plenos finge tumere finus.
Finge miser titulos, & grandia munera rerum,
Et spera Pylii tempora longa senis.
En jacet exigua juvenis compositus in urna,
Promeritis cœptis omnia fausta suis.
Nam quid ALEXANDRI meritis favor, aut quid honorum
Spes, & fraternâ fœdera juncta fide?
Quid præclara domus, genitrix aut profuit illi
Optima, Castalias inter habenda Deas?
Læta quid aspirans rebus Fortuna secundis,
Et plausus totâ maximus Aufoniâ?
Scilicet exorare nefas est fata, nec ulli
Parcarum licuit frangere duritiem.
Non tamen Heroum manes inferna coërcent
Flumina, nec Stygii pallida regna Jovis.
Ætherias illos virtus sublimis ad arces
Evehit, & campis consecrat Elysiis.
Hic, hic NATALI domus est: hinc arduus imas
Sub pedibus terras despicit & maria;
Miraturque novos orbes, convexaque mundi
Mœnia, & innumeras, splendida signa, faces.
At licet huic longos inviderit Atropos annos,
Dum meritis implet Solis utramque domum;
Ne tamen ulla queat nomen delere vetustas,
Provisum Clario gratulor esse Deo.
Dum terras atque omne sibi devinciet ævum,
Curaque ALEXANDER posteritatis erit;
Dum pius in Venetos animus studiumque canetur,
Classis & Ægæo Thracia victa mari;
Dum referetur amor, quo tristia bella Tyranni
Ardet in excidium vertere Bistonii,

Quo res Sarmatiæ, viduataque Cæsare regna
 Curat, & impositos Alpibus Helvetios;
 NATALI constabit honos, vivaxque manebit
 Doctrinæ, & Suadæ nomen, & ingenii.
 Semper ALEXANDRI, sacra per vestigia, laudes
 Ponè sequens, ibit clara per ora virum.
 Tu quoque Pieridum decus, AUGUSTINE, Sororum,
 Quo Latium, & tumidis Macra superbit aquis,
 Ingenuos mores, & vitam puriter actam,
 Cordaque non ullis tacta cupidinibus,
 Virtutesque alias cari memorabis amici
 Carmine, quod possit nulla abolere dies.
 Nam neque signa tuæ spirantia marmore Lunæ,
 Nec Polycleteâ nobilis arte labor,
 Longiùs extendant famam NATALIS in ævum,
 Quàm tua Mœoniæ proxima Musa tubæ.
 At mihi, cui tantum non concessere Camœnæ,
 Ut canerem paribus grandia facta modis;
 Sat fuerit gelidis extrema dedisse labellis
 Oscula, & exangues imbre rigasse genas.
 Sat fugientem animam fato legisse supremo,
 Et clausisse piâ lumina cara manu.
 Sat tumulum lauri foliis ornare quotannis,
 Et cineri multâ solvere iusta prece.

A D E U M D E M.

*Iniquè artem poëticam viris nobilibus
vitio dari.*

O Cui victurum dicat Polyhymnia carmen,
 Sæpe fides digitis tendere visa tuas:

Pone

Pone lyram Augustine : licet te Vate superbus
Cessurum Calabro se neget esse Ligur.
Phœbeos arcus , tutandis arma Camœnis
Poscimus : hæc nostri temporis arma cape.
Ecce novum tumidoque gravem Pythona veneno
Horret Apollineis dedita turba sacris.
Ipsum etiam qui Pindi aditum , Phœbique recessus
Occupat, inque sacrum nos vetat ire nemus.
Quid moror , & ficto dubium te carmine duco ?
Ah ! nimis ex vero nostra querela venit.
Livor edax Python , Python inscitia rerum :
Hæc Vates dictis mordet, & ille suis.
Non capit ingenio , quæ dente laceffit iniquo
Carmina , nobilibus ceu minus apta viris.
O quoties dixi : Quid carmen & otia Vatum
Arguis , & solo stirpis honore tumes ?
O quoties : Si fama tibi , si gloria curæ est,
Cur non & Vatis te quoque cura subit ?
Seu placet antiquâ deductus origine sanguis ,
Antiqui seriem sanguinis ille canet.
Seu caperis positis fumosa per atria ceris ,
Ornabit ceris atria lata tuis.
Addet & his proavum titulos , & carmine dicet,
Quot tulerint palmas, quasque, quibusque modis.
Addet & his vocem : picturas ille loquentes
Finget , & his animos ingeniumque dabit.
Quid ? quod habent sua cum Superis commercia Vates,
Quique illos agitat spiritus, inde venit ?
Quid ? quod honoratos memorant ex ordine Reges
Auratam digitis increpuisse lyram ?
Creditur Amramides (nihil est illustrius illo)
Isacidis carmen præcinuisse suis.

Carmen erat populus, cui Mempheos arma timenti
 Ipse Deus facilem straverat antè viam.
 Iverat & montes inter securus aquarum :
 Tanta fides pelagi dissilientis erat.
 Obruerat regem fluctu gravis unda refuso :
 Tanta fides pelagi mox coeuntis erat.
 Ibat Erythræas Mareotica gaza per undas,
 Et fracti currus, & jugâ vulsa rotis.
 Qui miseros regni casus luctusque referret,
 Hausta que tot pelago millia, nullus erat.
 Omnia quæ populus, populum præeunte Poëtâ,
 Audiit, & paribus rettulit inde modis.
 At nunc quæ subito strepuit lyra ! me mihi totum
 Surripit, & superis inserit ipsa choris.
 Jescide, salve Regum, salve optime Vatum,
 Sive lyram doctâ, seu geris arma manu.
 Militiæne prius mirer, cantusne scientem ?
 Par utroque tibi nomine constat honor.
 Quis ego te Regem componere Regibus ausim ?
 Nil potuit regno sanctius esse tuo.
 Quis ego te Vatem componere Vatibus ausim ?
 Nil potuit plectro dulcius esse tuo.
 Luce tibi sonuere tubæ : lyra nocte canebat,
 Victori que Deo carmine gratus eras.
 Et modò strata tuis, modò fletibus ara madebat :
 Et modò te tardâ Musa levabat humo.
 Sancte velis mihi te facilem præbere canenti,
 Et Vates Vati dexter adesse tuo.
 Si non me tecum fas est excedere terris,
 Nec mea me supra sidera Musa levat :
 At placare tuo fas fit mihi Numina cantu :
 Hac, precor, hac liceat te mihi parte sequi.

Talia cantabant afflati numine vates,
Otia post pugnās cū sibi iusta dabant.
Et quisquam, sit dives opum, sit clarus avito
Sanguine, tanta neget nomina ponē sequi?
Et leve nescio quid, quod tantū tempora fallat,
Esse putet, doctæ carmina mentis opus?
Ille ego sim, qui, dum Pindi sedet arduus arce,
URBANI sacris oscula dem pedibus.
Ille ego sim, qui CHISIADÆ juvenilia dicar
Otia parte aliquā posse referre meis.
Nec mihi quis, si castra vocant, neget artibus illis
Esse aliquem lituos inter & arma locum.
Tunc erat, extremum Macedo cū subderet orbem,
Et captis Ganges mollior iret aquis.
Tunc erat, Iliadem caperet cū lectus & ensē,
Qui custos Musis esset, Homere, tuis.
Scipiade, tibi jugis erat comes Ennius: idem
Emeruit tumulo proximus esse tuo.
Cæsar in adversos cū fulminis instar Iberos
Tenderet, ipse suum carmine lusit iter.
Aiacem nobis invidit spongia: dextrā
Occidit Augusti fixus, ut ipse suā.
Sæcula (cur fileam?) vates quoque nostra tulerunt,
Imperio populos qui tenuere suo.
Cæsareæ studuit Phœbeamnectere laurum
Primus ab Austriacis Maxmilianus avis.
Summos summa juvant: res est quoque summa Poësis.
Et qui digna gerunt carmine, carmen amant.
Quo quisque ingenio pollet magis, altius ire
Nititur ad geminum, quā via facta, jugum.
At rudis, invitis Musis & Apolline natus,
Laudis egens, animo deficiente jacet.

Hæc ego: tu nervis torque majoribus arcum,
 Cui Phœbus pharetram credidit ipse suam.
 Surge: premat querulas rostrata ciconia ranas:
 Figat Apollineus sibila monstra labor.
 Surge: animam vocemque novo præclude Lycambi:
 Supplicium Momus, quod tulit ille, ferat.

A D G A L L I A M.
 D E M O R T E
 D I O N Y S I I P E T A V I I

E S O C I E T A T E J E S U,

*Cum Franciscus Barberinus S. R. E. Cardinalis,
 illi à Poëtis Romanis parentari juberet.*

SI vacat, & nostras civilia bella Camœnas
 Audiri lituos inter & arma sinunt;
 Accipe quæ vates cineri sacramus amico
 Carmina, non uno Gallia pressa malo.
 Scilicet in longum veniunt tibi tristia morem,
 Teque alia ex aliis fata vicesque gravant.
 Non satis in luctus fuerat, tua pignora, cives
 In te discordes exacuisse manus.
 Et Parcæ fecere nefas, commune, sed atrox,
 Cui natura nihil quo medeatur habet.
 Sirmondus, ¹ quo non alius Regum acta tuorum
 Certior, & regni jura referre, jacet.

O

Sum-

¹ Jacobus Sirmondus è Societate J E S U, vir totius antiquitatis curiosus investigator.

Sumserunt etiam, dum Regum scrinia servas,
 In te lanificæ jus, Puteane, ² Deæ.
 Communis, Puteane, dolor nunc Vatribus, olim
 Grande decus Clarii præsidiumque chori.
 Nec fatis: extincti mors importuna Petavi
 Accedit tantis nunc nova causa malis.
 Ille filet, parvæque cinis compostus in urnâ est,
 Suada jacet riguis quam super uda genis.
 Qualis scissa comas, lacerataque pectus apertum
 Incubuit Pylio commoritura seni.
 Ereptum Ligeris plorat natalis alumnum,
 Turbataque suis fletibus auget aquas.
 Ipsa dolet miserum regina Lutetia casum,
 Funereâ sparsas fronde revincta comas.
 Jure etiam libat lacrimas FRANCISCUS adempto,
 Romuleos inter gloria prima Patres.
 At bene quod cineri (quid enim non ille meretur?)
 Doctorum Vatum carmine iusta paret.
 Nam quid felices frustra dolor urgeat umbras?
 Iustius in laudes ora resolvat amor.
 Desine, quisquis amas, magni pia busta Petavi
 Nil profecturis sollicitare modis.
 Quamvis indocilis leges mutare severas
 Vitalem Lachesis ruperit atra colum;
 Non omnis tamen ille perit: meliore superstes
 Parte sui, volitat docta per ora virum.
 Quid metuat Lethen obliviam nigra trahentem
 Fluctibus? ignavos torqueat ille metus.
 Hic rerum memores fastos, memorandus & illis,
 Edidit, & Batavam contudit invidiam.

² Petrus Puteanus, Regiæ Bibliothecæ Custos ac Praefes, literatorum cop
 literatos officiosissimus.

Bis senis docuit celeres cum mensibus annos
 Munitam certis legibus ire viam.
 Ætheriasque domos animo percurrit, & astra
 Divisit numeris temporibusque suis.
 Hunc adeò egressum nostræ contagia terræ,
 Uranie famulâ duxit ad astra manu.
 Errantesque globos, mundique volubilis orbes
 Pandit, & in toto sidera fixa polo.
 Quæ super evectus, meriti nunc civis Olympi,
 Fertur in auctorem, non velut antè, suum.
 Nunc illo fruitur propior, totumque quod ipse est,
 Inque ipso, quidquid condidit ipse, videt.
 Sive Palæstini regalia carmina Vatis
 Concinit Argolicis reddita carminibus:
 Seu Divum medius, Patrum monumenta revolvit,
 Ingenio Divos detinet ille suo.
 Non igitur tibi vana ferunt solatia Musæ:
 Tu modò te Superum, Gallia, junge choris.

A D

JACOBUM VVALLIUM
 E SOCIETATE JESU,
 DE MORTE SIDRONII HOSSCHII,

Ex eadem Societate.

E T si me, Walli, patriis excedere terris,
 Et procul Angariæ collibus ire meæ;
 Et maris infueta ausum dare vela per undas;
 Ardentesque gravi sole secare vias;

O 2

Ly-

Lydius Hesperidum Tybris regnator aquarum,
Et septem geminis Urbs tenet alta jugis,
Alpinæque nives, ac nubifer Apenninus,
Et pia Tyrrhenæ vota morantur aquæ:
Ut nequeam Tungros, & pulchrum visere Mosam,
Et præsens mœsto solvere iusta rogo,
Et terræ tumulo componere Vatis amici
Reliquias nostris irriguas lacrimis:
Non tamen extinctum miseris urgere querelis,
Justaque, quâ fas est, reddere cessat amor.
Nunc firmata subit studiis concordia nostris,
Et desiderii invida fata meis.
Nunc mandata lego, quæ te mihi scribere iussit,
Et moriens linguâ deficiente dabat.
Quin etiam violis, & lauri frondibus urnam
Halantem fictis ponimus exuviis.
His etiam flores, vitæ monumenta fugacis,
Addimus, albenti lilia mista rosâ.
At circum Latii, doctissima turba, Poëtæ
Aëniâ feriunt carmina mœsta lyrâ.
Quos præit ereptum lugens Elegeia vatem,
Sæcula cui nullum nostra tulere parem,
Postea vix sperent; quo vindice desit esse,
Quod fuerat, Paphiæ lena comesque Deæ.
Illa igitur squallet, quo nos, confecta dolore,
Et queritur nostris faucia vulneribus.
Ipse etiam fletu tumultum dignatur inanem
CHISIUS, Ausoniæ gloria prima togæ.
Et gemitu manes ciet, & Permesside lymphâ
Spargit flebilibus marmora scripta notis.
HOC MERUIT JUSTI MONUMENTUM BELGA DOLORE
PROXIMUS INGENIO, CULTE TIBULLE, TUO.

Interea curis liber mortalibus errat
 Hosschius, Elysium quàm facit umbra nemus;
 Quàm Zephyri blandis immurmurat aura susurris,
 Et viret intonsis laurea silva comis;
 Quàm saliunt vitrei per amœna rosaria fontes,
 Et præbet faciles florida ripa toros.
 Illic divinos inter considerare Vates
 Gestit, & Heroum proximus ire choris,
 Et modò cantatos suspirat Numinis ignes,
 Virginis & grato carmine laudat opem.
 Et modò tot vitæ, quibus ut mare volvitur, æstus,
 Gaudet inoffensâ se superasse viâ.
 Et modò commendat faciles miserescere Divos,
 Dum Petri lacrimis miscuit ipse suas.
 Denique quæ vovit Leopoldo plurima, votis
 Exorat melius prosequiturque suis.
 Illinc, si nostri tangit te cura, nec omnis
 Excidit oblito pectore suetus amor:
 Aspice perpetuis lacrimarum turgida rivis
 Lumina, & exequias, docte Poëta, tuas.
 Aspice ut immensum tua gloria lata per orbem
 Transvolet Eöas, Hesperiasque domos:
 Ut malè neglectas, monumenta perennia, Musas,
 Wallius indignis vindicet à tenebris;
 Wallius Aönidum post te non parva Sororum
 Cura, tibi quondam, nunc mihi primus amor.
 Quàm pius ille manu fugientes clausit ocellos,
 Et summis animam legit anhelitibus!
 Quàm pius æternis mandat tua nomina chartis,
 Et damnat lacrimis impia fata suis!
 Scilicet ereptum sic tristis Naso Tibullum
 Luxit, & Orphæam Calliopeia necem.

A D

NICOLAUM HEINSIUM,

& Lucam Langermannum, Româ Florentiam
discedentes, An. M. DC. LII. 3. Kal. Julii.

Nobile par Juvenum, soboles præclara parentum,
Candida Thesei biga sodalitii;
Quàm lætus fuit ille dies, quàm risit amico
Lumine, vos primus quô mihi junxit amor!
Quô tres una domus cepit, facilesque Camcenæ
Jusserunt Charitumnectere lege manus.
Ille dies rerum dominam mihi cernere Romam,
Et quicquid priscae rudera laudis habent;
Ille Quirinales accedere Principis arces,
Chisiadæ Musis præsidioque frui;
Ille dedit Latiae mirari flumina Suadæ,
Ille dedit vestrae carmina mentis opus.
Langermanne, tibi totas indulsit Athenas
Græcia, delicias & tibi Roma suas;
Et quicquid Venerum formoso vertice Pindus
Possidet, ac sacris Cyrrha propinat aquis.
At Te, quid patrii ditissime numinis heres,
Heinsiadæ, Batavi gloria magna soli,
Quid dicam numerosa tuas in carmina vires?
Quid celebrem Clario pectora foeta Deo?
Niliacus rugas jam toto corpore Vates
Exuit, & calamo barbara menda tuo.
Jam quoque Pelignus tenerorum lusor amorum;
Ut niteat, similem sperat & optat opem.

Jam

Jam Sueonum laudata favet Christina Poëta,
 Aönii columnen delictumque chori.
 Se minor illa tibi septem diadema Trionum
 Inclinat, plectris & sua sceptris tuis.
 Maxima Gustavi si tanti filia Regis
 Te facit, ac citharæ vis rapit illa Deas;
 Heinsiae nostros mirari desine plausus,
 Et, mea quos dictat Calliopeia, modos.
 Te mihi notus amor Phœbi, te gratia fandi
 Conciliat, magni quod Patris instar habes;
 Non ut amare tuæ non possim mentis acumen,
 Et cultum variis artibus ingenium.
 Sed quid amo? fortuna diu vetat esse beatum;
 Et, quæ prima dedit gaudia, prima necat.
 En prius optato coalescere cœperat usu
 Noster amor, nostri Maius amoris erat;
 Cum fugitis, dilecta cohors, cum verna voluptas
 Omnis, & in primo spes mihi flore perit.
 Et tot delicias, & tot rapit una lepores
 Hora nimis studiis insidiosa meis.
 Ergo nec antiquo Tarpeia cacumine rupes
 Ardua, nec reliquis tot monumenta jugis;
 Nec vos Roma recens, nec quæ nova surgit in altum
 Pyramis, & largas ejaculatur aquas;
 Nec præceps Anio, nec amœni Tiburis horti,
 Tuscula blanditiis nec tenet aura suis?
 Nec tot amicorum lacrimæ, Vatumque querelæ;
 Nec tot propositum vota morantur iter?
 Ah fortunato nimum Florentia cælo
 Vos trahit, & Tuscis allicit Arnus aquis!
 Scilicet illa viæ fastidia vincit & auræ;
 Et desiderio mitigat astra sui:

Nec patitur valuisse preces, nec amica dolentum
 Signa, nec humentes pondus habere genas.
 Ah precor, & Superi saltem pia vota secudent!
 Quando meas surdâ temnitis aure preces.
 Auspiciis, precor, ite bonis, & numine dextro
 Per juga, Flaminia per loca plana viâ:
 Sic precor, & vobis volucer Cyllenius adsit,
 Et melius virgâ, vel pede signet iter.
 Sic Apennini subsidant culmina montis;
 Aut tollat Vates Pegasis ala duos.
 Sic precor: umbrosæ veniant ad tempora lauri,
 Frondibus & calidos frangat oliva dies;
 Et Zephyrus blandis permulceat ora fufurris,
 Et levis intonfas ventilet aura comas:
 Et Satyri ludis, & euntibus obvia plaudat
 Naiadum pulchris juncta Napæa choris:
 Sic precor; incolumes patriæ Florentia tandem
 Reddat, & oblitos non velit esse mei.

ALEXANDRO VII
 PONT. OPT. MAX.

*Villam Barberinam, Domitiani olim Caesaris Al-
 banum, ubi quotannis Quinquatria fiebant
 Minervæ, animi causâ invisenti, anno
 M. DC. LVII. Idib. Maii.*

Hic ubi porticibus se Flavia villa superbis
 Æquabat summis ardua sideribus;
 Et nemus hinc, Scythicæ non mitia regna Dianæ,
 Illinc Tyrrhenas prospiciebat aquas:

Sollemnes olim ludos, & sacra Minervæ
 Quinque fuit junctos mos celebrare dies.
 Quare amat hos colles etiam nunc Diva, lacusque,
 Plurima quos glaucâ vestit oliva comâ.
 Atque adeò præfens Albæ cùm proxima nuper
 Vidit ALEXANDRUM per juga ferre pedem:
 Lætus ades, dixit, nostrosque invise recessus,
 Terrarum Custos maxime: lætus ades.
 Hic posita regni tantisper mole, licebit
 Otia prolatis dulcia rebus agas.
 Quando dira lues, & frugum tristis egestas:
 Auspice Te, Latios pulsa reliquit agros.
 Mox instaurato mens corpore firmior, altas
 Imperii curas, & geret orbis onus.
 Interea dignam servato Cive Coronam
 CHISIAÇIS Dryades texite de foliis.
 Alma Ceres, spicas; date laurea ferta merenti,
 Aönides: partâ mox mea pace feret.

Illustrissimo & Excellentissimo Viro

CAROLO SANCTAMAURÆO
 DUCI MONTOSERIO.

M Ars tibi cum Musis lauros & Apolline debet,
 Martis & Aönidum, Carole, grande decus.
 Tu patriæ, tibi quæ LUDOVICUM credit alendum,
 Borboniæ debes spem columenque Domûs;
 Quem virtute parem magno formabis Achilli,
 Rege licet fuerit Rex genitore minor.

O S

A D

A D

JOANNEM ROTGERUM
TORCKIUM,*Præpositum Mindensem, & Canonicum Paderbor-
nensem ac Monasteriensem. De Æneæ statuâ**LAURENTII BERNINI opere, in
hortis Burgheſiis extra portam
Collinam Romæ.*

TORCKI noster amor, doctarum prima Sororum
 Gloria, spes patriæ magna decusque tuæ:
 Aspice BERNINI docto spirantia cælo
 Marmora, Phidiaco par opus ingenio.
 Aspice Trojugenam curvâ cervice ferentem
 Et patrem, & profugos, sacra paterna, Deos.
 Has pius Æneas parvo comitatus Iūlo
 Subtrahit incensæ reliquias patriæ.
 Quis dolor è muto ducit suspiria saxo!
 Qualis in inflexo vertice regnat amor!
 Ut lapis ipse suæ præſagus fata Creüsæ
 Sentit, & impositum ferre laborat onus!
 Et trahit Ascanium flentem! comes ille paternæ
 Non potis est æquis passibus ire fugæ.
 Ut miserans captæ fumantia mœnia Troiæ
 Effigies tantis ingemit ægra malis!
 At ne BERNINUS vocem daret arte querelis,
 Obstitit infandus, qui premit ora, dolor.

ALE

ALEXANDRO POLLINO,

Donum natalitium.

MEntoreos alii donent, POLLINE, labores:
 Natali nostro pyxida munus habe.
 Forma pyrum simulat: circum violæque colores,
 Albaque purpureis mista ligustra rosis.
 Aspicias & variis ut aranea floribus audax
 Incubat, & fatuus papilionis amor.
 Nec tamen inclusam potis est libare medullam,
 Et qui sub fulvo spirat odor calyce.
 Namque ibi odorifero sudantia balsama ligno,
 Dulces Auroræ divitis exuvias,
 Et Cilicum messes, & quæ Titanius ales
 Cinnama, & extremis munera legit Arabs;
 Et nardi felices opes, & pinguis amomi,
 Composuit miro Pœonis ars studio.
 Sic operi contendit odor: cui præstat utrique
 Dantis amor, meritis dona minora tuis.

D E C O R V O

Bartoldi Nihusii discipulo mortuo.

Occidit heu Corvus Batavis celeberrimus oris,
 Bartoldi longo tempore discipulus.
 Nec domino veniente, *καὶς νόβησθαι καὶ δὲν*,
 Increpitat Graio garrulus eloquio.
 Vox filet, ac lepidæ cessant convivia linguæ,
 Nulla quibus sese composuisset avis.

Non

Non Agrippinæ turdus, non sturnus amores
 Cæsaris, humanos doctus uterque sonos;
 Nec Corvus populi plausu gemituque Latini
 Nobilis, & ducti funeris exequiis.
 At rumpare licet Clotho, quæ fila volucrum,
 Mœonidæ si fas credere, dura secas;
 Carmine vivet adhuc, qualis Melioris alumnus
 Psittacus, & Teii fida columba senis.
 Qualis & exusto celebrata Ciconia nido
 In Batavis pullos morte secuta suos.
 Ut meruit, vos ergò rosâ Permesside Musæ
 Compositum molli condite funus humo:
 Et notum tumulo carmen superaddite: SI QUEM
 NON HODIE, CRAS, CRAS AUFERET ATRA DIES

ALEXANDRO VII
 PONT. OPT. MAX.

Tertium Pontificatus annum feliciter auspicanti.

LÆta dies rediit, qua te Rex ætheris alti,
 SANCTE PATER, magnum misit in imperium:
 Et terris dum pulsa lues, tibi tertius annus
 Illuxit faustis candidus auspiciis.
 Prima fames Latium, Te Principe, liquit, & Urbem
 Externis pavit frugibus alma Ceres.
 Jam nunc Adriacis classis tua juncta carinis,
 Hellespontiacæ claustra refringet aquæ.
 Intereâ sacras voti rea fundit ad aras
 Ingenuo tales pectore Roma preces:

LIB. BARON. DE FURSTENBERG. 221

De nostris, PATER ALME, tibi Deus augeat annos,
Si servata tuo munere vita mea est.

IN EJUSDEM EFFIGIEM

*Marmoream, opus Laurentii Bernini Equitis
& sculptoris egregii.*

Spirat ALEXANDRI vivus de marmore vultus,
Nullus adhuc potuit quem simulare color.
Par animo siquidem facies pigmenta recusat,
Et melius nunc marmor utrumque refert.

A D E U M D E M.

*De adibus Pontificiis ad Lacum Albanum tactâ
fulmine III. Id. Octob. M. DC. LVII.*

NE mirare manu Cyclopea tela rubenti
In Tua, SANCTE PARENS, tecta vibrare Jovem.
Indignatur enim Latio, Te Principe, demum
Aurea Saturni sæcla redisse senis.

DE BIBLIOTHECA URBINATE,

*ALEXANDRI VII. Pont. Max. libe-
ralitate, Vaticana donatâ.*

Regifico quondam sumtu, studioque parata
Feltriadûm celebris bibliotheca Ducum;

Vat-

Vaticana tuas, huc longè jussa venire
 Munere ALEXANDRI Principis, auget opes,
 Nobilior poterat nec muneris auctor haberi,
 Nec munus poni nobiliore loco,

IN CAROLI I. *magnæ Britanniae Regis,*
An. M. DC. XLVIII. V. Id. Febr. Lon-
dini capite plexi, necem.

Cerne lupæ geminos pendentes ubere natos:
 Romulus hic Romæ est conditor, ille Remus,
 Indè Caledoniæ præbentem colla securi
 Indigno CAROLUM respice supplicio;
 Et genus acre lupos terræ dic deesse Britannæ:
 Sævior est ipsis terra Britanna lupis.

A D

FRANCISCUM BARBERINUM

Card. & S. R. E. Vicecancellarium.

Ut Luca Holstenii, Hamburgensis, Vaticana Bibli-
cæ Canonici, & Bibliothecæ Præfecti, IV. Non.
Febr. An. M. DC. LXI. defuncti, scripta in lucem
proferat.

O Ccidit Holstenius, Graiæ Latæque Minervæ
 Artibus, Eöis notus & Hesperiiis.
 Holstenius, quò non fuerat mihi carior alter,
 Nec posthac unquam carior alter erit.

Heu!

1 In Angliâ lupi nulli, assiduus venationibus stirpibus excisi. *Polyd. Hist.*

Heu! Vaticanæ mecum plorate Camœnæ
 Delicium vestri præsidiumque chori.
 Illius imprimis studio defensa fideli
 Relligio madidis lugeat orba genis.
 Grande decus columeque sacri, Francisce, Senatûs,
 Solari nostras perge tuasque vices.
 Ede laboratas, quas celant scrinia, chartas,
 Queis meliore sui parte superstes agat.
 Vivitur ingenio, nec in illud ferrea quidquam
 Inciso Lachesis stamine juris habet.
 Sic bene de Musis, & relligione merendo,
 Laus tua, & Holstenii vita perennis erit.

ALEXANDRO VII. P. O. M.

*Usitatâ SS. Patrum Conciliis comprecatione;
 CUJUS SEDEM ET ANNOS,
 de restituta valetudine gratulatur.
 An. M. DC. LXVI.*

Vivit Alexander, mendax quem fama negabat
 Longiùs extremum ducere posse diem.
 Vivit, & Albanos colles petit, Urbe relicta,
 Incolumis: Clariæ solvite vota Deæ.
 Vestra salus agitur; quæ nunc hoc sospite florent,
 Incipient artes hoc moriente mori.
 Hoc igitur faciles adeamus carmine Divos,
 Carmine, quo sancti nos præiistis avi:
 CUJUS Alexander SEDEM tenet, illius annos
 Expleat, utque tulit, sic ferat Orbis onus.
 Tu, cujus primùm auspiciis hæc inclyta Roma
 Cælitibus leges terrigenisque dedit:

Tu

Tu mea tam justam vota exorantia causam
 Excipe, dum partes Urbis & Orbis ago.
 En ut porticibus, pro quo precor, alta coronat
 Limina supplicibus relligiosa tuis;
 Ut solium augustis decorat sublime columnis,
 Artis divinum se superantis opus.
 Quod populus posthac his te venerabitur aris
 Sæpius, hoc illi profit, opemque ferat.

E J U S D E M

*Summo Reipubl. Christiana luctu, ac damno, XI. Ce-
 lend. Jun. An. M. DC. LXVII. defuncti,*

S A C R Æ M E M O R I Æ.

Q Uæ non flebilibus complevit regna querelis,
 Mortis, ALEXANDER, nuntia famatur?
 Te Cæsar, te flevit Iber, infestaque nuper
 Gallia nunc lacrimas victa dolore dedit.
 Nec tulit irarum causas referencia stare
 Marmora, Pipinis invidiosa suis.
 Orbis uterque suum fato cessisse Parentem
 Credidit, & pietas omnibus una fuit.
 Omnibus ex æquo par sit data causa dolendi,
 Justior haud ulli, quàm mihi, causa datur.
 Amisus, mecum ante alios inestissimus, urnam
 Deciduis, in quas solvitur, implet aquis.
 Ne tamen assiduo cogar tabescere luctu,
 Virtuti cautum gratulor esse tuæ.
 Non tibi summa dies angusti terminus ævi est:
 Quamlibet invitâ morte superstes eris.

Nec tibi, quæ multis, ponet fataliter ætas
 Tempora, nec famæ meta futura tuæ est.
 Quà pelagus, quà terra patet, surguntque caduntque
 Sidera, sunt meritis omnia plena tuis.
 Adria te Thressas armis diffringere Lunas,
 Teque tuas illi jungere vidit opes.
 Adria Loiolidis, quo se tibi nomine debent,
 Hospitio dextras junxit, ut antè, suas.
 Quam debere tibi gaudet Germania¹ pacem,
 Se debere diu non potuisse dolet.
 Acrior hoc tangit Rhenum dolor, acrior Istrum,
 Quò fuerat visi gratior oris honor.
 Scit bene, quas habeat lugendi Vistula causas,
 Ille tuâ posthac destituendus ope.
 Scit bene, quas illi dederis in prælia vires,
 Seu Geta, seu Moscus Marte petendus erat.
 Quæ mihi præstiteris, si persequar, omnibus undis
 Amisus numero sit minor ipse meo.
 Talia cum de te peragat præconia Virtus,
 Te rapto lacrimis obruor, & fileo.

¹ Inter Imperatorem & Galliarum Regem conciliatam Monasterii Westphalorum.

A D

CLEMENTEM IX. P. O. M.

Cum Episcopo & Principi Monasteriensi Adjutor Successorque lectus designatusque esset, An. M. DC. LXVIII. pridie Cal. Maias.

E U C H A R I S T I C O N.

Grandibus immensas Tibi debeo, maxime Clemens,
 Pro meritis grates muneribusque tuis:
 Quod tua me populis sacrauit ' dextra regendis
 Impositum, Paderæ quos rigat unda meæ:
 Quod Mimigarda potens, æquo te Judice, nobis
 Detulit imperii proxima jura fui;
 Tincta nec adversæ valido potuere veneno
 Invidiæ nostrum lædere tela caput.
 Sed tua quando meæ nequeunt æquare canendo
 Aönides parvis maxima dona modis;
 Mente, precor, gratâ contentus, perge tueri
 Præsidio fretum me, Pater alme, tuo.
 Sic Tibi dent Superi quod aves, quod jure mereris,
 Et pro Te Superos publica vota rogant.
 Sic Themidi ambiguam faciat Clementia palmam,
 Ornet an hæc mores, an magis illa tuos.

I An. M. DC. LXI. VI. Junii. Romæ.

I M B

IMP. CÆS.

LEOPOLDO AUG.

*Victoriam Hungaricam sine sanguine partam
gratulatur, An. M. DC. LXX.*

E Dite Cæsaribus proavis, fortissime Cæsar,
 Orbis, & Austriacæ spes, LEOPOLDE, domûs:
 Marte tuos superes, precor, ut virtutibus hostes,
 Et jugis circum tempora laurus eat.
 Primus in arma ruens pœnas, Te vindice, Gotthus
 Infestus Cimbris Sauromatisque dedit.
 Post Thracem infractum non unâ clade tyrannum
 Sanguineis vidit decolor Ister aquis.
 Nunc Tibi perjuros debellat Sporchijs armis
 Pannonios, nostri gloria magna Padi,
 Latæque Cæsareas circum Victoria turmas
 Serta gerens, nullâ cæde cruenta volat.
 Magna quidem ferro populos domuisse rebelles
 Laus est, innumeri quam meruere duces;
 Sanguinis expertem sed deportare triumphum
 Præstat, & imperium laus decet illa tuum.

P 2

A D

A D

JACOBUM BALDE,
E SOCIETATE JESU,*Versiculos nostros, de corvo Bartoldi Nihusii,
extincto, laudantem.*

Siccine, quem tristes olim flevêre Camœnæ,
 Est tibi visus olor, qui mihi corvus erat?
 Verterit has formas opifex amor: omnia vertit,
 Et pulcrum quod non invenit, esse facit.
 Quos tu nunc, specie multum delusus inani,
 Das corvo vultus, hos dedit ille Jovi.
 Dî faciant, cui dat corvus te iudice nomen,
 Ille suo dici carmine possit olor.
 Tunc me non humili vectum mirabere pennâ,
 Quò Calaber Latîæ se tulit arte lyræ.
 Tunc ego Dædalide ferar huc, ferar ocyor illuc,
 Nomina cæruleis nulla daturus aquis.
 Te visam ante alios, ac nostro carmine captus
 Defluere immemores arriget Ister aquas.
 Exceptum Tiberis ripâ me ¹ SIDUS OLORUM
 Respiciat tantum, sponte canorus ero.

¹ Clementis IX. P. O. M. tessera hæc est, inter illas, quas Pontificibus singulis attribuit S. Malachias.

A D

AD ACIDULAM
FONTIS MELLITI,

*Juxta Smechtam, pagum Diœcesis
Paderbornensis.*

Nympha decus silvæ, pulcherrima Nympha sorores
Inter Hamadryadas, Naiadasque deas.
Quis te præsentî sparfit medicamine? quis te
Melliti fontis nomen habere dedit?
An, magis ut scirent, acidas tibi dulciter undas
Ambrosiæ succis diluit ipsa Salus?
An velut Hyblæis è floribus omnia libat
Fingendi studio sedula mellis apîs;
Sic, dum nunc ferri venas, nunc æris oberras,
Vim trahit inde tuæ, quâ fluit, humor aquæ?
Quicquid id est: stomachi fastidia vincis inertis,
Nec finis accensum bile tumere jecur;
Et quæ præterea versu comprehendere non est,
Sæpius innumeris pota medere malis.
Salve Naturæ mulsam, gratissima morbis
Sospita, languentûm nectar, inempta salus;
Quod mihi si bilem solitâ virtute coërces,
Quæ jecori, nimio dum furit igne, nocet;
Carminibus nostris decorataque marmore, nomen
Grande salutiferas inter habebis aquas.

A D

FERDINANDUM

LIB. BARONEM DE FURSTENBERG,

Canonicum Moguntinum & Paderbornensem, unicum defuncti fratris filium, decimo ætatis anno, vota carminibus concepta nobis offerentem Cal. Januariis, An. M. DC. LXXII.

Care nepos, FERNANDE, domûs spes unica nostræ;
 Qualis Dardaniæ gentis Iulus erat;
 Sic tua, Cælicolæ, patriæ sic vota secudent,
 Et rata sint animi vota precesque mei;
 Ut mihi Piëridum munuscula grata fuere,
 Ingenii flores primitiæque tui.
 Pergè, precor, focias virtuti jungere Musas;
 FURSTENBERG' IACÆ Numina fausta domûs:
 Quæ te, Majorum sacra per vestigia sistunt,
 Mons ubi se gemino tollit in astra iugo.
 Haud etenim tibi fas humiles perrepere valles,
 Nomina qui MONTIS PRINCIPIS alta gerit.

DE CORDIBUS LAPIDEIS,

*Quæ in agro Paderbornensi, miro naturæ artificio
 erutis è terrâ saxis inclusa passim reperiuntur, ad
 effigiem cordis humani affabrè conformata.*

A Spice, Saxonicus largis ubi fontibus ortus
 Lenè Padus vitreis per vada serpit aquis,

Cot.

Cordis ut humani ducentia corda figuram
 Exhibeat ferro fracta vel igne filex.
 An superant jactis hæc post vestigia saxi,
 Deucalion, generis semina dura tui?
 Saxonis an propius mores, & nescia signant
 Pectora nativam ponere duritiem?
 Quicquid id est: si corda gerunt hinc eruta saxa,
 Quos animos fortes credis habere viros?

A D

S. URSULAM VIRG. & MART.

de natali suo,

Qui fuit XII. Cal. Novemb. An. M. DC. XXVI.

Virgineas acies quæ Te lux ordine longo
 Ducentem superas vidit inire domos;
 Auspiciis hæc ipsa tuis, fortissima Virgo,
 Me vitæ limen vidit inire meæ.
 Hinc Tibi sacra fero, voti vaque dona quotannis;
 Natalémque tuum ritè meumque colo.
 Vela Caledonium si Te rapuère per æquor,
 Excepitque tuas barbara terra rates:
 At fera Te superis tempestas appulit oris,
 Optatæque tibi mortis aperta via est.
 Nos quoque jactat hiems, & cùm superasse procellas
 Credimur, in portu naufraga turba sumus.
 Tu porrò secura maris precor, Ursula, portum
 Ut teneat, nostræ dirige navis iter.

P 4

A D

A D

S. BARBARAM VIRG. & MART.

pro fausto vitæ exitu.

BArbara, supplicibus Virgo non aspera votis,
 Has, rogo, neglectas ne sine Virgo preces.
 Stamina cùm vitæ candente fluentia filo
 Præcidet Parcis de tribus una foror,
 Et Mors atra suos diducet, & Orcus hiatus,
 Coget & infernas in mea damna manus:
 Tunc succurre meo tam mitis, Diva, labori,
 Immitis genitor quàm fuit ipse Tibi.

A D

HORTENSIUM MAURUM

Veronensem,

GEORGIO VVILHELMO,

*Duci Brunowicensi & Lunaburgensi, ab epistolis
 acidulam fontis Melliti, juxta Smechtam,
 pagum Diæcesis Paderbornensis, hoc
 Epigrammate laudantem.*

AUrea dum primæ coluerunt sæcula gentes,
 Ambrosias populis mella dedere dapes;
 Aëriæ quercus sudarunt roscida mella,
 Mel fuit in foliis, mel fuit inter aquas.

Te quoque, qui reddis nobis ea tempora, Princeps
 Inclyte, non miror mellis amore capi.
 Cum Tu sis verè mirâ dulcedine morum,
 Melleus ingenio, melleus eloquio;
 Par est, ut fontes ipsi Tibi mella propinent,
 Ut Tibi mellitas terra ministret aquas.

Responsum Auctoris.

Mellitatos latices nuper dum libat Apollo
 Imbutos venæ nectare, Maure, tuæ:
 Non magis insignis mirâ virtute medendi,
 Carmine quàm Mauri nobilis unda mei.
 Vatis, ait, tanti meritis & laude superba,
 Castalii poteris vincere fontis aquas.

FONS PAMPHILIUS,
 INNOCENTII X.

*Pont. Opt. Max. opus admirabile, in circo
 Agonali Romæ.*

ORbis quadrifidi simulacrum cernis in Urbe,
 Flumina qui nostro fonte quaterna bibis.
 Hic Ganges, hic qui dulces Argenteus amnis
 In mare, perruptâ Doride, volvit aquas.
 Hic Ister pronâ recubat septemfluus urnâ,
 Et totidem Nilus cornua fronte gerit.

P 5

Omnes

¹ *Amnis Argenteus*, qui Hispanis dictus *Rio de la Plata*, hoc est ab argento, leucarum quadraginta ostio in mare fertur adeo violentus, ut inde nautæ dulces hautiant latices, priusquam tellurem ex alto conspiciant. *Massani Hist. Indica lib. 2.*

Omnes Roma parens gentes complexa, ministrat
Omnibus ex uno fonte salutis aquam.

De S. Petri Apostolorum Principis Martyrio.

CUr, capite inverfo, plantas ad sidera tollit
Affixus dominâ Petrus in Urbe cruci?
Ut caput in terris summum, sub Principe Christo,
Seque piis certum monstret ad astra ducem.

D E

MARIA REGINA ANGLIÆ,

*Vindicata à calumniis Georgii Buchanani
Scoti, lib. 2. Epigramm.*

SUm Marie, malè grata patri, malè grata marito,
Cælo invisa, meæ pestis atrox patriæ.
Nulla aberat labes: nisi quòd fuit addita custos
Fida pudicitiae forma maligna meæ.

Antithesis.

SUm Marie, malè spreta Patri, bene cara marito,
Cælo accepta, meæ certa salus patriæ.
Nullæ aberant laudes: nisi quòd natura negavit
Progeniem regnis non satis æqua meis.

In Rufum Poëtam malum.

NOlo, Rufe, tuos, ne dedignare, libellos
In cælum falsis tollere carminibus.

Cal.

Carmina tu nunquam laudas aliena; quid ergo
Laudari quæris carmina, Rufe, tua?

In eundem.

Non mea, quod velles, te laudant carmina, Rufe:
Ne tua me laudent carmina, nostra timent.

In Cantharum potatorem sæpius egrotantem.

Post calices haustos toties, potamque salutem,
Æger Apollineam, Canthare, quæris opem;
Pocula dein redeunt, redit & medicaminis usus:
Hoc est, nolle bene, & velle valere bene.

In Podagram.

Bacchus & alma Venus quam progenuère, Podagram
Miretur claudos ecquis habere pedes?
Ebria quando trahit vestigia Bacchus, & hæret
Tardipedi Cypris confociata viro.

Adulatoris & corvi similitudo secundum illud Græc.

*Epig. Ρῶ καὶ Λάμψδα μόνον κόρακας
κέλακάσῃ διῖς αἶ.*

Ecce κέλαξ κόρακι quàm concolor esse videtur;
Hic niger est plumis, moribus ille niger.
Hic fronti rapit, ille animo sua lumina; gaudet
Hic cruce; suffigi dignus & ille cruci est.

Amicitia fucata.

Quifquis amicitiam jungis, ne fronte serenâ
Tincta venenato pectora felle tegas:

Plus

Plus fallax oris species, velut abdita rupes
Plus ratibus, quàm quæ prominet alta, nocet.

JULIUS CÆSAR

Injuriarum immemor.

OMnia conservat memori sub pectore Cæsar;
Sola sed in ventos, quæ mala passus, eunt.
Mnemosynen alii laudent: me iudice, pluris
Sic oblivisci, quàm meminisse fuit.

A D

FRIDERICUM FURSTENBERGIUM,

*Fratrem, Dynastam Bilstenii & Waldenburgi, Dominum in
Schnellenberg, Waterlapp, Furstenberg & Herdringen, Se-
renissimi Electoris Colonienfis, & utriusque Bavaria Ducis,
Satrapam Fredeburgensem, & consiliarium intimum, Advoca-
tum hereditarium in Graffschafft, ejusque conjugem Annam
Catharinam de Petra ex castro Leyen.*

De WILHELMO FURSTENBERGIO

Eorum filiolo, eâdem horâ nato, & denato.

An. M. DC. L.

Furstenbergiaco Wilhelmus sanguine cretus
Hic jacet: huic vitam, quæ dedit, hora rapit;
Vivat ut æternùm, mœsti ne flete parentes,
Huic eadem vitam, quæ rapit, hora dedit.

A D

A D

FRIDERICUM HÖNINGUM

A R E N S B E R G E N S E M ,

Ord. Præmonstr. Canonicum, Cal. Januarii

An. M. DC. XLIX.

J Anus adest, sed munus abest, tamen urget amanti
Debita ferre tibi munera gratus amor.
Quid faciam Friderice? tibi si dona merenti
Musa negat, nostrum cor tibi donat amor.

I N E F F I G I E M

CHRISTOPHORI BERNARDI

Episcopi & Principis Monasteriensis,

*Penicillo Theodori Caspari Lib. Baronis de Fur-
stenberg, Canonici Moguntini & Spi-
rensis, eleganter depictam.*

P Rincipis ora vides Bernardi, fortibus armis
Victorem supplex quem Mimigarda colit:
Thrax timuit: nec adhuc impunè lacesiit ullus:
Scit Batavus. Martem frons generosa refert.
Nec minor est pietas: imò pius arma tuendâ
Propatriâ, & verâ religione gerit.

I N

I N

BERNARDUM FULGOSIUM,

Medicum & Poëtam malum.

CUm tua, Fulgosi, tellus errata medentis
 Celet, & aggestâ funera condât humo;
 Quæ nunc tanta animum cepit dementia, luci
 Ut mala committi carmina discupas?

F A B I I C H I S I I

S. R. E. Cardinalis, auspiciatissimus Natalis Hendecasyllabis jam olim celebratus, antequam Pontifex Maximus renuntiaretur.

INgens gloria purpuræ Latinæ,
 Phœbi delictum, medulla Suadæ,
 Sacrorum Cynosura certa Vatum,
 Paullum, magne FABI, graves labores
 Alti pectoris, arduæque Romæ
 Fultum consiliis remitte pondus,
 Et nostris solito favore Musis
 Aspira facilem secundus auram,
 Dum natalitias sacrare cantu
 Idus, Hendecasyllabi laborant.
 Quos duros licet, ac parum politos
 Lævi pumice, Dædalâque limâ,
 Ut blando tamen in sinu receptos
 Illâ fronte legas, precamur, illâ,
 Quâ Septem juga, Purpuramque Romæ;

Et curas Latii Patris serenas,
Et nostri rapis ingenI calorem.

Vestris nunc opus est choris, venite
Suaves Lætitiæ, venite Plausus,
Cantus, Gaudia, Gratia, Camœnæ.
Festivo Genium vocate ludo,
Et fertis, & odoribus Sabæis;
Et natalitiis adeste sacris
Fauſtis ominibus, bonisque verbis.
Sollemnem Februarii reduxit
Quinquagesima sexta bruma lucem:
Natales FABII canamus Idus.
Idus tot maris Indici lapillis
Signandas, quot hiems creat pruinas,
Quot ver purpureum per arva flores;
Quot votis celebravit & coronis,
Natalem Venusina Musa lucem
Mœcenatis agens, Aprilis Idus;
Quot votis cumulavit & coronis,
Idus, Mercurii diem, vetustas
Maio fidere; nobilesque partu
Octobres coluit Maronis Idus.
Ergò cùm superas beatus infans
Natus CHISIADÉS, futurus Heros,
Blando murmure personaret auras,
Vagitus tener, ac rudes querelæ
Commiffæ Zephyris, procul remotas
Parnassi geminis novem Camœnas
Excivere jugis, Claroque Phœbum,
Et Pandionis arcibus Minervam.
Illæ Pegaseos repentè fontes
Liquerunt, & Hyanthias cavernas,

Et

Et Pindi virides tulere lauros ,
Et molles violas, rosæque florem ,
Parvis munera delicata cunis.
Princeps Calliope labella primùm
Permulsit tribus osculis puelli ,
Et Vatum simul entheos furores
Afflavit, tenerosque fronde crines
Cinxit Bacche tuâ, tuâque, Daphne,
Nostris Orphea gratulata terris
Dono Cælituum novo renatum.
Hinc fati quoque conscia Sorores
Arrisere Deæ, lyramque Pæan
Donavit puero; puer jocosus
Arreptas digito fides procaci
Prensavit, fidium daturus omen ,
Ut quondam dedit Hercules tenellus
Omen roboris anguibus peremtis.
Tunc amplexa tenacibus lacertis
Mellitum stupet undecumque Pallas
Infantem, cerebrumque mollicellum
Implet numinis, ac suas olivas
Pacis præmia subligat corymbis.
Adfunt, & comitum trahunt catervas,
Linquentes Ciceronis æviterni
Pictum veris honoribus sepulcrum ,
(Quo fixere domum) diserta Pitho,
Facundus Lepor, aureumque nodum
Segnes solvere Gratia sodales,
Jucundique Sales, & elegantes
Doctarum facies Facetiarum.
Quæ postquam niveam ligustra nubem
Fuderunt beneolentibus canistris,

Et felicibus irrigata succis
 Sacri nectaris ora miscuerunt :
 Quales Cecropii Platonis olim ,
 Quales gutture Pindari canoro ,
 Quales Ambrosiis apes labellis ,
 Matres ambrosiæ leves crearunt :
 Dilectis etiam redux ab astris
 Virtus remige venit usæ cycno ,
 Quæ faustos simul augurata soles ,
 Et primo similes dies metallo
 Promisit puero , faces honesti
 Admovit , nivibusque concolorem
 Puris moribus indidit nitorem.
 Quin & fidereus Pudor modesta
 Vivo murice temperavit ora ,
 Et castos Amor innocens ocellos
 Accendit radiis ab axe raptis ,
 Et Clementia nubibus remotis
 Frontem finxit amabilem videri.
 At custos animum fidelis omnem
 Munit Relligio timore Divûm ;
 Et contra mala , lividamque sortem
 Constans ægide Fortitudo pectus.
 Tali Chisiacas honore cunas
 Dignatos Superûm choros frequentûm
 Actutûm variæ viæ reportant.
 Virtutes patrium petunt Olympum ,
 Et quæ se tenues levant per auras ,
 Auræ deciduis pluunt ligustris ,
 Narcissisque , rosisque , liliisque.
 Cyrrham Pierides , Claron revisit
 Musarum pater , Atticas Athenas

Q

Pallas,

Pallas, Suada suam diferta sedem.
 Gratantur redeuntibus Napææ,
 Occurrunt Dryades, levesque Fauni.
 Tellus luteolas benigna calthas
 Submittit, violasque, amaracosque.
 Mitefcit positis furor procellis
 Tyrrheni maris: Africis fugatis,
 In regnum lepidæ Favoniorum
 Succedunt animæ beatiorum,
 Et solæ dominantur axe toto.

Lætas intereà virere ripas
 Vernis floribus, ac rosis caducis
 Spargi flumina, leniterque motas
 Admiratus aquas tepere blandis
 Aurarum Zephyritidum susurris,
 Umbro¹ populeâ caput coronâ
 Umbratum placidis levavit undis.
 Quando suppositâ reclinis urnâ,
 Muscosum latus hinc & inde Nymphis
 Circumstantibus, Orciâque, & Afsâ,
 Et Mersâ, & Soro, & Arbiâ, & Malenâ,
 Sordes abluit: ille mox jacentem
 Mento canitiem manu remulfit,
 Et sic fatidico locutus ore est:
 Ergò pollicitam benigna fata
 Invenere viam, sagax futuri
 Quæ Proteus mihi cærulæ solebat
 Nostris pandere gratus hospes antris?
 Ergò jam genitus² beatus infans,

¹ Umbro nobile Hetruriæ flumen, de quo Rutilius in *Invenio*,
 nius lib. 3. cap. 5.

² Idibus Feb. an. 1599. Senis in Hetruriâ natus, parentibus Flavio
 & Laurâ Mariliâ.

Infans Chisiades, recens Hetruscæ
 Gentis delictum, decusque Senæ
 Expectatus adest? adest petitus?
 Sic est: prodigio regentis anni
 Venturæ manifesta signa fortis
 Solvunt ambiguum timore mentem,
 O felix nimis! ô beata tellus!
 Nullis urbibus, & secunda nullis
 Tanto cive futura Sena terris!
 Felix Chisiadum domus parentum!
 Summorum genitrix domus virorum!
 Quamvis imperio maris potentes
 Portus Herculeos, ³ Cosæ ruinis
 Vicinos Lepidi fugâ notatæ;
 Et quondam moderata ⁴ Macereti
 Arces turrigeras, genus vetustum
 Jactes nobilium Ranutiorum.
 Quamvis perpetuum decus nepotum,
 Illustres animas, piosque Janos
 Tusci nobile germen Iliceti;
 Augustos celebres amore vatum,
 Anselmos, Mariosque, Flaviosque
 Armis conspicuos, togâ verendos:
 Jactes & columen Jugis avitis,
 Et Stellis jubar additum coruscis
 Quercum robore ⁵ Julio superbam,

Q 2

Majo.

³ Petrus Bembus in Epistolis nomine Leonis X. Pont. Max. scriptis, lib. 7. epist. 21.

⁴ Macereturum oppidum ditionis Senensis, cujus quatuor abhinc sæcula Dominus, Anselmus Chisius Frederico Cæsari militavit: nunc præter ruinas & balneâ salutifera nihil de eo reliqui fecit vetustas.

⁵ Julius II. Pont. Max. Robore gentis suæ insignibus Chisios donavit: ex quo tempore Quercum Montibus & Stellis adjecerunt.

Majorem tibi comparabit unus
 Famam CHISIADÉS: & ille quondam
 Inter semideos erit Latinos.
 Postquam dulcibus expeditus ulnis
 Matris Marfilæ, solum paternum
 Signabit pede jam timente falli,
 Ingressus duce semitam fideli,
 (Quam sudoribus improbis madentem
 Virtutis labor Herculi sequendam
 Monstravit teneris adhuc in annis)
 Tentabit subitò vireta ⁶ Cyrrhæ,
 Et rupes Heliconias, & umbras
 Doctæ Phocidos, Atticosque lucos,
 Et sacros Academiae recessus.
 Cùm lustris adoleverit duobus,
 Ingens ingenii sagacis ardor
 Ætatem culicis Maroniani
 Ictu fulminis ocior trifulci,
 Undâ fluminis ocior citati,
 Prævertet, memorique digna cedro
 Vates carmina finget, & severæ
 Maturus sapientiæ satelles
 Discet ⁷ Socraticas puellus artes.
 Multum Philyridæ datus magistro
 Pelides, & Olympicæ quadrigæ
 Debent plaufibus, & citantis axem
 Aurigæ stimulis: at ille solo
 Nativi celer impetu caloris
 Fontes sponte suâ petet beatos

⁶ Domesticis usus præceptoribus in Poësi & politionibus literis.

⁷ Duodecim annos natus, intra privatos parietes Philosophicæ studii
 fendit.

Pulcrarum cupidus scientiarum.
 At mox Palladias valere^s curas
 Longis excubiis, & ægra doctis
 Musarum studiis salus jubebit.
 Sic quæ divitis Indiæ potentes
 Thesauros rapit, ac latus finistrum
 Præbet continuis sali procellis,
 Ventorumque minis, nec ulla vitat
 Audax navifragi pericla ponti,
 Tandem mergitur, aut fatiscit alnus
 Silvæ filia nobilis vetustæ;
 Securis nisi portubus potita
 Quassatum repararet quiete malum.
 Tum post otia lætiore cursu
 Ipsos ausa volare præter Euros
 Ad nostras peregrina dona ripas
 Sospes devehit ultimis ab oris.
 Quare viribus integer receptis,
 Sancto pectora concitatus cæstro
 Viset limina⁹ consecrata Verbo
 Clauso Virginæ Parentis alvo,
 Picenis ubi collibus refedit
 Laureti domus, Adriæ per undas
 Illuc vecta, piis onus catervis
 Cœlestum subeuntibus Quiritum.
 Jam nunc impatiens latere, clausus
 Privato lare, publicas palæstras
 Stagiræ, 1° cathedrasque, porticusque,
Q 3

Et

⁸ Proximè sequentibus duobus annis vacare cogitur à studiis, stomachi imbecillitate laborans; interea recolat Philosophiæ humaniorumque literarum disciplinas.

⁹ Decimo sexto ætatis anno voti reus Lauretanum iter suscepit.

¹⁰ Viginti annos natus, & expleto studii quinquennio, Senis publicas Philosophiæ theses proponit & defendit.

Et sacra maximi Platonis
 Sublimis vigor ingenI requiret.
 Hic quicquid polus ambitu sereno,
 Et tellus gremio, Thetis profundo,
 Et natura sinu fovet capaci,
 Argutæ rationis in staterâ
 Scrutatum penitus, magistra recti
 Augustis penetralibus clientem
 Admittet ¹¹ Themis, imperIque formam
 Et decreta docebit æqua legum.
 Seu quæ Cecropiis Solon Athenis,
 Et Spartæ rigidus tulit Lycurgus,
 Seu justus Numagentibus Latinis,
 Et bis sex tabulæ Decemvirorum:
 Seu quæ Romulæ verendus Urbis
 Antistes dedit, inclytusque Cæsar
 Immensi dominator altus orbis.
 Hinc desiderii ferente pennâ
 Alto certiùs Icari volatu
 Pernicem rapiet sub astra mentem
 Divinæ Sophiæ ¹² sagax Aquinas,
 Et velata fides, & alma cæli
 Majestas superas recludet arces,
 Et sese dabit, ac Deum videndum,
 Et puram sine nube veritatem.
 Tandem ¹³ promeritos virente crines
 Serto triplicis impedire lauri
 Certabunt Themis, & severa Pallas,

¹¹ Unum & viginti annos natus, publicas de jure civili theses tractat.

¹² Septem & viginti annos natus, de universâ Theologiâ publicè theses disputat.

¹³ Anno 1623. 6. Septembris Philosophiæ; 14. Septembris eodem anno Jurisprudentiæ; 1626. 6. Septembris Theologiæ Doctor reamuratus summâ omnium approbatione.

Et de Numine differens supremo
 Cælestis sapientiæ facultas.
 Sic donis ¹⁴ sibi debitis potitus
 Magnarum novus artium Senator
 Augustum patriæ reget Lyceum.
 Mox Senâ procul impiger relictâ,
 Qualis fulva Jovis Tonantis ales
 Nido migrat, & experitur astris
 Dignam testibus indolem parentis,
 Antiquæ cupiet theatra ¹⁵ Romæ,
 Et mundi dominos videre colles.
 O quæ gloria! quanta surget illic
 Claro Chisiadæ seges laborum!
 Nobis tanta nefas canendo famæ
 Incrementa sequi, vetante Proteo,
 Quæ cautus monuit tacenda vates.
 Et jam me soliti vocant labores,
 Et vos, Naiades citant liquores.
 Hæc Nymphis pater elocutus Umbro,
 Tuscorum decus amnium, tument
 Sese spumeus alveo recondit.
 Tum lævo tonuit ter axe cæli
 Fatis addere visus auspicatis
 Dextram Juppiter approbationem.
 Quali murmure siderum frementum
 Tuscus sæpe suam probavit artem
 Dilectus superis Tages aruspex.
 Nec præfagia posteris in annis
 Veri certa fides Deum fefellit.
 Dum nos grandibus æmulos Poëtis

Q4

Musa-

14 Eodem anno 1626. trium facultatum Collegio adscribitur.

15 Anno 1626. 10. Decembris Romam venit.

Musarum Juvenilium labores
 Miramur, Lyricique vatis auram,
 Et dignum tragico pedem cothurno.
 Seu primo cecinisse doctus ævo
 Pompeii lacrimabilem peremti
 Fortunam, Pharii scelus Canopi
 Damnavit pius, ac truces Achillæ
 Perjuri furias, misertus æquam
 Ingentis Generi labare causam,
 Quæ sit victa licet, Catone magno,
 Et se vindice non tuetur uno.
 Seu iusti nimis impotens doloris
 Letum nobile, Martiamque dextram
 Luxit Marfilii gemente plectro,
 Dum fortis cadit hostium ruentum
 Inter funera, prodigusque vitæ
 Pulcro sanguine decolorat æquor.
 Seu notum Canis æstuantis astro
 Trituræ genus & modos Hetruscæ
 Cantavit, Cererisque ferta lauro
 Vates nexuit, & siticulofam
 Æstatem Clariis rigavit undis.
 O rus, ô nemus, ô beata Tempe!
 Villæ, jugera dulcis¹⁶ Ancarani,
 Jucundis loca Tusculi viretis,
 Udo Tybure, Formiis amœnis,
 Et blandis mage delicata Baiis,
 Vicinæ nimis invidenda Senæ!
 Vitavit quoties negotiosæ
 Urbis mœnia, carminumque fetus

¹⁶ Ancaranum Chisiorum villa amœnissima non procul ab urbe
 rum, opportunus Musarum secessus, ubi admodum adolescens Pompeius
 Tragediam scripsit.

Frondosi tibi CHISIUS sub umbris
Obstetricibus edidit Camœnis!

At quis sufficiat referre plausus,
Famæ præmia, publicæque laudes,
Quas docti tulit ingenI? paterno
Deserto lare, cùm profectus omnem
Ignoto rapuit stupore Romam
Præfens CHISIADES, & eloquente
Cantu plus vice simplici moratus
Oblitum Tiberim viæ prioris,
Alcides novus aureis catenis
Tuscorum simul Aufonumque Suadæ,
Sacro murice nobilem Senatum,
Et subsellia traxit alta Vatum,
Vocalis quibus Humor Hippocrenes
Largæ nomina fecit apta venæ.
Idem Sulpitios, & Ulpianos,
Et Paullos imitatus, & Catones,
Cùm responsa dedit, fori querelas
Expertus tetricas, gravesque causas
Oravit, Latiae¹⁷ datus sacerdos
Astrææ, veterum patère legum
Nodos difficiles, & involutos
Laudavit Themis; & Rigor severus,
Et Juris comites Fides, & Æquum,
Et Fas, judicis aut sui patroni
Stiparunt latus; integramque dextram
Fugerunt avidi Cupido lucri,
Turpes Insidiæ, malæque Lites,
Et Fraus, & faciles emi Favores.

Q5

Sic

¹⁷ Anno 1629. mense Januario, utriusque, quam vocant, Signaturæ factus est Referendarius.

Sic postquam teneris adulta virtus
 Annis CHISIADÆ dedit futuris
 Omen laudibus, arduisque curis
 Prælusit gravium negotiorum
 Astrææ studiis, & arte Phœbi,
 Turratum caput altiùs levavit
 Septem collibus, & favente nutu
 Lætis plaudere visa Roma fati,
 Nec mœstas Cremeræ tumentis undas,
 Nec Veios meminit dolens, & uno
 Felices FABIO vocavit Idus
 Fatalem FABIIIS 18 diem trecentis.

JANICULUS.

*De Villâ Hieronymi Farnesii, S. R. E. Cardinalis,
 sitâ ad portam Aureliam, Romæ.*

Quamvis Janiculum vocent, nec inter
 Septem mî juga dent locum Quirites,
 Clarus non ideò minùs sepulcro
 Et Jani patris & Numæ, propinquum
 Tollo nubibus arduis cacumen.
 Vel Farnesia villa (quam remoti
 Prospectus maris, & salubre cælum,
 Et felix situs, & loci vetustas,
 Et vultus domini beat, decusque
 Ingens Patribus additi Latinis)
 Tantos dat mihi spiritus, ut ipsa

Tali

18 Idib. Feb. sex & trecenti ex Fabiis Veienti pralio interemti. Ovid. l. ii.
 Fast.

Tali munere lætus astra summo
 Tangam vertice, Romulosque colles
 Nostris despiciam jugis minores,
 Et rerum Dominam superbus Urbem.

DONUM NATALITIUM
 ALEXANDRO VII. P. O. M.

*Idibus Februariis, Anno M. DC. LXI.
 oblatum.*

MOs inde à veteri receptus ævo,
 Ut natalitio die clientes
 Ultro muneribus colant Patronos.
 Proin, quando niveo notanda signo
 Natales tibi lux reducit Idus,
 Suetâ; MAGNE PARENS, benignitate
 Donum, oro, famuli tui pusillum,
 Chartas accipias; quibus levamen
 Quærat gravibus subinde curis.
 Hinc sacros releges pius libellos;
 Et res Ifacidûm Patrum, Ducumque,
 Et Regum memoranda facta, & arma
 Eductamque Deo sub astra molem:
 Illinc Austriadûm videre vultus
 Spirantes Procerumque, Cæsarumque
 Heroasque juvabit intueri,
 Musarum column, decusque Martis;
 Sollers quæ manus, ingenique mira
 Virtus mollibus edidit figuris.
 At festam referente sole lucem,
 Latè porticus alta Vaticanam

Am-

Amplectentibus aream columnis;
 Et navalia, templa, portæ & ædes,
 Et fontes salientibus rigantes
 Urbem, perpetuis viis patentem,
 Doctâ forsitan offerentur arte
 Æri incisa Tibi: sed illa quantò
 Mox expressa perennius canoris
 Vatum carminibus, per ora vulgi
 Laudes usque tuas ferent, ab ortu
 Primo solis ad ultimum cubile?

A D

BERNARDUM ROTTENDORFF

*Archiatrum Monasteriensem, de insulissimis
 Conradi Biermanni versibus dono missis.*

Nuper quòd mihi pessimi poëtæ
 Scabros, illepidos, & invenustos
 Misti versiculos, amice, dignas
 Tali munere gratias habemus,
 Rottendorffe, tibi, novem Sororum
 Et Phœbi decus: hæc enim venena
 Gustanti stomachus repentè motus,
 Tussis quando levem minata febrim
 Quassabat latus, & caput gravedo
 Torquebat, simul expulit nocentes
 Morbi reliquias prioris omnes.
 Ast ut carmina pessimi poëtæ
 Sic mî reddere visa sint salutem,
 Tu posthac cave, ne modi remittas

Hujus

Hujus munera, pestilentiora
 Morbis omnibus, omnibus venenis.
 Contrà si facies, scias necesse est,
 Acutum piperi togam datura,
 Aut nidum tineis araneisque,
 Aut pœnam subitura, quam Catullo
 Pleni ruris & infacetiarum
 Annales Volusi dedere vatis.

D E

MOPSO FIDISSIMO CANE

mortuo.

MOpus hic jaceo, canis venustus
 Longis auriculis, & ore pando,
 Custos assiduus domi forisque
 Nostri Principis, & comes fidelis:
 Equo seu fuit ire, sive curru,
 Seu trita pedibus via voluptas.
 Hinc me carior haud erat; nec alter
 Posthac est aliis futurus annis
 Me carus magis, aut magis peritus
 Blandiri Domino; & sagax natantes
 Venari medias aves per undas;
 Gyros carpere, & exilire in altum,
 Et gressus glomerare tam superbos,
 Quàm non ullus equum docet magister.
 Nunc fractum senio peremit ætas,
 Et grati pietas Heri peremptum
 Urnâ composuit. Sed atra tantum
 Functo mors mihi non dolet, dolenti

Quan-

Quanto, quod domino, mei reliqui
Heu! desiderium, mihi dolori est.

A D

JOANNEM VVISSE

Attendoricensem, è Societate Jesu,

In Academia Paderbornensi SS. Theologiae Doctorem, Gallinam & duos serpentes eodem in nido ovis incubantes, prope villam Collinam in Diacepsi Paderbornensi An. M. DC. LXVIII. hoc extemporali epigrammate describentem.

Juxta humilem gallina casam malè provida, putri
Urticas inter nidificarat humo.
En coluber geminus cæco prolapsus ab antro,
Ova super multo lubricus orbe cubat.
Nil trepidat gallina; duos super incubat angues,
Officii mater gnava tenaxque sui.
Nec cessat coluber; sub plumâ matris & ungue,
Quod neuter peperit, fatus uterque fovet,
Et facit ambiguam foto de femine litem,
Sit pullus colubri, sitne futurus, avis.
Femina decîdit litem, non ore, nec ense,
At fude vipereum comminuendo caput.
Pythonem jaculis armatus stravit Apollo,
Occidit colubros Bructera Nympha duos.

Responsum Auctoris.

EN pro versiculis tuis, amice,
Unâ qui simul incubatione

In.

Invisâ prius ova confoventes,
 Gallinam, & geminos canunt colubros,
 Iratæ fude villicæ peremptos;
 Insignes tibi mittimus rubenti
 Cancros tergore, brachiisque curvis,
 Villæ munera; nec minùs precamur,
 Illorum dape lætus ut fruaris,
 Et, te iudice, delicatiori
 Sic omnes superent sapore pisces;
 Ut, me iudice, carminum tuorum
 Binus munere consecratus anguis
 Immortalibus usque & usque sæclis,
 Pythonem super, & laboriosi
 Alcidae celebrem levatus Hydram,
 Inter fidereos micabit ignes.

I N

REGIAM PARISIENSEM

L U D O V I C I XIV.

*Galliarum & Navarra Regis Christianissimi
 opus admirandum.*

Grandibus & terras permenfus & alta triumphis
 Æquora, ceu radiis Cynthius astra suis,
 Hanc pacis studiis ingens L U D O V I C U S & armis
 REGALEM mirâ condidit arte DOMUM.
 Quæ splendore licet referant, & vertice pulsant
 Sidera, sunt Domino tecta minora suo.

A D

A D

CLEMENTEM X. P. O. M.

Octogesimo ætatis anno, paucis ante CLEMEN-
TIS IX. Pontif. mortem diebus, Cardinalem,
ac proximis inde Comitibus Vaticanis summum
Pontificem renuntiatum, An. M. DC. LXX.
III. Cal. Maii.

EUCHARISTICON.

Cum Gulielmum Lib. Baronem de Furstenberg, fratrem, Pre-
positum Monasteriensem, Chorepiscopum Trevirenses, Ca-
nonicum Salisburgensem & Paderbornensem, exemplo ALE-
XANDRI VII. & CLEMENTIS IX. PP. intimum suum
cubicularium ultro renuntiasset.

CLEMENS, optime Romuli nepotum,
 Princeps & patriæ parens, & orbis,
 Quando muneribus tuis rependam
 Grates, quas ego debeo perennes
 In me tot meritis tuis, meusque
 Mecum debet, & usque debiturum
 Frater se meritis tuis fatetur?
 Sed dignas prohibet referre grates
 Ingens copia munerum tuorum.
 Ergò quæ pietas amorque dicat,
 Et blando recipit benigna vultu
 Majestas tua, pro tuâ salute,
 Nec non imperio tuo precantes,

Votis

Votis nec timus auspicata vota ;
 Ut Te nemo diutius Quiritum ,
 Doctrinâ , ingenioque , moribusque
 Dignis murice , debuit mereri
 Serum Purpurei decus Senatûs ,
 Et nemo citiusque , digniusque est
 Summis Orbis honoribus potitus ;
 Sic Te nemo diutius Quiritum ,
 Summis Orbis honoribus fruatur.

A D

MATTHIAM NALDUM,

ALEXANDRI VII. PONT. OPT. MAX.

MEDICUM INTIMUM,

*Aphorismos Hippocratis notis illustratos, Flavio
 Chisio S. R. E. Card. eminentissimo
 dedicantem.*

P Hœbi sacrarum præsidis Camœnarum
 Artisque , morbos quæ domare cessantes
 Potens medelis , & salubribus succis ,
 Secunda profert sæpe fila Parcarum ,
 Decus perenne , maximoque ALEXANDRO
 Dignus Machaon , quid moraris in dias
 Emittere auras luminis , senis Coi
 Divina , Nalde , scita ? quæ dies longa ,
 Et imperita turba plurimis mendis
 Opplerat , hætenusque noverant pauci :
 At mox , favente Delio , tuis curis

R

De-

Deterfa, doctrinæque luce perfufa
 Legentur, & quâ Sol renatus Eöo
 Surgit cubili, quâque conditur fluctu.
 Quare fecundo munus inclytum plaufu
 Volare docta per virum finas ora
 Latè, benigno, Nalde, FLAVII tutum
 Favore, nuper arte qui tuâ, multâ
 Cum laude, rebus reftitutus Urbanis,
 Regnique curis, publicæque terrarum
 Felicitati, PATRUOQUE fervatus
 Excipiet, ufque muneris memor tanti,
 Tui fereno lumine ingenI fetum:
 Ejusque fidere actus invidus livor,
 Et Zoïlorum turba cedit, ut nubes
 Fugit corufci pulfa Solis afpectu,
 Pontique favientis atra tempeftas,
 Simul refulfit alba ftella Pollucis.

A D

JACOBUM PHILIPPUM
 NINIUM,

ALEXANDRI VII. PONT. OPT. MAX.

*Cubicularium intimum, & supplicibus
 libellis præpofitum.*

NINI meorum lecte flos amicorum,
 Cui melle Hyblæo dulcius fluit puræ
 Orationis nectar ore facundo,
 Rerum potenti cum refers ALEXANDRO

No

Negotiosa supplicantium vota.
 Humanitatis sæpius tuæ fructum
 Expertus, oro, teque rursus obtestor,
 Ociùs amici supplices preces nostri
 Recites. Quiritum namque fata formidans,
 Acerba fata, sospes ad suos Boios
 Avet redire, carbasisque remisque
 Fugæ secundos provocantibus ventos,
 Per arva latè vectus alta Neptuni
 Adire litus hospitale Gallorum.
 At Vaticanæ dona nunc potestatis,
 Cui paret æther, inferique, tellusque,
 Tantùm requirit. Impios canis prægnans,
 Parræque cantus, montibusque decurrens
 Lupa Lanuvinis, imbriumque divina
 Avis imminentùm terreat: quid huic obstet,
 Iterque rumpat? si, quod unicè poscit,
 Cursus precetur prosperos ALEXANDER.

AD NATALEM
 RONDININUM
 JOCUS.

Quod utrique nostrùm commodavit argentum
 Ad vestiendum Græculum Favoritus,
 Cur Rondinine debuisse me solum
 Reglutinare judicas, minùs rectè
 In me retorquens negligentia culpan?
 Debere nulli me libentiùs novit
 Idem ille, semper qui mihi Favoritus

R. 2

Fa-

Facit benignè, mutuae voluntatis
 Fideique certus usquequaque constantis.
 Ne creditoris ergò debitor partes
 Agas, amice, non rogatus obtestor;
 Quin ipse cures, ut bonum fies nomen,
 Fidemque semper æmulère Germanam.

IN AUCTOREM

*inepti epigrammatis, in Augustinum Favoritum
 scripti, quo ultimam syllabam & ALIPES,
 de Pegaso loquens, corripuit.*

INfulse vates, quid (malùm) Favorito,
 Musarum ocello, quem volare Parnassi
 Utroque tutum suspicit jugo Phœbus,
 Casum ominaris, Icarique fortunam?
 Potiùs timendum est pessimo Poëtarum
 Tibi, per caputque pedesque ne ruas præceps,
 Ut Lampfacenus ille, monte Pimplæo;
 Pœnasque dignas ALIPES Medusæus
 Centum reposcat calcibus, quòd extremo
 Pede immerentem claudicare fecisti.

AUGUSTINI FAVORITI

Responsum.

QUòd usque ab Adriatico in Favoritum
 Adunca torvus cornua, ac truces armat
 Dentes Poëta pessimus Poëtarum,

In immerentem sæviens & ignotum,
 Ignotus ipse; vapulare, FERNANDE,
 Fortasse meruit: Pegasum quòd offendit,
 Haud jure vatem criminari; in toto
 Nil ille fecit elegantius libro:
 Pes namque claudus Pegasi, ut tuâ fecit
 Tam dulce carmen profiliret è venâ.

A D

ALEXANDRUM VVILTHEMIUM,
 LUXENBURGENSEM,

E SOCIETATE JESU,

*Auctori de suis & adoptivis poëmatibus
 editis hoc carmine gratulantem.*

FERNANDE Princeps, clara PRINCIPIS MONTIS
 Propago, Paderæ fontium facer Princeps,
 Plaudente Phœbo laureâ coronatus
 Veterum redûcis gloriam Camœnarum.
 Si ludis elegos, Naso sæculi nostri es,
 Hoc ampliùs, quòd purior Tibi vena.
 Si fidibus apta, barbitove depromis,
 Horatianæ provocas lyræ plectra.
 Si nemora raptò Daphnidi parentare
 Doces avenâ præficâ querelarum,
 Tibi Poëta Mantuanus assurgit.
 Idem ipse quidquid uspiam meret Pindo
 Vatum bonorum, Wallios, Favoritos,
 Gradios, Masenos, Torckiosque, Pollinosque,

R 3

Et

Et Rondininos, quotquot & brevi versu
Memorare longum est, inferis tuum in nomen,
Quosque peperere mentis inclytæ fetus,
Legis in familiam, & nuncupas ADOPTIVOS:
Te jure PATREM dixerim POETARUM.

Responsum auctoris.

SI dignitatem, si meretur hoc nomen,
Poëta Princeps, principum Poëtarum
Cultor vocari dignior, Tibi grates
Multâ rependit cum salute, WILTHEMI,
Musis amicus quod suis, ADOPTANTEM
Præclara Vatum dona, se POETARUM
PATREM vocasti. Tute veriùs dici
Omnis Leporis, omnium Venustatum,
Antiquitatis omnis atque Doctrinæ
Pater mereris, qui tot editis libris,
Mirâ refertis elegantia libris,
Plausu secundo per virum volans ora,
Asseris Olympo, fortis exitu vitæ,
Pietate, regno nobiles Dagobertos;
Et Maximini facta, maximus scriptor,
Perennitate digna Præfulum facta,
Cælata longâ nocte, consecras Famæ:
Meritò vocandus PATRIÆ PATER; vitam
Dias in oras luminis, sepulorum
Oblivione lividæ vetustatis,
Patriæ piorum dum reducis Heroum.

ALE.

ALEXANDRO VII.

PONT. OPT. MAX.

Calendis Januariis An. M. DC. LXVI. felicitatem precatur.

C Ur Musa longo defides silentio,
Aurata quondam docta fila tangere
Citharæ loquacis? quin Alexandro novis
Jani Calendis dona depromis nova;
Aut digna Majestate si tantâ nequis
Afferre, vota nuncupans sollemnia
Pro re Latinâ, proque gente Chisiâ,
Quot vere flores educat Favonius,
Æstate aristas flava quot numerat Ceres,
Autumnus & quot pingit uvas purpurâ,
Frondes quot altis decutit silvis hiems,
Felicitatis tot precare Maximo
Donis refertos vehat Alexandro dies,
NUMERIS HIC ¹ ANNUS ABSOLUTUS OMNIBUS.

¹ Omnes literæ numerales, quotquot sunt in Alphabeto Latino, ordine in his M. DC. LXVI. exhibentur.

A D

FABIUM CHISIUM

*Episcopum Neritonensem, INNOCENTII X. Pont.
Opt. Max. cum potestate Legati de latere Nur-
tium, & Pacis inter Europæ Principes concilian-
da Mediatorem, Monasterii Westphalorum, cum
auctor illic per æstatem ageret, An. M. DC. XLVI.*

FABI, sinistro jam nimum diu
Depræliantùm Numine Principum
Delecte pacator, suumque
Orbis in exitium ruentis
Spes fida, nec non Palladis, ac novem
Decus Sororum, perge tuis, precor,
Suadere Musis, aureamque
Exilio revocare Pacem.
Gaudent amoris fœdere mutui
Pax & Camcenæ. Tuta placet quies
Utrisque, nullo classicorum
Rupta sono, tonitruque belli;
Et quæ sacrarum Cecropis arcium
Regina claris præfidet artibus,
Utrimque communes olivæ
Vendicat ingeniosa Pallas
Cum Pace ramos. Tam bene convenit
Cum Pace doctis Vatibus, & Tibi,
Quem prima fulgentis metalli
Sæcla jubet renovare Pacis

Co

COLUMBA¹ miti germine Palladis;
 Quem signa QUERCUS inclyta CHISIÆ
 Ramis decussatim ligatis
 Vincla monent reparare Pacis.
 Quin ergo nostris finibus ad Getas
 Martem repellis: nam Deus omnibus
 In nos obarmavit nocendi
 Artibus, insidiisque Martem,
 Lethumque, & atris Esuriem genis:
 Et ponè scissis Tisiphonen comis
 Subire jussit, cladibusque
 Innumeris cumulare clades.
 Non antè Virtus oppida, non agros
 Cornu revifet Copia divite,
 Non ante Strages, & Malorum
 Mille procul fugient catervæ.
 Quis pace gaudet sanguine civium?
 Quis pace luget militiæ gravis
 Tributa? vicorumque mœstis
 Funeribus, viduisque campis
 Illacrymatur? nec potiùs mero,
 Cantuque curas & fide Teiã
 Sub hospitali fallit umbrâ,
 Quà vitreæ fuga ludit undæ,
 Aut quà jocosis lenè Favoniis
 Impulsa quercus garrula proximam
 Quercum salutat, sub virenti
 Tristitiam tumulat sepulcro?
 Tunc læta culmis arva feracibus
 Stipata rumpunt horrea frugibus,
 Nostrâque mercator Batavus
 Messè suas onerat carinas.

R 5

Tunc

¹ Insigne domus Pamphiliæ, ex qua ortus Innocentius X.

Tunc uva certat plurima purpuræ,
 Pomisque vinctus tempora mitibus
 Autumnus, ad plenum beatas
 Fundit opes avidis colonis.

A D

AMICOS GERMANOS

*in Italiam Bonnâ proficiscens, An. M. DC. LII.
 incunte Aprili.*

IMus in Ausoniam: pressis jam pugnat habenis,
 Iterque læto poscit hinnitu fremens
 Cyllarus, impatiensque moræ pede spargit arenam,
 Prætervolare gestit & cursu Notos.
 Imus, & assueti Dirceæ sidera cygno,
 Phœbique sacrum Pegaso vecti nemus
 Visere, jam mediis insertas nubibus Alpes,
 Quà fabulosam stravit Alcides viam,
 Aut, quâ Pœnorum ductor juga rupit aceto,
 Flammisque cautes torridas ferro scidit,
 Scandemus celeres; nec post discrimina terræ,
 Tumultuosos Adriæ fluctus maris
 Securi Venetâ metuemus frangere cymbâ,
 Delphine Arion si natat tutus suo.
 Nunc igitur dilecta domus, Fratresque, Sororesque,
 Et vos, Nepotes, dulcis ætatis rosa,
 Fürstenbergiacæ memores virtutis Iûli,
 Valete, nostri generis optatum jubar.
 Vivite cælestes animæ, meliore metallo
 Certam trahentes sæculi primi notam,

Quis

Quas amor, & Musæ doctâ cum Pallade nobis
 Constante semper alligaverunt fide.
¹ Velde vale, primùm quô nostra Thalia magistrô
 Libare fontes ausa Castalios fuit,
 Historiæ Vatumque decus, Suadæque Latinæ;
 Et qui, Camœnis pariter ac carus mihi,
 Me juvenem teneris curâ complexus ab annis,
² Höninge fidâ, doctus ut Chiron, manu
 Duxisti, Patruî quò per vestigia Virtus
 Domûs avitæ gloriam sequi jubet.
 Te quoque ³ Veckenî, præclarum Scaldis alumnum,
 Nostroque lumen mutuum Rheno datum
 Doctrinæ, Sophiæque, sacer quam tradit Aquinas:
 Et te ⁴ Masenî, magna Pindi gloria,
 Amplector; dextramque tuam ⁵ Crumbache, tuamque
 Longum, ⁶ Geleni, stringo dicturus vale.
 Sed ⁷ Mallincrodios, & te suavissime ⁸ Torcki,
 Et utrâque Phœbi laude ⁹ Rottendorffios
 Præstantes, ævi clarissima lumina nostri,
 Amor salutis noster absentes colit
 Eminus obsequio. Nec te, ¹⁰ Bollandæ, disertum
 Antiquitatis sanctioris Livium
 Præterit, aut numerose tuas, ¹¹ Baldæ, Camœnas,
 Vatemque veris floridum ¹² Bisselium.
 Omnibus impertit, quæ basia debet, amicis
 Gaudere jussis & valere longiùs.

Sed

¹ Joannes Velde S. J. ² Fridericus Höning Ordinis Præmonstratensis
 Canonicus. ³ Franciscus van der Vecken S. J. ⁴ Jacobus Masen S. J.
⁵ Hermannus Crumbach S. J. ⁶ Ægidius Gelenius. ⁷ Bernardus Mal-
 lincrodios Decanus Monasteriensis. ⁸ Joannes Rotgerus Torckius Cano-
 nicus Monaster. ⁹ Bernardus Rottendorffius archiater Monasteriensis.
¹⁰ Joannes Bollandus S. J. ¹¹ Jacobus Balde S. J. ¹² Joannes Bisse-
 lius S. J.

Sed me tam caros linquentem Roma fodales
 Communis Orbis universi Civitas
 Allicit, & Latiae rapiunt miracula terræ;
 Seu quæ vetusta, seu recens ætas tulit.
 Jam Paderæ Tybrim, jam septem præfero colles
 Angariorum montium cacumini.
 Jam mea ¹³ Bilstenias fugio cunabula rupes,
 Et, qui propinquo mons Caballinus jugo
 Surgit, & accipitres pernicibus educat alis
 Certare doctos ardeis Britannicis.
 Præcipuè commendat iter mihi gratia præfens,
 Et purpurati CHISII recens honos;
 Qui movisse potens vel avitas carmine quærcus
 Facundus Orpheus Nos in Aufoniam trahit.

A D

ALEXANDRUM
 POLLINUM.

Ut poemata sua edat.

Ingens Aufoniae lumen, & Atticæ
 Suadæ flos, & amor Palladis, & decus
 Nostræ dulce Camœnæ,
 Nec non candidus arbiter:
 Quid, POLLINE, latens jam nimum diu,
 Cedro digna negas edere carmina,
 Et durus pater abdis
 Fetus divitis ingenI?

¹³ Bilstenia arx Angariæ munitissima, dynastiae cognominis, in altissima rupe sita, in qua auctor horum Poëmatum an. 1626. 21. Octob. natus fuit, propinquum habet montem Caballinum, vulgò Rossenberg nuncupatum.

Non,

Non, ut deliteas, te Deus aureâ
 Donavit citharâ Delphicus, & sui
 Multâ parte Thalia
 Versus nectaris imbuît.
 Ingratus metuat lædere numina,
 Qui, quæ dona sibi contulerint, premit.
 Tu Parnasside lauro
 Vinctus tempora, nobilem
 Indulgens meritis sume superbiam,
 Et te victor humo præpetibus leva
 Pennis, & super alta
 Certus tendere nubila,
 Ales fideream carpe citus viam.
 Paullùm desidiæ distat inutili
 Quæ demersa profundis
 Virtus in tenebris jacet.
 Quis pugnata duci prælia Dardano,
 Et Troiæ profugos in Latium Deos,
 Quis surgentia nosset
 Urbis mœnia Romulæ,
 Morem si rigidis imperiis gerens,
 Flammis continuò Cæsar edacibus
 Immortale Maronis
 Commisisset opus sacri?
 Verâ laude caret sæpe modestiæ
 Virtus, & vitio proximus est pudor,
 Qui vitare perennis
 Audet lumina gloriæ.
 Quòd si purpureum spontè vides diem,
 Formosumque caput crinibus aureis
 Altâ nocte sepultis
 Terris reddere Delium,

Cur

Cur te perpetuæ noctis amor tenet,
 Frustrantem cupidas Romulidûm preces,
 Et spes? plena secundis
 Tandem pande Favoniis
 Famæ vela tuæ, finibus Italis
 Qui porrecta domum Solis ad ultimam, &
 Septem regna Trionum
 Latè nomina proferant.
 Mox de Pierio carmine nobilem
 Dignis posteritas tollet honoribus,
 Magnorumque beatis
 Vatum cœtibus inferet.

A D

STEPHANUM GRADIUM

A B B A T E M.

*Ut cum Musis in gratiam redeat, suadenti obsequi-
 tur, & delibatis Fabii Chisii Card. laudibus, ad
 bellum sacrum Europæ Principes hortatur.*

Sic tibi sint faciles Musæ, sic dexter Apollo
 Sororibus cum Gratiis
 Adsit, & attentis bibat auribus, optime poscis
 Quæ supplici GRADI prece:
 Ut mihi flexanimo permotam carmine mentem
 Alti tenacem consili
 Expugnas. Juvat ire jugis, juvat usque relictum
 Lustrare Musarum nemus,
 Et virides hederâ rupes, & rupibus undas
 Haurire manantes sacris.

Sentit

Sentit enim Phœbi stimulos, & pectus anhelat
 Calore succensum tuo.
 Non tamen heroos ausim tentare cothurnos,
 Magnique laudes CHISII
 Deterere ingenii culpâ. Quis namque canendo
 Æquare virtutes queat?
 Quis Melitæ curas, aut fortia facta Padusæ,
 Quis alta Romæ munera?
 Nemo difficiles pacis, mihi crede, labores
 Cantare digniùs potest
 Ipso CHISIADÆ; seu ferrea Martis iniqui
 Abominatus sæcula
 Luget, & undantem Germano sanguine Rhenum,
 Et arma damnat impia:
 Seu conjuratas Bellonæ iustiùs iras
 In terga verti barbara
 Imperat, ac fido lacerari cornua ferro
 Lunæ superba Thraciæ.
 Sed quæ vesanas agitat discordia gentes?
 Quis mutuas cædes furor?
 Quæ rabies? aut quæ dementia suadet amico
 Emi cruore lauream?
 Quis pudor Odrysi regnum fulcire Tyranni
 Labentis Europæ malo,
 Et, Venetas qui carpat opes, permittere Cretam
 Scythæ premendam perfido?
 Parcite civili jam tandem parcite bello:
 Satis ruinas urbium
 Flevimus, & sparsos cognato sanguine campos:
 Datum satis discordiæ.
 Parcite: vel si tantus amor vos Martis adurit,
 Si tanta regnandi sitis,

Mu-

Mutatis odiis Gallus conspiret Ibero.

Hic nota per vestigia

Regna petat Libyæ: Solymos magis ille triumphos

Virtutis antiquæ memor

Ambiat, & palmas latè frondentis Idumes

Victrice decerpat manu.

Ite alacres, ite ergò, mari date vela secundo

Devota pugna nobili,

Ite pii Reges: conjunctas fœdere dextras

Communis armet ultio;

Aut metus, incumbat propiùs ne barbarus hostis

Clarâ potitus insulâ.

At nos, Germani procures, jam pace receptâ

Ad arma cessantes nova

Ister ad arma vocat, dudum indignantibus undis,

Qui Bistonum pressus jugo

Servit, & excidium nobis ac damna minatur

Extrema fortunæ gravis.

Quin igitur pulcrâ pro libertate ruentes

Vicina Budæ mœnia

Rumpimus, & vastus quâ verberat ostia Pontus,

Immugientem Bosporum

Addimus imperio, referentes signa superbis

Derepta ByzantI tholis?

Tunc me cognatas acies, & nobile bellum

Gravi sonantem barbitō

Miratus, nostras laudarit fortè Camœnas

Silente Rhenus alveo.

Tunc & Mœonio seu carmine nobilis arma,

Sive efferas pedestribus

Docte GRADI historiis, ingentia facta meorum

Seros docebis posteros.

A D

A D

JOANNEM BAPTISTAM

Turricellium, Patavinum.

Ne popularibus rumoribus fidem habeat.

TU cui sollertem rerum prudentia mentem
 Formavit, & Phœbus pater
 Fatidicos lucos Heliconis, & antra reclusit,
 Amice, veri conscia:
 Quid bibulam dubiis donas rumoribus aurem?
 Quid vana Romæ sibila
 Sollicitant animum pendentem murmure vulgi,
 Ut ore doctoris puer?
 Sive infanda sonat convitia, sive tumentes
 Buccas resolvit laudibus
 Immodicis; famæ, moneo, ne crede loquaci,
 Quam prævolant Calumniæ,
 Insidiæque sequuntur, & artes mille nocendi,
 Livorque lætis anxius,
 Nec non Blanditiæ, corruptaque Gloria fuco,
 Et emta vulgi Gratia.
 Sint portenta hominum nigro suffusa, veneno,
 Et plena falsi pectora:
 Qui, dum vipereâ fingant mendacia linguâ,
 Sese Poëtas æstimant.
 At satis exoriente die commenta patebunt,
 Et virulenta somnia,
 Aut evanescet rumor, qui crevit eundo,
 Crescente temporis morâ,

S

Quas

Qualis in Assyriam Gyndes exundat, & idem,
 Cyro jubente, naufragum
 Propter equum, latè centum diductus in amnes
 Decrescit ipso se minor.
 Ergò si populi sermonibus exul amicus
 Narratur aulâ, ne favor
 Illum destituat, ne gratia vitrea frangi,
 Timere non erit tuum
 Ante fidem certam, primæ nisi credulus auræ
 Dolere bis velis miser.
 Sic etiam vulgo si cuiquam teste paratur
 Latina fortè Purpura,
 Seu Vaticanæ Sedis suprema potestas,
 Sperare non erit tuum.
 Ne frustrata gemat, ne votis usa secundis
 Mens gaudiorum præcoci
 Germine decerpto, maturos perdat honores,
 Et vana spem ludat seges
 Lætitiæ. Expectare licet: dilata voluptas,
 Ceu lenta veris gratia,
 Plus juvat, & densis placet eluctata tenebris,
 Micanisque, ceu sol, Veritas.

A D

FRANCISCUM MACEDO

*Lusitanum, de morte Theodosii Lusitania
 Principis.*

Qualis in Hesperii, Francisce, cubilia Ponti
 Emenfus astrorum vias

Pra.

Præcipitat Titan, mox fluctibus exit Eöis,
 Crinem repexus aureum,
 Pulcrior, igniferoque diem vehit axe recentem,
 Et noctis umbras dissipat:
 Talis Theudofius, dominantum sanguis avorum,
 Utramque per solis domum,
 Virtutumque paternarum non degener heres,
 Et grande Lusiadum decus,
 Occidit, & raptus primævæ flore juventæ
 Unà parentis arduas
 Spes fecat, & mæstas damnat caligine gentes,
 Et regna divitis Tagi.
 Nec mora: convexi surgit novus incola mundi,
 Pictosque stellarum globos
 Calcat, & immensi tractus speculatur Olympi,
 Incertus, an fidus novum
 Occupet Herculei radiantia terga Leonis?
 Æquamne libram Virginis?
 An fratres Helenæ geminos? an Orionis ignes
 Accendat æmulâ face?
 Sed titulos quæcunque tuos plaga lucida cæli,
 Quæcunque nomen sidera
 Accipient: certè patriis sublimis ab astris,
 Auguste Princeps, despicias
 Sub pedibus nunc fata tuis, sortemque tuorum,
 Et sceptrâ curas regia,
 Et, si certa fides, si veri doctus Apollo
 Vatum secundat omina,
 Jam mixtus Superis calidâ prece Numinis iras
 Franges; & auri sæcula
 Prima Tago referes, (qui nunc malè decolor undas
 Cruore cognato trahit)

Et confanguineos in mutua fœdera Reges,
 Amica pacis fœdera,
 Restitues, ac bella procul (quâ Bosporus audax
 Ignota committit freta)
 Vertet ab Hesperia populis in cornua Lunæ,
 Votis tuis motus Deus.
 Tunc repetet Solymas arces, & signa profanis
 Avulsa Thracum postibus
 Romuleas latè victrix suspendet ad aras
 Bellantis Europæ manus.
 Hæc tua nunc pietas, & adhuc dum vita manebat,
 Jurata promittit fides.

AD NATALEM
 RONDININUM.

De Philantiâ fugiendâ.

Qui sua cœcus amat, ceu natos cercopithecus
 Amore vefano fovet,
 Et necat amplexu, formam admiratus & ora
 Ridenda, visu & turpia;
 Audiat exemplum sacri miserabile vatis,
 Aurita qui Thracum potens
 Saxa movere sono, blandâ prece carminis ima
 Ditis refregit atria,
 Non exorato portas adamante rigentes
 Ingressus: ut raptam sibi
 Eurydicen superis Proserpina redderet auris,
 Lyrae sonantis præmium.
 Reddita jam fuerat conjux, cum ponè sequentem
 Jurata contra fœdera,

Respi-

Respicit infelix Orpheus, & quam nimis ardet,
 Amando perdit conjugem.
 Tristia Narcissi quis funera nescit, & ignes?
 Quem fontis umbra lucidi,
 Et sterilis decepit amor, dum prendere vultus
 Imo repressos vado
 Sollicitus, visæ tabescit imagine formæ
 Amator imprudens sui.
 Ergò cave, quisquis simili vefanus amore,
 Apollinari laureâ
 Carmina digna putas, nugis quæ plena canoris,
 Sed cassâ rebus parturis
 Iratis Musis. Tantum sitis improba laudum
 Suadere amat dementiæ.
 Non eadem nobis es, RONDININE, monendus,
 Ocelle gentis Italæ,
 Noster amor, qui jura licet divina piorum
 Perfusa doctrinâ Patrum,
 Et Latii veteres, & Graiæ Palladis artes
 Claudas capaci pectore;
 Non ideo temet vanus miraris, ut ales
 Superba Junonis solet
 Pandere laudatæ gemmata volumina caudæ
 Ad discoloris Iridis
 Invidiam. Quin ipse gravis tua carmina censor,
 Linenda cedro carmina,
 Exigis ad limam, non dedignatus amici
 Sensum atque mentem exquirere
 Ingenui: nec theta nigrum quandoque recusas,
 Aut pollicis versi notam.
 Sic Venusinorum sermonum candidus audit
 Judex Tibullus, & suos

Nafoni folitus recitare Propertius ignes,
 Arbitrio illius fletit.
 Sic & Apelleas Lyfippus fæpe tabellas
 Colore vivo perlitas,
 Signaque Lyfippi fpirantia doctus Apelles
 Curâ recognovit pari.
 Nempe minùs peccat, præbere fidelibus aurem
 Quicumque præceptis amat.
 Nec metuit Bavios, qui fefe, iudice recto,
 Caftigat erroris reum.
 Ingenium quicumque fuum pluris facit æquo,
 Non æftimandus pofteris,
 Aut tineis epulas, aut fcombris debet amiçtum,
 Ridenda vulgi fabula.

A D

G U I L I E L M U M
 F U R S T E N B E R G I U M,

Fratrem fuum, Canonicum Trevirenfem, Paderbornenfem & Monafterienfem, Româ per Galliam, ubi Marfilia portu ob peftilentia fufpicionem prohibitus, Telone fufceptus, & Lugduni gravi poftmodum morbo tentatus fuit, in Germaniam ad fuos proficifcentem, An. M. DC. LVI. Non. Novemb.

ERgone Tyrrhenum volitanti per mare puppi,
 Et impotentibus Notis
 Credulus, ire parâs?

Nec

Nec fœdas hyemes, nec monstra natantia ponto,

Nec saxa palles naufraga?

Quin etiam fidei

Immemor antè datæ, Romam fugis, atque sodales,

Et fratris, ô vitâ mihi

Frater amabilior,

Deseris amplexus votis tua vela frequentis,

Ne sævus illis Affricus

Ingruat, aut Boreas.

Verùm age, quando fugæ certam jam nulla morari

Mentem queunt suspiria,

Oceanive minæ,

I felix, longùmque vale, celeremque carinam

Regant benigna fidera

Fratribus unanimis

Tyndaridæ, pelagique potens Neptunus eunti

Irata componat freta,

Nereïdumque chorus

Addit, & alma Thetis, dum ventis usque secundis

Sparfas per æquor Stœchadas,

Phocæicosque sinus

Attigeris. mora nulla: petas tunc sospite cursu

Optamus urbem, quam celer

Alluit hinc Rhodanus,

Illinc lentus Arar. Sed quid præfaga futuri

Sinistra fata mens timet?

Sit, precor, augurii

Vana fides, meritisque tuis votisque tuorum

Permota, spes Germaniæ

Numina respiciant.

S 4

Hinc

Hinc infelici positas in rupe Gebennas
Prætervolabis, & juga
Plurima fideribus
Proxima transgressus, descendes flumine Rheno
Beata demum patriæ
Arva videre tuæ,
Arva olim proavis regnata, & cæde Latinâ
Consperfa, quâ Varus gravi
Stratus ab hoste jacet.
Quos ego nunc plausus audire? quot oscula caris
Divisa amicis, intimæ
Quas videor lacrimas
Cernere lætitiæ testes? quæ gaudia fratrum
Terrâ marique devium
Fratris iter reducis,
Et res optantûm nostras, Italûmque labores,
Et facta ALEXANDRI inclyta
Noscere? quæ dubiis
Narrabis meliùs rumoribus, ipse fidelis
Spectator: ut pulsâ fame
Finibus Aufoniæ,
Illius auspiciis opulento Copia cornu
Bearit urbes, & redux
Frugibus arva Ceres:
Ut nunc consiliis præsentibus, impiger Hydræ
Qualis renascentis caput
Amphitryoniades,
Infestam Latio pestem premat inclytus Urbis
Servator, hinc & patriæ
Audiat usque Pater:

Nec tamen has inter curas, terrâque marique
 Cretæ laborantis piam
 Mittere rebus opem
 Cesset, & Europæ convertere bella furentis
 In regna latè barbara
 Thracis, & exitium.
 Hæc & plura tuis memorans, nec vota filebis
 Romæ precantiis jam diu
 Egregio juveni
 Virtutis patruæ vestigia sacra legenti,
 Decus Latinæ Purpuræ,
 Et meritos titulos.
 Intacti siquidem mores, animusque benignus,
 Ac vena dives ingeni,
 Cultaque Piæriis
 Artibus, & Themidos studiis, ac sub lare sancto
 Nutrita mens, & indoles
 Vivida CHISIADÆ
 Spem faciunt, curas partito ac pondera mundi,
 Longos ALEXANDRO fore
 Et sine nube dies.

TYPOGRAPHUS LECTORI.

CUm Poëmata Fürstenbergica nunc iterum auctiora in lucem typis nostris prodeant, benevole Lector, ipsa nos documenta Paderbornensia, ejusdem auctoris fetus perelegans, admonere quodammodo, & exigere videntur, ut quæ antehac fuerunt seorsum edita, jam unâ cum his Poëmaticis publicemus: Nam etsi horum Monumentorum inscriptiones ex historia Romana, Francica, & Saxonica, ut vides, sint contextæ, quia tamen earum argumentum versu convescitur, & Historiam à Poëtica non multum distare, sed hæc duo gemina affiniaque esse, ac solo propemodum rhythmo inter se discrepare, sentit Floridotus apud Agathiam nobilem historicum, par esse diximus presenti Poëmatum libello illas annectere. Quod si verò adjectæ inscriptionibus notæ, ob brevitatem forte obscuræ, ac nimis jejunæ tibi videantur, eruditissimum auctoris commentarium consulas velim, quo jam denuò separatim à nobis edito, Monumenta Paderbornensia illustravit, nec patriæ antiquitatis, quam gloriæ suæ peremnius exegit monumentum. Vale.

ALISO

ALISO ROMANUS.

MEMORIÆ. SACRUM

SIQUIS. ¹ ALISONEM. VESTIGAS. FORTE. SICAMBRIS
 IMPOSITUM. DRUSI. GRANDE. NERONIS. OPUS
 QUO. STETERUNT. AQUILÆ. POPULIS. QUO. ROMA. SUBACTIS
 JURA. DEDIT. SIGNIS. FERNICIOSA. SUIS
 HUC. PROPERA. ² PAGO. VICINO. NOMEN. ET AMNI
 HÆRET. ADHUC. PRISCIS. NOBILE. TEMPORIBUS
 LONGA. DIES. FOSSAS. LATE. COMPLEVIT. ET. HOSTIS
 MOENIA. VICTRICI. DIRUIT. ALTA. MANU
 FAMA. SUPERSTES. ERIT. SCRIPTORIBUS. AUCTA. LATINIS
 DONEC. ALISONIS. LUPPIA. CRESCET. AQUIS

FERDINANDUS. DEI. ET. APOSTOLICÆ
 SEDIS. GRATIA. EPISCOPUS. PADERBORNENSIS
 COADJUTOR. MONASTERIENSIS. S. R. I. PRIN-
 CEPS. COMES. PYRMONTANUS. ET. LIB. BARO
 DE. FURSTENBERG

ALISONEM. ROMANORUM. CASTELLUM. CONTRA SICAM-
 BROS. A. NERONE. CLAUDIO. DRUSO. AD. LUPPIÆ. ET. ALI-
 SONIS. CONFLUENTES. POSITUM. RERUM. GESTARUM. GLO-
 RIA. CELEBERRIMUM. DIOECESI. SUÆ. VINDICAVIT. ET. PA-
 TRIÆ. ANTIQUITATIS. ILLUSTRANDÆ. STUDIO

M. H. P

¹ Velleius Paternulus lib. 2. Tacitus lib. 2. Annal. Dio Cassius lib. 54. hist. Rom.

² ELSSEN pagus hodieum celebris, Paderbornæ vicinus, Dionii Cassio l. 54. *Elisov* dictus. Philipp. Cluverius lib. 3. antiquæ Germ. cap. 9. Ifac. Pontan. lib. 1. Geldr. Joan. Horion Soc. *Jesu* in Panegyri. Paderborn. l. 2. cap. 9. aliique.

FONTES LUPPIÆ MEMORIÆ SACRUM

1 LUPPIA. ROMANIS. ANNALIBUS. INCLYTUS. AMNIS
NEC. MINUS. IN. FRANCA. NOBILIS. HISTORIA
HIC. ORITUR. NOMENQUE. DEDIT. FAMAMQUE. NERONUM
QUO. SITA. MAJORIS. 2 CASTRA. FUERE. LOCO
ET. QUEM. CONCILIO. PRO. RELIGIONE. VOCATO
SAXONIÆ. CAROLUM. 3 TER. CELEBRASSE. FERUNT
DEVENERARE. SACRUM. FLUVII. CAPUT. HOSPES. ET. ALTE
CELATIS. NILI. PRÆFER. ORIGINIBUS
QUI. LICET. INNUMERIS. TUMIDUS. PETAT. AMNIBUS. AQUOR
FONTE. TAMEN. MAJUS. LUPPIA. NOMEN. HABET

FERDINANDUS. DEI. ET. APOSTOLICÆ
SEDIS. GRATIA. EPISCOPUS. PADERBORNENSIS
COADJUTOR. MONASTERIENSIS. S. R. I. PRIN-
CEPS. COMES. PYRMONTANUS. ET. LIB. BAKO
DE. FURSTENBERG

AD. FONTES. LUPPIÆ. FLUMINIS. IN. DITIONE. PADERBOR-
NENSI. SURGENTIS. ROMANI. EXERCITUS. HIBERNIS. ET
CAROLI. M. CONCILIIS. CELEBRATOS
M. H. P

- 1 Mela lib. 3. cap. 3. Tacit. annal. 1. 2. & hist. 5. Strabo. 1. 7. Dio Cass. 1. 14.
2 Velleius Paterculus 1. 2. cap. 105. Justus Lipsius in Velleium, n. 194.
Boclerus in eundem. Cluverius l. 3. Germ. antiq. c. 49. nunc LIPPIS vocatur.
3 An. 776. an. 786. & an. 782. vita Caroli M. apud Pirhæum. Adrecom.
Regino, aliiq. Francicæ hist. scriptores.

CLADES VARIANA.

MEMORIÆ SACRUM

EN. UBI. ROMANÆ. CLADIS. MONUMENTA. SUPERSUNT
 VARUS. ET. ARMINIO. STRATUS. AB. HOSTE. JACET
 ET. 1 CAMPO. IN. MEDIO. NOTUM. VICTORIA. NOMEN
 SERVAT. ADHUC. NOSTRIS. INCLYTA. TEMPORIBUS
 AUSPICIIIS. RAPUIT. PUBES. GERMANA. SECUNDIS
 IMPERII. 2 GEMINAS. NOBILE. PIGNUS. AVES
 DESINAT. EUPHRATES. PARTHOS. MEMORARE. TRIUMPHOS
 CLARIOR. EST. CÆSO. LUPPIA. QUINCTILIO
 RAPTA. JOVI. LATIO. 3 CRASSI. SPOLIA. ILLE. PEREMPTI
 REDDIDIT. HIC. AQUILAS. 4 OBTINET. USQUE. SUAS

FERDINANDUS. DEI. ET. APOSTOLICÆ
 SEDIS. GRATIA. EPISCOPUS. PADERBORNENSIS
 COADJUTOR. MONASTERIENSIS. S. R. I. PRIN-
 CEPS. COMES. PYRMONTANUS. ET. LIB. BARO
 DE. FURSTENBERG

VARIANÆ. CLADIS. PÆNE. EXITIABILIS. ROMANIS. CÆSARE
 AUGUSTO. AD. TEUTOBURGIENSEM. SALTUM. INTER. AMI-
 SII. ET. LUPPIÆ. FONTES. ARMINIO. DUCE. A CHERUSCIS
 BRUCTERIS. MARSIS. ET. CONTERMINIS. GENTIBUS. ILLATÆ
 M. H. P

- 1 WINTFELD, campus victoriæ. Justus Lipsius in notis ad Taciti An-
 nal. lib. 1. n. 211. alii que.
- 2 Cuspinianus in vit. Cæsar. in Octavio Augusto. Ulricus Huttenus de Germa.
 non degeneri.
- 3 Suetonius in Octavio Augusto cap. 21. alii que complures.
- 4 Florus lib. 4. cap. 12. signa & aquilas duas adhuc barbari possident.

SALTUS
TEUTOBURGIENSIS.
MEMORIÆ. SACRUM

¹ TEUTOBURGENSIS. SALTUS. LOCA. VASTA. PERAGRANS
PAULISPER. COEPTUM. SISTE. VIATOR. ITER
HIC. RAPTAS. AQUILAS. CLADIS. MONUMENTA. LATINE
INVENIES. VARI. RELIQUIASQUE. DUCIS
EGIT. ET. HIC. CELEBREM. ² THIETMALLO. TESTE. ³ TRIUMPHUM
SAXONICAM. CAROLUS. DEPOPULATUS. HUMUM
UT. MERITO. DUBITES. ROMANA. CÆDE. CRUENTO
ARMINIO. MAJOR. NUM. SIT. HABENDUS. HONOS
SAXONIS. AN. CAROLO. VICTORI. SÆPIUS. HOSTEM
FREGIT. HIC. INDOMITUM. CONTUDIT. ILLE. SEMEL

FERDINANDUS. DEI. ET. APOSTOLICÆ
SEDIS. GRATIA. EPISCOPUS. PADERBORNENSIS
COADJUTOR. MONASTERIENSIS. S. R. I. PRIN-
CEPS. COMES. PYRMONTANUS. ET. LIB. BARO
DE. FURSTENBERG

SALTUM. LATINIS. TEUTOBURGIENSEM. OSNEGGUM. FRAN-
CIS. APPELLATUM. QUINCTILII. VARI. LEGIONUMQUE
TRIUM. TUMULO. ET. CAROLI. M. VICTORIA. DE. SAXONI-
BUS. PROPE. THIETMALLI. AN. DCC. LXXXIII. REPORTATA
NOBILEM. POSITO. HOC. MONUMENTO. ILLUSTRAVIT

- ¹ Tacitus l. 1. Annal. Lipf. in not. 211. Ortelius in thesauro Geographico.
Althamerus in Tacit. de morib. Germ. Hottion l. 2. Panegy. Paderb. 69.
² DETHMOLD Comitum Lippensium sedes, beneficium Ecclesie Paderbornensis.
³ Eginhardus de vita & gestis Caroli Magni. Vita Caroli M. apud Bihnam,
aliique complures. Cluverius l. 2. antiq. Germ. cap. 19.

FONTES AMISII.

MEMORIÆ SACRUM

ILLE EGO. SUM. ¹ AMISIUS. SURGENS. HIS. FONTIBUS. AMNIS
OLIM. ROMANA. NOTUS. IN. HISTORIA
QUI. CENTUM. DELABOR. AQUIS. COMITATUS. IN. ÆQUOR
ANTE. PERERRATIS. URBIBUS. ET POPULIS
NUNC. CAPUT. OCCULTUM. RIMATUS. VALLE. SUB. IMA
FERNANDUS. NIVEO. CONDECORAT. LAPIDE
AT. TIBI. NESTOREI. MERITIS. PRO. TALIBUS. ANNI
LÆTAQUE. PERPETUO. TEMPORA. VERE. FLUANT
ET. NOMEN. FERNANDE. TUUM. SIC. CRESCAT. EUNDO
AUCTA. VELUT. NOSTRÆ. GLORIA. CRESCIT. AQUÆ

FERDINANDUS. DEI. ET. APOSTOLICÆ
SEDIS. GRATIA. EPISCOPUS. PADERBORNENSIS
COADJUTOR. MONASTERIENSIS. S. R. I. PRIN-
CEPS. COMES. PYRMONTANUS. ET. LIB. BARO
DE. FURSTENBERG

AD. FONTES. AMISII. ROMANIS. NOTISSIMI. FLUMINIS. IN
DITIONE PADERBORNENSI. NASCENTIS
M. H. P

HOSPES. VIVE. TUÆ. SORTIS. MEMOR. EN. EGO. PARVIS
NOBILIS. HIC. ORIOR. FONTIBUS. AMISIUS
ET. POSTQUAM. FLUVIIS. INGENTIBUS. AUCTUS. IN. ALTUM
VELA. TULI. VASTO. MERGOR. IN. OCEANO
SIC. UBI. PRINCIPIIS. MORTALIA. TENUIBUS. ORTA
CREVERUNT. MAGNIS. AUCTIBUS. INTEREUNT

¹ Mela lib. 3. cap. 3. Strabo lib. 7. Ptolemæus lib. 2. c. 12. Plin. 1. 4. cap. 24.
Tacit. 1. 1. & 2. Annal. aliique.

DELBURGIA,

Ultima veterum Bructerorum sedes.

MEMORIÆ. SACRUM

BRUCTERUS. HÆC. ¹ COLUIT. LOCA. FOETA. PALUSTRIBUS. UNDS
 QUOD. NUNC. INDIGENIS. NOMEN. UT. ANTE. MANET
 HIC. VARUM. INFESTO. GERMANICUS. AGMINE. CÆsar
² ULTUS. ET. HOSTILES. DEPOPULATUS. OPES
 VICINAM. DRUSO. GENITORI. CONDIDIT. 3 ARAM
 ET. TULIT. AUSONIIS. MANIBUS. INFERIAS
 POST. 4 UBIUS. FERRO. PARITER. GRASSATUS. ET. IGNI
 OBRUTUS. HIC. MAGNA. CLADE. REPENTE. FUIT.
 VICTAQUE. TERGA. FUGÆ. DEDIT. ET. SUA. SIGNA. RELIQUIT
 INCLYTA. VIRTUTIS. BRUCTERE. SIGNA. TUE

FERDINANDUS. DEI. ET. APOSTOLICÆ
 SEDIS. GRATIA. EPISCOPUS. PADERBORNENSIS
 COADJUTOR. MONASTERIENSIS. S. R. I. PRIN-
 CEPS. COMES. PYRMONTANUS. ET. LIB. BARO
 DE. FURSTENBERG

DELBURGGIIS. VETERUM. BRUCTERORUM. ULTIMIS. QUOS
 GERMANICUS. CÆsar. VARIANÆ. CLADIS. ULTOR. BELLO
 PERSECUTUS. QUANTUM. AMISIAM. ET. LUPPIAM. AMNES
 INTER. HAUD. PROCUL. TEUTOBURGIENSI. SALTU. VASTA-
 VIT. COLONIENSES. VERO. CLIVIIQUE. PADERBORNENSIBUS
 INFESTI. ACCEPTA. INSIGNI. CLADE. AN. MCCCCX. XV. CAL. DE-
 CEMB. ILLUSTRARUNT. OB. FORTITUDINEM. EORUM. AC
 FIDEM. REIP. PRÆSTITAM

M. H. P

¹ Cluverius l. 3. antiq. Germ. c. 13. Joan. Horrion Panegy. Paderb. l. 1. c. 11.

² Tacit. Annal. lib. 1. cap. 60. 61. 62.

³ Tacit. Annal. lib. 2. cap. 7. Horrion in Panegy. Pad. cap. 12.

⁴ Gobelius Persona in Cosmodromio, stat. 6. cap. 91.

V I S U R G I S.

MEMORIÆ. SACRUM

EXERAT. AMISIUS. STERILES. CAPUT. INTER. ARENAS
ET. PADERÆ. SOCIAS. LUPPIA. JACTET. AQUAS
SOLUS. EGO. PATRIAS. CLARISSIMUS. AMNIS. AD. ORAS
NAVIBUS. EXTERNAS. PORTO. VISURGIS. OPES
NEC. ME. BELLA. MINUS. CELEBRANT. ADVERSA. 1 QUIRITUM
QUAM. QUÆ. PER. 2 FRANCOS. GESTA. FUERE. DUCES
SED. QUOTA. PARS. RERUM. SUPERARET. ROMA. TUARUM
AUT. QUISNAM. ARMINII. NOSCERET. ARMA. MEI
NI. MIHI. QUAM. 3 TACITUS. SCRIPTOR. DEDIT. INCLYTUS. ILLI
REDDITA. CORBELÆ. MUNERE. VITA. FORET

FERDINANDUS. DEI. ET. APOSTOLICÆ
SEDIS. GRATIA. EPISCOPUS. PADERBORNENSIS
COADJUTOR. MONASTERIENSIS. S. R. I. PRIN-
CEPS. COMES. PYRMONTANUS. ET. LIB. BARO
DE. FURSTENBERG

IN. RIPA. VISURGIS. ROMANORUM. FRANCORUM. ET. SA-
XONUM. BELLIS. NOBILISSIMI. AMNIS. DIOECESIN. PADER-
BORNENSEM. INTERFLUENTIS. E. REGIONE. HERI-
STALLI. SAXONICI
M. H. P

1 Velleius Paterculus. Tacitus. Dio Cassius.

2 An. 555. per Clotharium Regem Francorum. Gesta Francorum epitoma-
ta, cap. 27. Gregor. Turonensis lib. 4. cap. 10. Aimoinus lib. 2. cap. 27.
An. 630. per Dagobertum & Clotharium ejus patrem, Reges Francorum.
Gesta Francorum epitomat. cap. 41. Aimoin. lib. 4. cap. 18. Sigebertus in
Chronico. An. 721. per Carolum Martellum. Ado Viennensis. Annal.
incerti auctoris apud Pithæum. An. 743. per Carolomannum Martelli fi-
lium. Othlonus lib. 1. c. 44. vita S. Bonifacii apud Serarium. Concil. Ge-
neral. tom. xvi 1. Parisiis edit. pag. 441.

3 Nam quinque ejus primores Annalium libri inveni Corbeie, quod Monasterium ad
Visurgim est, atque illinc depromptum verè hunc thesaurum Quæstor quidam Ponti-
ficius ad magnum Leonem detulit, donatus ab eo aureis quingentis. Justus Lipsius
ad lib. 2. Annal. Taciti. num. 34. Idem in disjunct. Notar. Cod. Miran-
dulani.

R E M A

AD CONFLUENTES WARNÆ & VISURGIS,

Pagus Ravensbergici Comitatus.

M E M O R I Æ . S A C R U M

INCLYTA. FRANCORUM. FASTIS. UBI. 1 WARNÆ. VISURGIS
 AMNÆ. RECEPTA. SUÆ. NOMINA. FERDIT. AQUÆ
 SAXONÆ. 2 PIPINUM. FUSO. SPECTAVIT. OVANTEM
 3 REMA. TRIUMPHALI. FERRE. TROPÆA. MANU
 4 HILDIGARIQUE. NECI. VICTRICIA. CASTRA. SECUTI
 FRANCIGENAS. MOESTIS. ILLACRYMARE. MODIS
 FORTIS. ET. EXEMPLO. 5 CAROLUM. 6 GENITORIS. 7 AVIQUE
 SAXONICÆ. VALIDAS. FRANGERE. GENTIS. OPES
 TALIBUS. ILLUSTRIS. TITULIS. PLUS. REMA. SUPERBIT
 QUAM. QUOD. RHEMORUM. 8 NOBILE. NOMEN. HABET

FERDINANDUS. DEI. ET. APOSTOLICÆ
 SEDIS. GRATIA. EPISCOPUS. PADERBORNENSIS
 COADJUTOR. MONASTERIENSIS. S. R. I. PRIN-
 CEPS. COMES. PYRMONTANUS. ET. LIB. BARO
 DE. FURSTENBERG

REMA. AD. CONFLUENTES. WARNÆ. ET. VISURGIS. SITE.
 PIPINI. EJUSQUE. FILII. CAROLI. M. FRANCORUM. REGUM
 SAXONICIS. EXPEDITIONIBUS. AN. DCCLIII. ET. AN. DCCLXXXIII
 CELEBRIS. PAGI. MEMORIÆ.

M. H. P.

- 1 WARNÆ. Poët. Anon. WARANA. Vita Car. M. apud Pithæum. WA-
 HARNA. Adelm. WAGARNA. Annal. Franc. apud Reub. VIMAR-
 NA. Annal. Canisii. WAAHNA. Regino. nunc WERNÆ vocatur.
- 2 AN. 753. Annal. incerti auctoris apud Pithæum, alii que.
- 3 REMEN nunc appellatur. olim RIMIA. Vit. Caroli M. apud Pithæum.
 RIMI. Adelmus & Annal. Franc. apud Reuberum. RHIME.
 Ado Viennens. Annal. Canisii. RIMEE.
- 4 Coloniensis Archiep. Annal. incerti auctoris apud Pithæum. Annal. Ful-
 densis, Adelmus, Regino.
- 5 Annal. Franc. apud Reub. Vita Caroli M. apud Pithæum. Annal. Canisii.
- 6 Pipini. An. 745. 753. 758. Annal. incert. auct. apud Pithæum. Annal.
 Fuldens. apud Freherum. Annales Francici apud Reuberum.
- 7 Caroli Martelli. An. 721. 737. Annal. incert. auctoris apud Pithæum.
- 8 Henricus de Hervordia, l. 2. cap. 69. citatus ab Henrico Meibomio in no-
 tis ad Iminfulam Saxonicam.

ERESBURGUM
ADDIMOLAM.

MEMORIAE SACRUM

HOSPES. 1 ERESBURGI. PRÆRUPTAM. CONSPICIS. URBEM
ANTIQUA. CELEBREM. RELIGIONE. LOCUM
2 MARTIS. IBI. QUONDAM. SIMULACRO. NOBILE. FANUM
SAXONIÆ. COLUMEN. PRÆSIDIUMQUE. FUIT
QUOD. LEO. VASTATUM. CAROLI. VICTRICIBUS. ARMIS
3 SACRAVIT. VERO. RESTITUITQUE. DEO.
MANSIT. ET. HOC. NOSTRÆ. GENTI. DUM. BARBARUS. HOSTIS
AUGUSTUM. 4 NOSTRO. TEMPORE. VERTIT. OPUS
NONNE. GIGANTEOS. MERUIT. RENOVARE. TRIUMPHOS
QUÆ. MANUS. IN. SUPEROS. HOC. FUIT. AUSA. NEFAS

FERDINANDUS. DEI. ET. APOSTOLICÆ
SEDIS. GRATIA. EPISCOPUS. PADERBORNENSIS
COADJUTOR. MONASTERIENSIS. S. R. I. PRIN-
CEPS. COMES. PYRMONTANUS. ET. LIB. BARO
DE. FURSTENBERG

ERESBURGI. IN. DIOECESI. PADERBORNENSI. FIRMISSIMI
OLIM. SAXONUM. PROPUGNACULI. NEC. MAGIS. FRANCO-
RUM. ARMIS. ET. IRMINULÆ. EXCIDIO. QUAM. EJUS. LOCO
A. CAROLO. M. EXSTRUCTI. A. LEONE. III. P. M. DEDICATI
BELLO. AUTEM. SUECICO. FUNDITUS. EVERS. TEMPLI. RE-
LIGIONE. CELEBRIS. MEMORIÆ

M. H. P

1. Afton. apud Reuberum. Annal. Francici & vita Caroli M. apud Pithæum;
aliique Franc. hist. scriptores. Henricus Meibomius de Irminfula Saxoni-
ca. hodie STADTBERG.

2. Widekindus Corbeienfis lib. 1.

3. Baronius. Annal. Ecclesiast. tom. 9. ad annum Christi. 799.

4. An. 1646. 24. Septemb.

BRUNISBERGA
PROPE HUXARIAM.
MEMORIAE. SACRUM

ARX. UBI. BRUNONIS. CIRCUMSPICIT. ALTA. LATINI
MILITIS. INFECTAS. ¹ CÆDE. VISURGIS. AQUAS
SAXONES. HIC. AMNEM. ² CAROLUM. TRANSIRE. PARANTEM
NEQUICQUAM. TELIS. IMPEDIERE. SUIS
SED. DARE. VERSA. FUGA. VICTORI. TERGA. COACTI
CESSERUNT. TOTUM. FLUMINIS. IMPERIUM
LITORE. NUNC. ILLO. REGNAS. CORBEIA. SACRUMQUE
³ HUXARIÆ. DICIT. JUS. PADIBORNA. TUÆ
QUÆ. SI. POSTERITAS. SERVASSET. FOEDERA. NUNQUAM
RELLIGIO. SCISSIS. PLANGERET. ORBA. COMIS

FERDINANDUS. DEI. ET. APOSTOLICÆ
SEDIS. GRATIA. EPISCOPUS. PADERBORNENSIS
COADJUTOR. MONASTERIENSIS. S. R. I. PRIN-
CEPS. COMES. PYRMONTANUS. ET. LIB. BARO
DE. FURSTENBERG

BRUNISBERGÆ. NOBILI. IN. DIOECESI. PADERBORNENSIS. ET
DITIONE. CORBEIENSIS. LOCO. UBI. CAROLUM. M. TRAJE-
CTU. VISURGIS. PROHIBERE. FRUSTRA. CONATI. SAXONES
AN. DCC. LXXV. FUSI. FUGATIQUE. FRANCIS. CESSERUNT

M. H. P

- ¹ Velleius Patercul. lib. 2. hist. *annis mox nostra clade nobilis transfretus Visurgis.*
² Vita Caroli M. & Annal. incerti auct. apud Pithæum. Annal. Cambrici.
Astron. Adelmus. Annal. Fuldenses. Regino. Poëta anonymus apud Re-
nerum Reineccium.
³ Libellus de translatione S. Viti, & institutione novæ Corbeiz. & Chant.
Corbeienſe post notas ad Widikindum à Meibomio editum

BOCA AD LUPPIAM.

MEMORIÆ SACRUM

BOCA. VETUS. CAROLO. MEMORABILIS. HOSPITE. PAGUS
LUPPIA. QUAM. RAPIDIS. PRÆTERIT. AMNIS. AQUIS
ANGARIOS. VIDIT. PACEM. VENIAMQUE. PRECANTES
SUPPLICITER. FRANCO. SUBDERE. COLLA. JUGO
OBSIDIBUSQUE. DATIS. JURANDO. JURE. PACISCI
OBSEQUII. STABILEM. TEMPUS. IN. OMNE. FIDEM
ANGARIÆ. GENS. VICTA. SACRO. LÆTARÆ. TRIUMPHO
QUEM. CAROLUS. DE. TE. RELIGIOQUE. TOLIT
SI. SUB. REGE. PIO. LIBERTAS. GRATIOR. EXSTAT
SERVITIO. MAGIS. ES. LIBERA. FACTA. TUO

FERDINANDUS. DEI. ET. APOSTOLICÆ
SEDIS. GRATIA. EPISCOPUS. PADERBORNENSIS
COADJUTOR. MONASTERIENSIS. S. R. I. PRIN-
CEPS. COMES. PYRMONTANUS. ET. LIB. BARO
DE. FURSTENBERG

BOCÆ. CELEBRI. OLIM. PAGO. UBI. CAROLUS. M. FRANCO-
RUM. REX. ANGARIOS. DATIS. OBSIDIBUS. ET. JUREJURAN-
DO. FIDEM. OBSEQUII. FIRMANTES. AN. DCC. LXXV. IN. DI-
TIONEM. ACCEPIT. ET. A. SANCTÆ. MEMORIÆ. BADURADO
PADERBORNENSI. EPISCOPO. RELIQUIÆ. B. LANDOLINI. CONF.
QUAS. E. CAMERACENSI. DIOECESI. ILLUC. TRANSTULERAT
COLLOCATÆ. FUERUNT
M. H. P

¹ Vita Caroli M. apud Pithæum. Astron. Adelmus. Regino. aliique hist.
Franc. scriptores.

² Claudianus in 2. consul. Stiliconis lib. 2.

DESENBERGA
PROPE WARBURGUM.
MEMORIAE SACRUM

DESENBERGA. GRAVES. QUÆ. FINIBUS. ARDUA. CATTOS
LÆTAQUE. WARBURGI. DESPICIT. ARVA. JUGO
PARUIT. IMPERIO. ¹ CAROLI. CUM. FRANCUS. ADEGIT
SAXONA. DEGENERI. VERTERE. TERGA. FUGA
VICTA. DEHINC. CESSIT. ² SUEVIS. HOSTILITER. ARMIS
HENRICUS. PATRIAS. CUM. LACERARET. OPES
NUNC. JACET. INDIGNA. LATE. COLLAPSA. RUINA
ARX. VETUS. ET. RERUM. GLORIA. SOLA. MANET
QUIS. NISI. MENTIS. INOPS. FACTIS. EXTENDERE. FAMAM
NEGLIGAT. IPSA. VIDET. SI. QUOQUE. SAXA. MORI

FERDINANDUS. DEI. ET. APOSTOLICÆ
SEDIS. GRATIA. EPISCOPUS. PADERBORNENSIS
COADJUTOR. MONASTERIENSIS. S. R. I. PRIN-
CEPS. COMES. PYRMONTANUS. ET. LIB. BARO
DE. FURSTENBERG

DESENBERGAM. ARCEM. IN. MONTE. COGNOMINE. OLIM
MUNITISSIMAM. QUAM. CAROLUS. M. PRÆSIDIO. FRANCO-
RUM. FIRMAVIT. SAXONES. AN. DCC. LXXVI. FRUSTRÀ. OPPU-
GNARUNT. HENRICUS. IV. CÆSAR. AN. M. LXX. OCCUPAVIT
HODIE. VERO. EPISCOPI. ET. PRINCIPIS. PADERBORNENSIS
BENEFICIO. NOBILIS. SPIGELIORUM. FAMILIA. POSSIDET
POSITO. HOC. MONUMENTO. EXORNAVIT

¹ Regino. lib. 2. Chron. Fabricius lib. 2. & 4. origin. Saxonicarum.
² Lambertus Schaffnaburg. Ægidius Gelenius in pretiola hierothea p. 120.

PADERÆ FONTES.

MEMORIÆ SACRUM

HIC. UBI. FONS. PADERÆ. MEDIA. SURGENTIS. IN. URBE

DUCO. VETUS. MAGNI. NOMEN. ¹ AB. AMNE. PADI

MARTE. DIU. ANCIPI. CAROLUS. CERTARE. COACTUS

² DELEGIT. CASTRIS. CONCILIIQUE. LOCUM

³ JUSSIT. ET. HIS. UNDIS. LUSTRATAM. SUBDERE. GENTEM

SAXONICAM. VERQ. COLLA. SUPERBA. DEO

⁴ HIC. LEO. ROMANA. DEDUCTUS. AB. URBE. SACELLUM

⁵ SACRAVIT. PRIMUM. RELIGIONIS. OPUS

HIC. SEDES. LONGO. FUT. ORDINE. DEINDE. SECUTIS

TERRARUM. DOMINIS. INCLITA. ⁶ CÆSARIBUS

⁷ VIRGINIS. HIC. CONJUX. VIRGO. CUNIGUNDA. MARITI

ACCEPT. MERITIS. REGIA. SERTA. COMIS

VASTUM. ALIUS. SUBEAT. SEPTENA. PER. OSTIA. PONTUM

NOBILIUS. NULLUS. ME. CAPUT. AMNIS. HABET

FERDINANDUS. DEI. ET. APOSTOLICÆ

SEDIS. GRATIA. EPISCOPUS. PADERBORNENSIS

COADJUTOR. MONASTERIENSIS. S. R. I. PRIN-

CEPS. COMES. PYRMONTANUS. ET. LIB. BARO

DE. FURSTENBERG

AD. FONTES. PADERÆ. CASTRIS. COMITIIS. ET. FREQUENTI

IMPERATORUM. REGUMQUE. GERMANIÆ. ET. FRANCIÆ

HOSPITIO. AC. REGIA. S. CUNIGUNDÆ. CORO-

NATIONE. CELEBRATOS

M. H. P

¹ Gobelius Persona in cosmodomio. stat. 6. cap. 38.

² An. 777. 783. 785. 786. 799. Eginardus in Vit. Caroli. M. Astron. Vit. Ludovici Pii apud Pithæum, alique.

³ Vit. Caroli M. apud Pithæum. Annal. Fuldenfes apud Freherum.

⁴ Annal. Fuldenf. Vita Caroli M. Astron. Regino, alique.

⁵ Vit. S. Liborii apud Bollandum cap. 11. Vit. B. Meinweri apud Browerum. Gob. Persona in Cosmod. stat. 6. cap. 38. Crantzius Metropol. lib. 1. cap. 11.

⁶ Magnum eorum catalogum vid. in notis Monumentorum Paderbornensium.

⁷ Adelboldus de rebus gestis S. Henrici apud Gretserum. Vitæ S. Godhardi, S. Bernardi, B. Meinweri apud Browerum. Chron. Hildesienfe inter script. hist. Franc. tom. 111.

D R I B U R G U M

Olim Iburgum appellatum.

M E M O R I Æ . S A C R U M

SEU. ME. DRIBURGUM. VETERI. SEU. NOMINE. DICAS
¹ IBURGUM. MERITIS. LAUS. MANET. ÆQUA. MEIS
 SAXONIS. ² UT. PERHIBENT. MUNIMEN. GRANDE. VETUSTATI
 IMPOSUIT. NOSTRIS. MOENIA. CELSA. JUGIS
 PRÆSENTIS. CAROLUS. PRECIBUS. DONATA. LEONIS
³ QUÆ. PADERÆ. SACRO. SUBDIDIT. IMPERIO
 VENA. ACIDÆ. TANTUM. ME. NUNC. UBERRIMA. LYMPHA
 NOBILITAT. VARIIS. SÆPE. MEDENDO. MALIS
 SI. MIHI. LONGA. DIES. PRIMOS. SUBDUXIT. HONORES
 SERVAT. ADHUC. NOSTRUM. QUÆ. FUGIT. UNDA. DECUS

FERDINANDUS. DEI. ET. APOSTOLICÆ
 SEDIS. GRATIA. EPISCOPUS. PADERBORNENSIS
 COADJUTOR. MONASTERIENSIS. S. R. I. PRIN-
 CEPS. COMES. PYRMONTANUS. ET. LIB. BARO
 DE. FURSTENBERG

DRIBURGI. OLIM. IBURGI. ANTIQUI. SAXONUM. MUNIMEN-
 TI. A. CAROLO. M. EXPUGNATI. S. HATHUMARO. EPISCOPO
 PADERBORNENSI. EJUSQUE. SUCCESSORIBUS. CUM. OMNI
 AGRO. ET. DITIONE. LEONIS. III. P. M. PRÆSENTIS. ROGATU
 DONATI. ET. SALUBRITATE. ACIDULÆ. HODIE
 NOBILIS. MEMORIÆ

M. H. P

- ¹ Gob. Persona eofinod. xtat. 6. cap. 38. Crantzius lib. 1. Metrop. cap. 11.
 literæ antiquæ. Vid. not. Monumentorum Paderb.
² Hermannus Hamelmannus de antiq. Westphalia ex Peucero. Theodonius
 Engelhusius in Chronico. Gerhardus Cleinforgius in Annal. MS.
 Westphalia. ad an. 776.
³ An. 799. Gob. Perf. eofinod. l.c. Crantzius l.c. Bruschius & Kerschenbrochius
 in catalog. Epif. Paderb.

LUDA AD AMBRAM.

MEMORIÆ. SACRUM

HIC. UBI. LUDA. VETUS. JUCUNDÆ. MARGINE. RIPÆ
 URBS. SEDET. ET. CULTOS. ¹ AMBRA. PERERRAT. AGROS
² AMBRONES. HABITASSE. FERUNT. QUOS. CIMBRICUS. OLIM
 MILITIÆ. SOCIOS. TRAXIT. IN. ARMA. FUROR
 ILLIS. ³ ARMINII. SUCCEDENS. ARCE. PROPINQUA
 GENS. TENUIT. VALIDA. SCEPTRA. CHERUSCA. MANU
⁴ ANNUA. DEINDE. PIO. CAROLUS. SACRA. MORE. FREQUENTANS
 NASCENTEM. COLUIT. SUPPLICE. VOCE. DEUM
 ET. ⁵ SCHIDROBURGUM. PROPIUS. DUM. SAXONA. BELLO
 FULMINAT. HOC. POSUIT. FRANCICA. CASTRA. LOCO
 HÆC. OLIM. DECORI. FUERINT. NUNC. PROXIMA. LUDAM
 CONCELEBRAT. NOTÆ. VENA. SALUBRIS. AQUÆ

FERDINANDUS. DEI. ET. APOSTOLICÆ
 SEDIS. GRATIA. EPISCOPUS. PADERBORNENSIS
 COADJUTOR. MONASTERIENSIS. S. R. I. PRIN-
 CEPS. COMES. PYRMONTANUS. ET. LIB. BARO
 DE. FURSTENBERG

LUDE. AD. AMBRAM. PERANTIQUÆ. AMBRONUM. ET. CHE-
 RUSCORUM. SEDI. CAROLI. M. CASTRIS. IN. QUIBUS. AN. DCC
 LXXXIV. CHRISTI. NATALEM. EGIT. ET. PYRMONTANÆ
 ACIDULÆ. VICINITATE. CELEBRATÆ
 M. H. P

- ¹ Astron. Adelmus. Viri Caroli M. apud Pithæum. Annal. Canisii. Regino.
 Poëta anonymus, aliique. nunc EMMER vocatur.
- ² Reinerus Reineccius de origine Myſorum. Fiderit. in Chron. Lippienſi
 part. 1. cap. 6.
- ³ Winkelmannus in notit. vet. Weſtphaliæ. lib. 1. cap. 8. Stangevolius in
 Annal. Weſtphaliæ. Pideritius l. c.
- ⁴ Vir. Caroli M. apud Pithæum. Annal. Canisii. Regino.
- ⁵ Adelmus. Aſtronomus, Poëta anonymus. nunc SCHIDER, ſeu brevius
 SCHIER appellatur, prædium Comitum Lippienſium.

TROPÆA CAROLI
M. FRANCORUM REGIS,
In campo Sintfeld.

MEMORIÆ. SACRUM

NUNC. UBI. FERTILIBUS. LATE. FLAVESCIT. ARISTIS
TAM. CERERI. GRATUS. QUAM. SPATIOSUS. AGER
OLIM. CAMPUS. ERAT. QUO. PRÆLIA. * SAXO. MINATUS
FRANCORUM. SIGNIS. OBVIA. SIGNA. TULIT
SED. VICTUS. CESSIT. TITULO. VICTORIA. DONAT
2 MOENIA. VICINO. CONSPICIENDA. JUGO
SI. MARATHON. 3 PERSIS. NOMEN. FATALE. PEREMPTIS
MILTIADE. JACTAT. CLARA. TROPÆA. DUCIS
GLORIA. MAJOR. ERIT. CAROLI. QUI. PARCERE. VICTIS
MALUIT. HOSTILI. QUAM. JUGULARE. MANU

FERDINANDUS. DEI. ET. APOSTOLICÆ
SEDIS. GRATIA. EPISCOPUS. PADERBORNENSIS
COADJUTOR. MONASTERIENSIS. S. R. I. PRIN-
CEPS. COMES. PYRMONTANUS. ET. LIB. BARO
DE. FURSTENBERG

CAROLO. M. FRANCORUM. REGI. SAXONIBUS. IN. CAMPO
SINTFELD. AN. dcc. xciv. SUBACTIS. ET. TERTIA. EORUM
PARTE. ALIO. TRADUCTA. DE. RELIGIONE. CHRISTIANA. ET
PUBLICA. TRANQUILLITATE. OPTIME. MERITO

M. H. P

- 1 Astzon. Adelmus. Annal. Fuldens. Vita Caroli M. & Annal. insecti a-
ctoris apud Pithæum. Regino. Poëta anonymus, aliiq.
2 WUNNENBERG oppidum diocesis Paderbornensis, ad agrum SINT-
FELD pertinens, & in colle situm.
3 Cornelius Nepos in Miltiade. Justinus l. 2. c. 9.

HERISTALLUM
SAXONICUM,

in ripa Visurgis.

MEMORIÆ. SACRUM

SEU. TE. CÆRULEUS. PLACIDO. VEKIT. AMNE VISURGIS
SIVE. FACIS. TERRA. CARE. VIATOR. ITER
PARVA. MORA. EST. FAMÆ. RELEGAS. MONUMENTA. VETUSTÆ
ET. PRECOR. HÆC. PAUCIS. CARMINA. SCRIPTA. NOTIS
MAGNUS. 1 HERISTALLO. CAROLUS. DUM. SAXONAS. URGET
HIC. POSITIS. CASTRIS. NOMEN. HABERE. DEDIT
2 LEGATOS. HIEMANS. HIC. REGIA. DONA. FERENTES
AUDIT. ET. 3 NATOS. JUSSIT. ADESSE. SUOS
HIC. COEPTAM. RETULIT. FATO. MELIORE. CATHEDRAM
4 AD. VITREAS. PADERÆ. LENE. FLUENTIS. AQUAS
NON. TAMEN. OMNIS. HONOS. ABIIT. QUIN. ÆMULA. FRANCO
CERTAT. HERISTALLI. GLORIA. SAXONICI

FERDINANDUS. DEI. ET. APOSTOLICÆ
SEDIS. GRATIA. EPISCOPUS. PADERBORNENSIS
COADJUTOR. MONASTERIENSIS. S. R. I. PRIN-
CEPS. COMES. PYRMONTANUS. ET. LIB. BARO
DE. FURSTENBERG

HERISTALLI. SUI. IN. RIPA. VISURGIS. CAROLI. M. HIBERNIS
PIPINI. ET. LUDOVICI. FILIORUM. EJUS. CONVENTU. HUNNO-
RUM. ET. ASTURIÆ. GALLECIÆQUE. REGUM. LEGATIONIBUS
AN. DCCXCVII. CELEBRATI. MEMORIÆ. POSUIT

- 1 Astron. apud Reuberum. Adelm. Vita Caroli M. apud Pithæum. Poëta
anonym. nunc HERSTELL appellatur.
2 Annal. Francici apud Pithæum. Regino.
3 Astron. Vita. Caroli M. apud Pithæum. Adelmus. Regino.
4 Henricus de Hervordia. Chron. Mindenæ à Meibomio editum.

W E V E L S B U R G U M,

Prope Bodecam Monasterium S. Menolphi.

M E M O R I Æ . S A C R U M

ECCE. WEVELSBURGI. SAXO. FUNDATA. VETUSTO
 ARX. QUÆ. TURRITUM. TOLLIT. AD. ASTRA. CAPUT
 INDOMITIS. OLIM. PATRIAM. DEFENDIT. ¹ AB. HUNNIS
 DAMNA. DEDIT. PATRIÆ. NEC. SEMEL. ILLA. SUÆ
 QUANDO. FEROX. ARMIS. ² FRIDERICUS. SÆVIIT. HOSTIS
 NON. IMPUNE. TAMEN. QUÆ. TULIT. ³ ARMA. NEPOS
 SIC. VARIAS. EXPERTA. VICES. DOMINOSQUE. FREQUENTES
 SUBDIDIT. IMPERIO. SE. ⁴ THEODORE. TUO
 FORTUNATA. NIMIS! SI. QUAS. NON. LÆSERAT. HUNNUS
 INTACTAS. SENERET. ⁵ GÖTHICUS. IGNIS. OPES

FERDINANDUS. DEI. ET. APOSTOLICÆ
 SEDIS. GRATIA. EPISCOPUS. PADERBORNENSIS
 COADJUTOR. MONASTERIENSIS. S. R. I. PRIN-
 CEPS. COMES. PYRMONTANUS. ET. LIB. BARO
 DE. FURSTENBERG.

WEVELSBURGUM. VETUSTISSIMUM. AB. HUNNORUM. GER-
 MANIAM. DEVASTANTIUM. MEMORIA. CASTELLUM. A. FRI-
 DERICO. ARNSBERGÆ. COMITE. INSTAURATUM. ET. MUNI-
 TUM. A. COMITIBUS. WALDECENSIBUS. AD. ECCLESIAM. PA-
 DERBORNENSEM. TRANSLATUM. A. BURANIS. DYNASTIS
 TUM. BENEFICII. TUM. PIGNORIS. LOCO. DIU. POSSESSUM. A
 THEODORO. EPISCOPO. ET. PRINCIPE. PADERBORNENSI. RE-
 CUPERATUM. ET. A. FUNDAMENTIS. EXSTRUCTUM. A. SUE-
 CIS. INCENSUM. A. THEODORO. ADOLPHO. EPISCOPO. ET
 PRINCIPE. PADERBORNENSI. MAJORI. EX. PARTE. RESTITU-
 TUM. POSITO. HOC. MONUMENTO. EXORNAVIT

- ¹ Gob. Person. cosmodrom. ztat. 6. c. 8. Crantzius Metrop. l. 6. cap. 9.
- ² Gob. Person. l. c. Crantzius l. c. Ægidius Gelenius in S. Engelberto lib. 1. cap. 42.
- ³ Conradus Comes Arensbergensis à Bernardo r. Epif. Paderb. prælio victus occubuit, an. 1143. Ægid. Gelenius l. c. aliique.
- ⁴ An. 1589. 9. Aug.
- ⁵ An. 1646. mense Maio.

DESERTUM SENDÆ,

olim Sinedi appellatum.

MEMORIÆ. SACRUM

DESERTOS. * SINEDI. TRACTUS. HUMILESQUE. MYRICAS
 QUI. PERAGRAS. TUTUM. CARPE. VIATOR. ITER
 NON. HIC. INSIDIAS. NON. MILITIS. ARMA. TIMEBIS
 QUÆ. SECURA. QUIES. ARCET. ET. ALMA. THEMIS
 APTA. QUIDEM. PECORI. DEEST. ET. PASTORIBUS. UMBRA
 RARAQUE. POPULEAS. VENTILAT. AURA. COMAS
 ATTAMEN. HIC. APIBUS. DULCEM. GREGIBUSQUE. MINISTRAT
 UNDA. FREQUENS. POTUM. PABULA. GRATA. SOLUM
 ET. CAPUT. AMISH. MEDIIS. HINC. EXIT. ARENIS
 ILLINC. UBERIBUS. LUPPIA. SURGIT. AQUIS
 NUNC. ETIAM. VIDEN? UT. CELEBRET. LOCA. VASTA. COLONUS
 SOLLICITARE. RUDEM. VOMERE. DOCTUS. HUMUM
 OMNIA. SIC. VINCIT. LABOR. IMPROBUS. OMNIA. CONTRA
 AGRICOLIS. PESSUM. SEGNIBUS. IRE. SOLENT

FERDINANDUS. DEI. ET. APOSTOLICÆ
 SEDIS. GRATIA. EPISCOPUS. PADERBORNENSIS
 COADJUTOR. MONASTERIENSIS. S. R. I. PRIN-
 CEPS. COMES. PYRMONTANUS. ET. LIB. BARO
 DE. FURSTENBERG

IN. DESERTUM. SENDÆ. OLIM. SINEDI. APPELLATUM. NOVIS
 COLONIS. CUM. PUBLICO. COMMODO. DEDUCTIS
 M. H. P

1 Hujus deserti meminerunt diplomata Caroli M. Osnabrugensibus an. 804.
 Ottonis III. an. 1001. S. Henrici an. 1002. & an. 1003. Paderbornensibus
 data. vid. notas ad monumenta Paderbornensia,

FONS RESONUS,

Vulgo Bullerborn, prope Becam veterem,
pagum diœcesis Paderbornensis.

MEMORIÆ. SACRUM

TEUTOBURGENSIS. SILVÆ. RADICIBUS. ORTUM
QUÆ. TRAHIT. ET. RESONIS. NOMINA. DEBET. AQUIS
ARTE. SCATENS. * MIRA. PELAGI. NUNC. MORE. FREMENTIS
ÆSTUAT. ALTERNA. NUNC. SILET. UNDA. VICE
ET. PEDE. DECURRIT. LIQUIDO. DUM. PROXIMA. SENSIM
PER. CAVA. LABENTEM. SAXA. RESORBET. HUMUS
MOX. EADEM. VIRES. SUBTER. TELLURE. RECENTES
COLLIGIT. ET. LARGAS. AUCTA. REFUNDIT. AQUAS
NE. JACTES. ARETHUSA. TUI. MIRACULA. FONTIS
SOLA. ETIAM. NOSTRAS. FAMA. LOQUETUR. OPES

FERDINANDUS. DEI. ET. APOSTOLICE
SEDIS. GRATIA. EPISCOPUS. PADERBORNENSIS
COADJUTOR. MONASTERIENSIS. S. R. I. PRIN-
CEPS. COMES. PYRMONTANUS. ET. LIB. BARO
DE. FURSTENBERG

AD. FONTEM. BULLERBORN. PROPE. BECAM. VETEREM. MIRA
NATURA. PRÆDITUM. ET. FREQUENTIBUS. PRINCIPUM. ET
NOBILIUM. VIRORUM. CONVIVIIS. EXCUBIIS. ET. EXPERI-
MENTIS. OLIM. CELEBRATUM
M. H. P

* Vid. Mollerum l. 5. de Rheno. pag. 217. Leonardum Thurnefferum l. 1.
c. 1. de aquis. Joan. Horion l. 2. panegyrici Paderb. aliosque.

FONS PADULUS,

Ante Neuhausium, consuetum Episcoporum
& Principum Paderbornensium
domicilium.

MEMORIAE SACRUM

FONS. EGO. SUM. PADULUS. NITIDIS. ARGENTEUS. UNDIS
FURIOR. ELECTRO. FRIGIDIORQUE. GELU
OLIM. VIX. PECORI. NOTUS. NUNC. ARIDA. FEBRI
NOSTER. FERNANDI. PROLUIT. ORA. LIQUOR
UNDE. MEO. PRINCEPS. RECREATUS. MUNERE. CLAUSAS
MARMORIBUS. GRATO. CARMINE. SIGNAT. AQUAS
NE. MIHI. CASTALIOS. LATICES. OPPONE. NEC. UNDAM
BELLEROPHONTÉI. CARE. VIATOR. EQUI
ILLA. ETENIM. DOCTIS. INSPIRAT. VATIBUS. ÆSTUM
HÆC. LEVAT. ET. MEDICAM. LYMPHA. MINISTRAT. OPEM

FERDINANDUS. DEI. ET. APOSTOLICÆ
SEDIS. GRATIA. EPISCOPUS. PADERBORNENSIS
COADJUTOR. MONASTERIENSIS. S. R. I. PRIN-
CEPS. COMES. PYRMONTANUS. ET. LIB. BARO
DE. FURSTENBERG

AQUA. FONTIS. PADULI. IN. FEBRIS. ARDORIBUS
RECREATUS. P. C. AN. M. DC. LXX

ACIDULA : SMECHTANA. M E M O R I Æ . S A C R U M

NON. EGO. VICINIS. DUBITEM. CONTENDERE. NYMPHIS
TANTA. LICET. NOSTRÆ. COPIA. DESIT. AQUÆ
FRIGIDIOR. GLACIE. CERTÉ. MEA. NECTAR. ACORE
UNDA. REFERT. VITRO. SPLENDIDIORQUE. FLUIT
UTILIS. ET. CALIDO. JECORI. STOMACHOQUE. DOLENTI
ET. PRÆSENS. ÆGRIS. RENIBUS. AUXILIUM
PRINCIPIS. HINC. PATRUI. PRINCEPS. EXEMPLA. SECUTUS
FERNANDUS. PATRIÆ. MAXIMA. CURA. MEÆ
MARMOREO. POTAS. ORNAVIT. MARGINE. LYMPHAS
ADDIDIT. ET. GRATA. CARMINA. DUCTA. MANU
TU. MERITI. CONTRA. MEMOR. ILLIUS. USQUE. LIQUORES
ARENTI. SITIENS. QUI. TRAHIS. ORE. MEOS
POCULA. FERNANDI. FAC. LIBES. PRIMA. SALUTI
INCOLUMIS. PADERÆ. QUAM. DABIT. ILLE. SUE

FERDINANDUS. DEI. ET. APOSTOLICÆ
SEDIS. GRATIA. EPISCOPUS. PADERBORNENSIS
COADJUTOR. MONASTERIENSIS. S. R. I. PRIN-
CEPS. COMES. PYRMONTANUS. ET. LIB. BARO
DE. FURSTENBERG

Ad. memoriam. accepti. beneficii P. C. An. M. DC. LXIX.

NAUSEAT. AUT. SIQUIS. CALET. HINC. BIBAT. ÆGER. OREXIN
NOSTRA. FACIT. STOMACHO. PELLIT. ET. UNDA. SITIM
NECTAR. ACORE. VITRUM. SPLENDORE. ET. FRIGORE. BRUMAM
EXSUPERAT. MEDICÆ. NEC. CARET. ARTIS. OPE

1 Vid. Tabernæmontanum in suo aquarum thesauro cap. 59. & notas ad monumenta Paderbornensia.

A C I D U L A
DRIBURGENSIS.

MEMORIÆ SACRUM

HIC. EGO. VISCERIBUS. MAGNÆ. PRORUMPO. PARENTIS
LARGA. SALUTIFERÆ. VENA. PERENNIS. AQUÆ.
DOCTA. GRAVI. MORBO. RENES. ET. FÆCE. LIENEM
ET. TUMIDUM. FLAVA. BILE. LEVARE. JECUR
ET. TORPENS. ACIDO. STIMULANTE. LIQUORE. PALATUM
TEDIA. VENTRICULO. PELLERE. FAUCE. SITIM
QUI BIBIT. ERGO. MEOS. LATICES. ET. CIVIS. ET. HOSPES
INCOLUMIS. NOSTRIS. RITE. PRECETUR. AQUIS
MAGNUS. UT. HAS. ARMIS. CAROLUS. VICTRICIBUS. UNDA
SAXONICO. FERTUR. SUPPOSUISSE. PADO
SIC. FERNANDE. TUO. DECORATÆ. MUNERE. LONGO
TEMPORE. TE. SALVO. SUB. TUA. JURA. FLUANT

FERDINANDUS. DEI. ET. APOSTOLICÆ
SEDIS. GRATIA. EPISCOPUS. PADERBORNENSIS
COADJUTOR. MONASTERIENSIS. S. R. I. PRIN-
CEPS. COMES. PYRMONTANUS. ET. LIB. BARO
DE. FURSTENBERG

AD. ACIDULAM. DRIBURGENSEM. SALUBRITATE. MEDENDIS-
QUE. CORPORIBUS. NOBILEM. COMMODIUS. HAURIENDAM
EDUCTA. HUMIDO. SOLO. ARBORIBUSQUE. CONSITA. AD-DE-
AMBULANDUM. VIA. ET. FONTIS. CELEBRITATI. ET
PUBLICÆ. UTILITATI. CONSULUIT

AN. M. DC. LXX

OLDENBURGA
IN MONTE FURSTENBERG,
Prima Baronum de Furstenberg in West-
phalia ad Ruram sedes.

MEMORIAE SACRUM

FURSTENBERGIACÆ. TITULIS. ARX. INCLYTA. GENTIS
OLDENBURGA. TUUM. QUÆ. MODO. NOMEN. HABET
SIVE. LOCI. DECUS. ANTIQUUM. SEU. NOMINE. PRIMOS
INDICAT. HOC. ALTÆ. NOBILITATIS. AVOS
HIC. STETIT. HOSTILI. BELLORUM. SÆPE. TUMULTU
DIRUTA. PRINCIPIBUS. SÆPE. REFECTA. SUI
NUNC. DESERTA. JACET. PRÆCLARÆ. GLORIA. STIRPIS
USQUE. RECENS. LONGA. POSTERITATE. VIGET
SIC. MEA. DOCTRINÆ. PRECOR. ET. VIRTUTIS. AVITÆ
LAUDE. VELUT. GEMINA. STET. TRABE. FULTA. DOMUS

FERDINANDUS. DEI. ET. APOSTOLICÆ
SEDIS. GRATIA. EPISCOPUS. PADERBORNENSIS
COADJUTOR. MONASTERIENSIS. S. R. I. PRIN-
CEPS. COMES. PYRMONTANUS. ET. LIB. BARO
DE. FURSTENBERG

AD. ILLUSTRANDAM. HOC. ETIAM. IN. LOCO. MAJORUM
SUORUM. MEMORIAM. ET. POSTEROS. AVITÆ. VIRTUTIS
EXEMPLO. INCITANDOS

M. H. P

- 1 An. 1180. à Philippo Archiep. Col. 1254. à Simone Epif. Paderb. 1295.
ab Eberhardo Com. Marcano. 1309. ab Henrico Archiep. Colonienfi. 1311.
ab Engelberto Com. Marcano. 1345. à Godefrido Com. Arnsbergensi. &
Adolpho Com. Marcano. vid. notas ad Monument. Paderborn.
2 An. 1219. à S. Engelberto Archiep. Colonienfi. 1276. à Siffrido Archiep.
Col. 1307. ab Henrico Archiep. Col. 1312. ab Henrico Archiep. Col. &
Ludovico Hassio Episcopo Monasterienfi. vid. not. ad Monum. Paderb.
3 Alluditur ad binas Oldenburgicas trabes in aureo scuto rubentes, à prima
usque origine Baronibus Furstenbergiis usitata insignia.

POEMATA
JOANNIS ROTGERI
TORCKII,
PRÆPOSITI MINDENSIS,

& Canonici Paderbornensis ac
Monasteriensis.

A D

FERDINANDUM FURSTENBERGIUM,

De secessu Tiburtino.

Quæcunda quies! ô blanda papavera somni,
Et pia Lethæis frons medicata vadis!
Callida nocturnas oculis properare tenebras,
Dum mediis cælo sol calet altus equis.

Vidimus hanc tacito tua spargere tempora fucco,
Et geminas unâ condere nocte faces.

Fusus eras, memini, vitreas Anienis ad undas,

Curva quibus gelidum vallis opacat iter.

Officiosa falix Phœbi summovebat ignes,

Pictaque nativum struxerat herba torum.

Densa soporifero nutabat silva susurro,

Miscebantque leves amnis & aura jocos.

Et volucrum liquido fuerant fluminis alveo

Mille dabant varios guttura mille sonos.

Talis in Actæis juvenis Theseius umbris

Concidit, hirsutos sternere fessus apros.

Talis & avectum sopor est complexus Iūlum,

Didoni strueret cū Venus alma dolos;

Et benè cognatos simulante Cupidine vultus

Idalias premeret languidus ille rosas.

Ast ego nunc amnem, tua nunc vigil ora tuebar:

Nunc in Callimachi versibus omnis eram:

V 3

Nunc

Nunc mihi fingebam maturas solibus uvas
Ad gelidos fontes prætereuntis aquæ,
Purpureosque avido ducebam gutture succos.
Sæpè mihi tales dent mea fata dies.
Quærat avarus opes, petat ambitiosus honores:
Sit procul à tanto nostra furore quies.
Quid, miser, auriferi medio tibi proderit Hermi
Gurgite Tantaleam semper hiare sitim?
Quid Siculas valles, montique propinqua Vesevo
Mille boum gemitu vertere rura juvat;
Horrea si crescens tibi rumpit & ilia mæssis,
Teque simulque tuas arca flagellat opes?
Aurea sollicito tibi spumant pocula Baccho,
Et vigiles noctes lectus eburnus habet.
Prisca quies tacitis nemorum se condidit umbris,
Et colit angustos vita beata lares.
His mea pauperies populo secreta latebris
Regales animo divite vincet opes.
Sed neque longævis nemoralis Aricia lucis,
Nec liquido cepit me vetus Alba lacu.
Incluta Romulidum quondam Præneste voluptas
Nunc fitit, & nudis horret ubique jugis.
Explicat urbanos opulentia Tuscula luxus,
Sed nimiam adscitus displicet arte decor.
Tiburis Herculei nobis juga candida rident:
Stat mea iudicio, Flacce, Camæna tuo.
Hic veniunt segetes, veniunt feliciter uvæ:
Autumno hic gravidus divite gemmat ager.
Hic non falsa suis oleagina silva colonis
Palladios colles & juga summa tenet.
Ipsa quoque asperitas, & rupibus insitus horror,
Temperat ingenium deliciasque soli.

Quid

Quid loquar ut nitidas Anio pellucidus undas
 Volvat, & electo purior arva riget?
 Jamque vago cursu & lapidosâ exercitus irâ
 Mollior Herculeos lambere gestit agros.
 Et veluti flabris crispatum lenibus æquor
 Compositæ repens otia ludit aquæ,
 Cùm subito lapsu barathrum ruit omnis in imum,
 Condendum inferno jam Phlegethonte putes.
 Rorantes canâ latrant aspergine cautes,
 Et furit horribili spuma Aniena sono.
 Mox vasto exesi forbetur montis hiatu,
 Præcipitatque trucem per cava saxa fugam.
 Trunca jacent ripis sæcli monumenta vetusti,
 Et premit informes alta ruina domos.
 Hæc Mœcenatem spirant, hæc rudera Flaccum,
 Rudera Pieriis deveneranda sacris.
 Hic illa imperio Romani par lyra mundi
 Subdidit Italico carmina Graia jugo.
 Hac obscura specu stimulante Sibylla calefcens
 Numine fatidicum sæpè canebat epos.
 Excitus hisce adytis venit in præcordia Vatum
 Fervor, & acceptisignibus ossa calent.
 Parte aliâ vastæ semesæ cadavera molis
 Sparsa per Argeos conspiciuntur agros:
 Quâ tua magnanimâ labor improbus arte coëgit,
 Fucine, per dociles ire fluenta vias:
 Ausus & obstantis perrumpere viscera montis,
 Roma peregrinis ut frueretur aquis.
 Hic utinam æstivos liceat mihi condere soles,
 Vefanus Latios cùm leo torret agros!
 Icariiue canis vapor atrox incubat Urbî,
 Et ducunt mœstæ funera crebra viæ.

Hinc reducem, inverſo ſignis pluvialibus anno,
Excipiat modico Roma beata lare:
Et procul à ſtrepitu fumoque volubilis aula
Claudantur tacito gaudia noſtra ſinu.
Sic placidis annis, & amœno carperer ævo,
Et fluèrent nivèâ ſtamina noſtra colo.
Sed quid agis? tibi vana miſer quid ſomnia fingis?
Quid rapido jactas irrita verba Noto?
Te ſua Hyperboreus revocat ſub plauſtra Bootes,
Sæva Lyaonii te manet axis hiems.
Sæpè dies ſolidos patriis pulſabere nimbis,
Sæpè rigens glacie, vel nive canus eris.
Cocta Ceres Tiburtino ſuccedet Iaccho,
Spumosaque cadet ſæce peremta fitis.
Parva queror: fugimus Phœbumque novemque Sorores,
Et mea Pegæus deferet ora latex.
Jam mihi Perrhebi nemora evaneſcere Pindi,
Jam dubius condi nube videtur apex.
Caſtaliis mihi triſte Vale jam redditur antris,
Mœſtaque ſupremæ vocis imago redit.
Nubiſeras gradiar ſine te, FERNANDE, per Alpes,
Dimidiâque animæ parte carebo meæ.
Quàque ſacras vidi quercus, montesque moveri,
Me linquet Clariæ vox tua miſta lyræ.
NATALISQUE tui cultiſſima Muſa Latinas
Quàm procul heu noſtrâ tendet ab aure fides!
Docta FAVORITI nobis mutſcet arundo,
Tritaque bucolicis labra canora modis.
Fata reluſtantes rapiunt, ducuntque volentes:
Non moror, auſteram ſpontè vorabo viam.
Vos remanete, quibus pronâ fors annuit aure
Molliter in gremio poſſe cubare ſuo.

Viri-

Vivite felices, ævumque agitate serenum,
 Quæque vehit vestras, provehat aura rates.
 Divus ALEXANDER, Superùm justissima cura,
 Orbis amor, Romæ vita decusque suæ,
 Vincit ut eloquio, sic Nestora vincat & annis,
 Utque beat juvenes, vos beet ipse senes.
 Me mea fata trahant, casus retrahantque per omnes,
 Me ferus Arctoo demetat ense furor.
 Me petat ipsa suis glacialis rictibus Ursa:
 Lætus ALEXANDRO sospite cuncta feram.
 Cùmque severa meos evolverit Atropos annos,
 Lætus ALEXANDRO sceptrâ tenente cadam.
 Sospite ALEXANDRO mea molliter ossa cubabunt,
 Atque favilla levi nostra premetur humo.

IN FUNERE
 SIDRONII HOSSCHII
 E SOCIETATE JESU.

O Noctis æternæ atque Erebi pudor,
 Crimen Deorum, lurida carnifex
 Mundi ruentis, quam tot atro
 Sæcla juvat vacuare penso!
 Quæ sæva Erinnys, quodve odium vetus,
 Fameſve magnorum improba funerum
 Te concitavit in verendum
 SIDRONII caput immerentis?
 Fatum serenæ molliter aureum
 Nebant Sorores. Dum propior Deo
 Poëta nil mortale cantans
 Tænaras tremefecit umbras.

Arrexit aures Orcus, inertior
Styx hæsit, ingens continuit canis
Rictus trisauces, & Megaræ
Viperei siluere crines.
Tu sola funestam rabiem intimis
Coquens medullis, diceris inclytum
Plutone deprecante stamen
Sacrilegâ secuisse dextrâ.
Scelus peractum est. Magni Elegi tacent,
Nec par Tibullo gratia, ceu prius,
Cantando jam Scaldim moratur
Præcipitem, lacrimisque Mofam
Latè tumentem. Quin sacra lugubri
Clamore Parnassi antra remugiant,
Præcordiisque excussa mœstis
Per virides gemit aura lucos.
At victor orbis fidereos premit,
Aurâque Divûm vescitur H O S S C H I U S,
Et jura Minoïs severa
Despicit, invidiamque Parcæ.
Quid victa frendes? rumpere lividæ
Mortis satelles, rode manus reas,
Caputque nequicquam scelestum
Tartareo Phlegethonte cela.
Præcisa Vatum vita repullulat
Ringente Averno. Non timet Atropon
Mens plena Phœbi, sed superbo
Fata sinistra domat triumpho.

IDUS FEBRUARIÆ

NATALIS

FABII CARDINALIS CHISII.

PAnde natales Heliconis umbras
 Dulcis Euterpe, fidibusque mistâ
 Voce Pimplæo madidum lepore,
 Dic, age, carmen.

Bina Parnassi juga gratulante
 Annuant lauro, genitrixque docti
 Fontis extundat cava largiores
 Ungula succos.

Ultimas brumæ fugientis **IDUS**
 Phœbus æternis revehet quadrigis,
 Prima nascentis quibus ora **CHISI**
 Vidit, & arsit.

Mox nitens frontis jubar, & coruscus
 Regii currus geminavit ignes:
 Fluxit inversâ Ganymedis urnâ
 Nectar & aurum.

Mater Heroum genitrixque Divûm
 Ritè sollemnem venerare lucem,
 Sena, quæ magni tibi prima risit
 Conscia partûs.

Adstrepit lætis vagus Umbro lymphis:
 Certet Umbroni Padus, & loquacis
 Incolæ stagni geniale cantent,
 Carmen olores.

Mar-

Martiae pubis Melite palæstra,
Cladis extremæ mora, quam ruentis
Rebus Europæ propè plena Thracum
Luna minatur;

Hic dies semper tibi festus ære
Bellico flammæ vomat innocentes,
Classis invictæ fremit omne ludis
Litæ & æquor.

Canus Alpinâ nive Rhenus udos
Palladis ramo cohibens capillos
Justa suadentem memoret sequestrum
Otia pacis.

CHISIO puris Amasis fluentis,
CHISIO segni putris Alpha stagno
Plaudat, & sperni Mimigarda gaudens
Carmine Vatis.

Roma terrarum caput, una magnis
Tu pares reddis Fabiis honores.
Fallor? an crescens latet in virenti
Maximus herbâ?

At Sibyllinos aperire libros
Mitto: secreto properet meatu
Ordo fatorum, tacitâ futurum
Nocte prematur.

A D

PHILOMATHEN,

*Germanos Nobiles suo exemplo ad politio-
ratam ab asperioribus studiis revocantem.*

DUdum madenti sanguine Teutonum
Devota Marti sprevit Apollinem,
Araſque Bellonæ cruentas
Poſthabitis coluit Camœnis,

Abrepta ſævo pectoris impetu,

Germana pubes. Per fera prælia,

Per arma, per cædes ruebat,

Præcipiti velut Iſter undâ,

Maſtanda vanæ victima gloriæ.

Sic gentis ortum, ſic genus inclytum

Probare, ſic pulcrâ decebat

Morte ſuas animare ceras.

Altum ſilebant Aoniæ fides,

Dum delicatum tendere barbiton

Devitat, imbellique plectro

Mollia ſollicitare fila,

Aſſueta ferro dextera nobilis:

Dum militari tempora laureâ

Virent, triumphalesque ſuadet

Othryadis truculenta Sparte

Semper legendas diſcere literas.

Phœbi patebat Pierium nemus,

Et ſacra tractabat verenda

Vulgus iners, animæque viles,

Cùm

Cum stirpis altæ dives honoribus,
Phœbi benigno non sine numine,
Profectus extremis ab oris
Italix peregrinus Heros
Ad vasta Rheni flumina, non suis
Rubentis undis, virgineam chelyn
Pulsare, percussisque nervis
Castalios sociare versus,
Et ære triplo corda rigentia
Mollire cœpit non minor Orpheo,
Phœbumque Germanis serenum
Restituit, juvenesque Musas.
Non indecorum est hoc duce & auspice
Adire montis Gorgonei juga,
Specusque doctas, & virentem
Fatidicis Heliconæ lauris.
Ad magna nati discite Nobiles
Æternitati scribere: discite
Aptare carmen, quod futuro
Posteritas legat omnis ævo.
Plenum recepto pectus Apolline
Numquam obruendis nobilitat suam
Stirpem trophæis. Mors & ætas
Cuncta rapit: manet una virtus.
Videtis alto sidera vertice
Ferire docti carminis alitem:
Videtis in quantâ triumphat
Philomathes celebratus aulâ.
Junguntur uno pectore Principis
Et Vatis artes: unica mens Jovem
Musasque miscet, & capaci
Cuncta sinu generosa claudit.

Rum.

Rumpatur ater livor, & invidos
Corrodat ungues, dum pariter Tibi,
Vir magne, plaudit Urbs & Orbis,
Cujus onus geris alter Atlas.

Ad duos Sacri Romani Imperii Principes,

CHRISTOPHORUM BERNARDUM,

*Episcopum Monasteriensem, Administrato-
rem Corbeiensem;*

E T

F E R D I N A N D U M

Episcopum Padibornens. Comitem Pyrmontanum.

In Visurgi flumine inter Corbeiam & Beverungam ratibus
obviis convenientes, & navale convivium
celebrantes, Anno M. DC. LXIII.

E L E G I A.

Visurgis loquitur.

V Enit pulchra dies & prisco concolor auro,
Venit, & in nostris lux nova fulget aquis.
Lux mihi fatidicis promissa è quercubus olim,
Sevit in Ausoniis quas D E U S ipse jugis;
Impia cùm patrias rediit Dodona sub umbras,
Oraque Chaonii conticuere Jovis:
Aureus hinc illis color & cælestis origo,
Et caput ad superas exeruere faces;

Nunc

Nunc & adoranti fundunt oracula mundo,
Quæ solum & unda tremunt, Styx pavet, astra probant.
Fausa dies, quæ post ferri tot sæcla, tot æris,
Solibus antiquis æmula surgis, ave!
Aoniæ resonate fides, resonate Camœnæ,
Clangite nunc hilares per vada nostra tubæ.
Edite tympana rauca ferox & amabile murmur,
Tympana belligeros sueta ciere viros:
Ast ubi pax rediit pueriles docta lacertos,
Tortaque Pygmæâ verbera ferre manu.
Maeste puer torvo ore, supercilioque virili,
Martia cum rigidis pellibus æra quate.
Ut crepitant armatæ hyemes, nimbique sonori,
Grandine sublimes percutiente domos;
Brachia sic agili Corybantibus æmula pulsu,
In numerum ærisoni tundite terga bovis.
Pax docet innocuos belli simulacra pueros,
Martis opus teneras pax docet alma manus.
Innocuis canat illa tubis, innoxia mittat
Fulmina, dum Bromii dulcia bella calent.
Christiadum generosa phalanx Germanica pubes,
Obvia barbaricis ensibus atque rogis;
Impia tu nostris Turcarum examina Nymphis,
Tu prohibe Scythicas tempus in omne faces.
Sanguine Threïcium mare decolor augeat Ister,
Barbaraque ultrici corpora vectet aquâ:
Me iuvat in nitidis liquor hic argenteus undis,
Et speculum ripæ lympa beata suæ.
Dicite io Pæan! nemorosi applaudite montes,
Plaude repercussis Nympha jocosa sonis.
Flumina quot pisces, quot habent mea litora frondes,
Gaudia ridenti jam tot in amne natant,

Ecce

Ecce triumphalem emittit Corbeia Phaselum,
 Inque sinu nostro dulce reclinat onus.
 Sistite nunc rapidi cursus, adverfaque tantæ
 Unda rati, placidum stans imitare lacum.
 Ludite cornigeri per amœna cacumina cervi,
 Ludite securæ per mea lustra feræ.
 Provehitur pulchrâ juvenum comitante catervâ,
 Invicto fulgens ense, pedomque Pater:
 Qui rabidas Erebi furias, nigrosque tumultus,
 Tisiphonesque comam, Cerbereasque jubas;
 Exilium sacris patriisque minantia Divis,
 Noctis in æternæ compulit ire chaos:
 Cùm rueret cæco præceps Mimigroda tumultu,
 In Phlegethonteos interitura rogos.
 Cingat honoratos victrici fronde capillos
 Nympha, cui dulces laurus opacat aquas;
 Nos Tua civili redimimus tempora quercu,
 Servatis decet hæc civibus umbra caput.
 Sed propiore Deo præcordia nostra calescunt:
 Vah! mihi fatorum nunc adyta alta patent.
 Majus opus, Vir magne, moves, majoribus ausis
 Laudis inaccessible culmen adire paras.
 Danubius sua vincla quatit, tuaque invocat arma;
 Liber ut Euxinis immoriatur aquis.
 Christiadam Thracumque acies, infernus & æther
 Concurrunt, pugnas orbis uterque ciet.
 Cerno cruentatos immenso sanguine campos,
 Magnaque demersos flumina sistere equos;
 Cerno truci rabidos letho immugire tyrannos,
 Dum subit admorsam spiritus ater humum.
 Quis tibi tunc animus, quod magni pectoris æstrum,
 Qualis erit sacro mentis ab igne calor?

Odrysiam cupies Aquilæ submittere Lunam,
 Et fera Cæsareo subdere colla iugo;
 Romanisque Asiam Europæ committere sacris,
 Et rapta æterno reddere templa Deo.
 Ast aliter visum Superis: pax mira coïbit,
 Solvet & incusso barbara regna metu.
 Crescit in opposito laurus Tibi cardine mundi,
 Perpetuæque viret laudis amœna feges.
 Magnus in Arctoi stabulatur litore Ponti,
 Quem timet omne solum, quem tremit unda, Leo;
 Quem neque finitimæ valuerunt perdere gentes,
 Nec tot ab Hesperiiis arma virique plagis;
 Incubat immenso nunquam saturabilis auro,
 Et vigil auctas undique servat opes.
 Ibis in exertos pugil imperterritus unguis,
 Ibis in arrectas Marte stupente jubas;
 Oraque, terribili sese pandentia rictu,
 Tot bellatorum cæde cruenta virum.
 Plura tenebrosâ caligine fata recondunt,
 Et jubet ad molles Musa redire modos.
 Obvius Heroï fluit Heros amne secundo,
 Noster amor, Paderæ gloria, & Amisii:
 Quem præceps Anio, quem Liris, & Arnus, & Umbro,
 Et Tiberis Nymphis invidet ipse meis.
 Jamque Duces medio coëunt in flumine, sacras
 Fidus amor dextras jungit, & unda rates.
 Fraternali geminæ coalescunt fœdere mentes,
 Hic mihi jam Pollux, hic mihi Castor erit.
 Æmula si patriæ dant illi tempora plumæ,
 Nāvibus hi nostris candidiora dabunt.
 Ergo coronati convivia ferte phaseli,
 Ferte tubas, lituos, tympana, vina, dapes.

Robur amicitiae veteranus firmet Iacchus,
Qui pleno in mediis ore bibatur aquis.
Teutonicos aliter vetat usus condere soles,
Cum feriunt magni foedera sancta Duces.
Cantatum satis est. Citharæ succedite nostræ
Ærisonæ pelles, clarisonæque tubæ:
Alternis certate choris, movet arma Lyæus,
Prælia dum fervent, classica læta sonent.
Ad numeros cyathi moveantur, & ora frequentent,
Et natet in cyathis vita salusque Ducum,
Utraque festivis resonet clamoribus alnus,
Et referat madidas garrula ripa preces:
Vivat ALEXANDER, vivat LEOPOLDUS, & omnes
Qui tantos Reges Pontificesque creant.
Vocibus his colles & saxa canora resultent,
Sic hilarem ducant orgia fausta diem;
Donec inexhausto Phœbum subducat Iaccho,
Frangat & everfos Luna maligna scyphos:
Interea mihi fatidico quod pectore prurit,
Intempestivo num licet ore loqui?
Attamen hæc tacito bibet auris pauca susurro
Principis invicti, quem Mimigroda colit;
Hic Salomon Tibi, Magne David, cum fata vocabunt,
Hic tibi Pompilius Romule mitis erit.

X 2 A D

A D

F E R D I N A N D U M

*Episcopum & Principem Padibornensem, Co-
mitem Pyrmontanum.*

D E

A C I D U L A P Y R M O N T A N A .

C Olle sub umbroso patulis quæ profilit arvis
 Pyrmontana tui me tenet unda soli,
 Unda salutiferis irrorans haustibus artus,
 Et jecoris rabidam nata levare sitim,
 Facibus & lentis tumidum expurgare lienem,
 Esuriemque pigro reddere ventriculo,
 Corporibus morbos, animis depellere curas,
 Parcarumque breves sistere docta colos.
 Miramur rapidum generosi fluminis cæstrum,
 Et murmur resonans, vimque furentis aquæ;
 Cui ferrugineus vapor incubat, ac velut æstu
 Ignis inardescens frigida lymphæ micat.
 Crederet Ætnæos tibi Nympha subesse caminos,
 Ignotum carpens forte viator iter.
 At mihi dulce gelu per viscera perque medullas
 Serpit, & incluso liberat igne jecur.
 Talis erat prisco sæclis fulgentibus auro
 Captata innocuâ lymphæ beata manu,
 Cum lucri furor, ac dominandi sæva libido
 E Stygiis nondum profiliisset aquis;
 Nativas cum sylva dapes, humus herbida somnos
 Præbuit, & faciles antra dedere lares.

Hic

Hic quoque nonnulla est avi melioris imago,
Cultus & antiquis mos revirescit avis.
Est procul hinc luxus, fatuæque superbia vitæ,
Oblita est blandos aulica Suada dolos.
Obsidet hic nullus Magnatum limina fastus,
Sustinet exigua Dux habitare casâ.
Aurea libertas pictis spatatur in arvis,
Et caput attollit semisepulta Fides;
Rident prata, nemusque, serenus ridet & æther,
Candidus & læto ridet in ore jocus.
Dulcis, ave, FERNANDE, tuis à fontibus: hic Te
Promptior irriguo gutture Musa canet.
Hic Aganippæos videor mihi ducere succos,
Hunc tetigit campum Bellerophontis equus.
Fontibus Aönides gaudent Vatesque canori,
Musa quoque in fontes ingeniosa tua est.
Quis caput Amisii, Paduli quis nosceret undas,
Si tua pro Nymphis muta Camœna foret?
Marmora docta tibi nascentia flumina debent,
Flumina carminibus nobilitata tuis.
Attamen imber edax abolebit, & atra vetustas
Marmora: posse mori carmen & unda negant.
Sit tibi carminibus, sit par tibi fontibus ætas,
Ut tibi vena fluit, sic tua vita fluat.
Vena fluit placido dulcique simillima rivo,
Curat inoffenso vita beata pede.
Vena potest vivo minus exarescere fonte,
O utinam vitæ lex foret illa tuæ!
Sed quia lethiferi stant jura adamantina fati,
Aurea Te serus vesper in astra vehat.

A D

Serenissimum Ducem Brunsvicensem ac Luneburgensem

JOANNEM FEDERICUM,

P A R A P H R A S I S

P S A L M I CXXVII.

*Quam optimus Princeps secretiori scrinio dignatus
est, neque multò post Vatem exoptatarum
nuptiarum nuntio beavit.*

SÆpe fallacis vaga faustitatis
Vota deludit jocularis umbra,
Par levi vento, volucrique confi-
millima somno.

Beati omnes qui ti-
ment Dominum: qui
ambulant in viis ejus.

Musa tu veram mihi dic beatæ
Semitam vitæ: quater ille felix
Quem DEI ducit timor æviternas
Callis ad arces.

Labores manuum
tuarum quia man-
ducabis: beatus es, &
bene tibi erit.

Magne dux acres tua per labores
Sceptra, quæ vibras, bene consecute
Herculis ritu, cluis invidendâ
Sorte beatus.

Uxor tua sicut vi-
tis abundans: in late-
ribus domus tuæ.

Si tui consors generosa regni
Uxor accedat, (nimis heu moraris!)
Prole formosâ veluti racemis
Vitis abundans:

Si

Si Tibi lætam soboles beata
Ambiat mensam, veluti novellæ
Æmulum pingui decorant Venafro
Tybur olivæ.

Filii tui sicut novellæ Olivaram: in circuitu mensæ tuæ.

Ista fors justum manet ac tenacem
Principem veræ fidei, timentem
Regis æterni dominantiumque
Principis iras.

Ecce sic benedictur homo: qui timet Dominum.

Ille felices tibi præstet annos,
Ille te pulchrâ faciat parentem
Prole, venturos tibi donec ante
Fata nepotes.

Benedicat tibi Dominus ex Sion: & videas bona Jerusalem omnibus diebus vitæ tuæ.

Et videas filios filiorum tuorum: pacem super Israël.

AD FONTEM MELLITUM ACIDULÆ SMECHTANÆ,

in Diœcesi Paderbornensi.

Fons in umbroso venerande luco.,
Jam diu Phœbo facer, ac Saluti,
Qui levas fessum jecur, & palato
Mella propinas
Atticis longè potiora succis,
Quos per Hyblæos studiosa colles
Turba formosi populata florem
Condidit anni.
Montis intonsi decus & voluptas,
Cujus extremo pede, bullienti
Profilis æstu, gravis è metalli
Divite venâ;

X 4

Prin.

Principem serva mihi FERDINANDUM,
 PATRIÆ PATREM, tua concinentem
 Nobili plectro, tua mella pleno
 Ore bibentem.

H Y M N U S

DE SANCTO JOSEPHO.

Virginis purâ nive purioris
 Nate mirando generate partu,
 Virginis Sponsum canimus beatæ,
 Accipe carmen.
 Hic enim custos nivei pudoris,
 Virginem servans thalamum, tuæque
 Matris intactum sine labe florem
 Virgo Maritus.
 Te caro factum sine patre VERBUM
 Vidit in cunis, tenerumque dolci
 Strinxit amplexu, roseisque fixit
 Oscula labris.
 Mox per horrendos furialis enses
 Regis, infantum tepidos cruore
 Te neci diræ fugiens ademit
 Nocte silenti.
 Indè per duros aluit labores
 Te velut fabrum faber, atque vasti
 Fabricatorem sua vidit orbis
 Ligna dolantem.
 Lætus exacto moriturus ævo,
 Te tenens dextrâ, Dominamque lavâ,
 Oribus sacris animam legentes
 Fata peregit.

Hu-

Hujus exaudi prece nos, tuique
Scribe mi JESU gregis, & frequenti
Labe pollutam meliore vitam

Morte corona.

Vivat æternum Triados beatæ
Laus, honor, virtus, decor, & potestas;
Cælitum plaudat chorus, ac triumphet
Omne per ævum.

A D

AUGUSTINUM FAVORITUM,

De diversoriis Herivordia civitatis Westphaliæ.

Q Uas mea delicias, quæ diversoria quæris
Westphala terra ferat? Rem paucis accipe. Nuper
Me Mindâ egressum vetus urbs Herivordia primis
Excepit tenebris post lubrica multa viarum.
Nox & hyems, lassique artus & venter inanis,
Proxima cauponis me tecta subire jubebant,
Haud inhonorato fungentis munere; namque
Caupona hîc Patrum est, non vilis cura popelli.
Officiosus adest, meque introducit in ædes,
Mox hypocaustum aperit: Nioben habitare putares,
Cella tot hæc pueris, tot erat differta puellis.
Hæcululat, rident aliæ, crepat hic nate fîsâ,
Cogitur hic somnos agitatis ducere cunis,
Mille alii crepitus, clamores mille ciebant.
Aufugio stomachans, & sola cubicula posco.
Ut libet, hospes ait: vastam me ducit in aulam,
Squalidam & informem, nec egentem pulveris atrî.

X 5

Pen-

Pendula de muris aulæa pararat Arachne.
Frigore torquebar; longo tandem excita flatu
Emicat, atque atrum fuligine flamma caminum
Corripit. accurrunt: ingens imponitur igni
Cacabus, ut mihi Vulcanum simul atque camino
Defendat; vix jam stomachum vocesque tenebam.
Interea veluti sponsum opperiente culinâ
Fervet opus, multum strepitûs, rerum nihil. urget
Me rabiosa fames: plures latraverat horas
Ventriculus, cùm mensa tripes parva atque rotunda
Ponitur ante focum, modicis illata patellis
Fercula procedunt, pultes, fumosaque perna,
Nigrum fertur olus nigro farcimine cinctum,
Accedit gallina recens jugulata, nec illam
Hospes erat doctus vivam mersare Falerno,
Dura fatigabat dentes miserumque palatum.
Nescio quid cœnam clauderat quisquiliarum.
At miseram Sabaia sitim cruciabat, & acris
Vappa instar veteris frontem caperabat aceti.
Ipsa mihi jam fessa malis patientia somnum
Corporis atque animi suadebat mite levamen.
Hospita tum lento, ceu Junonis sacra ferret,
Ingreditur, suspecta gerens mihi lintea, passu.
Ah! inquam, propera mihi lectisternia mater,
Aurea; respondens multis ambagibus illa
Præfatur, veluti pro Rostris, se & sua laudans.
Inde pari incessu, qualis cùm corpore tectum
Molitur testudo suum, procedit, opusque
Aggreditur, multa ancillæ præcepta ferebat:
Quæ dum fortè moras plus iusto sedula rumpit,
O stolidum caput! aiebat: nonne hoc tibi centura
Edixi vicibus? properas nimis, omnia turbas.

At

At mihi prorumpens turbabat viscera bilis.
 Tandem compositis magno molimine stratis
 Expediunt scopas: mediis quid noctibus ædes
 Verritis? exclamo; sic fas est, hospita lentâ
 Voce refert, mundis laribus procures decet uti.
 Densa pavimento nubes it in aëra tetri
 Pulveris, hæc nares atque ora oculosque manebat
 Mundities tortura meos. O denique dulcis
 Post mala tantâ quies! O blanda insomnia Tybur,
 Et juga Telegoni, & Triviæ nemus, Itala Tempe,
 Albanosque lacus, & dulcem ante omnia Romam!
 Mox & ALEXANDRUM referentia, qualis in alto
 Conspicuus folio pedibus devota ferentes
 Oscula, & imperium majestatemque trementes
 Christicolæ blando alloquio vultuque sereno
 Excipit, & voces facili bibit aure precantûm.
 Ludite tam dulci me semper imagine noctes,
 Dum procul Italiâ, procul Urbe Urbisque Parente,
 Westphalicæ sedes me cauponæque tenebunt.

P L A N C T U S

IN FUNERE

ALEXANDRI VII.
 PONT. OPT. MAX.

Qualis in molli periturus herba,
 Fata cùm claudent oculos, iterque
 Vocis, extremas olor ad querelas
 Ora resolvit,

Qua-

Qualis & fluxos recinens amores
 Ipsa flevisti miserante Lesbo,
 Ultimum posthac tacitura Sappho
 Incipe carmen.

Occidit, (crebri perimunt in ore
 Verba singultus, geminoque falsæ
 Fonte labentes, nivis instar, undæ,
 Vere solutæ:)

Occidit Mundi Pater Imperique
 Maximi custos, decus omne blandis
 Lesbidum chordis, cytharæ voluptas
 Unica nostræ.

Impares Musæ, (nisi docta vobis
 Additur Sappho) lyricique Vates
 Quotquot atratum canitis per orbem
 Jungite questus.

Ah! ALEXANDER, tua quò recessit
 Candidi vultus nitido decori
 Mixta majestas, oculisque vibrans
 Fulgor acutis?

Læta quò frontis species amaris
 Imperi nunquam violata curis,
 Par & Orphæis fidibus beatæ
 Gratia linguæ?

Quò pium, constans, placidumque pectus
 Pluribus dignum dare jura Mundis,
 Et simul Musis & Apollini gra-
 tissima sedes?

Ultimæ lugent tua fata gentes,
 Frigida longè positæ sub Arcto,
 Quæque flammantis propiore solis
 Axe calescunt.

Flens

Flens & æternæ monimenta famæ,
Urbis Augustæ decora alta, priscas
Cæsarum moles imitata divûm

Sacra tropæa.

Ipsa te pestis procul effugata,
Et fames, & Mars, & amicus auri
Ambitus Ditis reverentur imi è

Sede profunda.

Ah ALEXANDER mea lux! quid ultra
Nostra testudo sua fila tendet?

Auribus blandi quibus obloquentur

Carmina nervi?

Viximus dulces cytharæ, supremus
Barbiton rumpat dolor, ut vorantes
Pallidos artus & inane corpus

Augeat ignes.

A D

F E R D I N A N D U M

*Episcopum & Principem Paderbornensem,
Coadjutorem Monasteriensem, &c.*

O D E

De Driburgi deliciis & suæ Celsitudinis laudibus.

T Eutonum saltus, acidasque nostræ
Fontium venas repetunt Camœnæ,
Et per umbrosos nemorum recessus
Frigora captant,

Tin-

Tinnulis blandè fidibus canentes
Inter argutas volucrum querelas,
Calle saxoso fugientis inter
Murmura rivi.

Adstrepunt lenes Zephyri susurri,
Fluctuans densis seges alta spicis
Annuit, picto variata rident
Gramina flore.

Mille dum laudes Tibi FERDINANDE,
Lesbiæ concors modulis Puellæ
Grata testudo canit ic̃ta nostræ
Pollice Musæ.

Ut Driburgensi decori est popello
Pinguibus nascens faba multa campis,
Et sacri fontis liquor, & vetusti
Rudus Iburgi.

T E Tuis summum decus esse terris,
Omnis hic cantat chorus, omnis ætas,
Et cavæ rupes, & amicta flavis
Messibus arva.

Nempe T E crebras vigilante noctes,
Et Tuis pacem redimente curis,
Tutus & pagos sopor & quietas
Occupat urbes.

Otium gaudens agitat juvenus,
Otio felix fruitur senectus,
Carpit immunes pecus otiosum
Suaviter herbas :

Quæque fallaces alibi per artes
Sanguinem plebi Patribusque passim
Ebibunt, vafra bene T E secantur
Judice lites.

Quæ-

Quæque vefanis animos potentum
Semper irritat stimulis voluptas,
Omnibus ventri placitura quærens

Pabula terris:

Nec peregrino satiata Bacchò,
Nec mari vasto, aut stabulis ferarum,
Blanda TE pestis fugitat, Tuâque
Exulat aulâ.

TE juvant cantus, citharæque Phœbi,
Et susurrantes Heliconis umbræ,
Et coronatæ TIBI festa præbent
Gaudia Musæ.

O Sacrum Regni decus! O Deorum
Vita! quæ sævis potior triumphis,
Orbe terrarum feret ac Olympo
Judice palmam.

A D

F E R D I N A N D U M

Episcopum & Principem Paderbornensem,
Anno M. DC. LXI.

*Ne artem Poëticam fortune ac dignitati suæ
indecoram existimet.*

Qualis in fulvo peregrinus auro
Splendor Eöi lapidis coruscat,
Et repercussum tremulo laceffit
Lumine Phœbum;

T2-

Talis augusto in folio renidet
Fœdere insigni sociatus altis
Barbitos sceptris, & Apollinari
Infula lauro.

Gaudet argutæ fidibus Camœnæ
Læta Majestas, gravidamque curis
Explicat frontem, populosque blando
Temperat ore.

Largus ingentes animare grandi
Spiritu Heroas, Deus ipse Regum
Corda facundos agitante Vates
Concitat æstu.

Testis infani domitrix profundi
Principis magni lyra, fabulosi
Thracis irridens remorata pronos

Carmina rivos,
Quæ per undosum sine fraude Pontum,
Calle siccato, solidos utrimque
Vitreâ muros imitante lymphâ
Mille phalanges

Duxit, & rursus coëunte fluctu,
Nereum sacrâ feriente virgâ,
Obviis hostes temerè infecutos
Obruit undis.

Sensit horrendo furiatus cœstro
Fila Jessæ cytharæ Tyrannus
Sæpe pacato pepulisse sævum
Pectore Ditem,

Fila regali modulata dextræ,
Quâ Gigantæ data plaga fronti,
Quâ Philistæo cecidere fusæ
Pulvere turmæ.

Gentis ô nostræ Pater atque Princeps,
Sanguis Heroum, geniale summo
Perge ALEXANDRO, fenibusque sæclis
Pangere carmen.

Invidi dentes canis, irritosque
Sperne latratus, velut obstrepentes
Attidum nidis resonans canoris
Sylva paludes.

Dum Quirinales tibi, Tusculæque
Annuant lauri, Paderæque flavus
Tybris, & præceps Anio, Thetisque
Omnibus undis

Plaudat, & Phœbus juvenesque Musæ,
Horridum bellis, & adhuc calentem
Sanguine Arctoo, atque iterum ruentem in
Prælia Martem

Dulcibus captum modulis amcenâ
Valle reclinent, ubi sæva blandus
Tela furetur sopor, ac inermes
Vinciat artus.

Sic Tibi puri sine nube soles,
Sic ALEXANDRO nova sæcla prisco
Rideant vultu, domitusque Romam
Mundus adoret.

Y

A D

A D

Illustrissimum ac Reverendissimum Præsulem

VALERIUM MACCIONIUM,

Episcopum Marrochinum.

O D E.

NULLa te mentis rabies avaræ
 Exigit, fulvum sapienter aurum
 Spernis & gemmas, date Præful atris
 Candide Mauris.

Altior sacrum tibi cura pectus
 Igne cælesti coquit, ut perustos
 Ire Gætulos cupias, & Afras
 Visere Syrtes.

Impio fretas Mahomete gentes,
 Grande Divini pretium cruoris,
 Victimas diri miseraris Orci
 Ire sub umbras.

Tanta te strages populi ruentis
 In tenebrosos Phlegethontis ignes
 Urit, & sanctum tibi cor acerbo
 Vulnere findit.

Parvulæ talis jecur & Terefæ
 Flamma succendit, properantis almâ
 Morte venalem Libycis in oris
 Quærere laurum.

Vidit

JOANNIS ROTGERI TORCKII. 339

Vidit invicto generosio rem
Regulo, & Paulis, animæ tenellæ
Prodigam infantem DEUS, & sereno
Ore renidens,
Siste ferventes, animosa virgo,
Impetus, dixit: mea te pharetra
Dulcibus telis gravis, incruento
Fine beabit.

A D

HORTENSIUM MAURUM,

SERENISSIMI PRINCIPIS

GEORGII WILHELMI,

*Ducis Brunsvicensis ac Lunæburgensis,
Familiarem.*

O D E.

NE falebrosos tibi sit labori
Maure venando peragrarè saltus,
Et per abstrusos nemorum recessus,
Præpete cursu
Consequi cervos, pavidasque damas,
Et sues ore ignivomo timendos;
Gestit hibernos ita noster Heros
Condere soles,
Imbrium, & canæ patiens pruina,
Et vagos Cauri glaciantis amnes,
Dum laborantes nivium pererrat
Pondere filvas.

Y 2

Dul-

Dulcis excelfo est animo canum vis,
Dulce latratu resonare montes,
Dulce setosum furialis apri
Figere pectus.

Sanguinis clari generosus ardor
Æstuat venis, & amat periculum:
Inclyta aprugno cecidere dente
Fulmina belli.

Testis est Thracum domitor Serinus
Tot cruentatus rapidis Scytharum
Cædibus, diro à sue qui peremptus
Occubat umbris.

Maximum nobis soror alma Phœbi
Principem ferva, tege tu ruentis
In feras carum latus, impetusque
Siste feroces

Mentis augustæ; Pylios ut annos
Patriæ vivat Pater, ac triumphet,
Vive tu nostræ memor & Camœnæ
Maure, valeque.

A D

F E R D I N A N D U M

*Episcopum & Principem Padibornensem, Coadju-
torem Monasteriensem, Comitem
Pyrmontanum, &c.*

O D E.

L Usum vestros latice, & umbras
Tusculi quondam, mea vita, colles,
Teque clamoris Anio ruentem

Lusimus undis.

Musa nunc cellæ mea servit arcî,
Quam Padus circumfluit, ac Aliso
Blandiens hortis, & utrâque crescens

Luppiæ Nymphâ.

Qualis Alcmenâ satus expetitos
Profilit cunis puer ad labores,
Et Gigantæos animosus infans

Exerit artus;

Luppiæ tales Paderæque fontes
Editi magnæ gremio Parentis
Mox rotas versant, Cereremque conte-
rentia saxa.

Altius ducens genus è nivosis
Montibus, multas Tibi, FERDINANDÉ, ad-
murmurat grates, tua quem Camœna

Dixit, Aliso.

Hi pererrantes tua rura lætas
Educant herbas onerantque mensas

Y 3

Ter-

Terga stellatis maculosa trutis

Dapfilis hami

Fraude deceptis; scatet his per omnes

Lympha convalles, Tua quâ refulget

Jura subiectis veneranda reddens

Infula terris.

AmisI fontes Tibi, Dimolæque

Tractus, & centum famulantur amnes,

Ipfus undarum Tibi servit omni

Mole Visurgis.

Hîc ubi lætos Beverunga montes

Vestit, & silvis tegit aut aristis,

Qui Tuas inter mihi dulcè ridet

Angulus oras.

Hîc decet nigras sepelire curas,

Hîc juvat fractas reparare vires,

Hîc placet vernos mihi Te canendo

Condere soles.

Sapphicos Phœbo Polyhymniâque

Luctor invitâ properare versus,

Parce defessam lyra stulta risu

Rumpere Lesbon.

P O E M A T A
P O S T U M A
N A T A L I S
R O N D I N I N I,
A L E X A N D R O V I I. P. O. M.
ab Epistolis ad Principes.

TO THE
HONORABLE
SENATE
OF THE
UNIVERSITY OF
PADERBORN

ELOGIUM
NATALIS
RONDININI.

NATALIS RONDININUS, ingenii & morum, & fortunæ ornamentis, in paucis quos nostra tulit ætas, illustris ac memorabilis fuit. Eo genere Romæ natus, à quo sumere sibi potuit omnia, quibus ipse se, & suos clariores faceret. Nam neque avitæ illi res & imagines defuerunt, quas ad exemplum intueretur assidue; neque alta accensaque laudis studio indoles, quæ directis viis euntem impelleret ad fastigia præmiæque Virtutum. Verùm mihi consilium non est funebrem laudationem, quam meretur, instituere. Naturam & artem, magistras optimas, imitabor, quæ res magnas & varias in angusto nonnumquam exhibent. In annulo gemmam gestasse fertur Pyrrhus, in quâ novem Musæ & Apollo citharam tenens spectarentur, non arte, sed sponte naturæ ita discurrentibus maculis, ut Musis quoque singulis sua redderentur insignia. Sylla Dictator traditione Jugurthæ semper signavit. Punctis omnia veriùs, quàm lineis designabantur, cùm idoneus situs ac status attribui in tam arcto spatio nulli posset. Referam & ego similiter in has pagellas de Rondinini contractè aliquid & exiliter, magno inter me & cælatores discrimine, quòd hi corporum tantùm dispendio res suas effingant; ego animorum atque virtutum.

GENUS suum Rondinini ad Cribellos referunt,

Y 5

no-

nobilissimam apud Mediolanenses familiam. Ut unum pro multis dicam, abhinc annos propè quingentos honoribus, clientelis, opibus abundans, Urbanum III. Pontificem Maximum orbi dedit. In gentili parmâ hirundines præferunt, tesseram sive ex cognomento, sive ex eventu natam; cribra prætereà, demissæ à Cribellis originis, & nobilitatis insigne. Diversa quidem his & illis appellatio, nec eadem semper habitationis sedes: sed nimirum & fluvii interdum, quasi alii à se sint, non idem servant nomen, quibus eadem tamen sunt fontium capita, idem aquarum splendor. Neque si furculus in aliud solum depangitur, non ab eodem à quo revulsus est stipite genus ducit. Mediolanò in eam Italiæ regionem, cui via Flaminia nomen fecit, traductos, Faventia primum excepit, deinde Roma, ingeniis aliunde adventantibus apertissima & perhospitalis. Et habet hoc illa princeps urbium & terrarum, ut communis omnium patria dici & esse velit; non ignara, ut constituta olim sit, ut aucta, ut coalita ex variis quasi elementis in unum corpus, advenis fortuitò coëuntibus in civitatem acceptis. Extulere Rondininos duo, pacis & belli artes: quarum utra plus illis ad gloriam valuerit, nihil attinet definire. Satis constat neque sapientiæ fortitudinem, neque fortitudini sapientiam dignitate cedere. Patrem habuit Natalis Alexandrum, virum eximiâ in agendis rebus prudentiâ, & præter generis splendorem, omnibus elegantiorum literarum disciplinis excultum. A Natale avo suo nomen accepit. Is primus è suis sedem rerum & fortunarum ex illâ, quam dixi, Italiæ Cispadanæ parte, Romam transtulit in comitium ac forum orbis terrarum. Ad tractandas res natus videbatur, naturâ æquè ac disciplinâ consultus. Quæ optavit, videri potuit affecutus omnia, non quòd

quòd possideret, sed quòd eâ esset moderatione animi, ut nihil appeteret; suus semper, nulli obnoxius, ab honorum studio alienus, virtute quàm ejusdem præmiis ornator. Cujus rei fama, cùm gravissimorum munerum administrationem plurimi peterent, Summos Pontifices in illum primò non petentem, deinde ut inclinata ad quietem studia viderunt, etiam recusantem convertit. Clementis VIII. jussu, Romani fori disciplinam suo splendori nitorique restituit: recidit corrupta, integra roboravit, stabilivit antiquos & convenientes tribunalium majestati mores. Ad annum usque centesimum, grande mortalis ævi spatium, vitam protulit; summâ semper dignitate, nullâ auctoritatis imminutione. Neque enim omne vinum, neque ætas omnis, vetustate vigorem expirat. Viguit animo & corpore vir moderatissimus, usque eò, quoad opus ipsa suum eadem, quæ coagmentaverat, natura dissolveret. Legationes, alterum togatæ sapientiæ munus, & nobilitatis ornamentum, famam quoque Rondinini confecerunt. Nicolaus, multiplici rerum cognitione, & usu, & singulari eloquentiâ præditus, apud Venetos Legati munere perfunctus, ampla negotia tractavit, summoque in honore habitus est. Eò majori illud ponendum in laude, quòd non alibi diligentius Legatorum dicta factaque observari dicant, ac propterea Venetiæ optima habeantur palæstra, è quâ prodire Legati quàm instructissimi possint. Laudat Nicolaum Marcus Guazzus in Commentariis suis vernaculâ Italarum linguâ conscriptis, qui è privatis eruditorum scriniis & bibliothecis nondum exierunt. Bartholomæi Rondinini prudentiæ & fidei oblata est tempestas difficillimi temporis, quo Cardinales aliquot cõitione temerè Pisis factâ, Julii II. Pontificis Maximi auctori-

tori-

ctoritatem labefactatum ibant. Erat is è S. Dominici
 familiâ, Theologiæ & Juris Pontificii scientissimus: præ-
 erat summâ cum potestate Congregationi Tusciæ à
 S. Marco nominatæ, atque unâ cum viris aliquot doctri-
 nâ consilioque pollentibus per idem tempus Pisas se rece-
 perat. Stabant pro Cardinalibus Reges quidam: sparge-
 bant in Pontificem criminosè multa: ruebant contrâ in
 illos Pontificia fulmina, tamquam facti à Romanâ Sede
 divortii reos. Magnæ erant in illis fluctibus jactationes
 animorum, offensiones in vulgus magnæ, in tantâ præ-
 sertim partium contentione atque dignitate: Pisis in pri-
 mis, ubi res gerebatur, & in partes vocabantur Clerico-
 rum & Religiosorum hominum ordines. Sub initium,
 quid sequerentur, constituere satis Pisani non poterant.
 Ad Bartholomæum (tanta erat viri apud omnes auctori-
 tas) causam detulere, in sententiam, quamcumque is
 ingrederetur, concessuri. Hæc dum gerebantur, poten-
 tes intereâ ac factiosi sollicitare optimum Patrem, primò
 molliùs, gratiæ & honorum certâ spe; deinde acerbè,
 multa ac metuenda minitando, ut irritati solent animi
 stomachum post perditas blanditias effundere vehemen-
 tiùs. Sed ad labefactandam fidem spes & metus excellen-
 ti animo juxtâ valent. Nihil igitur ille obnoxie dicere,
 propalam obviàm ire obstinatis consiliis, adversarios vi
 argumentorum verecundiâque percellere: nutantes eri-
 gere, stantes confirmare: Pontificem eorum, quæ ge-
 rebantur, certum facere. Quod ipsi totique Cœnobio
 invidiæ & obtreptioni fuit, ac propè capitale. Nam
 etsi occultis viis literæ mittebantur, fieri tamen non po-
 tuit, quin earum aliquæ, tamquam hostiles manubiæ,
 ab urbis Præfectis interciperentur. Absterfit periculi me-
 tum, quicumque is fuit, Cardinalium repentina dis-
 cessio,

cessio, Mediolanum conciliabuli sui sedem deligentium, five quòd causæ suæ admodum invisos haberent Pisanos, five quòd hæc urbs adversus Pontificia arma minùs tuta videretur, fessa quatuordecim annorum recenti bello, & jam Gallicus equitatus in urbem intromissus hostilia fecisset. Magnam peperere Bartholomæo laudem Pisanæ res, qui cùm deinde vitâ concessit, non sui tantùm reliquit apud omnes desiderium, sed, quod potius est, præclaram sanctimonix famam. Bellicus quoque labor Rondininos illustravit. Materiam dedit conversio rerum ac perturbatio, cùm Romani Pontifices in Galliâ se haberent. Quæ inter potentiores certamina tum exarserint, quæ visa fuerint cælo terræque prodigia, dici vix potest. Concussa est intestino bello Italia: belli non alia causa, quàm lubido dominandi: florentissimæ urbes, tamquam vacuæ possessiones, armis occupatæ: Carrarii Patavium, Mantuam Passerini, Canes Scaligeri Veronam, alii alia sibi asseruerunt. Nicolaus Laurentii, scriba populi Romani, incertum stolidior an ambitiosior, in Tribuniciam potestatem ac jus Imperatorium invasit, in eamque spem venit homo vanissimus, posse se multitudinem eludere in illis suis cogitatis furoribus inani jactatione libertatis. Ludovicus Bavarus injussu Romani Pontificis Joannis XXII. pro Imperatore se gerens Romam adiit: adversus illum nefario consilio alium Pontificem legit, ab eoque Imperii sumisit insignia. Deflagavit in monte Cælio Laterana Basilica: cometæ, solis defectiones, pestes, annonæ penuria terrori & exitio fuerunt. Tanto stetit Pontificem alibi quàm Romæ degere. In hac atrocitate temporum, armorumque licentiâ, consilium, bellicamque virtutem, & in Romanos Pontifices fidem probavere Rondinini: Replicare memoriam annalium Latinè atque Italicè scriptorum,

ptorum, è quibus res eorum peti possunt, magni est operis, certè non hujus instituti aut loci. Nec posteaquam Pontifices Romam remigrarunt, cum Italis debellatum fuit. Eugenius I V. Pontifex Maximus bellis undique premebatur, ut vix ei respirandi facultas esset. Piccinus copiarum dux, Pontifici infestus, ingenio & armis ferox, populabundus vexabat Italiam: quidquid Mincio, Athesi, Benaco & Sebino lacubus alluitur, magnà ex parte subegerat. Per Æmiliam deinde Flaminiamque belli fragor intonuit. Bononia, Forum Cornelii & Livii, Ravenna, aliaque Pontificiæ ditionis oppida, ipsum etiam Picenum armis ejus infessa. Victoriarum cursum cohibuit Boldrinus Rondininus, pugnandi æstu cum suis mediam perfringens hostium aciem, vitæque periculum post virtutem habens. Nec defuit fortuna virtuti. Piccininum cepit, & Manfredo Faventino Regulo captivum duxit, sive belli ludibrium, sive victoriæ pompam. Vetera illa: hæc recentia. Josephus Rondininus, Natalis nostri germanus frater, belli sacri incensus cupidine, honorariæ militiæ rudimenta apud Venetos posuit. Sicum Turcico servitio pressum obsidebant, oppidum apud Illyricos in sinu Scardonico, in conspectu irruentis freti ad montis radicem positum, atque arce firmatum. Primus huc illum impetus rapuit, laboris æquè ac periculorum avidum. Inde ad Clissam admotus exercitus, quæ creditur Diocletiani fuisse patria, ab eo Diocletia dicta, & adhuc priscæ appellationis extremum nescio quid visa retinere. Neque enim commentitium videtur, si Cletiam in Clissam degenerasse quis dixerit, post frequentes incursiones barbarorum, urbis æquè ac rerum nominibus multam labem inferentium. Quæ lacinia videri possit huic narrationi inconcinniter attexta, nisi

nisi fortè, quando in hujus urbis mentionem incidimus, meminisse etiam juvet, unde homo immanissimus obscurique generis ad Imperium emerferit, qui Christianam fortitudinem eò illustravit magis, quò acriùs ad illam opprimendam incubuit. Urbs in rupe naturali situ munita, capta sæpiùs amissaque, cùm denuò ex Turcis recepta est, bellicis Rondininum præclarè exercuit. Mox enim Venetorum Senatus, honoris causâ, eum in Cretam ampliorem Martis campum evocavit, externaque Candia urbis munimenta ejus fidei virtutique commisit. Exacuit generosi juvenis animos data provincia, ut ferme prima militiæ præmia. Quam dum strenuè sustinet, Turcæ per obscurum noctis, magno, ut solent numero, pari ferociâ illum adorti sunt: tantoque ardore pugnatum fuit, ut valla faucis dilapsisque propugnatoribus pænè nudata occupataque sint. At ea res malè mox Turcis vertit haud sanè inultis. Voce namque & manu Rondininus terrorem in hostem revocans, audaciam in suos, magnâ strage barbaros propulit: dumque acriùs, ultrâque quàm tutum erat, cedentes insequitur, muralis tormenti glande prostratus, ruinarum more, quæ super id quod oppressere franguntur, victor occubuit ingenti luctu suorum, anno M. DC. XLIX. VII. Idus Septembris; non illâ utique ætate tollendus, quippe qui annum secundum & vicesimum vixdum excederet, & admiratione militaris indolis in se veteres quoque milites converteret. Hæc aliaque habuit Natalis in paternâ domo bellicæ togatæque virtutis decora, quibus ad laudem accenderetur. Nec minorem in pectore aluit flammam memoria rerum maternas. Felix Sachia ejus mater, perquam illustri loco nata, majores habuit Vectiani in Liguriâ, aliorumque quæ circâ sunt oppidorum dominos, armis

ac literis inclutos. Utrisque clarus fuit Laudivius Sachias, miles Hierosolymitanus, & ut ingenii cultum in militari viro agnoscas, Nicolao V. Pontifici, bonarumque artium fautori optimo maximo apprimè carus; electus quem cubiculo ac familiaritate æstimaret. Alter Laudivius (sunt quippe nominum æquè ac decorum retinentes familiæ) Felicis Sachie pater fuit. Coniuge è vivis ereptâ, primùm in Consilii Pontificii confessu advocacy jus adeptus est, deinde quatuor Pontificum præclaris judiciis commendatissimus vixit. Sub Clemente VIII. Curie Apostolicæ ærario pro Tribuno; sub Paulo V. Pontificio Patrimonio pro Legato fuit: ab hoc etiam Episcopus Montis Falisci creatus: à Gregorio XV. missus ad Venetorum Rempubl. Nuntius: ab Urbano VIII. admotus iterùm ærario, dein Pontificii Palatii Præfectus, postremò in amplissimum Cardinalium Collegium secundâ eorum nominatione cooptatus. Paulum Æmilius, Laudivii huius fratrem, per varios quoque honorum gradus ad purpuram, ac propè altius evexit parta prudentia usu rerum maximarum. Cùm adhuc adolescens in literis emineret, ac deinde juris cognitione primus inter æquales esset, & apertiore in dies famâ nosceretur, venit in sermonem gratiamque Clementis VIII. Is in Cubicularios intimos eum retulit, quæ fuit ad res graviores quædam quasi prolusio: post signandis gratiæ causis cognitorem adhibuit: in Apostolicâ Curia delegatæ à se jurisdictionis iudicem esse iussit: inter Pontificii Consilii Notarios, Participantes appellant, gratis allegit: Nuntium ad Catholicum Hispaniarum Regem extra ordinem misit: tandem Cardinalem creavit, suo iudicio dignè, ac merebatur, magnificèque laudatum. Cùm enim ejus merita breviter

car.

carptimque repeteret, Jurisperitum sanctissimo Purpuratorum Patrum Senatui à se adjungi dixit nulli secundum. Ergò illi jam purpurâ donato Pontifex summa quæque & arcana committere: conquiescere in illius prudentiâ & fide: illum æstimare ac diligere impensè. Amorem existimationemque augebant quotidiana negotia prosperè expeditèque confecta. Inter hæc animus illi erat multâ humanitate temperatus, &, quo nihil est ad conciliandos homines accommodatius, beneficus ac liberalis. Faliscorum Ecclesiam cum regendam suscepisset, inaugurationis sollemnia Pontifex ipse pro suo erga illum studio in Lateranensi Basilicâ peregit: mox Episcopi munus Congregationis Concilii Tridentini Præfecturâ cumulavit. Tantâ sapientiæ & integritatis famâ cum floret, & in Clementis VIII. locum successor esset subrogandus, dignus habitus fuit, qui in Comitibus Vaticanis suffragia omnium mereri & ferre posset. Ita sensit ac scripsit Cardinalis Peronius literis ad Henricum IV. Galliarum Regem à sedatis. At, quæ est rerum humanarum inconstantia & brevitæ, non multò utique longius in Pontificatu victurus fuisset, quàm, qui illum adeptus est, Leo XI. siquidem hic v. Kalend. Maii, septimo & vicesimo ab electione die; ille prid. Kal. Junii, eodem uterque anno, quatuor tantum & triginta dierum intervallo (juvat enim, ut pauperes tenuis summæ, ita perangusti temporis rationem exactius inire) vitam unamque honores terminarunt. Videri posset alter Paulus Æmilius, Alexandri Rondinini & Felicis Sachiarum filius, hereditate adiisse avi & avunculi sui purpuram, si ut fortunæ, sic animi bona ad alios pervenirent. Sed & illum sua virtus, sua in Remp. Christianam merita in Cardinalium Collegium aggregarunt. Adeò perennis ac propria

Z

pria

pria est huic familiæ claritas & amplitudo, rarâ prorsus felicitate. *Una Pherenice*, ut memorat Plinius, *quæ filia, soror, mater Olympionicarum*: opprimit mentionem memoriamque laudis hujus Felix Sachia, filia, mater, cognata Cardinalium. *Una familia Curionum*, in quâ tres continuâ serie Oratores exstiterunt: plus est, unam esse, quæ totidem habeat consiliarios & iudices orbis terrarum. *Una Fabiorum*, in quâ tres continui Principes Senatûs: majus, tres ex unâ in eum Senatum adscitos esse, qui non modò Regum, quod aiebat Cyneas, verùm etiam Dei Divorumque confessum referat. Sed mererum maximarum inter se comparatio longiùs ferat: nunc ad narrationis ordinem venio. Felix Sachia Alexandrum Rondinium conjugem suum anno ætatis ejus primo & quinquagesimo adhuc ævi immaturum amiserat, liberis novem relictis, cùm tota domus onus ejus esse cœpit. Quamquam hi orbi putandi non fuerunt matre incolumi, non spectatæ tantùm probitatis, sed etiam doctrinæ feminæ. Quod Sempronio Graccho Cornelia; Martia Hortensio; id Alexandro fuit Sachia. Nullo præceptore, ut docilitatis atque ingenii magnitudinem videas, ad discendas Latinas literas usâ est, sibi dux & magistra, & antiquitatis tam profanæ quàm sacræ diligens indagatrix. Curam igitur in liberorum institutione eò majorem posuit, quò & ipsa accuratiùs honestarum artium studiis pueritiam, adolescentiamque excoluerat. Paulus Æmilius, & Josephus, alter in purpurâ, alter in sago, ut jam dixi, ostenderunt quid benè providèque nutrita indoles posset. Laura non tam in matris gremio, quàm sermone educata, politiores etiam literas animo complexa est, & ipsa inter Lælias, & Licinias, & Mutias, & siquæ præterea parentibus suis doctrinâ & eloquentiâ responderunt,

no-

nominanda. Præceptoribus usa est Tarquinio Gallutio, & Alexandro Donato, viris è Societate JESU, eruditione & editorum Operum famâ notis. Sollicitam instituentium diligentiam merebatur provocabatque eminens illius ingenium. Quod ipsa deinde ita exercuit & expolivit, ut post illos, quorum præceptis informata est, fortasse etiam cum illis legi & placere posset. Certè Cardinalis Bentivolus, cum suam de Bello Belgico historiam Latine ac perpolitissime verti cuperet, eamdem illi commendavit, ac tradidit. Sed defugit hanc operam virgo, non tam declinatione laboris ac studii, quàm modestiæ curâ. Sermo ac stilus illi cultus ac nitidus, in quo nullus ambitiosè putidèque quæsitus color. Neque enim ignorare poterat deformari orationem plus æquo affectatam, perinde ac corpora, siquis vulsa atque fucata muliebriter comat, fœdiora fiunt ipso formæ labore. Superfunt adhuc nonnulla ejusdem tam solutæ quàm numeris ligatæ orationis præclara monumenta, ex quibus faciliè apparet, compluribus eam viris dubiam eruditionis palmam fuisse facturam, si literis, quàm religioni vacare maluisset. Humanis quippe rebus valere jussis, institutum S. Terefiæ secuta, in cœnobium sese abdidit, ubi sanctè religiosèque, in quo sunt omnia, vitam etiamnum, quod & diu faciat, exigit rerum divinarum contemplatione dulcem atque tranquillam. Atque hæc paucæ à multis, velut faces in funere, præire jussimus: nunc sequatur ipse, cui funus ducitur. Quæ ad ejus genus pertinent, ad eum quoque pertinere existimavimus. Nam etsi ea quæ ipsi non fecimus, nostra non sunt; nostra tamen, si in magnâ generis claritate splendorem habent, hoc ipso majora esse necesse est. Ita Luciferum ceteris stellis clariorem esse novimus, quòd hæc in tenebris tantum, ille oriente

etiam sole stationem teneat, luceatque. Annum ætatis nonum attigerat Natalis Rondininus, cum Alexandrum parentem suum luxit. Dabat jam tum ingenii jucundi & elegantis specimen iis in literis, quibus ætas puerilis ad humanitatem informari solet. Ex ephebis egressus, Bononiam sedem ac magistram Philosophiæ habuit, longè iis dissimilis, qui ex Academico tantum otio licentiam usurpant. Ipse toto animo ac studio ad laudem incumbere: audire magistros, ab iis audiri: intelligere, se in vestibulo scientiarum omnium stare; in earum deinde adyta penetrandi spem nullam fore, nisi ingenium hic prius diligenter exercuisset. Nec Mathematicas disciplinas negligendas putavit, ut scilicet ad rem militarem, si ad hanc fortè animum adjunxisset, paratior instructiorque esse posset. Et quamvis aliò consilia verterit, totumque se Deo dederit, jucundos tamen & utiles de rebus bellicis miscebat sermones in loco, non quales eorum sunt, qui debellaturi videntur super mensâ Alexandrum, imperiti rerum. Hauserat partim è præceptionibus aliorum, partim ex historiis, quæ ad ordinem legesque militiæ pertinent: quis castrorum locandorum situs: quæ instruendæ aciei formæ, ac varietates: quæ cingendarum urbium descriptiones: quando cum hoste conferendæ manus: quando quiescendum. Aliquot post annis Bononiâ in Urbem reversus Theologiæ & Jurisprudentiæ operam dedit, hanc etiam publicè interpretandi donatus facultate. Exin sollemne illud suum semper tenuit, ut lectissimis quibusque auctoribus volutandis tempus daret. Atque ut se oblectant qui ad celebrium fluviorum capita consistunt, eorum præsertim qui auri-feras arenas secum vehunt; ita jucundissimum illi erat ad sanctorum Patrum lectionem accedere, è quibus videret

aurea

aurea illa promanare sapientiæ flumina, unde & sitim posset explere, & rivos deducere. Otii quoque sui partem ad sacram & profanam historiam contulit. Hanc ille oblectationem honestissimam utilissimamque ducere: hinc petere dicta, facta, consilia publicè privatimque salubria: quam alii prudentiam agendo experiendoque, ille sedendo legendoque comparare: ipsam in adversis aliorum casibus misericordiam jucundam putare. Huic studio finitimum fuit sacra, ritus, leges, instituta gentium observare, etiam barbararum. Erat igitur illi memoria velut ærarium opulentissimum, è quo eruditionis suæ divitias opportunè depromeret. Accedebat his Latinarum literarum amor & cultus, & sine quâ nullus est ad vitam communem studiorum fructus, eximia in scribendo dicendoque venustas & copia. Interdum poëtico incallescens afflatu carmen scribebat veterum genio, puris verbis lectisque sententiis. Vel eâ causâ secessus in Umbriâ apud Eminentissimum Principem fratrem suum Paulum Æmiliû Rondininum Cardinalem, Assisii Episcopum, gratissimus illi accidit. Parentavit hîc Sidronio Hosschio è Societate JESU Poëtæ cultissimo, dulcibus & expolitis elegis; receptûs sui amœnitatem allato de ejus morte nuntio corrumpi questus. Paucula quidem ejus poëmata, quæ velut naufragii reliquiæ ad nos pervenerunt, publici juris fecimus: sed lectorem si non lassabunt, explebunt tamen, & plura fient sæpè relegendo. Literariam suppellectilem ut auget, in Græciam quoque navigavit, hoc est, ad scriptores Græcos animum appulit: Neminem, dictitans, sine hoc præsidio absolutum aliquid in iis artibus, quæ ad humanitatem pertinent, consequi posse: Veteres Romanos eloquentiæ suæ opes omnes è Græciâ in Italiam convexisse: illius linguæ opulentiam & suavitatem

tem nullius interpretis oratione repræsentari : illam Byzantio in Italiam , unde totos septingentos annos exulaverat , ab hominibus nobilissimis olim reductam fuisse ; mox à doctissimis quibusque arreptam generoso congentoque studio : turpe nunc Romanæ juventuti fore Musas Atticas in bibliothecis jacere neglectas & situ obsoletas. Tot tamque valentibus inductus causis invigilabat in his studiis , veneratque illi in morem non solum lectitare libros Græcos , verum etiam Græco sermone cum Deo loqui. Excultum literis animum ornabant castissimi mores. Crederes Pudicitiam ipsam ab ejus latere numquam discedere , & animi corporisque velut templi Deo dicati ædituam esse , quæ profanum aliquid aut immundum eò inferri non sineret. Mira illi erga amicos fides , & in obsequio comitas : sermo ingenuus , & ab omni fuco alienus : plus in animo benevolentia & officii , quàm in verbis , thesaurorum more , quibus plus est opum in recessu , quàm in superficie ostentationis. Sacerdos , & in Vaticano templo Canonicus sacris operabatur fermè quotidie , ad eumque Numinis cultum dignam afferebat templis & aræ contactu probitatem. Tantâ virtute sapientiâque instructum ascivit Alexander VII. Pontifex Maximus in aulam suam , in quâ velut in regno suo virtus est , eumque sibi ab Epistolis ad Principes scribendis esse voluit publicâ Urbis gratulatione. Quâ integritatis , & prudentia , eloquentiaque laude munus suum administraverit , supervacaneum sit dicere. Non deerunt decora ingenia , quæ cum ad tempora Alexandri VII. dicenda venerint , historiae suæ inferent quas illius ingenio elucubratas literas de rebus gravissimis ad Principes dedit. Sed ecce dum tanto Pontifici se quotidie probat magis , & in Romanâ luce non amorem sui tantum , sed etiam admirationem movet ,

su-

supremus illum dies occupat, majorumque rerum spem, quæ in cursu erat, intercipit. Labet hîc coronidis loco apponere, quæ de præmaturâ ejus morte ad Jacobum Wallium scripsit Illustrissimus Ferdinandus Furstenbergius: non quòd me deficiant verba, (quamquam & illa in tam acerbo casu deficiunt) sed quòd hæ literæ exstare laudarique mereantur professione pietatis. Sic igitur habent:

Noli, mi Walli, plures à Natali Rondinino nostro epistolas expectare. (& dederat cùm sæpè aliàs, tum septem antè diebus, quàm fatalis eum morbus corripere, ita elegantem, & uberem, & officii plenam, ut eam dictasse ipsa videri posset Humanitas.) IV. Non. Septemb. quindecim dierum febrî, heu dolor! consumptus est, tantâ nobilitate, virtute, eloquentiâ, ac doctrinâ juvenis, ut meritò sæculi nostri Phœnicem quis appellet. Nondum tricesimum ætatis annum attigerat, & jam tum omnes antiquos quæ profanos, quæ sacros scriptores legendo pervaserat. Dici non potest, quantum ex ejus morte dolorem S. D. N. ceperit. Amici omnes mœrore contabescunt: ego tam molestè ejus desiderium fero, ut ne in parentum quidem morte plus hauserim acerbitatis. Omnia amicitie officia egroto præstiti, semper affui, animam agenti astiti, & benè precatus sum, oculos defuncto clausi, & acerbissimis adhuc lacrimis ereptum prosequor. Ubi dolor parùm remiserit, forsàn Musis me meis solabor: tu quoque molestis mihi partem tuis absterge.

Multis ille quidem flebilis occidit:

Nulli flebilior, quàm mihi.

Mecum illi tam arcta consuetudo ex similitudine animorum ac studiorum coorta intercedebat, ut Castorem & Pollucem diceret, utinam alternâ morte redimendos. Sed quid ego longius dolori meo ac lacrimis indulgeo?

Durum, sed levius fit patientiâ,
Quidquid corrigere est nefas.

His epistolam, non lacrimas meas finio. Romæ VI. Id. Sept.
M. DC. LVII.

Natus est Natalis Rondininus anno M. DC. XXVIII.
XIII. Julii: excessit M. DC. LVII. II. Sept.

E P I T A P H I U M
NATALIS RONDININI.

D. O. M

NATALI RONDININO. ROMANO
ALEXANDRI. FIL. PAULI. ÆMILII. CARDINALIS. FR.
PIETATE. INGENIO. ERUDITIONE
ROMANÆ. JUVENTUTIS. FACILE. PRINCIPI
QUI. XXVII. ANNUM. AGENS
AB. ALEXANDRO. VII. PONT. MAX.
PRÆFECTUS. EPISTOLIS. AD. PRINCIPES
OPERAM. SUAM. PONT. SAPIENTISSIMO. ITA. PROBAVIT
UT. MOX. AB. EO. CANONICATU. VAT. BASIL. AUCTUS. FUERIT
NOVA. IN. DOMESTICAS. IMAGINES. DECORA. ILLATURUS
NISI. MAJORA. INDIES. DE. SE. POLLICENTEM. REPENTINA
VIS. MORBI. IN. IPSO. ROBORE. ÆTATIS
REIP. ERIPUISSET
FELIX. ZACCHIA. FILIO. DULCISS.
CONTRA. VOTUM. SUPERSTES. P.
OBIIT. ANNO. M. DC. LVII. ÆTATIS. SUÆ. XII

IN

IN FUNUS
SIDRONII HOSSCHII,
E SOCIETATE JESU.

*Cum tristem de ejus obitu nuntium accepisset Assisii
in Umbriâ, ubi cum fratre suo Paulo Æmilio
Rondinino S. R. E. Cardinale, Assisii Episcopo,
morabatur.*

DUm fecunda suis me detinet Umbria campis,
Umbria filvosis ardua verticibus;
Auraque vere novo Zephyris impulsa serenis
Molliter argutis obstrepat in foliis;
Diffunditque animum ruris conspecta voluptas,
Hei mihi, quos luctus nuntia fama tulit!
Ut nihil in terris liquidum est! ut Numina sæpè
Dulcibus admiscent rebus amaritiem!
Hosschiades, (quid nunc faciles in carmina Musæ,
Quæque erat ingenio laurea parta, juvant?)
Hosschiades, quo se tantum jactabat alumno
Belgica Romanis æmula nominibus,
Quantum, quæ Latio Cyrenen provocat ore,
Umbria Callimacho facta superba suo;
Ille decus Vatum, leto præreptus iniquo est,
Dum canit, & gratâ fidera voce tenet.
Sic ubi sensit olor gelidæ succumbere morti
Lumina, vicinas præcinit exequias.
O nemora, ô dulces, quos hæc habet ora, recessus,
Doctarum sedes hospita Piëridum,

Z 5

Vos

Vos eritis testes, ut mors hæc funditus omnes
Surripiat nostro delicias animo.
Nec me jam verni capiat clementia cæli,
Nec varium terræ fertilis ingenium.
Hic videas molli clivosos tramite colles;
Difficiles illic ad juga summa vias.
Illic saxa inter fluvio Clitumnus amœno
Profilit: hic niveos integit umbra lacus.
Clitumnus, quo non Cereri, non alter Iaccho
Gratior, & niveo, qui bibit inde, gregi.
Oppida nunc miror crebris succrescere silvis,
Et nemora antiquas inter opaca domos.
Nunc miror positas altis in montibus arces,
Quæque in subjectâ mœnia valle latent.
Hic gelida invitat decedere solibus umbra,
Quâ crepitante levis defilit unda pede:
Hic, quæ rugoso servant in cortice fagi,
Ludere, quæque canat dux gregis inter oves.
Sed nihil ista juvant: me tantum flere sub antris,
Et magnâ manes voce vocare juvat.
Siqua fides nostris tangi quoque fletibus umbras,
Credibile est Vatem, Cynthia, flecte tuum.
Quique unâ tumulo teneri conduntur amores,
Non ignes, solitas non habuisse faces.
At tacitos juxta cineres qui labitur amnis,
In mare turbatis mœstior ibat aquis.
Et, quales olim cognati in funere Vatis,
Solvebat multis inferias lacrimis.
Consuetæque viæ, & læta inter gramina ripæ
Immemor, oblitum sæpè retorfit iter.
Quis tibi, Mosa pater, mœsto sub gurgite sensus,
Hæc propior nam te cura premebat, erat?

Cum

Cùm rapidas tecum Vahalis confunderet undas,
 Confusas unà miscuit & lacrimas.
 Heu patèr infelix, qui dum volvèris, amara
 Perpetui luctus in mare signa feres.
 Nec jam auro, & lætâ præcinctum tempora myrto
 Excipiet tectis Oceanus genitor.
 Sidroni interea, seu te nova gaudia cælo,
 Seu te culta tenet Vatribus ora sacris:
 Si te tangit honos, & adhuc sunt carmina curæ,
 Nec toto cessit pectore noster amor:
 Aspice, quem statuat tumulum tibi Roma, quod inde
 Judicium de te posteritatis erit.
 Non omnis moriere: tui pars maxima vivet,
 Et cineri merces magna futura tuo est.
 Mœrenti Chifius dum te sub pectore condit,
 Non poterat tumulo nobiliore tegi.

F E R D I N A N D O
 FURSTENBERGIO

*Musas Philomathis juveniles auctiores cultio-
 resque in lucem proferenti.*

T Andem revisunt aureum jubar solis
 Musæ Philomathis: gratulentur, & plaudant,
 Quis & labores, & pericla, quæ terris
 Marique subeunt, aut severa curarum
 Lyrâ subinde tibiâque solari
 Incessit ardor. Quem sequantur, hîc cernunt.
 Hæc ille, seu dum præliantibus fertur
 Per alta ventis, quâ fretum Cyclopeis

Fervens

Fervens cavernis astra verberat fluctu,
 Seseque mox resorbet & suas iras:
 Sive arduis dum nubibus caput cinctas,
 Nivibusque numquam non jacentibus canas
 Volat per Alpes: fessa namque votorum
 Europa cursus urget, atque opem poscit:
 Hæc ille, dum Mars fas nefasque permiscet,
 Unàque pestes ceteræ diem invadunt,
 Et clade tumidus decolorque[†] Vistillus,
 Albisque, & uno haud nomine in mare irrumpens
 Miratur ire Rhenus haud suos fluctus,
 Et spes in illo magna nititur pacis:
 Hæc ille, tanta mente dum sedet moles,
 Hæc ille cecinit, sicubi fatigatum
 Suis sub antris frigidâque lucorum
 Umbrâ virentum recreavit Euterpe,
 Seu Dorium quid, sive Barbarum mallet.
 Sed ille, curas fallere, ac sibi tantum
 Intusque gaudens canere, nil petens ultra,
 Non puncta famæ, pollicesque laudantum,
 Feliciumque præmium libellorum,
 Imbuta cocco lora, regias chartas,
 Pictum umbilicum, luteamque membranam,
 Araneoso jusserat situ turpes
 Latere, tenebris abditos inaccessis
 Tot elegantis ingenii sacros fetus.
 Heu dura patris jussa! tam legi digna,
 Tam læta cultu Musa, tot venustatum,
 Tot & jocorum non nocentium mater
 Sic delitescat involuta deformi
 Silentio, noctesque carpat æternas,

Squa

[†] Vistillus idem qui Vistula Plinio lib. 4. cap. 14.

Squalens, iners, ignota? Non tua id fivit,
FERNANDE, pietas, indolesque Phœbeas
Attollere artes nata, cui, Poëtarum
Plaudente cœtu, literarios fasces
Submittet olim Roma, quæque nunc profers,
Debebit ordo ferus eruditorum.

Tu namque Patris atque Apollinis plenus,
Suis latebris erutæ sinum pandis,
Fœdâque primùm temporum levas tabe,
Dein & nitorem, & gratiam, & decus formæ
JUVENILE adauges, & frui jubes cælo.

At vos edaces, noxium genus, blattæ,
Abigenda longè lævibus lues chartis,
Alibi repostam quærite in cibum prædam;
Seniumque turpe pascite, aut putres libros,
Quos rugæ, & ætas, & situs fatifcentis
Capsæ peredit, aut teredinum morsus.
Perennitatem Phœbus his licet Musis,
Triplicesque canum spondeant Deæ nomen,
JUVENILE nunquam concidet decus formæ.

A D

A D C H O R E A M,

*fontem Tiburtinum, in vicinum Anienem
influentem.*

C Horea Naiadum pulcerrima, Chorea lento
Seu celeri graderis per cava saxa pede;
Vortice seu placido lymphas revoluta resorbes,
Provocet ut rauco gurgite murmur aves.
Nempe tuâ captum formâ niveisque lacertis,
Vicinum fama est incaluisse Deum;
Sæpius & traxisse imo suspiria corde,
Atque auxisse suis flumina de lacrimis;
Donec & ipsa Dei longos miserata dolores,
Æternos pacta es cærula Nympha toros.
Siste fugam nemoris Dea, quâ propè porrigit umbras
Quercus opaca altis ambitiosa comis.
Nullæ hîc infidiæ, non cæco commodus hosti
Trames, & occultâ conditus arte dolus.
Quin Satyri procul hinc, procul hinc agrestia Fauni,
Quæ tegat intonsâ numina fronde nemus.
Illa tamen properat duro obsequiosa marito.
Sollicitat timidos heu quoque cura Deos!

*In malum Poëtam, cujus versibus infomnem
noctem traduxerat.*

Heu malè quid merui? nam quæ me Numinis ira
Vexat, ut ex oculis exulet usque sopor?
Roscida seu redeat, solemque Aurora reducat,
Seu præceps alto nox ruat Oceano;
Me tamen infomnem Eöo de litore Phœbus,
Infomnem sero vespere Luna videt.
Quæ commissa luo? quo læsus crimine tantum
Sævis? quid meritum, languide fomne, fugis?
Ah! vos impuri, vos infestissima vatis
Carmina, vos metuit territa nempe quies.
Vos malè compactis pedibus, numerisque solutis,
Heu miseris vel adhuc auribus obstrepitis!
Phœbe pater, si ritè tuis adolevimus aris,
Et dedimus sanctis annua tura focis:
Sic intacta sacros præcingat laurea crines,
Æternùm vireat sic tua cura nemus:
Urantur permitte tuis mala carmina flammis.
Sic læso cecidit victima quæque Deo.

I N

DIONYSII PETAVII

*obitum, & restitutam ab ipso temporum
rationem.*

JAm spatiis dimensa suis revolubilis ætas
Per te ibat, numeris currere docta suis;

Im-

Immeritum cùm te, PETAVI, sustulit: error
Quem tu corrigeres hic super unus erat.

A D

AUGUSTINUM FAVORITUM,

remissis auctori pro vitreo poculo hendecasyllabis.

A Ugustine, novem decus Sororum,
Atque idem pater elegantiarum,
Idem flos & ocelle literarum,
Qui me pro vitreo scypho imposito
Donasti hendecasyllabis politis:
Quales vel faceret meus Catullus,
Vel si quis melior fuit Catullo,
Si quisquam melior fuit Catullo.
Nam me continuo die bearunt,
Actot tædia pessimi dierum
Æstatis sitientis abstulerunt.
Quòd si munera nostra deputantur
Tanti, jam cyathos venustiores
Quæram, & pocula puriore vitro.
Tu contrà, ut semel excidère, mittes
Puro carmina puriora vitro.

A D

A D

STEPHANUM ABBATEM
GRADIUM*Cum ALEXANDER VII. Pontifex
Maximus renuntiatus esset.*

S I mihi quæ dextro tibi numine sæpè vocantur
 Auxilio blandi carminis Aönides
 Dictarent, quod nec seris venientibus annis
 Oblito doctorum effluat ex animo;
 Nec præsens ætas, atroque imbuta veneno
 Infelix ausit deterere invidia,
 Supremæque favillæ, & nigri funeris expers
 Effugiat taciti temporis insidias;
 Docte GRADI, mihi quem dulces ante omnia Musæ
 Junxere, & puro pectore culta fides,
 Et facilis vis eloquii, quæque aurea mentem
 Formavit dictis Attica Suada suis:
 Non sperem titulos, non laudes ire per omnes
 Maximi ALEXANDRI, aut inclyta facta virum,
 CHISIA queis stat fulta DOMUS, quos vivida virtus
 Extulit, aut propior sideribus pietas.
 Nam cui vel tantum præsens facundia, tantum
 Idem hominum dederit Cælicolûmque potens,
 Egregias laudes, æternaque facta referre
 Ut queat, & meritis versibus æquiparet;
 Ille etiam, quâ desertas Libye invia terras,
 Brachiaque Europe porrigit Oceano,

A a

An-

Angusto quas divulsas absorbet hiatu,
 Et brevis Herculeo dividit unda freto,
 Quos malè contempsit præceps audacia fines,
 Nil metuens vetitas leti aperire vias,
 Enumeret, quot vicinæ tundantur arenæ
 Fluctibus, everfas cùm ciet Eurus aquas;
 Aut quot vere novo submittat Dædala flores
 Aura Cytheriacis incola litoribus.
 Quis dicat Tuscas latè data jura per oras,
 Æquoraque Herculeæ supposita speculæ?
 Aut Macereti molli surgentia clivo
 Moenia, & antiquis addita tecta jugis?
 Heroùm tellus olim fecunda, vel armis
 Vel pace egregium qui peperere decus:
 Nunc tenues ibi reliquiæ vix nomina servant,
 Lentaque pastoris fistula cogit oves.
 Indè tamen missi, qui cæli ingentia templa,
 Et Divûm cœtu limina concelebrant.
 Felices turres, queis olim pauper arator,
 Et salvis faciat frugibus agricola.
 Ecquis opes, cœnasque Deûm, quâ se atria tollunt
 CHISIA, Pompeiis æmula porticibus;
 Quas subterlabens miratus Tybris ab amne est,
 Credita dum celeres gaza moratur aquas;
 Eque imo silvas speculatur, & aurea tecta,
 Et pictos lusus, ô Galatea, tuos,
 Artis opus miræ, pelago quam semifer omnis
 Tritonum insequitur, Nereidumque chorus:
 Ecquis regifico constructa altaria luxu,
 Et ductas Libyco è marmore pyramidas;
 Quæ sub ALEXANDRO priscum monumenta nitorem
 Ceperunt, ac turpe exuerunt senium.

Tot curas inter, terrarum & publica vota,
Non hæc præteriit provida mens animi.
Quin & Niliacos moles imitata labores
Cæstia, par tumulis, barbara Memphi, tuis,
Hoc rerum Domino vastis egesta ruinis,
Non debet fatis tristibus interitum.
Nec solum antiqui redeunt hoc Principe mores;
Antiquum sed cum moribus omne decus.
Sit clarus licet ille, & quæ sol aureus exit,
Et quæ se canæ Tethii restituit;
Illius & latè referat nomenque decusque
Cognatas inter Naiadas Eridanus:
Eridanus, cujus cycnos hoc fama canente est
Attonitos mediis conticuisse vadis:
Quæque viris armisque potens sistentia contra
Insula desertæ litora stat Libyæ,
Et Mosæ, & fumans civili sanguine Rhenus
Ingentes titulos & benefacta ferant:
Non reticenda tamen, functi æternas quibus ipsi
Heroës grates pro studiis solvunt.
Ille vel in teneris cum jam pubesceret annis,
Atque ætas primum vivida ver ageret;
Postquam animo sibi regnandum peragraverat orbem,
Ortaque de primis omnia seminibus,
Et propiore Deum spectaret lumine, quantum
Mortales fas est tendere contra oculos,
Multa satis lussit: norunt silvæque lacusque,
Muscosisque cadens Arbia pumicibus;
Quæque viri indignum lugens Cornelia fatum,
Hospitii testes numina poscit opem.
Nec curas inter, JUVENILIA carmina Musas,
Dimisit fessi delicias animi.

A a 2

Ad-

Adfuerunt semper faciles ad iussa Sorores;
Et quamvis medio tenderet ille mari,
Alpibus & quamvis, Alpes illæ, & mare sævum
Fontibus & sacris antetulere jugis.
Et loca nunc culto relegebant singula versu,
Nunc fera damnabant munera militiæ.
Quin scrutaretur dirum cùm viscera ferrum,
Et leti inficeret pallidus ora color;
Qualis Mæandri ripis, aut Asia cyncus
Dum ludit pennis per vada purpureis,
Pectora transfixus, liquido de gutture voces
Elicit, ac gemitus litora pulsa iterant,
Inspectans cælum, & tristes solatus amicos,
Lenibat numeris vulnera flebilibus.
Interea trepidum versans sub corde timorem
Adstabat Divis vota ferens Pietas:
Et nunc muta metu, misero nunc perdita luctu,
Tendebat supplex brachia Cælitibus,
Ne fessis olim missum succurrere rebus,
Ante suum raperet mors violenta diem.
Sed jam pone metum Pietas: en Maximus Orbem
Sospes ALEXANDER temperat imperio.

AD SERENISSIMUM

GENUENSIS REIP. DUCEM

AUGUSTINUM CENTURIONEM,

cum primùm novi Magistratûs fasces attolleret, summâ ingeniorum contentione celebratos.

Aureus ut primùm nitidis emerferat undis
Lucifer, & noctem vicerat illa dies,
Quæ tibi laurigeros, virtutis præmia, fasces
Detulit, & munus vidit inisse tuum,
Et patriæ res & curas, sanctique Senatûs
Excepisse animis publica vota tuis,
Adfuit ad plausus vasti gens humida ponti,
Tyrrenæ liquido Tethyos acta sinu;
Formosæ visu facies, Drymoque, Thoëque,
Et quas præterea longa referre mora est.
Quas inter patrio percussus numine Proteus
Hæc Latiis fertur præcinuisse modis:
Maçte animo: extulerint homines quæ maxima quon-
dam
Gesseris; at quæ dehinc, auguror, astra canent.
Dixerat: & plausum jussit dare protinus omnes
Quos habet unda Deos, quas habet unda Deas.

Ego dormio, & cor meum vigilat.

NOx quamvis oculorum ignes premat atra nitentes,
 Et condant somno lumina victa faces;
 Lumina, quæ circum casti glomerantur Amores,
 Et Pudor, & triplici Gratia nexa choro:
 Nox tamen assiduus lacerat præcordia curis,
 Imperat atque oculis irrequieta quies.
 Nec prius obrepet, qui laxet pectora, somnus,
 Quàm sternas capiti molle cor ipse meo.

LUSUS PASTORITIUS.

DUrus Oryx torquere gravi seu spicula cornu,
 Seu terrere leves per nemora alta feras:
 Quem toties succincta habili Dictynna pharetrâ,
 Mirata est agiles inter Hamadryadas:
 Cùm premeret cælo medium sol igneus orbem,
 Præberet lasso cùm brevis umbra torum,
 Multa inter quercus querulâ prolusit avenâ.
 Obstupuit doctos Nympha secuta modos.
 Ipsæ etiam tacitis stupuerunt Naiades undis,
 Ipsa etiam Arcadii fistula victa Dei.
 Ille etenim nunquam sacris vocalia lymphis
 Antra, Meduseos attigeratque lacus.
 Sed quæ etiam indoctas silvæ docuere volucres,
 A silvis didicit carmina durus Oryx.

PSYCHE,

PSYCHE, seu fabula Papilionis.

Nympharum PSYCHE quâ non fuit altera totâ
Pulcror Arcadiâ, cui cura nec ulla fluentem
Aut mulcere comam, aut tenues percurrere telas.
Miles erat Phœbes, voluitque inculta videri,
Et placuit. nemora & silvas nec gravior ulla
Attigit, aut montes venatu terruit ulla.
Jamque toros tædis ætas matura jugales
Spondebat: fugit illa faces & nomen amantis,
Seque odit, votoque dolet quod forma repugnet:
Cum fatus Iapeto, quem PSYCHES mater eodem
Ediderat Clymene fortunatissima partu,
Attulit inventum cælo mortalibus ignem,
Nec benè digestam, & certâ sine imagine massam,
In speciem eduxit moderantùm cuncta Deorum.
Ille (fide majus!) lapidem vix admovet igni,
Paulatim letalis hiems de marmore cedit.
Vincula mollescunt genuum, saxumque relinquit,
Vitalesque vias & respiramina liber
Spiritus intus obit: vocis recluditur usus:
Conatus loquitur. nil trunci restat in illo.
Miratur, tacitumque rogat PSYCHE inscia fratrem:
Unde vigor lapidi? quæ tanta potentia flammæ?
Frater ad hæc contrâ: Donum immortale Minervæ
Aspicias: ast alios Cypris tibi destinat ignes.
Jam distingue comas, & finge decentiùs ora.
Indoluit virgo, vetitamque agnoscere flammam
Attentat propiùs: sed enim, ceu concitus Austro
Per stipulas flavasque furit Vulcanus aristas,
Atque alimenta suo præbet seges arida damno:

Aa 4

Sic

Sic inconcessos ubi virgo contigit ignes,
In flammās abit, ac veluti è fornace profundā
Ferventes trahit ore faces, & concipit æstus.
Vix fratri cineres, & cognoscenda supersunt
Ipsius effigies, & quæ ferat ossa sepulcro.
Ille sed exanimis properat, semiustaque membra
Componit tumulto, fumantiaque exta sororis
Ambrosiæ succis, & odoro gramine condit.
At flamma haud oblita sui est, servatque vigorem
Ingeniumque suum, tumultoque erumpit, iterque
Dat volucris, variis quæ picta coloribus alas,
Nunc etiam vetitos demens circumvolat ignes,
Atque suas PSYCHE flammās, sua damna, frequentat.

P O E M A T A
S T E P H A N I
G R A D I I,
A B B A T I S

SS. Cosmæ & Damiani, Patricii Ragusini,
& Bibliothecæ Vaticanæ Custodis.

STEFHAN
POEMATA
LIB. I
S

Dr. Johann Baptist
Schönbauer, Paderborn

D E

S. FRANCISCI XAVERII INDIARUM APOSTOLI

miraculo, apud insulam Tolum patrato.

India, gemmifero quæ lambris æquore tellus,
Et matutini felix vicinia Phœbi:
Quæ vos insolitâ cineres jactante procellâ
Squallor habet, quidve est, subitis quod mo-
tibus æther

Infremit, & pluviis cælum tonat omne favillis?
Præcípites video, totoque ex axe ruentes,
Flammarumque globos, liquefactaque fervere saxa,
Et cæcam piceâ volvi caligine noctem.
An Superis etiam infestos, cæloque minantes
Terrigenas hîc Ætna premit, sævusque Typhœus
Hîc quoque tentati pœnas persolvit Olympi?
Aut iter ad Ditem patet hinc, Manesque profundos,
Et vicina suas eructant Tartara flammæ?
Nil horum. fontes ultore sed impetit igne
Victor ab Auroræ populis, & litore rubro
Xaverides, cujus nutu cælestia templa
Arma cient, nimbisque fremunt, & militat ipsa
Ex adytis imis Tellus, iramque, minasque
Commodat, immissoque diem contristat Olympo.
Quis tua tam subitus commovit viscera turbo,
Sancte senex, tantos animo quæ suggerit æstus
Immanis scelerum facies, mentemque benignam
Excutit, & placidos cogit dediscere mores?

Usque-

Uſquene ad exitium tua ſæviet ira nocentū ?
An præſtat miſereri inopum , & ſuccurrere lapſis,
Nec terrorem ultra meritas extendere pœnas ?
Hæc ego , ſi noſtris aderunt tua numina cœptis ,
Carmine non humilis referam memoranda Camœnæ.

Oceano in magno, primi ſub limine mundi,
Sol radiis terras ubi manè recentibus afflat,
Ardua ſublîmi pelagus premit inſula dorſo,
Quam dixêre Tolum , felicibus inclÿta lignis
Fortunatorum nemorum , ſæcundaque glebis
Ditibus , & placido cœli lætiſſima vultu.
Fama eſt has (Libyci cum gens Hiſpana profundi
Intactas ſulcavit aquas, & credidit auris
Vela novis, aliumque viam patefecit ad Orbem)
Bellantem cœlo , Superiſque auctoribus actum
Xaveridem tenuiſſe plagas : hinc ille profana
Numina , ſacrilego paſſim nigrantia fumo,
Expulit , immundiſque ignes extinxit ab aris.
Tum vitæ præcepta dedit , juſtumque, piumque
Conſtituit , cœlique viam monſtravit , & inde
Demiſſum in terras , Divinæ & ſanguine prolis
Sancitum ſcœdus , lymphiſque ſalubribus omnes
Exerſitque animas, noxasque, & crimina ſolvit.
Sed ſimul inde pedem partâ cum laude reflexit
Ultima viſurus rapidi cunabula Solis ;
Ad mores iterum , & vitam revoluta priorem,
Gens infida novam pietatem abruptit , & aras,
Nuper quas Superis crexerat , eruit omnes,
Et colere impuri quidquid ritûſque profani,
Longa ſuperſtitio deceptum invexit in Orbem ,
Inſtituit , ſclerumque omnes effudit habenas.
Sic caſſa illa ſuo rectore , & remige puppis,

Gur-

Gurgite Neptuni deprensa Aquilone tumentis,
Fluctuat arbitrio ventorum, hiemisque protervæ,
Donec quassa sinus, & verbere faucia crebro
Dissilit; effusum latènant frustra per æquor.
Nec tanti vindex commissi Hispana Juventus
Defuit, irarum stimulos divinitus illis
Xaverides acuit monitus, sociumque pericli
Se dedit, hortatus meritas pro Numine læso
Expeterent ferro scelerato à sanguine pœnas.
Jamque mari placido, ventisque ferentibus usa
Classis adest, portusque Toli tenet. Ilicet omne
Milite completur litus: fremit undique clamor
Damnantùm sævos ausus, & dira minantùm
Supplicia, & validis properantùm ad vulnera dextris.
Cumque propinquaret portis exercitus, & jam
Tela in conspectu visi distringeret hostis,
Exemplò crebris horrens mucronibus omnis
Apparet circùm tellus, prohibetque cruentis
Armatum tribulis vestigia ferre per æquor.
Quod simul adspexere, stetit confusa repentè
Agmine confuso legio, gressuque represso
Nequicquam partes animum versavit in omnes.
At non Xaverides; justà nam concitus irà
Continuò ad cælum palmas cum voce supinas
Extulit, & tali Superos est ore precatus.
Omnipotens Pater, æterno qui prælia nutu
Cuncta regis, cujusque omnis sub Numine Mars est,
Vosque ô bis-feni rerum tutela Sodales,
Religio quibus alma stetit, pietasque magistris,
Quique alii æternas meriti post funera palmas
Sidereæ procures mensis accumbitis aulæ.
Si monitus vestros, manifesta que signa secutus

Oceani

Oceani victor penetravi claustra tumentis,
Et vestrum extremos portavi nomen ad Indos,
Sentiat his telis fera gens quàm Numina vestra
Læsa nocent, dignas scelerum dent sanguine pœnas,
Aut ipsi potius stolidum cælestibus armis
Cogite ad obsequium vulgus, nec desit Eöo,
Hesperium clara est quæ gloria vestra per Orbem.
Vix ea: cùm subitò cælum fremere omne tumultu,
Et speciem liquidi nubes turbare sereni:
Tum magis, atque magis maria acta tumescere, & altis
Audiri latè ventorum sibila lucis.
Nec Tellus segnis stetit ima; ut fortè parandis
Seminibus, celeres inter festina ministras,
Ærisque, argentique opifex, aurique, sedebat
Umbrarum in medio, superi procul ætheris orâ.
Proximus hic Diti locus est, Stygiisque cavernis,
Nec minùs immitis fornacibus æstuat Orci.
Unde suos Vesëvus apex, Lipareque vapores
Haurit, & æternis cælum ferit ignibus Ætna.
Hinc excita minis cælestibus, expedit omne
In gentes Dea sacrilegas, cæloque rebelles,
Turbinis instrumentum atri, rapidæque procellæ,
Et jubet ad superas erumpere luminis oras.
Turbatum subitò cæca inficit Oceanum nox,
Et scedam glomerant tempestatem ignibus atris
Infernè excitæ pestes; ruere arduus æther
Visus, & extremâ mundus nutare ruinâ:
Tam sæva in mediâ nimborum nocte flagrant
Discurrunt atræ formidinis ora per auras.
Horrida discissi miscent incendia montes,
Fragminaque eructant scopulorum, atque obsita fumo,
Et pice, & immundo latè loca sulphure scedant.

Tum

Tum cinere, & pluviis murorum culmina circum
Pumicibus campi plana increvère tumentis,
Et facilis patuit summas ascensus ad arces.
Hæfere attoniti tanto in discrimine cives,
Et mentes humilis stravit pavor. arma repente
Projiciunt, rebusque unum quod restat in arctis,
Pacem orant Superum, crebroque exterrita plangunt
Pectora singultu. sequimur te Magne Deorum
Quisquis es, imperioque iterum parère volentes
Ardemus. prohibe infandos à mœnibus ignes:
Parce humili turbæ, & propius res aspice nostras;
Siqua tuum Pater Omnipotens mortalibus ægris
Restituit pietas animum: tua sancta supersit
Qui colat, & nostris imploret Numina ab aris.
His lacrimis flammæ cessere, omnisque refedit
Ætheris ira: redivit facies sua pristina terris,
Exactæque diem nubes, solemque recludunt:
Et placido mitis Zephyri strepit aura volatu.
Nec mora paciferis evincti tempora ramis
Matres, atque viri, & puerorum innoxia turba
Mœnibus erumpunt, & inermia pectora strictis
Objiciunt armatorum mucronibus ultrò.
Tuque ô sancte Heros, clamant, sua crimina fassis
Supplicibus, siqua est animo clementia, parce.
Pœnarum satis est, cælo exactore, superque
Quod luimus, Superos irataque Tartara passi.
Ulterius ne tende odiis. stetit icta repente
Hoc acies omnis visu, cunctusque remisit
Pectoris ardor, hebet stupefactæ ad prælia vires,
Et piget ante pedes hosti insultare jacenti.
Xaverides sed supra alios mitissimus omnes
Erigit abjectos, dictisque affatus amicis,

Gra-

Gratanti civēs vultu, sociosque salutat,
Et reducem extēsis Pacem obviū accipit ulnis.

Salve sancte Deūm interpres, clarissime fedis
Incola fidereæ, & seu tu sublimis Eöa
Parte micās cæli, sero seu Vespere gaudes,
Quæ te cumque tenet summi plaga lucida mundi
Præbentem lætas Superūm concentibus aures,
Lætaque divino satiantem lumina vultu,
Hos tibi sacratæ cantus ne despice Musæ,
Et nostris adsint semper tua numina votis.

A D

F E R D I N A N D U M

FURSTENBERGIUM,

ALEXANDRI VII. P.O.M.

Cubicularium intimum.

DE ARTOCREATE BRITANNICO.

CUM Tibi de tetricæ studiis, Fernande, Minervæ
Mollia languebunt olim præcordia: si non
Aspernaris ab Oceano missa usque Britanno
Romanum ad luxum pinguis præcepta culinæ;
Accipe languenti quâ possis arte palato
Consulere, & stomachi fastidia vincere inertis.
De lactentis adhuc primū cape clune juvenæ,
Aprique & leporis dorso, quæ in frustra minuta
Concisa, & liquido diluta abdomine porcæ,
Jure natent, grandis pullus quo ferbuit, & quod

Bu-

Bubula diffusis unxerunt ossa medullis.
 Accedant, turre tibi quas, corſque ima volucres
 Educat, atque alis, & pelle, & pectoris alba
 Carne dapem ſaturent; teneros ante omnia lactes
 Adde memor, ſeu ſint agnis, ſeu mollibus hædis
 Avulſi; tereti nec te ficedula lumbo,
 Nec te flaventi coturnix uda ſaginâ
 Prætereat; terræ deſint nec tubera, ſi quæ
 Provida non parcis ſtrinxere tonitrua cœnis,
 Cum pipere, & Siculæ dolci cum pulvere cannæ.
 Hæc tu cuncta ſimul cautè, circumque, ſupraque,
 Eductæ in cameram Cereris teſtudine, claude,
 Ovis, ac tenui molitus cruſta butyro,
 Et croco, & Eöæ fragranti cortice ſilvæ.
 Dein gravidam lento maſſam committe calori;
 Anguſto validus quam torruit ignis in antro,
 Excoctamque diu, multoque ardore rubentem
 Extrahe, & in patinam compone; & ſic properata
 Inter amicorum lætos ede fercula cœtus.

A D

V E N E R E M

*Titiani artificio pictam, in ædibus Illuſtriſſimi
 D. Caſanatta.*

Quid tantum Caſanatta tibi meus, alma Dione,
 Iſta quid illius tecta, læſque placent?
 Nec potiùs Golgoſque tuos, Amathuntaque lætam
 Et Cnidon, & lucos incolis Idalios?
 Neſcis qui vir hic eſt, quâ famâ notus in Urbe?
 Qui mores, quali præditus ingenio?

B b

Vir-

Virtuti teneris rigidæ nutritus ab annis
Et doctæ assiduus Palladis in gremio.
Divitiis felix, auroque opulentus avito,
Et latè claris nobilis imperiis.
Nil nato, rebusque tuis favet ille, tuasque
Respuit invicto pectore delicias.
Cum magni Dominæ FLAVI sedet arbiter urnæ,
Romani & mulcet jurgia cuncta fori.
Intrepidum sectatorem rectique, & honesti,
Nullæ animum sordes, gratia nulla trahit.
Quæque solent puros hominum convertere mores,
Corruptum nullis ingenium illecebris.
Vile illi tua forma bonum, tua cingula ridet,
Et magè Cecropiæ Virginis igne calet.
Junonisque supercilium, frontemque severam,
Mirum quam crebris laudibus ingeminet.
Hinc vocat insulsumque Jovem Martemque procacem,
Et Paridem tota damnat in Iliade.
Judiciumque illud, quo tu pulcherrima rerum es,
Increpat indignis, exagitatque modis.
Utque ipsos causas inter cognoscere Divos
Audet, & invitæ reddere jura Stygi.
Instauraturum litem se mullitat illam,
Quo formæ intereat fama decusque tuæ.
Quoque tuis decedat honos altaribus, & te
Destituat Memphis, destituatque Paphos.
Quin & ALEXANDRI jactat felicia summi,
Et furtis nimium tempora iniqua tuis.
Principe quo castis populis libet esse, pudetque
Dissimiles Domini moribus esse sui.
Nec tamen hæc tu tanta time, satis ille superque
Alterius discit providus esse malo.

Parthenopæ Trojana suæ quia fata timebit,
Et charis alium civibus Æacidem.
Namque, ut homo est, magnæ nunquam Jovis ille sorori
Palmam posthabitâ Pallade ferre dabit.
Ut qui non tantum sceptroque, auroque movetur,
Ingenii quantum gaudet honore sui.
Nonne vides dapis immemorem parcumque Lyæi,
In cunctas animum dividere historias
Naturæque, hominumque? Quis illo doctior artes,
Quas juveni Chiron tradidit Æacidæ?
Scire potestates herbarum, usumque medendi,
Invitâque diu vivere Persephone.
Quod jecori officium, stomachoque, ut largus in orbem
Perpetuo semper flumine sanguis eat.
Non cessat causas rerum explorare latentes,
Et noctes animo dispicere, atque dies,
Quæ terram quatiat vis ima, quis impetus Euros
Concitet, in fluvios unde perennis aqua.
Nulli æquæ sua nota domus, quàm fortiter illi
Facta olim Graiâ barbaricâque manu.
Bellorum pacisque vices, cladesque, necesque,
Magnorumque graves Principum amicitia.
Virtutes, moresque hominum, ritusque sacrorum,
Terrarumque situs, fluminaque, & maria.
Quid tibi jam memorem, quanta hæc facundia, quantus
Nestorei fundit spiritus eloquii?
Multaque ut orantem circumstat suada, tuusque
Mercurius docto multus in ore sedet?
Præque illo amplexusque tuos, atque oscula temnit,
Cumque suo cælum nectare, & ambrosia.
Sed quod te moveat super omnia, sceptrâ superba
Improbis in media vult quoque ferre Cipro.

An nescis teneris illum dare jura puellis,
 Juncta Palatino quas alit ora jugo?
 Macerat has curis, jucundumque improbus arcet,
 Ne miserarum ætas florida ver agitet.
 Nam tetricæ studiis secretâ in Valle Minervæ
 Per lanæ exercet dura ministeria.
 Et radiis cogit, rigidoque afflescere penso,
 Staminaque assiduâ ferre, columque manu;
 Ne segnis mores corrumpat inertia, neve
 Mens vacet ad lusus desidiosa tuos.
 His animis, his ingeniis (scis ipsa) necesse est,
 Nec dulcis Bacchus, nec sit amica Venus.
 Ergo hominem nunquam (si quid mihi credis) amabis,
 Participemque tui nectaris esse voles.
 Quin age, & ingrato te protinus eripe tecto,
 Et sine cum Musis illum habitare fuis.

A D N A T A L E M
 R O N D I N I N U M,
 S. D. N. A L E X A N D R O VII.
 P O N T. O P T. M A X.

ab epistolis ad Principes.

U Nica Piëridum, Natalis, cura Dearum,
 Cui Vaticani pervia
 Interiora adyti penetralia fecit in alto
 Firmata Virtus pectore,
 Cujus ALEXANDRI quoties sententia docto
 Prodiit ab ore Maximi,

Nil

Nil est, quod Latium tumeat Cicerone, fuisse
 Facunda alumnis Græcia:
 Clarus Apollineo me nunc à numine vertex
 Soractis antiqui tenet
 Urbanæ strepitum fugientem & jurgia turbæ,
 Juvatque de minantibus
 In cælum scopulis illinc nemora alta, domosque
 Ferarum opacas cernere,
 Hinc variam cultu segetem, glebasque Sabellis
 Exercitas ligonibus,
 Et latè in Latios animum dispergere tractus.
 Quàm læta vitis arduis
 Fusa cacuminibus virides hîc surgit in ulmos!
 Quàm flava aristas æquora,
 Quàmque ferax oleæ collis! quàm lacte capellis
 Distenta semper ubera!
 Quàm prisca mores hominum! quàm numine mulcet
 Auras benigno Jupiter!
 Sed me non facies rerum pulcherrima, nec tam
 Amica Musis otia,
 Quàm veterum capiunt quæ passim ingentia Patrum
 Visuntur hîc vestigia,
 SILVESTRI magni latebræ, quibus ille potentum
 Vitavit enses impios,
 Haud passus periisse manum, quæ cuncta priorum
 Abominanda numinum
 Unius adpersu mendacia perdidit undæ.
 Quid Urbis & thalami fugam,
 ROMANÆQUE¹ specus memorem, contemptaque duro
 Præ filicis atrî tegmine

Bb 3

Sceptra

¹ S. Romana, Calpurnii Præfecti Urbis filia, cùm nuptiis destinaretur, divino monitu ad S. Silvestrum in Soracte latentem fugit.

Sceptra ² olim Ligeri latè dominata superbo,
 Salvete rupes aureæ,
 Proxima Cœlitibus sedes: salvete quietæ
 Secura mentis gaudia.
 Ut mihi jam Regum laqueata cubilia sordent,
 Aurata sordent atria!
 Nec moror extremus quidquid sub divite fluctu
 Hermusque volvit & Tagus.
 Sed me, ne vestris reliquos in cotibus annos
 Nemorum colonus exigam,
 Aurea defuetas redeuntia sæcula in urbes,
 Vetantque cum Sororibus
 Justitia, & Pietas cœtus dignata frequentes
 Certantium se candidos
 Ad sui ALEXANDRI populorum fingere mores,
 Et se probare ingentium,
 In tanto faciles dederunt quæ Principe Divi,
 Non immerentes munerum.
 Ille sibi rigidus, sibi inexorabilis uni,
 Nihil remissi in arduo
 Pectore, nil patitur laxi, per dura laborum,
 Curasque rerum maximus,
 Atque hominum gaudet Princeps audire Paterque,
 Nemo obsequentis acrior
 Fortunæ illecebras calcare, aut falce tremendæ
 Necessitatis ultimæ
 Immanes vultus animo spectare sereno,
 Orando nec præsentior
 In Superûm iratis extinguere fulmina dextris.
 Ahena non si vox mihi,

Non

² Carolomannus, Caroli Martelli filius atque heres, antequam in
 Cassini cœnobium conferret, Soracis montis secreto delectatus fuit.

Non centum ardenti resonent si gutture linguae,
Merentis ad præconia
Sim fatis, & laudes valeam me effundere in omnes.
Per montium & quisquam juga,
Per saltus, fluviosque, ac devia rura vagetur,
Virtutis ut vestigia
Jamdudum exosæ terras fugientia captet?
Cum, quanta fulget arcibus
Ætheris in summi, Divûmque in honore superbit,
Se Vaticani in aureo
Explicuit folio, præsentiaque ora beatis
Fruenda dat Quiritibus.
Testis Hyperborei dominatrix Virgo profundi,
Quæ divitem tot inclytis
Regnorum spoliis, domitoque Aquilone tumentem
Contemnere ausa Regiam,
Hujus ab aspectu properat splendescere lucis.
Quas tu frementis undique
Lætitiæ voces mirabere! qualia cernes
Fervere per urbem gaudia!
Supplice cum Latias se poplite sistet ad aras,
Summique prona Antistitis
Accidere ad sacræ spectabitur oscula plantæ,
Litoris Amazon Baltici;
Cujus ab invicto Germana per oppida Marte
Vibrata nuper fulmina
Arduus à tumulo stupuit septemplice Tybris,
Nec ulla solam Palladis
Ægida belligeræ plausu cum gentis, & auream
Tractare docta cuspidem.
Sed placidas animum Divæ exercere per artes
Ponentis interdum horridam

Bb 4

Gor-

Gorgona, perque hilares blandum gradientis Athenas,
 Doctoque Phœbi in pulvere
 Primum Castalias inter decus ire puellas.
 Hanc tu Boote ab ultimo
 Anxia tollentem patriæ in caligine noctis
 Meliorem ad Arcton lumina,
 Imaque divinis uſtam præcordia flammis,
 Æterne Vates, optimi
 Inter ALEXANDRI decora olim ingentia, plectro
 Felicior concines:
 Cum reſtinctâ brevî totum fera bella per orbem,
 Centumque dices ænea
 Cuſtodem Pacis cohibentia robora Janum,
 Italique Thracem viribus
 Infractum, & patriæ dejectum à culmine ſedis
 Scythico latere in angulo.

DE OBITU
 SIDRONII HOSSCHII
 E SOCIETATE JESU.
 A D
 FABIIUM CHISIUM
 S. R. E. CARDINALEM.

Siqua juvant mutos cineres, ſi lumine caſſis
 Jucundum quicquam manibus eſſe poteſt;
 Multum habet egregii quod gaudeat umbra SIDRONI,
 Nuper cognatis reddita ſideribus,

Ad

Ad cumulum, ô Princeps, decorum laudumque suarum,
Quòd desiderio est nobilitata tuo.

I N

PHILOMATHIS
MUSAS JUVENILES.

V Ates optime, quotque literatos
Nostra ætas tulit, aut tulit virorum
Plenior sapientium vetustas,
Nulli consilio, nec eruditæ
Largo flumine posthabende linguæ;
Te facundia, literæque nostræ,
Te suum Latæ decus Camœnæ,
Lumenque eloquii vocant aviti.
Tuis en studiis laboribusque,
Linguæ gratia se leporque debet;
Debent munditiæ, elegantiaque,
Et puræ Veneres locutionis.
Per Te ab exilio, & malis tenebris
Prisca Suada redit, proculque ad imas
Rus & barbaries facessit umbras,
Ipsaque esse Latina Roma discit.

Bb 5

DIA.

D I A L O G U S
LEPORIS ET MUSTELÆ.

Calumniatorum inevitabilem esse malignitatem.

ÆGypti sævo fines urgente duello
Rex omnes Ptolomæus equos, omnemque elephantum

Describi numerum Pharios mandasse per agros
Dicitur, ut dociles calcaria ad aspera plantas,
Ardua que aptarent turrita ad prælia terga.
Sensit ubi silvâ Lepus hæc delatus ab altâ,
Me miserum, exclamat, quæ jam satis ima dehiscat
Terra mihi? quæ nox densis satis abdat in umbris,
Crura que compedibus gravibusque imbellia telis
Pectora subducat, cui non præsens animus, nec
Bellorum stabiles ad munia dura lacerti?
Cui Mustela: Quid est, insane, quòd ilia vano
Singultu quatis? haud tu digna hostilibus ausis
Materies: fletu nimis ambitionis in isto est,
Qui tibi non meritæ fingit discrimina sortis.
Conditione tuâ majorem pone, miselle,
Ex animo curam: tibi non à Marte, nec armis,
Sed metus à vilis tenui sit dente molossi.
Quid si me, contrà sequitur Lepus, esse elephantem
Fortè aliquis contendat, inertem ad fervida regis
Imperia, & medii cessantem in pulvere belli,
Et vocet in Scyri latitantem litore Achillem,
Exigat & meritas ignavo à sanguine pœnas?

Donec

Donec me leporem doceam, viresque pusillas
 Esse mihi, donec nudas ostendere eburnis
 Contingat telis, longâque proboscide fauces,
 Et liceat me ipsum esse mihi, quàm multa necesse est
 Aspera perpetiar! quanto distringar ab æstu
 Curarum, noctes subeundo indigna diesque!
 Egregiam quamvis, res dura est, dicere causam.

A D

F E R D I N A N D U M F U R S T E N B E R G I U M,

De Musarum dissidio cogitantem, An. M. DC. LIV.

S Umme Deum, sævi domitor Pythonis, Apollo,
 Fatidica quem Delos suum,
 Quem Cyrrhæa vocant, Pataræaque culmina regem
 Certâ timendum cuspide;
 Quemque novem doctæ, Parnassia turba, Sorores,
 Triplex & ambit Gratia.
 Ad curas hominum precibus si flecteris ullis,
 Vatem tuorum fontium,
 Aoniæque decus telluris, ab usque remoto
 Rheni petitem litore,
 Ut Latium, utque ipsos linguæque togæque Quirites
 Docto admoneret carmine;
 Ne patiari tuis, Musarum ac dulcibus ulnis
 Divina mitis ingenI,
 Et studiorum aliò spectanda avertere dona,
 Sit proprius in castris tuis

ML

Miles, seque tuis æternùm exerceat armis,
Omnemque lucem nomini
Inde suo, laudemque petat, famamque decusque:
Quamvis avitus inclytæ
Non alium magis ornet honos, & gloria gentis,
Nec plura quisquam imaginum
Lumina Saxonicos numeret decorantia fastos.
Ne desidère inglorium,
Neu cessare velis Juvenem, quin divite venâ,
Tuo & benigno numine
Utatur, seu facta gravi Regumque Ducumque
Narrare tendat carmine,
Threiciâque avidos testudine fallere morsus
Oblivionis invidæ:
Seu leve quid gracili modulari malit avenâ,
Seu dulciore barbitō
Jam nunc vernantis florem oblectare juventæ,
Severiora differens.
Quin agè cunctanti (quod jam meditatur, & imo
Dudum volutat pectore)
Egregii ut laudes FABII, præclaraque facta
Ventura doceat sæcula,
Adde animos, sacrâque feri præcordia flammâ.
Dicat serenæ in arduis
Rebus mentis opes, curisque ingentibus æquum
Stabilis vigorem consili,
Quo Latium, quo res Italæ, quo maximus Orbis
Superbit INNOCENTIUS.
Dicat inexhaustum ingenium, moresque benignos,
Nec purpuræ quicquam suæ
Debentem, & propriâ virtutem à luce coruscantem.
Dicat profanæ impervium

Pectus avaritiæ, nullisque obnoxia corda
Cupiditatum fluctibus,
Atque animi intrepidas inter sublimia vires :
Nec literarum & artium,
Nec cultæ fileat rarissima munera linguæ ;
Sive expedita vinculis,
Nataque ad humanos placeat facundia cœtus ;
Seu debita Superûm auribus
Verba Medusæ manantia fontibus undæ.
An clariorem carminum
Usquam alibi segetem possit laudumque parare,
Elatiore aut spiritu
Impulsas animare fides, Famæque perenni
Servire gloriosius ?
Annue Phœbe, sacrique animis illabere Vatis.
Sic semper æthera incolas,
Sic tibi nulla genas fœdet lanugo, nec umquam
Desit capillis laurea.
Dumque canis trifido cæsos Titanas ab igne,
Patris triumpho turgidus,
Cuncta tibi Superûm plaudant convivium, teque
Diu stupentes audiant,
Frustrâ jactatos referentem in sidera montes :
Nec hauriant libentiùs,
Quæ sibi nectareo Phrygius rorantia succo
Fundit minister pocula.

D E

INSULÆ * JUPANÆ

amœnitate.

FELICIS hospes Insulæ, vides glebas
 Virides, amœnas, mitibus hilares pomis,
 Ubi relinquens Indiam suam Bacchus
 Chiumque nobilem uvidamque Methymnum
 Madidus jocosos feriatur Octobres,
 Nullâque vite lætiùs calet, nulla
 His gratiora pampinis gerit ferta,
 Præque his adulto collibus mero vestras
 Desiderare, Cœlites, negat mensas.

D E

ALEXANDRO VII

PONT. OPT. MAX.

O D E.

QUicumque diri, post tot atra funera,
 Abominatus Martis impotentiam,
 Irata adisti precibus umquam numina,
 Diu negata gentem ut humanam quies
 Vultu bearet reduce: quisquis inclytas
 Compede gementes Thraciâ Orientis plagas

Reddi

* Jupana insula est oræ Illyricæ, ditionis Ragulinæ, quam Tauridæ ap-
 pellat Hirtius de bello Alexandrino.

Reddi Latinis rursus optasti sacris :
 Quicumque honestis debitum artibus decus
 Redire, dulci literarum & otio ;
 Festisque Musas implicatas frondibus
 Per Vaticanas ambulare porticus :
 Nunc tempus albas expedire victimas ,
 Votiva tempus tura , nunc sollemnia
 Aptare sacris dona pulvinaribus.
 Dedere cuncta Caelites tandem boni ,
 Plaudente quod Olympo , & fremente Tartaro
 Maximus habenas rerum ALEXANDER tenet.

A D

JUNIUM PALMOTTAM,

*scriptorem egregii poematis , de rebus à Christo
 Domino inter homines gestis , Illyrico
 carmine compositi.*

O D E.

O Plena tristi mortis imagine
 Humana , durum vita negotium ,
 Assueta distinctos acerbis
 Ducere funeribus triumphos !
 Tu læta mœstis gaudia luctibus ,
 Mæstosque luctus lætitiis fugas ,
 Passimque commisces amara
 Cecropiis aconita succis.
 Quis turbo , qui te fulminis impetus
 Æquet volantem ? præcipitant dies ,

Anni-

Annique vertentes, nec ulla est
Sat rigidis brevis hora Parcis.
Nil sceptrā quidquam regia, nil decus
Claro ebriarum murice vestium
Profunt, nec everfis superbi
De populis spoliū acervi:
Nihil secundus rumor, & inclytum
Nomen, faventūque aura Quiritium,
Fascesque, lictoresque, & alta
Nobilium series avorum:
Nec summus imo discrepat, omnium
Immitis æquē sēva necessitas
Metit rapaci colla falce,
Aggerat & miseros beatis.
Virtute solā fati adamantinas
Frangente leges. Illius in latus
Nil fortis adversā, licetve
Persephonæ jaculis malignæ.
Hæc te erudito in pulvere splendidā
JUNI laborum exercuit indole,
Vulgi recusantem profani
Gaudia, degeneresque curas.
Hæc docta sacri pectora Numinis
Replevit hauſtu, non alii dato:
Quō fretus audacem Deorum
Cœtibus infereres Camœnam:
Hæc nomen atri funeris inscium
Dedit, perennis cum strepitu lyræ
Latè volaturum per aures
Illyridum populorum amicas.

I N E M B L E M A,

apponendum Latina editioni Historiæ Concilii Tridentini, Cardinalis Pallavicini, cum aquilâ unguibus ferente serpentem, & ad solem, nomenque JESU in sole præfulgens, respiciente.

O D E.

Montium præpes nemorumque cultor
 Ætheris celsi decus, ô minister
 Impios certo ferientis ictu
 Fulminis ales!

Qui viris clarum, titulisque præcis
 Sfortiæ magni genus atque stirpem, &
 Miffa per longas series avorum
 Stemmata signas:

Perge, ubi pulchræ generosus ardor
 Te dapis dudum tenet atque pugnae,
 Splendidum victor solito ciere in
 Pulvere Martem.

Perge, Divini radios tuendo
 Solis, & rostro lacerare & ungui,
 Si quid invisi Superis colubri
 Restat inultum.

Tuta ut à fædo Pietas vapore,
 Splendeat castis operata templis;
 Teter & puras odor inquinare
 Definat auras.

C c

Non

Non vides quantâ tibi mole præfens
Auxilli cœlum faveat? Verendo
Sol tuus latè Superis & imis
 Nomine fulget.

Hoc duce infuetum per iter citatas
Explicas primæ inter operta causæ
Arduus pennas, penetrasque summi
 Limina Veri.

Nota jam pridem hic tibi tela, & acres
Sufficit cordi indomito favillas;
Hostium tergo bene sæpè notas
 Sufficit iras.

Sed quid immitis mea Musa pugnas?
Sæva quid frustra meditaris arma?
Vicimus! primo ferus hostis olim
 Concidit ictu.

Concidit, latè volucremque dium
Auxit æterno domitus trophæo,
Et novum asserti radiare fecit
 Sidus Olympi.

Tale Cyrrhæi domitor draconis,
Rettulit palmæ decus, & Gigantum
Impios sævo jaculatus igni
 Juppiter ausus.

Talis in Dacos utinam Scythasque
Italas virtus animaret hastas,
Tamque terrenos rueremus acri
 Impete in hostes!

Barbarâ haud ultrâ gement catenâ
Græciæ pingues Asiæque campi,
Et sacris læti fluerent Latinis
 Nilus & Ister.

DE CATELLA
CÆSARIS RASPONI,

NUNC

S. R. E. CARDINALIS.

LUgete Veneres, Elegantiæque omnes,
Hominumque lepida turba delicatorem.
Perempta Lachesis invido jacet ferro
Catella blanda, Cæsaris mei nuper
Amor & voluptas, gaudiumque, lususque:
Cujus jocosis ille moribus sæpe,
Latratibusque mollibus fatigatum,
Inter laborum seria & graves curas,
Animum levabat: quam videre saltantem,
Videre cursitantem, & in pedes sese
Ultrò erigentem, gestiebat: Et fessam
Ætate, languidamque, pristinae gratus
Festivitati, lususque mellitis,
Adhuc amavit, aluit, & suam dici
Ut antè voluit, luce nec modò cassam
Desiderare cessat, & recordari.

Cc 2

IN

I N B A U N U M,

detractorem carminum Cl. Viri

AUGUSTINI FAVORITI

QUænam te mala mens, inepte Baune,
 In iras agit optimi Poëtæ?
 Quæ noxæ tibi non bene expiata
 Ad certaminis aleam protervi
 Istos exiguos cient lacertos?
 An ut pervenias in ora vulgi,
 Teque ut posteritas loquatur omnis,
 Nobili cupis interire dextrâ?
 Nimis crede mihi impotenter ardes
 Risûs materies perennis esse.
 Verùm splendida teque celsiora,
 Stulte, desine somniare fata:
 Nam loco saliumque carminumque,
 Tuis supplicia aptiora nugis,
 Informis situs, exigentque blattæ.

STEPHANI GRADII

O R A T I O

De eligendo Summo Pont. Sede vacante,
post obitum

ALEXANDRI VII.

AD EMINENTISS. S. R. E. CARDD.

*Habita Roma in Basilica Principis Apostolorum
Die II. Junii M. DC. LXVII.*

PERFUNCTIS Vobis, Patres Eminentissimi, mœ-
sto & lugubri, componendi Sanctissimi Pontificis
ALEXANDRI, & novissimis honoribus decorandi,
munere; ab iisque omnibus ritè expeditis, quæ ad de-
clarandum amissi optimi Parentis triste desiderium com-
parata sunt more institutoque majorum; superest ne-
cessaria de renuntiando successore deliberatio, quem po-
tissimum reclinato huic tantisper humeris Vestris oneri
ferendo præficiendum putetis. Magna, sublimis, ardua
profectò res, & omnium, quæ humano consilio admi-
nistrari possunt, longè maximi, gravissimique momenti.
Collocandus namque est in supremo rerum humanarum
fastigio, ipsiusque Dei Optimi Maximi, ut ita dicam, con-
fessui, Vestrorum suffragiorum beneficio admovendus est
unus ex Vobis, qui latissimum indè in singula, & uni-
versa, quæ sub Sole sunt, imperium, & potestatem obti-
neat: cujus facta pro legibus, dicta pro oraculis, placita

Cc 3

pro

pro ratione generi humano futura sint : cuius arbitrio regi ac temperari, nec inferorum portæ detrectent, nec ipsius cæli sublimitas dedignetur.

Hac ego de re in hoc amplissimo orbis terræ consilio verba factururus rudis & indifertus Orator, tremorem animo vehementer, & commoverer, si parem susceptræ causæ magnitudini desiderari orationem, & facundiam crederem; nec potiùs traditæ cuidam à majoribus consuetudini utcunque mihi parendum esse viderem. Satis enim intelligo, eâ Vos mente, eoque consilio huc advenisse: adeò intentos in commune bonum, adeò flagrantés in Dei, & Ecclesiæ charitate animos attulisse: tantâ denique sapientiâ, & rerum usu esse præditos; ut nullus sit reliquus locus disputationi, quæ Vos officii vestri rationis admoneat. Satis itaque mihi erit, si sanctissimum propositum Vestrum, si egregiam Reipublicæ in his Comitibus benè gerendæ voluntatem, vel leviter adumbrare contingat; ut in iis, quæ à me dicentur, quasi quodam in speculo, Vos ipsos paulùm; Vestrorumque sensuum, & cogitationum imaginem contemplemini.

Quò ego libentiùs, & pleniore bonæ spei cum animo in hoc argumento mihi versandum esse video; Vix enim periculum est, ne sanctus, ne innocens, ne ipsi illi, à quo proximus est futurus, quàm simillimus prodeat ex isto cœtu, quem sagacissima superiorum Pontificum inspectandis hominibus diligentia, accersendo quicquid usquam egregium est, ex omni penè lingua, & populo, & natione conflavit. Quem adeò unà cum Principe Apostolorum genus electum, & regale Sacerdotium multò ego iustius appellavero, quàm ille Regis olim Epirotæ Legatus veteres Romanos Senatores Reges appellaverat.

Nec

Nec verò hæc à me colligendæ Vestræ benevolentia gratiâ, quam maximi facio, dici putate, aut quò magis amplissimâ Vestrâ dignitate delectari Vos velim; sed ut uberrimam rectè statuendi materiem, in qua versamini, Vobis ostendam; eòque minore veniâ dignum, si quod hîc intervenerit, peccatum futurum sciatis: quo cavete existimetis, ullum aliud hoc tempore, aut majus, aut gravius admitti posse.

Neque est quòd nobis magnoperè blandiamur, quasi cætera Vestra sanctitate, rebusque pro salute, & gloriâ Ecclesiæ præclarè gestis, aut gerendis, neglectam hoc in negotio officii religionem sarcire possitis. Aliæ siquidem omnes altissimi istius Vestri muneris partes, quamlibet graves & magnæ, si cum jure ferendi de Pontifice Maximo suffragii conferantur, leves, obscuræ, ingloriæ sunt; propterea quòd non adeò propriæ Vestri Ordinis habentur, ut per alios inferiorum ordinum magistratus obiri, & explicari non possint: hac in re præcipuè cense-ri, spectarique dignitatem Vestram omnes intelligunt: hac maximè potestate fortunam Vestram in aliorum Ecclesiæ Antistitum numero excellere, atque eminere: nec aliunde fieri, quòd mortalium nemo tantum sibi, aut sanguinis, aut opum, aut gloriæ magnitudine tribuat; ut accessione Purpuræ Vestræ dignitatem suam in immensum auctam, amplificatamque non putet. Frustra itaque ad debitam Ordini Vestro gloriam comparandam in reliqua Ecclesiæ procuratione strenuus, & fidelis, & officii diligens quisquam fuerit, si hac una in re cessaverit; nam ut maximè boni viri laudem ferat: decus certè recti, & constantis Ecclesiæ Romanæ Senatoris non feret.

Sed ingenia Vestra PP. EE. ejusmodi non sunt, quæ

C c 4 ad

ad recta consilia capeſſenda terrore, ac denuntiationibus adigantur. Multò validior eſt apud optimum quemque, conciliatrix illa fortium animorum, recti, honeſti-que ſpecies, & pulchritudo, cujus ſanctiſſimis illecebris non vereor, ne non magnoperè in hoc negotio gerendo commoveamini, ſi perſuaſum habebitis, nulli æquè rerum mortalium Chriſti Eccleſiam, quàm huiusmodi Comitiis ſanctè habitis, eorumque ex ſententia ſucceſſui magnitudinem ſuam, ſplendoremque debere: ac ſi quid humanis in conſiliis fuit, ut ſancta illa, potentiſ-que, & glorioſa, & hoſtium victrix, & præliorum ſuperſtes eſſet, hinc potiſſimùm fuit. Hinc etenim factum eſt, ut Romanis in ſaſtis Viros ſuâ quemque memoriâ maximos, ac ſapientiſſimos haberemus, qui Summi Pontifices, iidemque ſummi mortalium, non dignitate magis, ac titulis eſſent, quàm meritis, & virtute. Quod unum ad certam, & abſolutam magnorum imperiorum felicitatem ſatis eſſe, non eſt, quod à Platone doceamini, qui tales reliquos cives ſolere eſſe ait, quales eſſent Principes Civitatum; multò namque vetuſtiorem, locupletioremq; huius veritatis auctorem Spiritum Sanctum habetis, & reſpondentia divinis ejus oraculis experimenta non dubia, præſertim ex Annalibus Eccleſiæ petita: cujus res maximè proſperas atque florentes, ſanctiſſimi quique Romani Pontifices præſtitère, quorum virtutis & ſapientiæ, ſecundùm Deum, beneficium eſt, ut compages ejus ſexdecim ampliùs ſæculorum fortunâ diſciplinâque conſiſteret; eſſetque divinatorum operum, quæ mente & ratione continentur, poſt homines natos longè latiſſimum ampliſſimumque, licet quis illam minimâ ſui parte, hoc eſt humanis opibus, ac magnitudine metiatur.

Nulli

Nulli parcere labori, nullum non adire discrimen, certum, ac statutum Vobis esse, persuasum habeo: ut quàm speciosam hac parte, ornatamque Domini Sponsam à majoribus accepistis, eodem cultu & maiestate præstantem, posteritati tradatis; ac ne de spiritu quidem ipso ac sanguine, tam præclaram in causam, si res poscat, profundendo, dubitare. Satis id, superque declarat, vel honos iste Purpuræ, quam Vos nequaquam ad inanem luxûs ostentationem, aut oculorum oblectamentum, sed hujus ipsius constantiæ, ac fortitudinis profitendæ causâ, vetere instituto, gestatis.

Verumenimverò ad negotium, in quo versamini, minimè tantâ mole virtutis opus est. Nulla hîc Tyrannorum sævitia est, cum qua luctemini, nulli quos superetis hostes, nullæ quas vitetis insidiæ. Vobiscum demum Vobis negotium est, & cum animo Vestro, re omnium docilissimâ, cui viriliter imperetis; ut, quod optimum esse factu nemo Vestrûm ignorat, faciendum sine dubitatione statuatis: quod quidem non solùm Ecclesiæ, cui debetis omnia, sed etiam Vobis ipsis salutare, & frugiferum experiemini.

Quam ob rem non hîc ego, quod à plerisque ex hoc loco dicentibus sæpè auditum est, illud à Vobis magnoperè contendam EE. PP. ne in hac deliberatione quicquam humanæ gratiæ tribuatis; ne, quid privatim cuiusque Vestrûm intersit, cogitandum, & ponderandum arbitremini. Facile intelligo, utcunque magna, & excellens ista sit Vestra dignitas, homines tandem esse Vos, & hominum officia fungi, nec aliis artibus, quàm iis, quarum humana infirmitas patiens est, creationem quoque Romani Pontificis, ut cætera mortalia, transigendam.

dam. Non is ego sum, qui rigidam illam veteris Ecclesiæ sanctitatem non optandam potius, quàm sperandam existimem, & qui remissis longâ fortunæ indulgentiâ sæculi moribus, ignoscendum aliqua ex parte non putem; eoque damnare non ausim, si Vestram quoque rem privatam unâ cum publica, unâ cum gentium omnium commodis, Vestra etiam commoda, & rationes agi putetis. Præsertim quòd adeò sublimis est, & vulgarem aliorum hominum supergressa modum Vestra conditio; ut bona, malaque Vestra ad Rempub. pertineant, & pro loco, quem in Ecclesia tenetis, privata Vestra felicitas grandis omnino portio sit felicitatis communis.

Verùm hæc ipsa propriæ Vestræ utilitatis momenta vris examine ponderibus: hos ipsos calculos diligenter, accuratèque subducite: profectò invenietis, privatas omnium Vestrûm rationes cum publicæ utilitatis rationibus egregiè conspirare. Optimum eligi, sine dubio publicè interest: Hoc ipsum etiam sigillatim cujusque Vestrûm interesse, audacter ego, & si verè consulatur, mecum ratio ipsa pronuntiat.

Nemo dubitat, cùm inter sapientes rerum suarum æstimatorum de servitii conditione deligenda consilia agitantur, summam deliberationis in eo maximè verti, ut nos jugo quàm fieri potest levissimo, & iustissimo oneremus; quod ita demum eveniet, si dominum nobis sapientiâ quàm præstantissimum adoptabimus, cujus propterea potestati subiecti, à libertate, pulcherrimo animi humani bono, quando eâ necessariò carendum est, minimum distabimus.

Quid quòd ut quisque prudentissimus est, ita maximè aliorum prudentium consiliis gaudet? Quam ego
lau-

laudem in viro summi fastigii super omnes alias necessariam esse statuo; ut qui curam suam in res plurimas, ac diversissimas, nec unius mentis captui accommodatas distentam habet. Vis enim alioquin illa animi per semet excogitandi omnia, quæ agenda sunt, cui primum sapientiæ decus priscus ille Vates assignat, privatæ demum fortunæ, & paucis in negotiis versantis est. Cujus tamen decoris gloriam leviora quæque ingenia, supremam auctoritatem nacta, incredibile dictu est, quàm impotenter affectent, omnique conatu id agant, ne quid alieni consilii eguisse credantur: quâre, quid oro magis adversarium est juri Vestro Senatorio dicendæ de Republica sententiæ? neque enim, intermisso illius usu, multum habet ista Purpura Vestra præclari.

Jam verò summi omnium beneficii, quo Vestris suffragiis extollendum afficere paratis, nec intelligens esse poterit, nec memor esse volet, nisi vir fortis, & moderatus, & sapiens. Virtus enim grati animi, more nobilium quarundam stirpium, glebæ sterilioris impatientium, ingeniis optimè à natura factis, & egregiè à bonis artibus institutis unicè lætatur; & nisi multarum præterea virtutum comitatu stipata sit, facilè emoritur, & exarescit. Quanto enim robore mentis, quantâ indole virtutis opus est, ne in summa, amplissimaque fortuna collocati ad illa vulgò jactata sese demittant, averfandi magnorum beneficiorum auctores, & quasi gratiæ, cui sese referendæ impares esse vident, rigidos exactores fastidiendi? Nec verò hujus rei, aut pauca aut obscura in omni memoria temporum, exempla sunt, quæ persequi sigillatim apud viros doctrinâ, & usu rerum præstantes supervacuum judico: simul illud omitto com-
me-

memorare, quàm vanus propterea labor, & quàm inutilis industria illa sit, quâ nonnullos antiquitus in huiusmodi Comitibus usos esse memorant, ut non tam unum aliquem animo propositum haberent, quem cæteris anteferrent, quàm id agerent, ut quoquo modo profectus, ipsos auctores tantæ sibi fortunæ fuisse, persuasum haberet.

Sed ut omittam singula rationum Vestrarum momenta nimis accuratè colligere: quid, oro, tam cuiusquam Vestrum est EE. PP. quàm Ecclesia, & Res Christiana; cuius pars multò maxima præcipuo quodam, & excellenti jure Vobis divinitus est attributa, ut omnino nihil quicquam in re familiari tam amplum, nihil in suppellectili tam eximium, nihil in bonis tam fructuosum habeatis? Ejus autem possessio non solum Vos opulentos, & copiosos, ut aliorum hominum vulgus suæ divitiæ, sed planè terrarum Dominos, sed mortalium generis Principes, sed humanarum, divinarumque rerum potentes facit. Hanc adeò partem rerum Vestrarum potissimum Vos curare, huic incubare thesauro, pro hoc uno maximè attentos, & sollicitos esse decet. Quòd si cæterorum omnium, quæ Vestra sunt, amissionem inde, atque interitum sequi oporteret, quis tam imbecillæ mentis est, ut vulgarem nautarum sapientiam non imitetur; qui proposito tempestatis periculo, postquam levandum sibi onere navigium vident, jacturâ viliorum quarumque mercium, nobiles & pretiosas redimendas existimant.

Quantò magis hoc animo esse debetis, cum hæc ipsa, quæ rerum ego Vestrarum viliora, & leviora voco, domesticas, inquam, possessiones, & commoda, non modò magna illa, atque præclara curando non
amitti-

amittitis, aut minuitis; sed hac una maximè ratione constitutis, ac stabilitis? Nisi fortè dubium, aut obscurum putatis scitum illud Evangelicum oraculum, quo jubemur primùm quærere regnum Dei, ut hæc omnia adjiciantur nobis. Cujus oraculi profunditatem quò altius penetretis; reputate, quæso, cum animis Vestris admirabilem divini consilii vim, atque virtutem, astutis humanorum consiliorum conatibus maximè adversariam, quâ fieri plerumque videmus, ut prosperi successus eorum, quæ cautè, & providenter ad nostra commoda promovenda nobis excogitasse visi sumus, in perniciem vertant; nec ulla tam acerbè mala nos urgeant, quàm quæ ipsi nobis ultrò arcessimus, cum maximè callidi, & rerumstrarum diligentes esse volumus. Hæc est illa divina vis, quam profano vocabulo Fortunam appellamus, casuum, rerumque, occultis humanæ rationi causis nitentium, imperiosa dominatrix, cujus arbitrium severum & impotens, votis nostris accommodare, unius Dei beneficii ac muneris est. Quem certè nisi præsentem, ac propitium ædificationi nostræ domûs habuerimus, in vanum omnino lapides nostros, & cæmenta consumimus: quantò verò stultius, & inanius, si hos ipsos lapides, & cæmenta de ruinis domûs Domini, quæ nusquam certior, quàm in malis de Ecclesia consultis est, injustissimo compendio depromimus, & comparamus?

Intelligitis opinor EE. PP. quàm graves, magnæque in Vobis causæ sint, quæ Vos ad hoc munus Comitiorum sanctè, integrèque obeundum adhortantur. His tamen multò majores, & graviores in ipsa re, quam geritis, invenietis, si præsentem tum Ecclesiæ, tum Reipublicæ statum paulò mecum diligentius expende-

pendetis; qui profectò tam difficilis & lubricus est, ut prorsus divino consilio factum existimem, quòd ceteris hic Vester Summorum Virorum copiâ, ingeniiq; & consilii laude præstantium, ut unquam aliàs, abundat, & floret.

Non est hujus loci, pluribus explicare conditionem, quâ nunc agunt Ecclesiæ Romanæ Civitates, propter incommoda superiorum temporum necessitate contracta. Vos ipsi, quæ dici hac de re possunt, intra Vos ipsos reputate, & quâ unâ ratione datum est, languenti huic parti Reipublicæ, præsentis optimi & sapientissimi Principis remedio, subvenite.

Neque tamen de Ecclesia, quâ regnum terrenum & caducum est, ita sollicitos esse nos oportet, ut ejusdem obliti videamur, quâ parte cælestem illam, & immortalem esse, credimus. Hæc militans in hac vita, & adversus invisibiles hostes continenter in acie consistens, Imperatorem, ac Ducem à Vobis magnis rebus gerendis idoneum flagitat. Hujus, quæso, necessitates, ac tempora Vobiscum expendite, & quem animum erga se, quæ consilia à Vobis hoc tempore desideret, pro Vestra sapientiâ ac pietate statuete.

Hæret adhuc impressum religioni superiore sæculo gravissimum in Germania vulnus, quod florentissimæ illi nationi, multisque præterea illâ pestilentia contactis exitio fuit. Quod quidem vulnus, quanquam crudum adhuc, & intractabile meritò credidimus propter hominum contumaciam, & obstinatum ad pereundum animum; mox interposito spatio remisisse plurimum de illa pristina sui malignitate visum est, & curationis non nihil, ac medicinae patiens esse.

Hæc

Hæc res, quis non videt, quàm latum campum aperiat explicandæ futuri Pontificis charitatis, & providentiæ; si idoneis ad flectendas hominum voluntates artibus urgendum sibi pulcherrimum hoc inceptum suscipiat: & si inclinatis ad lucem veritatis accipiendam multorum Principum mentibus, ac certè Catholicæ causæ minùs, & minùs jam iniquis, uti velit, & sciat?

Nam quid ego de controversiis inter Catholicos loquar, quorum divisæ, & plusquàm civiliter in diversum propugnatae de summis rebus fidei, ac disciplinæ sententiæ, ne in malum publicum erumpant, quantâ animi contentione, quâ dexteritate, quâ prudentiâ opus esse putatis? quantæ verò vigilantia negotium, ne absurda pravorum ingeniorum industria nostris discordiis abutatur, ad promovenda sua consilia pestifera, & scelerata, fœdandæ turpissimis maculis Religionis, & gravissimis vulneribus affligendæ?

Nihilo interea melior est in Republica, quàm in Ecclesia habitus animorum; ortis nuper, & hoc maximè tempore in germen prodeuntibus perniciosis dissensionum seminibus inter maximos, & clarissimos Principes & Reges terræ; quæ ne extinctam non ita pridem pessimam zizaniorum segetem iterum immittant in Orbem terrarum, omnemque bellorum incendiis Europam involvant, summum, præsensque periculum est; cujus periculi depulsio salutarem futuri Pontificis curam, opemque desiderat: si is magnus, & placens Deo, in tempore iracundiæ conciliator factus audire cupiet.

Sed hæc omnia, quanquam plena calamitatis, atque discriminum, ferenda utcunque viderentur, nisi unà cum
turbis

turbis domesticis urgeret externum bellum ab hoste infensissimo, cum quo rarò non infelicitè, & sine magna clade antiquitus congressi sumus. Nunc autem cum in unius Urbis irritâ obsidione alterum, & vigesimum annum hærentem cernamus, & clarissimis nostris, terræ, marique victoriis debilitatum, & inertię suæ convictum, satis opportunam in illo materiem habemus, gloriosis, & Christiano animo dignis Romani Pontificis inceptis; respectatæ populi Christiani virtuti, barbarica ulterius illudat ignavia; cujus non intellectum ad hoc tempus arcanum, recenti hoc experimento manifestò deprehendimus: & tandem aliquando desinamus, pacem ab illo, & securitatem ingentium Regnorum concessione redimere.

De his omnibus, quæ cursim à me commemorata sunt, & omnino de summa Reipublicæ Christianæ deliberare cum maximè Vos putate PP. EE. cum de eligendo Pontifice Maximo deliberatis. Satis rectè, & terrenis Ecclesiæ commodis, & saluti religionis, & otio publico, & securitati Regnorum consulueritis, si recta hoc uno in negotio consilia sequemini: hoc est, si optimum, & sapientissimum, qui omnibus hisce consulat, & præsideat, eligetis. Qui curarum ingentium capax, non uni se familiæ, aut uni civitati, nec uni adeò provincię, aut uni regno præfectum existimet; sed orbem terrarum universum, quàm latissimè patet, atque diffunditur, mente, & cogitatione comprehendat. Qui adepto summo inter homines magistratu, nequaquam adeò in sublime provectum se putet, ut multum adhuc viæ sibi reliquum esse non intelligat ad sui fastigii magnitudinem virtute & meritis adæquandam: qui fructum accepti honoris non in otiosa potestatis usurpatione, & remissione

sione à laboribus; sed in curis, sed in vigiliis, & felici magnorum indè consiliorum successu positum arbitretur.

Talis demum erit, (ut uno verbo complectar omnia) quem spectata præ cæteris erga Deum charitas commendat; quam unam, satis dignum pretium hujus honoris & loci, constituissè visus est Christus Dominus, cùm Principem Apostolorum non antè sui gregis Pastorem pronuntiare sustinuit, quàm semel, iterum, ac tertio de amoris erga se constantia, & magnitudine explorasset.

Ite igitur in Suffragia, Deo, Superisque omnibus benè juvantibus, EE. PP. Præstò erit (ne dubitate) mentibus, consiliisque Vestris salutare Dei Numen, cui nunc unà Vobiscum invocando, & propitiando, intentas, operatasque videtis preces, & vota Ecclesiæ universæ. Quæ anxia de horum Comitiorum exitu atque sollicita, se, suamque salutem, ac dignitatem, Vestræ fidei, prudentiæ, pietatique commendat. Erecta scitote hoc tempore, & magnâ expectatione suspensa, omnium in Vos mortalium studia: diversa illa quidem, atque distracta; pro diverso in causam religionis animo, atque affectu; ut alteri fœda omnia de Vobis, Vestrisque animis, & actionibus, & optent, & futura deprædicent; alteri læta, & prospera cùm judicia, tum auguria faciant. Nolite per Deum immortalem committere, ut plus vidisse, & exploratiùs judicasse de Vestris ingeniis dicantur, quibus perditâ, quàm quibus salvâ, & florente Ecclesiâ Catholicâ opus est. Date hunc incredibilem hostibus fidei mœrorem, qui nihil fani, nihil integri, nihil ex usu Reipublicæ Christianæ proficisci posse à Vobis, impudentissimè mentiuntur: nec sustinete, ut conceptam ab omnibus bonis de Vestra singulari virtute, & sa-

D d pientia

418 STEPH. GRADII ORAT. DE ELIG. SUM. PONT.
pientia spem fefellisse videamini. Denique in hac deli-
ratione, omnium maxima atque gravissima, ita mentem,
& consilia Vestra gubernate; ut exacturis quandoque hu-
jus Vestri facti à Vobis rationem hominibus, audacter,
& sine trepidatione possitis usurpare solemnes illas cœli
Apostolici voces: ITA VISUM EST SPIRITU
SANCTO, ET NOBIS.

D I X I.

P O E.

P O E M A T A
V I R G I N I I
C Æ S A R I N I,
U R B A N I V I I I.
P O N T. O P T. M A X.
C U B I C U L O P R Æ F E C T I

ATLAS
DE
L'INDUSTRIE
NATIONALE
DE
FRANCE
TOME I
PAR
M. DE
LAFAYETTE
DIRECTEUR

V I R G I N I I
C Æ S A R I N I
V I T A,

Auctore Augustino Favorito.

QUÆ de Virginii Cæsarini ingenio, moribus, studiis, disciplinâ, fortunâ, totoque vitæ cursu, non ab rumore vulgi, neque à Rhetorum laudationibus accepimus, sed à viris gravibus, & ab omni affectu liberis, qui adhuc supersunt, quique Virginium usu quotidiano cognitum habuerunt; ea nos, sicuti narrata acceptaque sunt, simpliciter, pro nostrâ & argumenti naturâ, fideliterque trademus.

Natus est Romæ, die xx. Octobris, anno M. D. xcv. patre Juliano, Civitatis Novæ Duce; matre Liviâ, Virginii Ursini filiâ. Utriusque autem parentis genus, generisque dignitas & potentia clariora sunt, quàm ut scriptoris operam, lucemque desiderent. Fratres habuit majores quidem natu, Joannem Georgium, qui patri in Ducatu successit, & Alexandrum, qui postea Cardinalis creatus est ab Urbano Octavo, minores autem, Ferrantem, utriusque Signaturæ Referendarium, ac Petrum, militem Hierosolymitanum. Propinquitatibus verò multis magnisque floruit, à matre præferrim. Nam præter Ursinam gentem, Beatrix, Cornelia, & Catharina Livie sorores, nuptui traditæ, cum suis, tum suorum filiorum conjugis, Sfortias, Columnas,

Dd 3

Cor

Corneos, Pallavicinos, Malvetios, Altempfios, Cæfios, Borromæos, Madrutios, aliasque subinde veteris familias & locupletes comprehenderant. In Virginio igitur eximia ab ineunte ætate indoles, & ad studia literarum singularis alacritas apparuit: adeò ut Bonifacius Cardinalis Caietanus, acri vir, ut omnes sciunt, perspicacique iudicio, septennem adhuc puerum cum tractaret, ad omnia summa natum diceret, & incredibiles progressus in literis, si institutio accederet, augurari foret. Celebre est, ac pænè in consuetudinem proverbii venit, nihil Romanis pueris festivius, nihil elegantius fieri posse: promptos, sagaces, dicaculos, ingeniosos, ad omnia disciplinarum genera mirè factos videri: ubi adoleverint, concidere sæpè vim illam omnem, ardoremque animorum, & quasi Circæo aliquo poculo repentè mutatos, alios planè sensus, aliam sibi mentem induere. Verène id, appositèque dicatur; an à Tranfalpinis hominibus, vetere erga Romanos odio, falsò iactetur, nihil laboro. In Virginio certè aliter se res habuit, ut postea intelligemus. Novem fermè natus annos Parmam mittitur cum Alexandro fratre, quò procul à paternis deliciis, adeòque ab iis occasionibus, quæ mentes adhuc teneras, & ad magna surgentes plerumque enecant, intentiorem ad studia animum adjiceret. Antelata autem ceteris urbibus Parma, cum ob celebritatem illius Academiæ excellentibus in omni disciplina magistris, Ranutii Ducis operâ, florentissimæ, tum ob aviam Farnesiam: quo etiam nomine Ranutius venientem Virginium libenter domum suam recepit, & pro ea, quæ intercedebat, conjunctione, benignè liberaliterque habuit, quoad eâ in urbe est commoratus. Mansit autem ibi quinque plus minùs annos: intra quod spatium non

non solum ea omnia arripuit, quibus ad humanitatem informari solent ingenui adolescentes; verum etiam totius Philosophiae cursum confecit, præceptore Avanzino, qui Jacobi Zabarellæ in Gymnasio Patavino discipulus, Peripateticæ disciplinæ ludum in Parmensi aperuerat: tantâ quidem cum laude, ut condiscipulos & percipiendi celeritate, & disputandi solertiâ longo intervallo omnes anteciret. Nec institutum interea iter retardavit infortunium, quod illi accidit. Nam dum inter æquales in equestri ludo se exercet, (quod unicum habebat à studiis laxamentum) refractarius equus, cui erat impositus, juveniliter exultantem, & superbè nimis imperitantem excussit, adeoque graviter solo illisit, ut pluribus locis crure confrecto, præ dolore sensibus pænè omnibus destitutus, ultimum vitæ discrimen adiverit. Quem casum major etiam paulò post calamitas excepit, Chirurghi imperitiâ. Cum enim post duos menses, quàm decubuerat, experiri vellet, an rectè adhuc consistere pedibus posset, adeo perperam ac distortè conglutinata tibia apparuit, ut eam denuò perfringere necesse fuerit, & in eum statum revocare, quo ante curationem fuerat, quò rectius convalesceret, accersito ab Iffæo usque lacu, in Venetâ regione, probatæ artis Chirurgo. Horret animus eos cruciatus cogitare, qui denuò tolerandi Virginio fuere; qui tamen illos eo animi robore tulit, eaque constantiâ, quam in viro confirmatæ jam ætatis & sapientiæ non requiras. Igitur, ut eramus aggressi dicere, tantum abfuit, ut propterea studiorum suorum cursum intermitteret, ut per totum illud tempus, quo in lectulo confixus jacuit, (jacuit autem integrum propè annum) nihil ageret aliud, quàm ut cum viris doctis sermonem de literis institueret, præcipuè verò cum

Patribus Soc. JESU, qui ei frequentes, & ad omne prompti officium assidebant. Quorum quidem vivendi ratio & institutum adeò Virginio arriserant, ut non semel de illorum amplectendâ militiâ cogitavit: eamque animi illius propensionem perpetuam atque constantem postea aperuit ultima ipsius voluntas, qua Ignatiano habitu efferri se velle cavit in testamento. Ea curatio cum post mensem undecimum exitus tandem prosperos habuisset, eosque jam progressus secisset in literis, quos operæ pretium esset in aspectum lucemque proferre, Romam, ineunte adolescentiâ, Virginius revertit, ubi magnum sanè virtuti suæ theatrum invenit paratum. Nam ingens hominum animos cupido incesserat videndi communis, & periclitandi ingenii, de quo tam multa, tam præclara omnium sermone afferebantur: erantque non pauci, qui suspicarentur, in adolescentulo primariæ nobilitatis, & morum formæque elegantîâ commendatissimo, efferri plus æquo omnia: ita verò solere fieri, ut qui aliis in urbibus maximo in pretio essent, & laude ingenii ceteros mortales anteirent, Romæ ita decrescerent, ut vix aliquo in numero haberentur. Virginius tamen adventu suo ita confirmavit rumores, qui de ipsius virtute atque ingenio percrebuerant, ut nihil jam in Urbe esset ejus nomine clarius; essentque in eum, tamquam in aliquem ex veterum annalium memoriâ, conversi animi & studia Civitatis. Sive enim privatis eruditorum colloquiis de re literariâ sermo esset; sive in scholasticorum, quos vocant, arenam descenderetur; magna ubique ejus doctrina, magnum acumen, & fertilitas ingenii eminebat. Hæc autem efficiebat etiam gratiora præter generis claritudinem suavis oris, formæque dignitas. Quibus accedebat actio efficax, & sonus vocis elegans, &

& ad aurium voluptatem accommodatus; ingenuus prætereà quidam pudor, & candor animi, pari cum humanitate erga omnes, & facilitate naturæ. Nam ad id quidem quod pertinet, extat inter ejus scripta Satyra elegans, quâ acriter carpit, vel potius irridet nobilium quorundam inscitiam, qui existimationem dignitatemque nominis, quam solidis ornamentis, ac verâ virtute non possunt, ostentatione generis ac potentiæ, & insolentis animi fastu consequi volunt. Nec parùm momenti habebat ad plausum laudemque Virginio conciliandam senilis quædam in primo ætatis flore maturitas, non illa quidem austera ac tristis, (nam hilariora nonnunquam convivia & congressus amabat, eratque in jaciendo, mittendoque ridiculo perurbanus) sed quæ adolescentem deceret literis impensè deditum, & ab insitâ animi generositate, non fluxa & præsentia, sed ad memoriam illustria, & æterna respicientem. Ferunt, cum ab æqualibus ad insigne spectaculum invitaretur, quod totius Urbis concursu celebrabatur, se verò id facturum negasse, nec eo se crimine velle adstringere, ut quo temporis spatium posset Olympicis, Nemæis, Circensibus ludis, & si liberet, etiam Floralibus, sine ullo incommodo aut strepitu, domi suæ interesse, mallet imperitorum artificum nugis, quantumvis sumtuosis, inter tumultus & vulgi angustias, oculos atque animum prostituere. Maximos prætereà clamores excitabat memoria, quâ ita Virgilius pollebat, ut integras sæpè Scriptorum paginas, pro re natâ, recitaret; & ubi interesset publicis disputationibus, (intererat autem ferè quotidie, certatim invitantibus iis, quorum ea solemnitas erat, quò tanti Viri præsentia illustrior fieret) essetque vel elevandum ad versarii dictum, vel suum confirmandum, sexcenta Ari-

Dd 5

stotelis

stotelis loca proferret ex tempore, iisdem panè verbis quibus reddita fuerant ab interprete: nam Græca addicere, nec moris est apud nostros homines, & ipse (institutum enim tenebo, nec alios patiar falsas Virginio laudes appingere) non nisi leviter attigerat Græcas literas. Itaque cum acerrimo ingenio parem memoriam, quod perrarò accidit, sortitus esset, & tempus omne, quod reliquum esset ab officiis ad tuendam vitam necessariis, tereret in commentationibus, & tractatione librorum, brevî omnis reconditæ exquisitæque doctrinæ scientiam ita comprehendit, ut admirationi esset universis, nec jam se intra Italiam contineret illius gloria, sed mare & Alpes prætervecta, longè se ad ultimas terras, latèque diffunderet. Cardinalis quidem Bellarminus (quem virum parùm consideratè quicquam, aut ad assentationem dixisse vel fecisse umquam, nefas esset suspicari) solitus erat dicere, videri sibi Virginium alterum Picum Mirandulanum, eum qui ob excellentiam ingenii, & doctrinæ, phœnix est nuncupatus. Quod sanè dictum & probabatur in vulgus, & utriusque genus, mores, formam, ingenium, studia, exitum ipsum vitæ ex æquo comparanti haud multùm absonum à vero reperitur. In cuius rei fidem subijcimus numisma, ex unâ quidem parte duobus phœnicibus insculptum, ex alterâ verò totidem imaginibus affabrè ductis, & extantibus; quarum prior Joannem Picum, Virginium Cæsarinum altera referebat.

Idem

Idem Cardinalis Virginio auctor fuit, ut tantam rerum optimarum scientiam, ingeniique præstantiam, quæ sibi divinitus contigisset, ad ipsius Dei gloriam, & generis humani fructum conferret, scribendo librum, in quo uberioribus argumentis, quàm ceteri fecissent, magisque ad sensum permanantibus, omnem dubitationem tolleret de immortalitate animorum, ad revincendam illorum pertinaciam, qui sacrarum literarum testimonio hac in re minimè acquiescerent. Et sanè multa in id argumentum Virginius jam collegerat, colligebatque in dies, quò omnia suo tempore rectè & ordine digesta luculento volumine complecteretur; nisi præmatura postea mors egregium Opus, quemadmodum alia multa quæ moliebatur animo, interceptisset. Inter hæc non neglexit Juris quoque scientiæ, cujus Consultus fuerat Parmæ solemniter appellatus, operam dare, coacto etiam stylo, quo ceteroqui castigato utebatur, accommodare se formulis corruptæ Jurisprudentiæ. Verumtamen longè major illum voluptas ad mitia Musarum studia, & flagrantior cupido rapiebat, hominem præsertim non tam honorum & potentiæ, quibus vulgares animæ usque ad
in-

insaniam capiuntur, quàm laudis & gloriæ, quâ magne mentes & erectæ in primis ducuntur, appetentissimum. Quamobrem, valere tandem iussis leguleiorum forique clamoribus, iterum se liberalioribus literis totum tradidit, Theologicis præsertim, ac Philosophicis: quarum primas cum sacræ historiæ, Canonum, Conciliorum, ac Patrum cognitione conjunxerat; in ultimis verò, Doctore & Magistro Avanzino, de quo supra memoravimus, ita usque ad illud quidem tempus Peripateticorum sectæ adhæserat, ut ab eorum placitis vel latum unguem discedere religio illi esset. Verùm ubi versari familiaris cœpit cum Federico Principe Cæsio, ejusque auctoritate & consilio in amicitiam se dedit Galilæo, Joanni Campolo, aliisque ejus disciplinæ hominibus, qui è cælo se devocasse gloriabantur veram ac germanam philosophiam, hoc est, aliam planè ab eâ, quam Aristoteles tradidisset; primò quidem oblectari acriter eorum dictis, deinde ubi quotidianus sermo argumenti insolentiam cicuravit, haud gravatè aures, postremò etiam manus dedit. Itaque veteris militiæ desertor & transfuga, ut sunt juvenum ingenia cupida rerum novarum, transitum fecit ad castra Lynceorum, (id nomen Academiæ fuit) quorum erat institutum inusitata rerum eventa, quæ terris, quæ cælo acciderent, in disputationem vocare, causas sedulò indagare, & eorum observationibus, aliisque experimentis, veterem omnem philosophiam, Aristotelicam in primis evertere. Ex eo numero qui esset, quasi familiæ suæ tesseram ambitioni vocabuli convenientem, gestabat digito anulum, lynce insculptum, quo significabatur, esse eos in rimandis naturæ arcanis perspicacissimos. Hæc porrò Academia auctorem habuit eum, quem diximus, Federicum Principem

Cæ.

Cæſium, literarum amatorem potiùs, quàm peritum; mansitque tamdiu, quamdiu vixit auctor ſuus, qui illam quaſi fatam à ſe arborem omni officio indiſtriâque colebat. Verùm eò mortuo, cùm Academici nullas haberent certas ſedes, nec ceterarum Academiarum morem ſequerentur, ſtatis diebus in unum conveniendi; ſed unico nominis ſplendore, & annuli myſterio omnis eorum diſciplina contineretur: brevi Lynceorum memoria ita extincta eſt, ut eorum ad ætatem hanc noſtram vix tenuis aura pervenerit. Præter Galilæum, & Ciampolum, coluit quoque Cynthium Clementem, eidem ſectæ addi-ctum, & inſignem eâ tempeſtate Medicum. Ab eo Virginius Chemicis ſacris initiatus, verſari cœpit attentius in ejus artis experimentis, quibus præcipuè Ariſtotelis fundamenta convelli putabant. Eaque ipſa experimenta convertit poſtmodum à deſtruendis Peripateticorum placitis ad fulciendam valetudinem ſuam, quæ jam & aſſiduo labore in ſtudiis, & habitu corporis gracili propenſoque ad maciem, in deterius quotidie prolabebatur. Verùm hic quoque conatus, ſicut alia multa quæ periclitatus fuerat medicamenta, irritus fuit, in dies magis magisque ſuperante vi morbi. Cujus rei cùm omnem culpam (vitio generis humani) conferret in inſcitiam Medicorum, invehi vehementer eâ occaſione ſolitum ferunt in inſaniam temporum noſtrorum, quibus ars illa, cui valetudinem noſtram vitamque credimus, tamquam humilis & plebeia, digna judicaretur, in qua illi fermè elaborarent, qui nullas vererentur violare majorum imagines, quique tenuitate plerumque rei domeſticæ, prohiberentur operam dare ſtudiis ac diſciplinis ad eam probè tractandam neceſſariis; instrumenta fundi, paſcua, nomina, ſupellex, à viris honeſtiſſimis, patriciſque

ciisque vendicarentur. Igitur cū alterius cæli prædium, reliquis omnibus frustrā consumtis, expensū constituisset, Bononiam iter intendit, non quòd situm illius urbis maximè opportunum duceret valetudini suæ, placidum alioqui temperatumque cælum desideranti; sed quòd in Bononiensi Gymnasio mereri stipendia diceretur Medici præstantissimi, nec deessent literati viri, sine quibus, ut cætera adessent omnia, videbatur sibi Virginius in solitudine luctuque vivere. Sed interceptus itinere ab amantissimo sui Principe Cæso, Aquaspartam Cæsiae gentis oppidum propè Spoletum divertit, mansitque ibi aliquot dies magnā, quantum quidem per invaletudinem licuit, cum voluptate. Quippe Federicus, quò libentiorē illic Virginium retineret, Bononiā accerferat, præ cæteris, Claudium Achillinum, Philosophum ac Poëtam, opinione quidem omnis Cisalpinæ Galliæ maximum, & Petrum Poterium rei Chymicæ egregium artificem, quibuscum alternas horas hilarè ac jucundè transigebat. Ac brevī tantum de veteri suā sævitiā morbus remiserat; ut vox etiam, quā pietuitæ, vel alteriùs cuiusvis humoris defluvio, ulceratæ fauces, jam olim intercluserant, ad officium rediret, ut Elegiā quādam ad Cynthium Clementem sibi ipsi effusè gratulatur. Nam ceteris ejus virtutibus non levi ornamento erat mira indoles, & dexteritas ad Poësim, præcipuè Latinam, in quā Tibullum, Propertiumque, eruditorum judicio, feliciter expressit elegiaco carmine. Italicis etiam numeris se exercuit, adductus consuetudine Joannis Ciampoli, qui eo præcipuè ornamento aditum sibi ad laudem, & ad potentiorum limina patefecerat. Sed quamvis Virginius profiteretur maximè omnium poetarum sibi Ciampoli venam & characterem; longè tamen diversa

viâ uterque illorum ibat ad carmen. Virginius æquabile & temperatum sequebatur scribendi genus, perspicuum, grave, simplex, quod seriò rem ageret, & in quo Latii veteris incessum facilè agnosceres; in Ciampolo liber spiritus, nova omnia, concitata, grandia, inaudita, plena periculi & audaciæ, ad Pindarum aspirantis, quæ propterea omnem ad se raperent admirationem theatri. Quam scribendi rationem perperam imitati postea, qui se Pindaricos dici volunt, in tam absurdos errores inciderunt, ut ex plurimis, quæ aliquot ab hinc lustris irrepservunt in Rempublicam literariam hærefes, nulla, ut viri quidem sapientes judicant, foediùs Italicæ juventutis ingenia corruperit. In his, quæ scripsit maternâ linguâ, multa reperiuntur etiam amatoria, satis pro argumento verecunda & sobria: quæ tamen Auctor postea improbavit, tamquam imbecillâ adhuc ætate scripta: & superat eorum numerus, quæ hominem philosophum, & à vulgi erroribus alienum magis deceant, quæque Christiano Poëtâ digniora videri possint. Quâ etiam in re secutus est Ciampoli auctoritatem, suadentis, honestissimam secum provinciam fusciperet, ad meliorem frugem moresque revocandi Etruscas Musas, quæ nonnullorum vitio, nihil jam sancti aut casti haberent, sed cujusvis è vulgo libidini prostitutæ in obscænis tantum & procacibus argumentis occuparentur. Virginius itaque à juvenili licentiâ ad graviora stylo converso, moralis Philosophiæ præcepta, quod nemo adhuc ante ipsum ex proposito fecerat, aggressus est carminibus tradere, ut etiam profitetur Ode illâ, quæ Procemium inscribitur. Et quia ad informandos optimis moribus animos duplici præcipuè viâ ac ratione niti oportet; ad honesta videlicet incitando illos, & revocando à turpibus;

utram-

utramque Virginius complexus est: illam quidem pluribus Odis (cantiones nostri vocant) ad varios amicos scriptis; hanc verò nonnullis Satyris Luciliano aceto perfusis, in quibus ætatis suæ vitia perstrinxit acriter: quandoque etiam personis potentiâ vel dignitate illustribus, quâ erat animi libertate ac spiritu, in os involare non dubitavit; sed animi tantum gratiâ, & experiundi eo in argumento ingenii, non quòd ulli mortalium inuri notam suis carminibus vellet. Ceterum quòd fidelio- rem literis suis operam daret, in superiorem paternæ domûs contignationem secesserat. nec eò quemquam ferè admittebat, præter illos, qui pari erga Musas animo essent, paribus studiis ducerentur. Hos enim ad se venientes omnibus humanitatis officiis excipiebat: cum his differere, lectitare, convivari, deambulare, dies integros commorari: cum eisdem communicare lucubrationes suas, impensè prius rogatis, diligenter animadverterent, & si quæ minùs probarent, atroci stylo effoderent. Quorum quidem nonnullos alienâ ope & præsidio indigentes aluisset etiam domi suæ, ut solebat sæpè desiderare, si per tenuitatem rei domesticæ licuisset. Verùm cum bonorum paternorum summa, unâ cum Ducatu Civitatis Novæ in Picenis, aliisque in agro Latino oppidis, ad grandiore natu fratrem, more apud nobiles familias recepto, pervenisset; ipse tertio loco genitus eam pecuniam annuatim percipiebat, quæ cum per se ipsa satis exigua erat, tum verò parùm attentè administrata, (ut ii faciunt, quibus seriò occupatis in studiis literarum ingrata omnino atque odiosa accidere solet rei familiaris procuratio,) ægrè in annuos sumtus suppeditabat. Quò fiebat, ut gravi se nonnumquam ære alieno obligaret; quod postea Dux ipse ad arcendam notam, quæ

quæ in se etiam redundasset, molesto quidem animo, sed exsolvebat tamen. His angustiis ut obviam aliquando iret, litem cum eodem Duce instituerat, quâ petebat, ut liberalior sibi in singulos annos pensio decerneretur, prout ultimis illis temporibus major facta fuisset accessio ad patrimonium Cæsarinæ familiæ, ad cuius facultatem respexissent Majores sui, cum secundo loco genitis annuos præscriberent redditus. Sed Mapheus Cardinalis Barberinus, quem ingenii ac studiorum similitudo Virginio, quamvis longè natu minori, familiarissimè conjunxerat, ei persuasit, ut omni contentione sublatâ, quietè cum fratre & concorditer viveret; quòd ita deceret præclarum virum, eaque esset certior ratio extorquendi ab illo pecuniam. Eo interim in otio, & quasi malaciâ literarum, non licuit Virginio diutiùs vivere, ipsum inter Cubicularios intimos cooptante Gregorio XV. operâ Joannis Ciampoli, qui Pontificio nomine exarabat epistolas ad Principes. Is ubi ad illum honoris gradum est admotus, nihil habuit antiquius, quàm ut significationem aliquam Virginio daret grati animi, & beneficiorum memoris, quæ plurima ab eo, insigniaque acceperat. Erat Gregorio à Secretis, in iis quæ ad statum curamque Reipublicæ pertinent, adeòque non mediocri auctoritate & gratiâ in aulâ florebat Joannes Baptista Agucchius Bononiensis, vir cum ceterâ clarus, tum verò scribendi Italicè, & rerum per literas gerendarum laude clarissimus. Ejus commendatione Ciampolus sicut ipse in eum locum pervenerat, ita facilè est consecutus, ut Virginus ad eum, quem diximus, honoris gradum ascenderet. Sunt qui credant, Virginium, ubi primùm in Palatium pedem intulit, veteris instituti oblitum cogitare cœpisse de antevertendâ Purpurâ Alexandro fratri, cui quamvis

E c

tenuio-

tenuioris ingenii homini, tamen uti & natu grandiori, & aliquot jam annos constituto in publico munere, deberi potius is honos videbatur: tantumque brevi vel suâ industriâ, vel amicorum ope profecisse, ut cum Gregorius lento quidem, sed gravi conclamatoque morbo implicaretur, ad illustrandam præclaro aliquo facinore memoriam extremi temporis, de Virginio Cardinali creando in primo conventu Senatûs, unâ cum duobus aliis viris ornatissimis, Agucchio ipso, & Angelo Cæsio, consilia inirentur; quæ tamen Pontificis mors citius, quàm credebatur, consecuta discusserit. Alii verò postremæ quidem parti assentiuntur: quod verò pertinet ad præripiendum fratri honorem, commentos fabulam putant aulicos homines, Virginium non ex ipsius virtute & altitudine animi metientes, sed ex moribus, & naturâ imperitæ multitudinis, quæ adduci numquam potest, ut minimè credat insanire eos homines, qui nihil ducunt præclarius vitâ rectè sapienterque traductâ. Adduntque, Virginium non repugnantem potius, quàm volentem pertractum fuisse in Aulam Pontificiam, clamante subinde Ciampolo, indignum esse viro magnanimo, præsertim philosopho, cum scias humanam societatem mutuis officiis contineri, nullam velle Reipublicæ partem attingere; cumque literarum adeò sis amans, occasiones averfari illas, quibus literæ poliuntur: non præmittendam opportunitatem juvandi amicos, & industrios homines, nec ea munera recusanda, quæ, nisi à probis viris sapientibusque occupentur, improbis & injustis, magnâ cum Dei offensione, Reique publicæ incommodo, sint committenda. Mortuo Gregorio, & in ejus locum Urbano Octavo Pontifice renuntiato, statim ejus Cubiculo Virginius præficitur: idque tribuisse Urbanum opi-

nio

nio fuit, non tam veteri benevolentia, quâ ejus indolem ab ineunte adolescentiâ complexus fuerat, quàm recentibus ejusdem erga se meritis. Cùm enim Mapheo Cardinali Barberino dudum subirati Hispani essent, suæque erga illum voluntatis non obscuras dedissent significationes; ægrè illi, ut existimare quivis facillè potest, ad Summum Pontificatum aditus patuisset, nisi Virginius à Francisco de Castro Regis Hispaniarum ad Pontificem Oratore, & Didaco Saavedra, qui consiliorum omnium Francisco particeps erat, sæpius urgendo impetravisset, æquiore in tantum Virum animo esse vellent, & auctores fieri, ut is cum Rege Catholico in gratiam rediret. Jam olim enim Virginius, manucentibus literis, & re Poëtica; insinuaverat se in utriusque illorum familiaritatem, quemadmodum etiam Mapheo egregiè conciliaverat Gasparem Cardinalem Borgiam Hispanicæ factionis moderatorem ac ducem, qui quamquam durior ad hæc studia videbatur, facillè tamen suavitate morum Juvenis nobilissimi, & miræ in tractandis conciliandisque animis dexteritatis ita captus est, nihil ut esset, quod non ejus causâ faceret libentissimè. Certè si in Pontificibus creandis quicquam humanæ opi tribuere fas est, ac non potiùs sola tam arduo in opere & sacrosancto Voluntas Divina dominatur, egregiè meritis de Urbano Octavo Virginius eo facto videri potuit. Ad eum tamen fortunæ gradum tantam animi æquitatem & modestiam attulit, ut eorum qui apud Urbanum aliquo loco essent, nemini minùs licere videretur: tantumque absuit, ut eos imitaretur, qui ad potentiam opesque ex insperato evecti efferuntur fastidio quodam & contumaciâ; nullum ut suaviorem ex eo loco fructum percipere se fateretur, quàm sublevandi veteres amicos, eos præcipuè, qui

Ee 2

de-

destituti re familiari, ingenio, & literis abundarent. Itaque brevi illo tempore, quo in eâ dignitate vixit, eorum quàm plures, prout cujusque conditio ferebat, aut in familiis virorum Principum, aut honesto aliquo in munere collocavit. Aliquos etiam apud se retinuit: in his Augustinum Mascardum, quem Parmæ cognitum, hospitibus & contubernalis loco habebat; & Franciscum Balduccium, cujus operâ utebatur in scribendis epistolis, virum ad Poësim omnino factum, si acrioris limæ labor, & uberior cognitio artium optimarum ad ejus ingenium accessisset. Alios verò, qui cum nihil domi pingue haberent præter ingenium, inani tamen scientiæ opinione inflati, sæculum incusabant, ut ferè fit, quòd jacere literas pateretur, molliter atque urbanè admonitos erroris, in quo erant, hortari solebat, relictis studiis literarum, aliam omnino artem magis accommodatam humeris suis, aliud vitæ genus aggredierentur. Eaque Virginii libertas meliora suadentis, multis, qui nullam in tanti Viri dictis subesse fraudem poterant suspicari, salutis fuit. Tam illustri loco positum Virginium, cum publica expectatio, tum verò Urbanus ipse Purpuræ destinabant. Verùm quod illi aliena mors paulò antè abstulerat, sua tunc abstulit. Nam intra vertentem annum, ex quo Pontificio Cubiculo præerat, extremâ jam macie confectus, fato, quod jamdiu forti erectoque animo opperiebatur, tandem concessit, Kal. Aprilis, anno M. D. C. XXIV. Constans autem opinio fuit, mortem illi maturavisse Præfecturam Cubiculi, cui ut frequens adesset, adeòque palàm Pontifici faceret, se integras ad Purpuram vires allaturum, affecto corpori, & quietis indigenti minimè parceret. Virginii quidem mortem adeò graviter tulisse fertur Urbanus, ut per ali-

aliquot dies, ubi de illo mentio incideret, lacrimas non haberet in potestate: &, cum Alexandrum Virginii fratrem Cardinalem creavit, professus sit, se potius Virginii memoriæ, quàm Alexandri promeritis illum honorem tribuere. Quàm carus autem Civitati fuerit, mœrore funeris indicatum est. Senatûs enim, Populique Romani decreto, in Palatio Capitolino statua illi posita est, doloris publici testis, cum inscriptione Joannis Ciampoli:

V I R G I N I O
C Æ S A R I N O
QUIRITIUM SAPIENTISSIMO,

CUI TANTA INGENII VIS,
UT DOCTUS ETIAM HABERI POSSET
SINE LITERIS;
TAM AMPLA LITERARUM SUPELLEX,
UT ADMIRATIONEM MOVERE POSSET
ETIAM SINE INGENIO:
QUEM TAMQUAM URBIS MIRACULUM,
ET NOBILITATIS ORNAMENTUM
TUM INDIGENÆ, TUM CONVENÆ PHILOSOPHI,
POETÆ, ET RHETORES INVISEBANT,
SUA QUISQUE DECORA
IN HUMANISSIMO MŒCENATE MIRANTES:
CUJUS JUVENTUTI
PERTINAX DOCTRINARUM STUDIUM
SENILIS PRUDENTIÆ
GLORIAM COMPARAVIT,
JUVENILIS VALETUDINIS ROBUR ERIPUIT;
QUI FACTUS ADOLESCENTIBUS
EXEMPLAR VIRTUTUM, ET PARENTIBUS
MENSURA VOTORUM,

Ec 3

NON-

NONDUM TRIGESIMUM ANNUM INGRESSUS
 MORTEM OCCUBUIT IN VATICANO,
 SAPIENTUM LUCUBRATIONIBUS,
 ET PRINCIPUM LACRYMIS ILLUSTREM:
 CUI PONTIFICII CUBICULI PRÆFECTUM AGENTI

URBANUS VIII.

ECCLESIASTICÆ PURPURÆ DECUS
 A PRÆPROPERA MORTE
 EREPTUM FUISSE CONQUESTUS EST:
 EIDEM PUBLICIS EXEQUIIS COHONESTATO

S. P. Q. R.

ANNUENTE PONTIFICE,
 INTER TRIUMPHALES DUCES IMAGINEM
 ET MONUMENTUM DECREVIT,
 NE MINUS LITERARUM GLORIA,
 QUAM ARMORUM,
 CAPITOLIUM DECORETUR.

Apparatissimo funere elatum ad D. Mariæ de Arâ
 cæli, Alexander Gothifredus S. I. Patritius Romanus
 pro concione laudavit. Humoristarum item Academia
 Virginio (qui honos, ex instituto illius loci, viris tan-
 tummodò famâ ingenioque maximis haberi solet) iusta
 persolvit, Augustino Mascardo clari jam tum nominis
 Oratore verba faciente. Cujus Oratio excepta de more
 est à Poëtarum carminibus, quorum magna pars ere-
 ptum sibi Mœcenatem suum certatim dolebant, veroque
 luctu, non ad ostentationem ingenii simulato, funus pro-
 sequebantur.

VIR.

VIRGINII CÆSARINI

R O M A N I,

olim URBANI VIII. Pont. Opt. Max.
Cubiculo Præfecti,

E P I N I C I O N

in Victoriæ Bohemicæ Sereniss. D. Maximilianæ Boiarum Ducis.

TRistitiam, trepidosque metus, curasque protervis
 Tradam Carpathium per mare ferre Notis.
 Omnia læta cano: pleno nunc ore sonandum:
 Aurea quid cessas mihi dare plectra puer?
 Non referam molles luctus, privata fletu.
 Damna: queri nobis publica causa vetat.
 Surge anime, & defueta diu fer gaudia mente:
 Surge anime, atque aliam disce movere chelyn.
 Sacra canit victus Peneide fronde capillos
 Vates: quisquis ades, dic bona verba sacris.
 Urantur Syriæ merces, Nabathæaque tura:
 Puniceas oleant lucida templa rosas.
 Ultra profanatas adfatis Numina sedes,
 Impleat & vester nunc mea lina favor.
 Sunt aliquid Superi: Romanis regnat in aris
 Religio, veteres quam coluistis avi.
 Non defunt lentas ultricia fulmina in iras,
 Judicat & tandem crimina poena sequax.

Ec 4

Fœda

Fœda Palatinum regnis dare terga Bohemis
Vidimus, & nostrâ parta tropæa manu.
Fracta cruentatum volvuntur sceptrâ per Albim:
Funereo Hercynius sanguine tabet ager.
Vincula Praga manu gestat, quâ tela gerebat,
Et malè decussos accipit ore lupos.
Quis Superûm, Musæ, nostros ad bella maniplos,
Dicite, quæ juvit Cæsaris arma manus?
Utraque finitimis legio confederat arvis,
Cernebantque avidi mutua castra duces.
Hinc Rhenanus agit Slavos, Moravosque rebelles,
Et ferus in pugnam Slesia signa rapit.
Fœda Superstitio, sacris infensa Latinis,
Tincta Acherontæo spicula felle tenet;
Et Vaticano ante alios incendia templo
Calvinus minitans, impia tela rotat.
Hinc armis nitet Augusto devota juvenus,
Ardet & æratâ cuspide Boia cohors.
Unâ ingens Hispana phalanx certamina poscit,
Justaque Parthenopes miles in arma ruit.
Arduus & campo sese Buquoius infert,
Magnanimosque docet spernere fata viros.
Aptant se pugnæ Tyrrheni Principis alæ;
Hostem jamque prior, quàm manus, ira ferit.
Sic steterant acies: necdum dare carmine belli
Clarisonæ audebant signa cruenta tubæ.
Aëre se mittens rutilus cùm nubibus actus,
Liquit Adalbertus cærulea templa poli.
Et Bavarum stetit ante Ducem: tum stella nitenti
Per nubes secuit crine refixa viam.
Non illè attulerat chlamydem, tunicaeque crepantes
Textilibus ventis, carbasseosque sinus:

Non

Non pastorali firmans vestigia virgâ,
Aut venit mitrâ tempora vinctâ gerens:
Qualem Divorum cumulantem altaria donis,
Jam vidit melior Praga operata Deo.
Norica sed forti crispans hastilia dextrâ,
Totus & ardenti clausus ab ære nitet.
Aureus umbo iras, furias, clademque vomebat:
Nutabat cristâ versicolore caput.
Mox ait: O fidei Princeps defensor avitæ,
Maxmiliane, tuis gloria major avis;
Perge, age, tempus adest, via nunc rumpenda per agmen:
Disjice, me, trepidos, omina dante, duces.
Sat regnare datum sceleri, jam fraudis abundè est:
Nunc admissâ truci crimina morte luant.
Tu cæli vindex: tibi victima corruet hostis,
Planget & adversam sanguinolentus humum.
Non te, quòd densis horrescunt agmina signis,
Terreat: has acies Numina magna premunt.
Divorum violata animo simulacra revolve,
Et temerata truci fana vetusta manu.
Vestales subeant aditus, & milite, castus
Quæ colit, audaci, claustra refracta, pudor.
Illa est, illa ferox leto sternenda juvenus,
Divorum è tumulis quæ ruit ossa sacris.
Quique dedit cineres nostros ludibria ventis,
Det lacer impastis ossa inhumata feris.
Quòd causâ vincis, vinctes & viribus hostes:
Stabunt pro castris jusque piumque tuis.
O quantos hodiè confusæ cædis acervos
Aspicias! dextrâ funera quanta dabis!
Eventura cano belli non futilis augur:
Mentiri haud Superûm nuntia lingua potest.

E c 5

Ecce

Ecce tuas volitat circùm Victoria turmas,
Lectaue Idumæis fert tibi ferta jugis.
Dixit, & intorsit furialis robora teli,
Horret quàm denso crebrior hoste globus.
Proxima Boiugenæ regis volat hasta per auras:
Cætera ductorem turba imitata ruit.
Exhortantur equos, laxisque feruntur habenis:
Quadrupedum occurrunt pectora pectoribus.
Fulmineum explodunt nitrosa tonitrua plumbum,
Sulphureasque volat Mors comitata pilas.
Dant sonitum colles, refugitque exterritus amnis:
Æther dissultat, concutiturque solum.
At Dux fatifero Boiorum dimicat ense:
Quàm ruit, horrescunt obvia corda metu.
Latum limitem agit peditemque equitemque metendo,
Versaque vulnifico fulmine terga ferit.
Indica sic frendens furit inter ovilia tigris:
Per Libycas equitans sic ruit Auster aquas,
Sic flamma arentes victrix populatur aristas:
Diluvium meditans sic tumet Ister agris.
Tum verò exoritur clades horrenda cadentium,
Strataque in infirmi corpora cæde natant.
Pars ruere in fatum, pugnaci & pectore mortem
Accipere: incertæ pars dare terga fugæ.
Hi fluvium petere, & rapidis se credere lymphis;
Brachia sed vincit vulnere tarda labor.
Jam terror miseros nigris amplexitur alis,
Et quatit insolitus pectora pulsa timor.
Jam reboant gemitus morientium, pallida fuso
Exultatque virum sanguine Tisiphone.
Undique sanguineæ strages, & plurima mortis
Versatur facies: inficit arva cruor.

Vicit Relligio tandem, fufæque catervæ
Sunt viſæ ad noſtros projicere arma pedes.
Tu quoque, Rex, ſtares miſerandus truncus in arvis,
Nî leto profugum ſurripuiſſet equus.
Ecce petis Moravas, latebroſa cubilia, filvas,
Nec, quæ circumſtent aſpera fata, vides.
Quò ruis, ô demens? noſtris accede triumphis:
Cæſareum ſatiùs ſpontè ſubire jugum.
Jam tibi prædico exilium, longosque labores,
Pauperiem, & nullos per tua regna lares.
Finibus extorris, Rhenique expulſus ab amne,
Quàm mallem, dices, hac cecidiſſe die!
O ubi nunc foceri auxilium, claſſesque Batavæ!
Fugiſti: languet ſpiritus ille tuus.
Voverat ille (nefas) ſeſe Capitolia ferro
Excifurum olim, Romulidûmque decus:
Ebrius & patrio celebrans convivia Baccho,
Sacrarat telis Itala regna ſuis.
At Superi oderunt ventofæ prælia linguæ:
Imminet in tumidos Numinis ira duces.
Montibus Æmoniis celſos imponite montes,
Monti parque Mimas, Oromedonque ruant.
Ægæon validus centeno fulguret enſe,
Porphyrionque fremat, centimanuſque Gyas.
Fulmine dejecti Stygias trudentur ad undas:
Invenient Siculis flammea buſta jugis.
Pura triumphatum Pietas aſcendit Olympum,
Et parent humili ſidera capta prece.
Hinc Tibi victori, plauſu fremituque ſecundo;
Feſſa malis referat mœnia Praga triceps.
Tu ſancis leges, inimicaque fœdera rumpis,
Dux acie, & juſto Dux metuende foro.

Bella

Bella gemunt, fractamque fidem, te iudice, fontes:
Fallaces cohibent vincula athena viros.
Licetorem metuunt ausi sprevisse phalanges:
Armorum peragit stricta securis opus.
Miles Iō ingeminat præcinctus tempora lauro:
Acer Iō ingenti voce triumphæ canit.
Ante tuos currus fracto Moldavia cornu
Decolor incedit sanguine tincta suo.
Fertur summisso, tristisque Bohemia vultu,
Quas nutrit, passis pulverulenta comis.
Numina redduntur templis, altaribus ignes,
Numinibus cultus, turea grana focis.
Primus & ante aras Princeps inducit honores,
Hostilesque aptat postibus exuvias,
Arma fugacis equi, servantia signa cruorem,
Et de languenti spicula lapsa manu.
Ingentes pendent hastæ, infelicia tela,
Et frustrata suos scuta cruenta duces.
Sacra redux celebrat Romanâ in veste Sacerdos,
Edit & arcano verba timenda sono.
Dein animata Deo delibat munera mensæ,
Et, memorans Christi funera corde, litat.
Monstra fremunt Erebi, Cocytia regna resultant:
Horrendum Hulsitus sibilat ore draco.
Magnus Cælicolûm plaudens tibi Carolus aulâ,
Hæc secum tacito in pectore versat avus:
O verè eductam Francorum è stemmate prolem!
Prælia sunt testes sanguinis ista mei.
Prosequitur plausu stellantis regia cæli,
Gaudet & Aligerûm templa per alta chorus.
Quare age præceptis pubes imbuta Latinis,
Ritè operata Deo munera mente refer.

Gra-

Grates Cœlitibus, quorum immortalibus armis
Debetur pulcro parta labore salus.
Ferdinandè, tuo victor lætare triumpho :
Gaude Cæsareis fascibus aucta domus.
Victa sub Augustis rediit provincia virgis,
Externumque jugum se coluisse dolet.
En tua fidereæ veniunt ad classica turmæ :
En tua Cælicolûm prosperat arma Pater.
Non tibi dat metas rerum, non tempora Cælum ;
Terrarum imperium sed sine fine dedit.
O benè culta pio Cælestia Sacra Rodulpho !
Qualia creverunt omne regna tuo !
Exoriens, moriensque tuas Sol aspicit undas :
Auster, & Arctoï te colit ora soli.
Concinit Austriacos Siren Tyrrhena triumphos,
Et plaudit faustâ, cùm tonat, Ætna face.
Belgica concreto per stagna rigentia tergo
Arma, & plaustra tuus stridula miles agit.
Feta tuis sceptris alios Sors parturit Orbes,
Transque fluentifonum regna dat Oceanum.
Peruvios tua jura domant, & Mexicon ingens,
Teque Thyestæâ Brasili pasta dape.
India quin aurum, captivaque cinnama mittit,
Memnonii baccas & tibi dona freti.
Gangaridûm Hispanæ sunt hospita litora puppi,
Servit & Eöæ fertilis ora Goæ.
Gaude Relligio, soboles dilecta Tonanti :
Ire per Æthiopas ad tua templa licet.
Auroræ tellus veneranda oracula poscit :
Sacra niger patrio ture procurat Arabs.
Occiduis Phlegethon longè detruditur aris,
Patagonum luci præmonuere fugam.

Qua

Quà tenet imperium, Romanos Auftria mores
 Edocet, & victos ad pia sacra vocat.
 Tu cælo populos, Superi tibi regna rependunt;
 Nec magis es ferro, quàm pietate potens.
 Hæc ego magna canam Vates tua signa sequendo:
 Gloria det vires, carmine magnus ero.

A D

G R E G O R I U M X V.
 P O N T. M A X.

Bellicos Italia tumultus pacantem.

Projice tela manu bello furiosa juvenus:
 Linquite Cænomanum Martia castra duces.
 Cornipedisque leves cesset glomerare recurfus,
 Lugubri galeæ luce timendus eques.
 Romanus vetat arma Pater, Martemque relêgat,
 Sanguineamque fitim trans pia regna fugat.
 Compescant litui, compescant classica murmur:
 Contentur pacis sola tropæa tubâ.
 Devocat è cælo, felicia munera, pacem,
 Qui reserat cæli limina athena Pater.
 Ausonias solvi decernit in otia gentes:
 Itala pallenti liberat arva metu.
 Drusorum manes, Augusti nominis umbræ,
 Gaudete: hæc vestri est pompa laboris opus.
 En iterum reduces Capitolia ad alta triumphî;
 Nec tamen hic ullo est sanguine partus honos.

Alpi-

Alpibus impositi Rhæti sensere tremendis
Agmine non fracti jura Latina togæ.
Cernite tranquillos devolvat ut Abdua fluctus,
Et Phaëthontæas purior auctet aquas:
Seriùs ut torquens per opima novalia cursum
Roscida triticeâ cornua cingat ope.
Larius indigenâ crines umbratus olivâ
Splendidior gelidis exerit ora vadis.
Hunc circum Nymphæ, glauci gens humida regni,
Defuetos ducunt uda per antra choros.
Eheu quot scelerum mœrens Insubria vultus
Ceperat! heu quantum pertimuisse nefas!
Et sibi funestas acies plebs ægra canebat;
Et cædem, & prædas augure docta metu.
Ille situ turres muris fulcire labantes,
Et terræ infossas credere avarus opes.
Tristibus excubiis hinc cingere mœnia miles,
Atque alii externâ quærere sede lares.
Fataque præmonuisse Deum crudelia signis,
Bellaque narrabant significata polo;
Cum triplici Phœbus fulsit mirabilis orbe,
Pallentique diu lumine sparsit humum;
Cumque catervatim stragem demisit Averno
Depopulatrici falce cruenta lues;
Et viduas passim Cereali munere terras
Solata est priscis quercus opaca cibus.
Prodigia hæc trepidum terrebant nuntia vulgus,
Omnia Gregorius cum meliora dedit,
Publica vela regens Mundi, clavumque ministrans,
Promisit faustum Navita puppis iter.
Exemplò gravidi bellis cecidere fragores:
Detonuit scopulis: unda quievit iners.

Quam

Quàm citò, ubi antennis grati effulsere Lacones,
Stagna modesta jacent, murmuris aura filet.
Quàm citò, cùm crepitans lapidoso verbere grando
Disjicit & vites, & fata læta boum.
Diffugiunt imbres, mitescunt flamina Cauri,
Iris ubi roseis æthera tranat equis.
Gratia multa tibi magnorum maximè Regum:
Depositis clypeis otia mundus agit.
Pax ardor Superùm, Cæli mitissima proles,
Omne cum fausto Diva salubris ades.
Huc ades, atque Padi curru perlabere litus,
Et tibi casta regat frena pudica Fides.
Quacumque ingrederis felici Copia cornu
It comes, & læto in gramine balat ovis.
Incustoditæ Zephyris agitantur aristæ,
Et teritur valido sole perusta Ceres.
Te sequitur Bacchus: per te servantur apricus
Collibus ad domini musta vehenda lacus.
Sarcula pace vigent, rubigo amplectitur hastas:
Cedit ruricolis gloria bobus equi.
Fas graditur tecum, tibi rident oppida, & urbes:
Tu maculosa gravi crimina lege domas.
Justitiam folio pulsam tu reddis eburno:
Illius horrendas instruis ense manus.
Pacatum hinc volitat mutandis mercibus æquor,
Nec timet à nigris nauta pericla Notis.
Et tranquilla quies curas ornare recentes
Gestit, & inventâ fertilis arte nitet.
O mortale genus, quid leto in damna ruenti
Nostra, juvat celeres Marte aperire vias?
Quis furor est claras lauros nutrire cruore,
Pectoris ut fossi vulnera nomen emant?

Cognâ-

Cognatis parcit maculis jejuna leonum
Ira, nec agnatâ gaudet hyæna dape.
Ecquando tigris gelido bacchata Niphate
Parthica turpavit comparis arva necesse?
Proh pudor! humana est rabies asperrima ferri:
Humana indomitis sævior ira feris.
Quod si tantus amor cædis corda aspera pulsat,
Definite in patriæ stringere tela latus.
Thrax vocat Aufoniæ resides in bella catervas,
Et poscunt Siculas Bospora bina rates.
Vos pia busta vocant fœdo calcata Tyranno,
Inque Palæstinis sacra litata jugis.
In Scythicas plaustro turmas, pharetrâque potentes
Vulnera sit pulcer figere certa labor.
Aut vos adscensis comitentur præmia Sufis
Bellica, odoratis turaque rapta viris.
Aut vestra in Parthis lætetur stragibus hasta,
Matribus Eöis hasta gemenda diu.
Ite agite, atque Asiæ felicia regna triumphis
Lustrate, & capto dicite jura Syro.
Vobis ferta dabit florum nutritor Orontes,
Perducet vestras unguine myrrha comas.
Græcia barbaricè sævis onerata catenis,
Implorat focias semisepulta manus.
Oenotrias classes æstivas Nilus ad undas
Totâ veste vocans pandit in amne sinus.
Se laniant Orientis opes, sibi dissidet ingens
Aurora, invalido sceptrâ tenente duce.
Et fremere insolito prætoria castra tumultu
Vidimus, in Regem pilaque missa suum.
Ille, velut Boreæ procumbens viribus ornus,
Occidit, & trunco corpore planxit humum.

F f

Disci.

Discite ab exemplis hostilibus inclyta facta :
Victima erat nostris hæc jugulanda focis.
Parcite cognatas in bella laceßere gentes :
Sanguinis abstineas , Aufonis ora , tui.
Quòd te jam dudum laceras discordibus armis,
Nostra peregrino sub pede colla jacent.
Pauperiem, morbosque viris lacrimabile bellum
Omne parit, cæcus cùm movet arma furor.
Verùm cùm lituos inflat civilis Enyo ,
Ipsa quatit Stygias torva Megæra faces.
Acrior infrenat Mars in certamina currus,
Et pejora illum monstra secuta ruunt.
Hellespontiacos utinam tibi, Roma, triumphos
Ante meos obitus monstret amica dies.
Quâ videam Patris auspiciis turbata Latini
Sacra Arabum, & Latio reddita sceptrâ foro.
Gregorii hoc pietas, hoc auri prodiga poscit
Dextera, & assiduo culta labore fides.
Hujus ab auspiciis jam nunc per templa propagans
Religio ante aras sacra pianda docet.
Et Vaticanæ de culmine creditur arcis
Ægida concutiens tela ciere Deus.
Hæc precor eveniant. lauro tunc victus ovanti
Tractabo auratæ consona plectra lyra.
Conaborque tuas laudes diffundere in ævum,
Exiguus nostro sit licet ore sonus.
Nec me tardabunt raucæ mala murmura linguæ,
Quin bellator Iô voce triumphæ canam.
Jusserit hoc Clio, mutum genus omne natantùm
Edet cycneos per vada falsa modos.
Sic ope Piëridum gelidas trans audiar Alpes,
Trans tepidam Meroën : tu modò Phœbe velis.

Et

Et vincam æternâ clamantem Stentora voce,
 Nec mea cum Zephyris verba caduca fluent.
 Non me perpetuæ carpent oblivia noctis,
 Non omnis moriar: tu modò Phœbe velis.

G R E G O R I U M X V.

I T E R U M L A U D A T,

O B

T R I U M P H U M P R A G E N S E M.

Virtutis legumque parens, celeberrima regnis,
 Condita septenis Romula terra jugis:
 O Patria æternùm felix, secunda triumphis!
 O bellatorum prole beata virùm!
 Tu quamvis gemino Solis metuenda sub axe,
 Margine fidereo clauferis Urbis opes:
 Mille licet Tuscum Tybris regnator in æquor
 Sceptra triumphali barbara vectet aquâ;
 Annibalisque fugæ, & regalia vincla Jugurthæ
 Dardaniæ fuerint pompa cruenta manus:
 Grata tamen lauros ne dedignare recentes,
 Quas tibi de Rheni litore, Diva, fero.
 Gregoriique sacros præcingat adorea fasces,
 Quasque apices terni circumiêre comas.
 Tu latè horrendo sacrorum numine pollens,
 Transcribis jussu perfida regna gravi.
 Deturbas folio reges, adimisque curules,
 Nec falsâ populos plaudere voce finis.

Ff 2.

Eccē

Et

Ecce Palatinus, magnæ te vindice linguæ,
Everfus regnis præmia digna tulit.
Confiliisq; tuis iustissima Cæsaris ira
Transtulit in Boios regna caduca lares.
Ille ferox nobis dementes corde ruinas
Dum parat, à patriis excidit exul agris.
Quas tu sperasti exuvias, dedit ipse Quirino:
Pendent è nostris signa Bohema tholis.
Nec tantùm Ausonias augent Mavortia prædas
Tela, sed & capti, Palladis arma, libri.
Cecropias, sapiens vixit queis Græcia, chartas,
Hostibus ereptas Romula cura legit.
Heidelberga, tuis clarescet Roma ruinis,
Dum vivent artes, ingeniiq; decus.
Tu quondam adversas in nos hortata phalanges
Infandas poteras ære onerare manus.
Calvinusque tuis conflabat dira cavernis
Hæsuræ in nostro tela ferox latere;
Argivâque aciem verborum fraude polibat
Gorgoneo explorans tincta metalla lacu.
Non ita Cyclopum, si vera est fama, camini
Informant rapido fulminis igne minas.
Pro re Cælicolûm, pro majestate Tonantis,
Ictibus horriferis saxa Sicana gemunt:
Miscuit & nudus candentia tela Pyracmon
Centimanûm ardenti clara futura nece.
At tu terrigenis Rheni fabricata sub antro
In cæli exitium tela rotanda dabas.
Tibridis ô castæ pubes operata Minervæ,
Gaude Socraticæ pignore læta domûs.
Hæc tibi sufficiet sternendis hostibus arma;
Hinc illis terror, morsq; cruenta venit.

Quis

Quis scit, an & nostris hinc olim excussa lacertis
Inficiet fusus spicula ab hoste cruor?
Petre fave, miles Christi dum prælia tento:
Et mihi de Petri munere surgit opus.
In tua monstra feror, Germania feta colubris:
Et mihi sunt arcus, & mea dextra nocet.
Vipereos rictus, latrantia colla refringam,
Et sparso pharetræ pondere, victor ero.
Interea dulces Phœbi redeamus ad artes:
Me citharæ imbelles, plectraque Lyda vocant.
Rex ô sacrorum tibi plebs, tibi curia plaudat:
Castalii plaudant per juga bina chori.
Et, benefactorum merces, tibi gloria detur,
Et memores titulos fama superstes alat.
I felix, puppique sacrâ pete regna per undas,
Mercibus Eöis perge onerare ratem.
Vise pharetratas gaudentes cæde Moluccas,
Hospitibusque feræ litora Brasiliæ.
Trans Indum, & Gangem, nascentis & ultima Solis,
Cæruleas certo fidere curre vias.
Xaverius magno ante aras dignatus honore,
Auspice te, Superûm, lintea tuta vocat.
Legifer ille Euri, Ledæis clarior astris,
Ostendet fido lumine puppis iter.
Crede mari pia lina Pater: jam sternitur unda.
Pura repercussâ marmora luce nitent.
Jam non de septem specubus effusa Trionis
Naufraga tempestas in tua vela ruet.
Nimborum illa olim sedes disjecta tumultu est
Æolia ingenti, nostraque jura timet.
Hostes hinc soliti Cauris immittere habenas,
Ut quaterent alis aspera dorsa freti.

Ff 3

At-

Atque indignati turgentia regna Tridentis
Romanæ inferrent ultima damna trabi.
Visum aliter Superis : navis , navisque Magister,
Post victas hiemes litora tuta tenent.
Navita Gregorius nunc regnat , & Æolus idem ;
Hic novus Hippotades murmura rauca domat.
Tolle Ithaco mendax frenatas utre procellas
Clio : Romani est remigis illud opus.
Hic Vaticanis includit flamina claustris ,
Et rabiem , & furias providus ære ligat.
Mœnia Pontificum , Divisque habitabile bustum ,
Dædaleisque minis templa imitata polum :
Ruraque Phæacum silvis certantia cultu ,
Naiadum choreis udaeque semper humus :
Porticibus vestris ô qui me sistet & umbris
Noscere quærentem Graia reperta senum !
Ut tacitus vulgo reptare incognita Tempe ,
Et possim vestro rore levare sitim.
Hic ego Mopsopii vel ducam pocula mellis ,
Curvaque Piræi litoris arva legam.
Vel cupiens dubias naturæ accedere causas ,
Ingrediar Macedûm culta Lycea duci.
Persequar aut tragicûm spirantia carmina Vatum ,
Cæique Alcæique aurea plectra lyræ.
Tunc ego despiciam stultæ mala gaudia mentis ,
Donaque gemmiferi despiciam pelagi :
Quod formidatus vestigat classe Batavus ,
Quà matutinas Java colorat aquas.
Sardinia segetes , benè olentes fruge Sabæos ,
Hermum despiciam , despiciamque Tagum.
O valeant fasces , spinosaque purpura Regum :
O valeant miseri , quos levis urget honor.

Quos

Quos vehit ad trabeas ventosis Gloria bigis,
 Pectora quæ furdo verbere cæca ferit.
 Tu Bellona vale, & vos ô fera bella valetè,
 Et Martis furias docta cière tuba.
 Alter pila rotet campis, hastasque coruscet,
 Quà magnus nautis emicat Oarion:
 Oceani Oarion pedibus qui stagna peragrans
 Æquoreis humeros altior extat aquis.
 At me fallentis carpentem commoda vitæ,
 Parnassi adspiciat lenis alumna quies.
 Sic ego Musarum devectus præpete pennâ,
 Eripiar populis, & super astra ferar.
 Major & invidiâ per postuma carmina vivam,
 Virtutisque tuæ, Roma, Poëta canar.

NICOLAUS LUDOVISIUS,

ISABELLÆ GESVALDÆ

Sponsa, Venusii Principi.

Accipe Trinacriis è Regibus edita Virgo
 Conjugis ingenuâ scripta notata manu.
 Accipe: concessos narrabit epistola amores,
 Sollicitique animi nuntia verba feret.
 Non tot arundineis armantur terga sagittis
 Parthica, quot lacero pectore tela gero.
 Nec sic ardet ager, ventis æstate coortis,
 Pastor ubi flammis pinguibus arva coquit;
 Ut mea tabificis torrentur viscera tædis,
 Fervidus ut nostrum molle cor urit Amor.
 Unica tu nostræ causæ es pulcerrima curæ,
 Unica tristitiæ fonsque modusque meæ.

Ff 4

Uri-

Uritur omnis amans, sed aperti conjugis ignes
Suscitat, ut vivant, penniger ipse Puer.
Felices, sociæ jungunt quos fœdera dextræ,
Jungit & ad thalami gaudia pacta Venus.
Me tibi connubio puerum data dextera nectit:
Non vacui nectunt frigida regna tori.
Te Campana tenet felicior hospite tanto
Tellus; me invitum Romula regna tenent.
Heu mihi quàm longè meus à me dissidet ignis!
Ignis abest longè, sed ferus ardor adest.
O utinam optato coràm consumerer æstu,
Explerentque avidam lumina amata sitim!
Maceror, & nostro non fit medicina dolori;
Acer & in latebris pectoris hæret Amor.
Quid faciam? celerare fugam, sedesque paternas
Deferere, & fratris limina cara juvat.
At vigilis patrui pia me custodia servat,
Quam cælum, & terræ, fuscaque regna timent.
Hic mihi discessum optatum, veniamque roganti,
Causatus puero multa, negavit iter.
Te tamen invenio, quamquam his regionibus absis,
Blanditiisque tuis, quâ datur arte, fruor.
Mente agito vultus ad nostra incendia natos;
Artificis video lumina Amoris opus.
Et meditor flavos crines, & eburnea colla,
Quique, precor, niveos, sint mea præda, sinus.
Cum verò hæc meditor, cælum contingere plantis,
Et videor celsi templa habitare Jovis.
At cum te absentem agnosco, mea gaudia cessant,
Et videor tristi trans Styga puppe rapi.
Solamenque mali, misero quòd restat amanti,
Legatos qui te, multa, adiêre, rogo.

Quid

Quid facias posco, de me quodcumque locuta es,
Quæque scio quæro, mox repetita peto:
Qui vultus, quàm forma decens, quàm dulcia verba:
An desiderio tu moveare mei:
Num citharæ cordi tibi sint, num Palladis artes:
Saltanti ut soleas molliter ire pede.
Ecquid in antiquam virtutem gloria regum
Te rapiat: quænam sit tibi culta parens:
Hæc tunc sæpè meo reddunt responsa dolori,
O felix tali vulnere quisquis amat!
Fulva coma est illi, niveo pulcerrima fulget
Corpore, & incessu numen & ore patet.
Illius ex facie contorquet fulmina Cypris:
Dum loquitur, vernas spargit ab ore rosas.
Illius in digitis, plectrisque loquentibus artem,
Musica Phœbei gloria fulget avi.
Seu choreas ducit, sive est operata Minervæ,
Ponè illam triplex Gratia subsequitur.
Et memor illa tui est, & multa interrogat illa
Te super, & roseo, dum rogat, igne micat.
Casta pudicitiam mater, sanctosque penates
Servat, & in pacto fœdere amare jubet.
Ipsa genus factis testatur sanguinis heres,
Atque animi ante alias prima puella nitet.
Hæc mihi respondent cupientes fallere curam:
Ast alimenta furens hinc sibi sumit Amor.
Gliscit in immensum, nec se benè continet æstus,
Fletibus attenuor, pallor & ora subit.
Et me cunctarum capiunt fastidia rerum:
Non pila, non disci, aut flectere ludus equos.
Non cursûs me palma juvat, pulvisque palæstræ:
Nare per æstivos non mihi cura lacus.

Ff 5

Quò

Quò rudior primos mens non intelligit ignes,
Sævior in teneram spicula figit Amor.
Læditur à primo detrectans taurus aratro,
Primaque languescit sub iuga missus amans.
A te principium nostræ duxere favillæ:
Ultima tu curvo es flamma futura seni.
Per tua tela, arcus, & per tua, lampadas, arma,
Sic tibi de Superis sæpè triumphus eat.
Parce puer, puero nulla est me gloria victo;
Parce, sed ut parcas, cuspide læde magis.
O me felicem, hic cinerem si fecerit ardor!
Sit mihi tam pulcro laus in amore mori!
Gratia sit Superis, talis quod gratia formæ
Me cepit, cupidis mille petita procis.
Quæ te ex ingenti Aufoniâ, matresque, virique,
Natorum tædis non cupiêre nurum?
Non tot Dulichii proceres, errante marito,
Aufi sunt nuptæ sollicitare fidem.
Si te fecisses crudelis præmia pugnae,
Elide nobilior nunc tua terra foret.
Herculei mallent pro te certasse lacerti,
Teque dolo aurigæ Phryx rapuisset equis.
Quique tulit celeris munus Schœneïda plantæ,
Auriferâ mallet te superasse fugâ.
In te laudantur mores, vultusque, genusque,
Et tibi quas campus dat Venufinus opes.
Sunt quos divitiæ, sunt quos tua regia tangit,
Et quæ Lucanis jugera bobus aras.
Me tua forma rapit, non mœnia Vatis Horati,
Et casti mores sunt mihi flamma decens.
Non tamen hîc vestros ausim damnare triumphos,
Majorum laudes, & benefacta mari.

Te tua, te veterum comitatur gloria : priscos
Appula Normānos regna loquuntur avos.
Exuviis Arabum , pulsus & victor Achivis ,
Robertus patrios auget honore lares.
Illum angustantem cumulatis funerum acervis
Vidisti ripas , Aufide lente , tuas.
Turbidus & quatiens validam Rogerius hastam ,
Armatae retulit regia ferta comæ.
Chalcidicos campos , & rura Typhoidos Ætnæ,
Et Capuam hic sceptris pressit , & arva Lami.
Quid memorem Suevas materno è stemmate lauros ,
Fluminibus centum quas pater Ister alit ?
Hæc alii jactent dulcis præconia famæ :
Tu fulges titulis conspicienda tuis.
Tu mihi devictis melior provincia turmis ;
Exuviæ , & reges , tu mihi currus eris.
Ah modò sis facilis , neu connubialia differ
Gaudia , & invisæ tædia rumpe moræ.
Sed cur , ut venias , frustra mea vota laborant ?
Non tu causa moræ , sed negat annus iter.
Torrida cælestis rapidus per brachia Cancri
Phœbus anhelanti fidere ducit equos ;
Atque herbæ sitiunt morientes , & cava ficcis
Stagna arent ripis , omnis & aura filet.
Pontinæ halantes cænosâ uligine valles
Æstivam prohibent fœda per arva viam.
Nec tutum Cumas , Circesque vel Anxuris arces ,
Aut Læstrygonium radere puppe salum.
Non benè Campani mutantur Tybride colles :
Hic vitio cæli nam furit atra lues.
Corpora grassantes sternunt juvenilia morbi :
Ignea vis Urbem dat populata neci.

Te

Te fervent potiùs cognatæ regna Cafertæ,
Neu fubeas dubiæ tanta pericla viæ.
Me miserum ! vellem tibi non suadere, quod oro;
Ut maneat istic attamen ipse precor.
Tutius æstivos istic perferre vapores
Icarii poteris, dum micat ira canis.
Te gelidis foveant Tifata uberrima rivis,
Quà niger umbrosas lucus opacat aquas.
Alcinoi superant vestræ pomaria silvæ,
Felix qui agricolâ Principe gaudet ager !
Non liquidi defunt fontes, non mollia prata:
Arbor habet frondes, gramine vernat humus.
Quæque per immensas sunt semina didita terras,
Pandunt insolitas rura per ista comas.
Narcissusque, crocusque, & gramina, Solis amores,
Regum & de vario funere surgit honos.
Fama est per vestros errare animalia montes,
Et cicures plumæ versicoloris aves.
Sive igitur pictis rhedâ spatiabere in hortis,
Seu canibus quæres præmia, sive plagis:
Sive pharetrata ritus imitata Dianæ,
Torquebis gracili Gnosia tela manu;
Dent tibi plaudentes argentea lilia Nymphæ,
Et faveant Satyri, Naiadumque chori.
Adsitis nemorumque Deæ, rurisque puellæ:
Pulcrior in vestros Cynthia migrat agros.
Spargite humum foliis, manibus date roscida plenis
Serta: fluant fusæ per nemus omne rosæ.
Huic nemora, & saltus, fontesque recludite puros,
Ut gelida arentem temperet unda sitim.
Tu quoque de Getico, Borea, celer axe faveto:
Per dominæ placido flamine curre sinus.

Defendat nimios tuus illi spiritus æstus,
Illa tuis animis purpurea ora subi.
Sed cave ne nostris committas oscula labris:
Attica amatori sit tibi præda fatis.
Campani montes, & formosissima prata,
Uxoris niveo pascua tacta pede,
O utinam vestros possem penetrare recessus,
Aspicere & Dryadum vestra per antra choros!
Tecum unà falices inter, mea vita, jacerem,
Tecum unà in silvis vellem agitare feras.
Et modò captarem frigus, legeremque ligustra
Candida, cælestes implicitura comas.
Et modò penderem dulci cantantis ab ore,
Miratus doctæ carmina avita lyra.
O quoties, medio cùm Sol altissimus orbe est,
Acciperet fessos quælibet umbra duos!
Non quererem, teneros æstus quòd læderet artus,
Fœdarentque meas retia torta manus.
Vana sed aëriæ rapiunt mea vota procellæ:
Proh dolor! en silvas, me sine, sola vides.
Ah saltem capiant te nulla oblivia nostri,
Et dicas: Conjux, hei mihi! fidus abest.
Cura sit illicibus nostros incidere amores:
Fac legar in multo cortice scriptus ego.
Hæ tibi sint artes: longum sic falle laborem:
Parce per hos æstus, vita, nocere tibi.
Intereà lectis te somnia nostra reducant:
Luminibus nostris umbra benigna veni.
Tunc ego perpetuo vellem languescere somno:
Tunc matutinos odero Solis equos.
Te tamen & vigilans spectabo: perfruar absens
Vultibus optatis, quos mihi cera refert.

Non

Non respondentis simulacraque vana figuræ
Alloquar, & labris oscula mille dabo.
Felix Pygmalion, signi qui captus amore,
Vota ferens Veneri, vivere vidit ebur.
Nostrum vivit ebur, spirantia membra puellæ:
En erit, ut possim hoc dives amore frui?
Et fruar, & nostro pones vestigia lecto:
In mea tu venies brachia, dulce caput.
Spes bona, promissis tristes quæ ducis amantes,
Ingredere ô tandem pectora fessa malis.
Tuque ô decurrens animosa per astra Leonis,
Axe moraturas contrahe, Phœbe, faces.
Teque citò accipiat redeuntem flexibus actis,
Quæ pensât somnos lumine Libra pari.
Tunc molles campi, tunc clementissimus annus,
Qui discessuros carpere suadet iter.
At tu, sæva Lues, succincta Pavoribus alas,
Sub patria infandum Tartara conde caput.
Solve metu Romam, fugiens Saturnia regna:
Splendeat hîc roseo lumine pura dies.
Tunc, mea lux, venies nostrorum finis amorum,
Sive velis terris, æquore sive vehi.
Ipse tibi faciles undas, ventosque precabor,
Nereïdumque regant ut tua lina manus.
Aspiciensque tuam tranquilla per æquora pinum,
Illa vehit, dicam, numina nostra, ratis.
Non me fallenti tardabit litus arenâ,
Non brevia alternis stagna refusa vadis;
Oscula quin tibi dem properata sine ordine multa,
Oscula amatori trans mare digna rapi.
At tu Romuleas arces invecta triumpho,
In Latii venies patrua regna senis.

Quæ te pompa manet, cùm tu pulcerrima rerum
Ibis inauratis per fora plena rotis!
Dardanii occurrent procures, festæque catervæ:
Templa frement plausu, lætitiâque viæ.
Aspicias Urbem, victricia mœnia mundi,
Alternæ Solis quam tremuere domus.
Hæc legum bellique parens oracula terris
E Vaticano culmine sancta canit.
Hic Patruus dat jura meus, qui fœdere nexos
Nos iterum junget per nova sacra manu.
Hic vir, hic est, Italis pacem qui reddidit arvis,
Nondum tergeminò cinctus honore caput.
At nunc sceptrâ tenens, irasque atque impia bella,
Criminaque invicto vincta adamante ligat.
Hujus ab auspiciis Divorum altaria crescunt,
Templaque Cœlitibus ture vaporat Iber.
Hic senium emendat legum, & suffragia Patrum:
Hoc duce per Latium prisca metalla fluunt.
Non ego ventosus trabeas generisque tropæa
Hic refero, ut titulis perfruar ipse meis.
Mens meliora monet: magna hæc tibi gaudia narro,
Ut citiùs stimulis acta ferare novis.
Quin te purpureâ redimitus tempora vittâ,
Optatam frater plausibus excipiet.
Hunc fama est meritis ostrinos vincere honores:
Fortunam didicit tam benè ferre suam:
Seu rem Romanam statuit plaudente Senatu,
Sive rudes populos Romula sacra docet.
Hic desueta diu revocavit ad otia Musas,
Fraudentur celebri ne sua facta Iyrâ.
Te centum, aut plures tollent ad fidera Vates:
Nam centum, aut plures Tybridis arva colunt.

En

En citharas, & plectra citant, thalamisque precantur
 Ut faveat nostris lampade clarus Hymen.
 Quid memorem, quæ nostra parat tibi munera mater,
 Arabio niteas ut nova nupta mari?
 Et claros lapides, Erythrææ & germina conchæ,
 Quæ peperit Ganges, quæ Comorina Thetis?
 Jam tibi depectunt foliis sua vellera Seres,
 Et tunicas auri fulgure pingit acus.
 Flammea net parvo secunda Bononia Rheno,
 Optat virgineus quæ sibi vela pudor.
 Et viridi zonam variant tibi luce smaragdi,
 Quæ tandem est nostrâ dissolvienda manu.
 Quare age, cum mitis patientur frigora brumæ,
 Cumarum Euboïco litore solve ratem.
 Interea pro me tecum mea litera vivat,
 Occupet & partem charta recepta tori.

A N T I U M,
 V E T U S T I S S I M A M
 V O L S C O R U M U R B E M,

nunc dirutam, celebrat.

O Qui Tyrrhenum celeri trabe curritis æquor,
 Quorum tranquillis vela tument animis;
 Ostia seu Tiberis, seu saxa Ligustidis oræ
 Linqvitis, & Jani mœnia jacta manu;
 Sive Dicarchæâ nautæ solvistis ab actâ
 Puppim, Parthenopes dulcibus aut scopulis:

Sistite velivolum cursum, cohibete faventes
Auras: vela cadant: parcite remigio.
Cernitis insanâ constratum mole profundum,
Spumea quam circum murmure fervet aqua;
Quâ pelagus per saxa furit, fluctusque laborat
Dejectum oppositas aggeris ire moras?
Hæc quondam celebres testantur mœnia portus,
Atque Austri in furias obdita claustra mari.
Arripite has proris terras: monumenta docebo
Vos veterum priscis eruta ab historiis.
Non tantum sanctis instructæ legibus urbes,
Tectaque divitiis luxuriosa suis
Mortalem alliciunt pulcra ad spectacula visum,
Sed placet annofo squalida terra situ.
Oblectat pavor ipse animum: sunt gaudia curis,
Et stupuisse juvat, quem doluisse piget.
Litore in hoc quondam surgebant divitis Antl
Arces, Volscorum regia celsa patrum.
Urbs populis florens, felix & pinguibus arvis,
Audaces ventis credere docta rates.
Ausaque Romanas per bella laceffere turmas,
Spernere & armati Consulis imperium.
Volsca cohors pastos abigens à Tybride tauros,
Roma, tui quondam militis horror erat.
Pauperis ô semper memoranda infantia regni,
Quò se felici sustulit alta gradu!
Tunc Anio fuerat celeri pro Tigride Romæ,
Extremique hominum Crustumeri, & Gabii.
Hercyniæ saltus, Cymini vos antra fuistis;
Nile pater fontes, lympa Velina, tui.
O quoties Volsci bellum instaurastis, & acres
O quoties fudit Martia Roma duces!

Sæpiùs impositum regni cervice rebeli
Detrectastis onus, servitiumque ferox.
Vicit Roma tamen, Martis iustissima cura,
Martius & victo jura dedit Latio.
Cum mare sanguineo perrumpens Astura fluctu,
Æstibus involvit corpora cæsa virum.
Tristior & fluxit valles Amasenus in imas,
Inficiens Saturæ stagna cadaveribus.
Contudit Æquorum nomen, Volscosque Camillus,
Moxque triumphalis Quinctius agricola.
Antium & æquoreas vetuit tractare carinas,
Et fortunatâ merce onerare rates.
Robora tunc primùm prorarum, captaque rostra
Suggestum Latii composuere fori.
Anne parùm fuerat fluctus audisse minantes,
Atque procellosi jurgia rauca fori?
Heu tempestates Urbis, legumque tumultus!
Auditura novum rostra mare imbuitis.
Attamen ô gaudete rates, gaudete, Latinum
Vestras eloquium sustinuisse trabes.
Chaoniæ Vatum celebrantur carmine quercus,
Quòd visæ Euro sint concutiente loqui.
At vos felices, Ciceronem audire loquentem
Queis datum & ingenti Cæsaris ore frui!
Nonne fuit satiùs tantâ mercede domari,
Atque hæc perfidiæ præmia ferre truci?
Ast Latium puduit sacras coluisse secures,
Romulidum & forti subdere colla iugo.
Invidiæ stimulis urit nos proxima virtus,
Et malè finitimos fœdere jungit amor.
Quid fugis ô demens victricia sceptrâ Quirini?
Hoc bellante capi, crede, triumphus erit.

Hæc, quæ nunc brevibus spatiis sua regna coërcet,
Hæc bellatorum rustica turba patrum,
O quàm felici fatorum lege fruetur!
O felix niveis Romulus alitibus!
Non tantùm Ausoniæ victrix dominabitur omni,
Sed feret imperium trans mare, & Oceanum.
Agmina Romanos horrebunt Cimbrica fasces:
Ditabit Latium Cypria præda Jovem.
Non Pyrrho virtus, non Pœno proderit astus:
Corruet ante tuos, Roma, Jugurtha pedes.
Tu duces currus utroque ab litore ovantes,
Pallidiorque fluet sub tua Regna Tagus.
In Latias aquilas frustrà latrabit Anubis,
Cùm Ptolomææa tu potiêre Pharo.
Ah tandem, Volsci, fatali cedite Romæ:
Cedite, & hostiles ponite mente dolos.
Hæc vos excipiet gremio, civesque vocabit
In sceptrum, & focias ducet in arma manus.
Hæc vobis pia mater erit: facietis utramque
Unam animis urbem, conjugisq; sacris.
Evenêre: suos huc misit Roma colonos,
Hostibus & victis civica jura dedit.
Vestraque marmoreis donavit numina templis,
Jussit & ornatu cuncta nitêre novo.
Addidit & turres, & propugnacula muris,
Signaque Phidiacæ detulit artis opus.
Prætulit & Tiberi dilectum Cæius Antium,
Inferre auspicium huc grande, Deosque parans.
Quid referam portus, sævi monumenta Neronis,
Et vetitas patrium tundere litus aquas?
O quantùm ante alias Romana potent; a gentes
Viribus egregiis conspicienda nites!

Hellepontiaco minitantes vincla profundo
Xerxem indignatum Græcia risit ovans.
Id Romæ licuit: potuit nam molibus altè
Jactis, frenatum continuisse mare.
Indomitum clausit nec tantum carcere pontum,
Sterneret ut tutum puppibus hospitium;
Verum ut torpenti piscis securus in undâ
Luderet, hibernas negligeretque minas.
Ingluvies Romana sibi sic prodiga portus
Struxit, ut insanam pasceret arte gulam.
Aspicite has rupes, Centaurica saxa: Gigantum
Dicetis validas hæc statuuisse manus.
Nil intentatum dives follertia linquit:
Stultitiam nimiam nam patiuntur opes.
Omnia sed victrix audet superare vetustas,
Nil mortale diu subtrahiturque neci.
Eheu Volscorum nil sunt nisi nomina terræ!
Heu ubi nunc ædes, atriaque alta jacent?
Ducti templorum periëre ad fidera sumtus:
Pascitur herbofas tarda juvenca domos.
Perque theatrales horrenti clade ruinas,
Fortis aratra manu curva bubulcus agit.
Quâ cantus, mollesque jocis viguere choreæ,
Ad fontes potum fistula ducit oves.
Magnanimum Heroium insultant armenta sepulcris:
Ossibus illis grandia rastra sonant.
Quid juvat audaci montes tenuasse securi?
Umbris antiquum quid spoliasse nemus?
Quidve Carystæas optare in fulcra columnas,
Ut niteat diti fronte operosa domus?
I nunc, tolle animos, ô spissi litoris Antium:
Urbs meditare tuam semisepulta necem.

Ah

Ah miseram! versæ tardaris imagine formæ,
Teque tuo stratam litore non reperis.
Quis me Fortunæ doceat quâ nobile templum
Jam steterit priscâ religione sacrum?
Fama est hinc dubiis petiisse oracula rebus,
Et responsa domum certa tulisse patres.
Vana superstitio regnantem credidit olim
Fortunam, atque illi numen inesse Deæ.
Extaque taurorum, Nabathæaque tura profanis
Reddebant aris, dum sibi fata rogant.
Hic multas optabat opes; ast alter honores,
Stantiaque in plausum plena theatra suum.
Hic sibi velocis poscebat dona quadrigæ,
Præmia Circensis pulverulenta fugæ.
Nauta leves auras, mercator lucra petebat:
Durus fecundi ruris arator opes.
Sic natum in curas hominum genus, ægraque mentis
Somnia, liba tulit numen inane colens.
Non ego te Superûm, Fortuna, in sede locabo:
Vota mihi ante aras nec nocitura feram.
Non ea mens animo: pereat qui divitis auri
Pondus amat, vinctum gloria quemque rapit.
Sanum posco animum, virtutis amore calentem,
Fortiaque in vitæ munera membra peto.
Dum benè sit capiti, mentis sedemque tumultus,
Cetera deripiant irrita vota Noti.
Has mihi non audax vires in prælia posco,
Adversa ut superem castra timendus eques:
Totus & ære nitens fulvo, cristisque decorus,
Scandam veloci mœnia capta pede.
Non ut marmoreos postes miratus adorem,
Limen & insomni milite sollicitum.

Viscera sint alii Regum, felixque vocetur,
Curarum Princeps cui grave credit onus.
Nil semper reticenda moror, trepidusque potentis
Sit procul à nobis pallor amicitiae.
Me coluisse sacras Parnassi in vertice Musas,
Et veterum scriptis invigilare juvat.
Hæc fuit, hæc nobis à primâ cura juventâ:
Institus hic nostro pectore fervet amor.
O utinam valeam, corpusque fidele labori
Prospera Palladio dent mihi fata seni!
Tum mihi Naturæ libeat cognoscere causas,
Cur celer obliquum permeet annus iter:
Quam teneant elementa fidem: quæ semina rerum:
Corpora diffusum num per inane volent.
Noscam ego, quæ tellus, & quæ miracula ponti
Salsa fluentisonis occulit unda vadis.
Herbarum vires discam, succosque salubres:
Rimabor ditis fulva metalla soli.
Quî coëant, vastâque iterum fornace liquecant
Artifici lymphâ: cur labefacta fluant
Sulphura: fecundumque salem, roremque fugacem,
Balsamaque, & flores nosse laboris erit.
Vulcano monstrante viam, flammisque magistris,
Experiar clausos rerum aperire sinus.
Sic ego, sic doctæ traducam tempora vitæ,
Si longæva mihi tempora fata dabunt.
Hei mihi! quid cupidam mentem spes lætat inanis,
Nuntiat extremos si mihi Parca dies?
Angor jam multos obsessis faucibus annos,
Mentis & interpres sanguine lingua tumet.
Ipse dolor prohibet dulcis commercia vitæ,
Elidens rauca, guttura, vocis iter.

Huc

Huc ades ô multo tandem exoptata dolore,
 Si qua daris nostris, ô medicina, malis!
 Huc venias miserata: tuos modulabor honores,
 Quæ me naturæ, restituasque mihi.

G A B R I E L I
 C A B R E R Æ.

Æ Thera Romuleum ut linquam, solemq; palustrem,
 Atque intempesti noxia rura soli,
 Cabrera, hortaris, cælum spondesque salubre,
 Quà Zephyri nutrix intepet ora Ligus.
 Testarisque viros, quos jam damnaverat Orco
 Atropos, horribili falce minata necem,
 Pæoniâ fractos curâ, morboque rebeli,
 Istic non longâ convaluisse morâ.
 Hæc mihi tabentis præbes solatia curæ;
 Artibus his miserum, dulcis amice, levas.
 Desine, jam didici nullam sperare salutem:
 Spes mihi vicini funeris una salus.
 O ego, ne tali torperent membra dolore,
 Quàm mallem aërio in monte rigere lapis!
 Stare flagellanti pinusve obnoxia Cauro,
 Aut rupes, vasti quam ferit ira maris.
 Felicem Nioben, cuius per viscera sensum
 Obtundens fertur diriguissè filex.
 Vos quoque populeo flentes sub cortice fratrem
 Felices Nymphæ, quas alit amne Padus.
 Ille ego sum, faxo qui non includor in ullo:
 Ille ego, cui misero robora silva negat.

G g 4

Ro-

Robora silva neget, ne fiam immobile saxum,
At saltem in cineres ossa minuta ruant.
Quid faciam patriâ demens tellure relicta?
An puto mutatis posse valere locis?
Mecum causa mali latet hoc in corpore pestis,
Et nisi post letum non abitura lues.
Pectore transosso Gortynia tela gerenti
Quid cervo prodest carpere prata fugâ?
Alcidæ induto feralia munera nuptæ,
Nil varii cursus, profueruntque viæ.
Sic mihi, sic auso Romanâ excedere sede,
Nil dulces juvit deseruisse lares.
Me modò conspexit piscosi litoris Antium;
Me modò Circæi culminis alta domus.
Et Læstrygonios nutrix Æneia fluctus
Mirata est nostrâ dissiluisse rate.
Non Caieta mihi, non urbs gratissima Caio,
Aut dedit optatam filia Solis opem.
Vos septem gemini colles, regnata Quirino
Mœnia, Tarpeius tu Jove dignus apex;
Accipite hanc animam: sint hîc mea funera posco,
Et busta accumulet noster avita cinis.
At quondam antiquos juvit liquisse penates,
Et nova per longas quærere fata vias.
Ingenium scrobibus mutatis exiit arbor
Silvestre, & decorat lætior arva comis.
Quamque sub umbrosâ cernis languere parente,
Gaudet mutato laurea silva solo.
Quid foret Æneas, quid clari nomen Iuli,
Flumina apud Xanthi si genuisset iners?
Illum, fumanti postquam discesserat urbe,
Per maria errantem septima vidit hiems.

Tandem dotales Laurentum venit in agros,
Gessit & Aufoniae sceptrum timenda manu.
Batto Cyrenas, & Cadmo condere Thebas,
Iuppiter exiliis arva petita dedit.
Nilus & excipiens longis erroribus actam
Donavit templis, Inachi, te profugam.
Me quoque fata vocant alio meliora sub axe:
Ibimus, ô focii: me quoque fata vocant.
Vertuntur species mentis, versante dolore,
Mensque brevi sensus accipit ægra novos.
Spes bona, si qua Dea es, virides huc flecte volatus,
Et desueta diu numine corda fove.
Te colit agricola, expectat te compede vinctus,
Votaque mortalis te duce turba facit.
Tu quassas reficis puppes, ut navita remis
Naufragus impellat, quâ modò navit, aquam.
Tu, Dea, post vacuas cælesti numine terras,
Iustitiæque fugam, sola moraris humi.
Diva veni, facilemque mihi promitte quietem,
Neve iterum morbi damna timere velis.
Longum iter aggredior: date læti candida amici
Omina: eat dextrâ libera puppis avi.
Lunæ ut videam portus, purique metalla
Marmoris, & Geticas saxa imitata nives:
Ingaunos, Macramque inter, Varumque repostos
Apenninicos, Tiguliosque sinus:
Delphini portus, Seggestam, arcemque Monæci
Scrutaborque tui, Rutuba, fontis aquas.
Aspiciam Genuam, læti & prætoria ruris,
Quæque decent Superos lucida templa suos.
Hæc Tartessiaci pallescunt litora fluctu;
(Aurea nequicquam flumina jactet Iber)

Gg 5

Peru-

Peruviæque amnes, alieni flumina mundi
Transfuga ab Oceano rura per ista fluunt.
Lydia, Pactoli, Baccheia munera, arenas
Victa file, & ripas, aurifer Herme, tuas.
Dure Ligur, meritoque animis elate superbis,
Quâ tibi divitias sedulus arte paras?
Non tibi sunt culti colles, non pingua rura;
Sed claustra Alpinis non adeunda jugis.
Difficilis natura negat segetesque, ferasque;
Non negat audaci mente vigere viros.
Hæc trahit ignotas pretiosa in foedera gentes,
Cæruleasque docet currere puppe vias.
Deest hîc terra viris, at non Neptunia defunt
Arva petituræ lucra beata rati.
Scit Cypros vallata mari, scit Taurica tellus,
Et, Ligure epotus milite, scit Tanais.
Testes Alpheæ Tyrrheno in litore Pisæ,
Testis Cynæi prægravis ora sali.
Ast ego non dites veniam spectator in oras,
Ut moveant auri lumina capta sitim.
Non cernam attonitus fulgentia pondera massæ,
Quæ mittit terris Hispalis Ausoniis.
Sat Fortuna dedit census sine fraude parati:
Æstuat infelix, qui potiora cupit.
Ingenium, Cabrera, tuum mihi carius auro,
Atque erit eloquii plurima vena Tagus.
Quando erit, ut liceat tecum consumere soles?
Quando erit, ut docto pendulus ore fruar?
Unâ aderit mecum Phocæo junctus amore
Ciampolus, ille tuæ cultor amicitia.
O qui complexus, quæ mutua gaudia nobis,
Et sermo in sicco litore qualis erit!

Interdum celeri rapiunt nos effeda cursu;
Tres modò cantantes picta carina vehet.
Tunc mea se duplici jactabit Arione puppis,
Non Siculâ puppis fallere docta fide.
Cùmque mihi geminos Vates audire licebit,
Parnassi geminum me ad juga sistet iter.
Teque tenens dextrâ, versus, Cabrera, canentem,
Hæc Clario dicam verba docente Deo:
O quàm felici modularis carmina cantu,
Quàmque lyræ docto verbere fila moves!
Otia quærenti fulsit tibi dexter Apollo,
Atque omnes haustus ex Helicone dedit.
Cui tantùm favere Deæ? canit ecce cruentus
Prælia Mæonides; sed caret ille lyrâ.
Alcæus Reges citharâ, non cantat amores:
Est tantùm Sapphûs carmine dictus Amor.
Pindarus Aônia celebris testudinis arte
Abstinet heroâ concinere arma tubâ.
Et Veneris dominæ si lussit Teïus ignes,
Mimnermusque jocans, gaudia sola canunt.
Omnia tu misces, & quæ diversa placebant,
Colligis, ô verè candide Cycne Ligur.
Ausus es Ifmeni primus recludere fontes;
Lesbia nectareæ plectra ciere chelys.
Qui Methymnææ tentasti fulmina linguæ,
Et Cæi lacrimas, Stesichorique minas.
Si Florentinam circumdas mœnibus urbem;
Non Amphionios invidet illa modos.
Narfeti Gothos cogis dare terga sequenti,
Odrysiâque levas obsidione Rhodon.
Salve sancte senex, Bacchi, Phœbique sacerdos:
Numinibus salve maxima cura novem,

Per

Per te Graiorum libris tumefacta superbit,
 Et certat Latiis Itala Musa choris.
 Sabbatæ gaudete arces, gratissima cælo
 Mœnia, felici prole verenda virum.
 Et quamquam egregium terris aluistis Iulum,
 Indaque sunt vestræ litora dona ratis;
 Ultima non vobis accedet gloria Vates,
 Ignea qui vestrum nomen ad astra tulit.
 Appulit ignotis oris si classe Columbus,
 Hunc ad Cælicolûm limina fama rapit.

F U L V I O T E S T I O.

Queritur, se loquendi usum morbo amisisse.

VOx animi interpres, fecundæ nuntia mentis,
 Quo fugis? an semper labra filere jubes?
 Tu dulci oblectas mortalia pectora cantu,
 Efferaque unanimi fœdere corda ligas.
 Tu plectri citharæque comes; tibi carmina curæ,
 Quæque colit foccus, quæque cothurnus amat.
 Te stupet undantis moderantem frena theatri
 Vulgus, & iratum sub tua jura venit:
 Pactaque sunt tenero per te commercia mundo,
 Cùm poterat quernum nos aluisse nemus.
 Quò fugis, & nullâ linquis te voce vocantem?
 Non voco, sed lacrimæ pondera vocis habent.
 Inter anhelantis suspiria pectoris, ægros
 Heu quos elicio rauca per ora sonos!
 Edere luctamur sterili revoluta palato;
 Sed singultanti murmure verba cadunt.

Non

Non secus optato per credita membra fopori,
Cum serpit dulcis nocte favente quies,
Velle loqui, & vanis conatibus ora videmur
Solvere; sed solito lingua vigore caret.
Sæpè meas odi voces, sonitumque tremisco,
Cogor & ipse meis auribus esse gravis.
Mugitus timuisse suos sic creditur Iö,
Turpia dum mœrens induit ora bovis.
O quoties conata queri tibi inutilis hæsit
Lingua, nec humanos reddidit ore modos!
Inachidas quoties auxisti fletibus undas,
Ingrati plorans impia furta Jovis!
Frondebis hirsutis & amarâ carice pastæ
Pocula limosis stagna fuere vadis.
Sæpiùs exhibuit decerptas Inachus herbas;
Ast illa est patrias lambere visa manus.
Felices, quoscumque malis Fortuna laceffit,
Nec sua per fletus damna referre vetat!
O fortunati vos prata per Asia cycni,
Dulciùs extremo queis datur ore queri!
Condita silvarum latebris felicior Echo,
Cujus post cineres vox rediviva viget.
Me dolor assiduus vicino funere terret,
Nec patet ad questus libera facta via.
Testari fremitu docuit natura dolores:
Solari curas hac jubet arte graves.
Audi, mugitu quo verberet aëra taurus
Ictus, ubi tepidam sanguine tingit humum.
Quin leo per Nomadum silvas fremit ore cruento,
Si fodit Libyci militis hasta latus.
Et gemitu tigris montes saltusque fatigat,
Ventris cui rapuit pignora Parthus eques.

At-

Atque ubi captivis venêre in retia pennis,
Emittunt querulo gutture murmur aves.
Nec tantùm exclamant viventi prædita sensu;
Sed viduata animâ corpora pulsa fremunt.
Dant percussa sonum vibratâ ligna securi:
Stridet, dum cuneis fissile robur hiat.
Et stipulæ crepitant campis, si incendia regnant,
Obstrepat & rapidis laurus adusta focis.
Aspice, quo sonitu ferventia litora plangent,
Spiritus Eurorum cùm ferus urget aquas.
Septaque nimborum rutilus si dividit ignis,
Murmure terrifico nubila fracta tonant.
Omnia muta sonos edunt, solique negavit
Sors mihi communi munere posse frui.
Me miserum! quantus de vertice profluit humor!
In fauces quanto gurgite lingua madet!
Spiramenta animæ nîmîum turgentia torpent,
Sermonique fluens obstruit humor iter.
Haud aliter citharæ languent, nervique loquaces,
Cogit ubi pluvias Auster opacus aquas.
Cordis anhelanti reboant penetralia tussi,
Pectoris & crates dissiluisse timent.
Quid me adeò spirare vetas, sævissima tabes?
Cur fervens animæ claustra repulsa quatis?
Hei mihi! dum scribo, morbi solatia, versus,
Quàm valido thorax impete concutitur!
Mitiùs incudem Cyclopum brachia tundunt,
Quà vomit è scopulis Sicelis Ætna faces.
Mitiùs adversas miles ferit ariete turres,
Et grave balistæ mœnia quassat onus.
Opprimet hanc animam rabidi violentia morbi:
O utinam Dî me falsa timere velint!

Non

Non letum timeo ; genus hoc sed lugubre leti ;
Et doleo taciti tædia ferre mali.
Odrysiâ raptor postquam tibi forcipe linguam
Abstulit , & stabulis , ô Philomela , lates ;
Sæpè optasse mori , palmasque ad sidera tendens,
Diceris id summos sæpè rogasse Deos.
Ah virgo infelix , pellex incesta sororis !
O nimium sævo credita forma viro !
Hæccine , crudelis , pro virginitate reponis
Ereptâ , tragici præmia concubitûs ?
Tempus erit , Tereu , cùm te peccasse pigebit ,
Oderis & sævâ gaudia rapta manu.
Indicium sceleris , tua crimina , tela fatetur :
Ingenium miseris fuggerit arte dolor.
En gestit patriis epulandum apponere mensis
Infonem furiis percita mater Ityn.
Tu nati condes viventi viscera busto ?
Mox tua per silvas fata dolebis Epops.
Exultat cædes inter Philomela , parenti
Ostentans nati sanguinolenta caput.
Evasti tandem furias , gladiumque tyranni :
Vidisti plumâ præpete membra tegi.
At nunc per lucos injusta silentia linguæ,
Questibus argutis blanda rependit avis.
Quos nunc ore modos nemoris dulcissima Siren
Concinit ? exiguo in gutture quale melos ?
Interdùm voces per rostra loquacia torquet ;
Sibila nunc cæsâ garrulitate rotat.
Et modò crispanti modulatu turbinat ictus ;
Secum visa loqui nunc taciturna gemit.
Personat omne nemus , per frondea tecta querelas
Mirantur Nymphæ , capripedesque Dei.

Non

Non mea me post fata manet facundia lingua;
Non iterum dulci garrulus ore fruar.
Prô citharæ custos, & carminis auctor Apollo!
Prô mea Piërides numina sacra Deæ!
Reddite poscentis felicia murmura labris,
Demite, quæ cogunt ora filere, moras.
Vos regitis cantus, vos torrens copia fandi,
Et celebrata juvant libera verba choris.
Quid faciam, surdas præbet si Delius aures,
Nec mea Castaliâ labra levantur ope?
Carmina jam valeant Musâ meditata sinistrâ;
Cum domino valeat iussa tacere chelys.
Aufonii Vates, & concita pectora thyrso,
Aufonii, Lycio nomina grata Deo;
Aufonii nostras soliti laudare Camœnas
Definite ad cantus turba venire meos.
Tu verò ante alios frustra mea carmina quæras,
O FULVI, Mutinæ gloria magna tuæ.
Tibia te, cantusque decent: mihi plectra tacenti
Hic paries, mutam sustineatque lyram.
Non tibi sunt tristes curæ, lætusque iuventæ
Purpureæ vernas stat vigor ante genas.
Et tibi nascenti jucundo lumine Phœbus
Annuït, & flavis Calliopeia comis.
Felix, seu dulces molli fide flebis amores,
Seu gravis heroäs flumine fundis opes.
Tu tunc festivus perjuris ludis amantem,
Et jacta ad surdas ebria verba fores.
Tu centum ludos, & dulcia prælia misces,
Hausta que de mensis libera vina refers;
Utque ferens hiemes, ventosa que jurgia cæli,
In nudâ recubet durus amator humo.

Auguror : hoc miseros cantu solabitur ignes,
Expectans lentum mœsta puella virum ;
Inveniensque suas referentia carmina flammæ,
Immoritura labris oscula longa dabit.
Huc varios flores , huc blandi veris honores
Ferte citi juvenes , Italidesque nurus.
Blanditi vestro date florea ferta Poëtæ :
Cingite ridenti tempora docta rosâ.
At Venus Idalio plaudens te cernet ab axe ,
Ambrosioque tuum rore rigabit opus.

Relictâ Urbe cupit rus secedere.

E Geriæ valles , mitique habitata Dianæ
Pura Thoantæi nescia silva sacri ;
Vosque lacus Triviæ dices Nemorensibus undis ;
Æneadum sedes , Laviniumque meum ;
Confectum curis , & longâ tabe dolorum
Accipite , & patriis sistite me laribus.
Irrita Pæoniæ post tentamenta medelæ ,
Huc libet ægrotos nunc mihi ferre pedes.
Romulæ valeant arces , medicique valete ,
Quorum sæpè malo sedula cura favet.
Desinite herbarum tandem , tristisque veneni,
Ferte procul durâ pocula tincta manu.
Me nemora , & saltus camporum , auræque patentés ,
Et trepidans rivo garrula lympa manent.
Prata movent animum viridantia gramine læto ,
Et qui persultant pinguis rura greges.
O mihi sola quies , colles salvete Latini !
Salvete , ô fratris regna vetusta mei !

H h

Ster-

Sternite iter, gradimur dum vestra per otia dia,
Mollius, atque avibus dulcius arva sonent.
Quàm juvat annosos luci penetrare recessus,
Notaque ab historiis hæc celebrare loca!
Hæc tophis laqueata cavis, & pumice vivo
Antra, pius fertur jam coluisse Numa:
Collis Aricini cultrix pulcerrima Nympha,
Consilium huic olim, conjugiumque fuit.
Hac duce Pompilius bellantem terruit Urbem:
Hinc habuit patrios rustica turba Deos.
Martis opus, pilis gaudebat Roma cruentis,
Romula crispabat bellicus arma furor.
Et fuerant sævas Mavortia pectora in iras
Prona nimis, solas tunc meditata neces.
Molliit hæc aris regnans lucisque sacratis
Religio, ut possent legibus arma regi.
Hinc vittæ, hinc fruges, hinc maxima victima taurus,
Farraque turicremis vinaque sparsa focis.
Tandem, sanguineâ discors quæ cæde fremebat,
Palluit in patriis pendula Roma sacris.
Nescia mens hominum! quæ te ludibria versant?
Quid nos terrificâ fabulâ fraude ligat?
Quem non vera tenent, mendacia ficta coercant;
Et simulacra timet, quæ sibi quisque parit.
Per pecudum fibras, præfagi & fulminis ictus,
(Heu miseri!) surdos consuluere Deos.
Nuntia velocis servabant omina pennæ,
Cantibus & scævis quid docuisset avis.
Templorum ambiguo monitu, dubiæque Sibyllæ
Carmine credebant fata furente cani.
Dicite, si Divi nolunt ventura latere,
Non intellecti cur voluere loqui?

Falsa tamen Regis potuerunt dicta Sabini
Romulidum ingenium perdomuisse ferox.
Nullaque dein fertur Romanâ sanctius umquam
Numinibus supplex gens operata suis.
Vester honos, Latii: vestra est ea gloria, silvæ:
Horruit hoc victrix credula Roma nemus.
Has etiam Hippolytum fama est latuisse per oras,
Cui nevit duplici stamina Parca colu.
Ille, novercales rigidus cum sperneret ignes,
Sancta timens patrii solvere jura tori;
Injusta æternum dolituro victima patri
Occidit attonitis dilaceratus equis.
Ossa Corinthiacos jacuerunt sparsa per agros:
Innocuo rubuit sanguine utrumque mare,
At non hoc meriti funus miserata Diana,
Cui curæ intactæ est virginitatis amor,
Arte Coronidæ juvenem revocavit ab Orco
Siccantem infernis vulnera dira vadis.
Reddidit illa decus formæ felicibus herbis,
Luminibus geminas restituitque faces.
Quis mihi quærenti, quis nunc ea gramina monstrat?
O utinam in vestris collibus ista legam!
Germina, quæ referent adamantina limina Ditis,
Non posco, aut mortis vincere regna paro:
Gutturis obsessi longos sedare dolores
Sat quæcumque mihi blanda medela potest.
Adsis Phœbigena: hæc facilis labor ora mederi,
Ne te fulminei terreat ignis avi.
Servat fida tui Vates tutela parentis:
Tu quoque jam Vates officiosus ama.
Huc medicas adhibeto manus, tetræque cruorem
Aufer, quo fauces, scabraque lingua tumet.

H h 2

Spi-

Spiramenta animæ, vocis liquidissima plectra
En aperi, & septas tu mihi pande vias.
Lætitiâ plausuque fremens tunc carmina dicam,
Cum linguâ potero liberiore frui.
Nil pulsare placet viduas sine carmine chordas :
Vox miscet citharæ non benè rauca sonos.
Quid queror infelix ? quæ mentem insania ludit ?
En rursus medicæ poscimus artis opem.
In malè tentatos iterum cur mittimur usus ?
Ah pereant, succos, gramina quique colunt !
Nulla venenorum fitis est : discedite tristes
Curarum stimuli, diffugite ex animo.
Fallere sæpè iuvat, sed non memorare labores,
Ægraque mens ægri corporis auget onus.
Quin potius læti patriæ succedimus arci,
Quà juga celsa tuum, Cynthia, nomen habent ?
Hæc mecum ascensu dulces superetis amici :
Ante alios nobis, Ciampole docte, fave.
Pone graves Musas, vigilataque mente profundâ
Itala Pindaricis carmina texta modis.
Tuque ades, ô cantu gaudens, fidibusque, Canali
Franciscæ, æternæ cultor amicitiae ;
Grande Sabinorum columen, fontisque Velini,
Huc age cum plectro, carminibusque veni.
Neve hîc potandi certamen mite recuses :
Respicit hos toto numine Bacchus agros.
Pocula Romanis sunt hæc gratissima cœnis :
Albani assurgunt vitibus hisce cadi.
Nequicquam his certent prælis elisa Faliscis,
Tuscaque quæ viridi nectare musta nitent.
Illaudata fluent firmissima vina Falerni ;
Seu Sinuessæ dabit, seu Tritolinus ager.

Palmitē sulphurei cedant lacrimata Vesēvi,
Atque Syracosii fervidiora lacūs.
Hæc generosa recens odit doctrina palati,
Quæ possunt trepidos implicuisse pedes.
Ridentur veterum fumi, servataque cellis
Testa diu, & lentâ dolia tincta pice.
Quare agite ô læti, vernarum turba, ministri,
Dulcia non parcâ fundite vina manu.
O quàm jucundo violas imitantur odore!
Quàm vincunt flavo lumine chrysolitos!
Naribus ista placent, oculis spectacula præbent,
Et dant arenti gaudia grata gulæ.
Ciampole, quid cessas pateram committere venis?
Proposuit siccis omnia dura Deus.
Hæc mihi lux atros pellet de corpore morbos:
Largius ô cyatho, tu puer, adde merum.
Pura favent nobis Aquilonis flamina clari:
Pervellunt linguam pocula acuta gelu.
Me quoque me vultis Lenæo tingere, amici:
Non nego: nostra capax proluat ora calix.
Maphæi nomen sed quisque ad pocula festa
Dicat Iô! & mensis hunc adhibete Deum.
Quamvis Socraticâ pectus ditaverit arte,
Purpureosque inter splendeat ille Patres;
Non hæc despiciet liberrima vota precantûm,
Quæ fundit multo mens referata mero.
Adsis, Bacche, tuis hilarans convivia donis,
Felli pax animi, lætitiæque dator.
Sic teneræ viduas vites ducantur ad ulmos:
Sic autumnali turgeat uva sinu.
Sic non urantur torrenti sole racemi:
Det pœnam admorsâ sic tibi stirpe caper.

H h 3

Et

Et tua sectentur vestigia marcida semper
Capripedes Panes, Bassaridumque cohors.
Adsis, virgineosque favens hic exere vultus,
Quassans pampineo vertice cæsariem.
Quacumque ingrederis, dulcis comitatur euntem
Te Furor, & Somnus languidiore gradu.
Me miserum! accipio nullos heu pectore somnos!
Longa mihi gemitu nox vigilanda venit.
Quòd si, Bacche, tuo libato munere, nobis
Clauserit optatus lumina fessa sopor;
Dicam ego Threïcii crudelia fata Lycurgi;
Squamigeros nautas, pampineamque ratem;
Litora Pactoli fulvis radiantia venis,
Divitias miseras, impia vota Midæ;
Auroramque triumphatam, Parthosque subactos;
Medica thyrsigeris agmina fusa choris;
Tigridis exuvias, maculosaque tergora lyncum;
Oedipodionii membra cruenta ducis.
Bacciferos ederae semper viridantis honores,
Lapsaque de quercu splendida mella canam.
Tu puer æternus, Bromius, Nyxæus, & Evan:
Bis genitus, thyrsò tu metuende gravi.
Æra tibi Satyri, lascivaque tympana pulsan,
Stridet & attritis Faunus arundinibus.
Per te Gnosfiacis nox aurea fulgurat astris:
Vipera plaudenti sibilat ore tibi.
Ipse, Giganteo fremeret cùm terra tumultu,
Rhætum stravisti dente leonis humi.
Hæc ego non humili meditabor carmina cantu:
Sollicitum somno tu modò vince caput.

CYNTHIO CLEMENTIO
ARCHIATRO ROMANO,*Cùm vocis usum recuperasset.*

DIcamus bona verba : animum jam verba sequuntur :
Cur taceam surdam flebilis ante lyram ?
En libet , en dulces imo de pectore cantus
Fundere : non renuunt ora reclusa loqui.
Vox mihi muta diu , vox longi causa doloris ,
Venisti tandem , vox mihi muta diu.
O & singultu , ô & quæsitæ querelis !
Nunc te felici garrulus ore fruor.
Fallor ? an has simulant ludentia somnia voces ,
Quæque cupit vigilans , mens mihi nocte parit ?
Sed fruor , & liber voces linguamque resolvo ,
Attonitus monstris dum rata vota nego.
Ite procul questus : comitis hîc Musa capillis
Adsit , & in niveis læta triumphet equis.
Nunc tempus faustis pulsare Heliconæ Camœnis :
Nunc redimire novo tempora flore juvat.
At te , magne , canam Clario dilectæ magistro ,
Cynthia , Phœbeo nomine , & arte potens.
Cùm tua vel mutis donent miracula vocem ,
Vocalis citharæ præmia grata feres.
Per te hausi cælum moriens , mentemque recepi :
Pectoris arcta patet , te referante , via.
Ergò Castalii quodcumque è pectore rivi
Fluxerit , in laudes effluet omne tuas.

H h 4

Si,

Si mihi Pæoniis implesti pharmaca succis,
Mella ministravit si miserata manus;
Nos tibi Musæo flaventia pocula melle,
Et Charitum puro pingua lacte damus.
Hæc bibe, quæ nentum Parcarum fila morantur,
Pocula, Lethæo non temeranda lacu.
Tu domitor Fati, Pataræâ nobilis arte,
Eripis è structo funera mœsta rogo.
Tuque potestates herbarum, tuque metalla
Chymica, tu miris pharmaca cocta focis
Novisti, priscis quæ quamquam ignota magistris
Mortem expectantum corpora fessa levant.
Cum mihi tabentes macies exederat artus,
Cumque ferè tenui corpore nullus eram;
Jam tum spondebas dulcis mihi lumina vitæ,
Guttur ab obseſſo libera verba fore.
Nec mora: sulphureis medicatas viribus offas
Artifici nobis sedulus igne paras.
Hæ mihi mandenti latebras pulmonis anhel
Fovère, & lentâ tabida membra lue.
Hinc validi ardentis flores rediere juventæ,
Squalidaque afflavit pristinus ora color.
Sulphura, cæruleis fulgentia sulphura flammis,
Quando ego vos merito laudis honore canam?
Vos tonitru terras, cælum vos omne cietis,
Fulminibusque Jovis semina magna datis,
Cum pater ingenti combusta Ceraunia telo
Dejicit, & fracto culmine vertit Athon.
Per vos exundant inimicis ignibus arces,
Terrifico sonitu Martiaque æra tonant.
Balnea quæque fluunt tristes pellentia morbos
Gignitis: hic vestro truditur igne lapis.

Intepet inde Aponus, medicisque salutifer undis
Stagna Dicarchæus fervida sudat ager.
Quin etiam vester magnæ per viscera matris
Spiritus ignescens cruda metalla coquit.
Fulgurat hinc aurum, atque argenti flumina vivi,
Vulnificusque chalybs irriguo amne riget.
Quid majora sequar? vos & primordia rebus
Acri sufficitis sulphura mixta sali.
Quique fluit volvens tenuis se fluctus odorum,
Perpetuas vestro fumit ab igne dapes.
Quid memorem, Enceladi vivax post fulmina corpus
Ardua sulphureis ut premat Ætna jugis?
Et Jovis Inarime jussis imposita Typhœo
Quanta rotet scopulis sulphura glauca cavis?
Sulphur ovans pœnas fractâ de gente Gigantum
Sumfit, & hoc cælum vindice regna tenet.
Nec non lustrali purgari sulphure fontes
Religio antiquis credita fertur avis.
Actoriden, Peleu; sic Pelea solvis, Acaste:
Amphiaraidis sic, Acheloë, nefas.
Sic ego, sic puro lustratus pectore tandem
Carmina lætitiâ fausta docente cano.
Adfitis Musæ, medicinæ talis & artis
Vosque repertori mollia ferta date.
Ah! gemat, antiquis si quis tantum adstupet annis,
Spernit & ætatis diâ reperta novæ.
Omnia non potuit prudens reperire vetustas,
Atque alia ex aliis extudit arte dies.
Phæbigenæ cœptis potuit præcepta Melampus
Addere, Phylliridis multaue cura dedit.
Ulceribus tetris nativi graminis herba,
Vulneribusque cavis prima medela fuit.

Hh 5

Mox

Mox & morborum tristes extinguere pestes
Inventum est ausis, inclyte Coë, tuis.
Non adeò effeta est hominum experientia follers,
Ut nova non possit cudere sæpè labor.
Nî nova tentasset Tyrrhena per æquora Amalphis,
Magnetum haud regeret nautica vela lapis.
Hujus at auxiliis olim cantata Poëtis,
Ridetur veterum gloria parta mari.
Arctos nunc propior nobis, nec jam ultima Thule est:
Jam facilis lustrat navita Solis iter.
Extra hominum famæque vias, tentare reposta
Ausus es audaci litora puppe, Ligur.
Garrula cede novi tua sidera puppibus, Argo,
Neu Regum jactes ad tua transtra manus.
Tristia junguntur veteris divortia mundi,
Naturæque patent, quæ latuere sacra.
Nascentem populis licuit te, Nile, videre,
Et scit cui tantas debeat orbis aquas.
Nouimus, æstivæ fecunda licentia lymphæ
Solstitiis hiemes cur ferat annæ suas:
Zona rubens nimis non torreat æstibus Indos.
Illic perpetuò rore virefcit humus.
Non Eöus ager pluviali supplicet undæ:
Indica continuis imbribus arva madent.
Hæc Zephyri alarum plausu loca fervida mulcent,
Mitis ubi halantes Euris alit segetes.
Taprobane testis, testes freta sparsa Moluccis:
Ora Helenæ insignis nomine testis erit.
Arvaque, quæ Ganges auratâ pinguis arenâ
Egerit in dominum fulva tributa mare.
Quid? quòd & Arctoi laxantur claustra profundî,
Quæ fluctu, & ventis æquora dura carent.

Dile.

Dilectæ Thetidi Belgarum stantia naves
Marmora fulcarunt non adeunda rate.
Illic, ut perhibent, torpescit frigore pontus,
Atque intempestus stat sine luce dies.
Hic rerum finis, chaos hic, atque ultima mundi
Natura, hoc tristi limite fessa riget.
Vela Batava sequi haud potuit Phœbeia lampas :
Omnia cæca illic : omnia tristè silent.
Informes phocas incano corpore turpes
Vidère, atque ursos, quos alit Urfa gelu.
Quàm sæpè optarunt ventorum prælia nautæ,
Perque procellosum pandere vela fretum,
Excuterent tandem sese ut torpentibus undis !
Edocet ire recens in nova vota timor.
Indomito tandem regnans in pectore virtus
Vicit concreti sæva pericla sali.
Ite animæ egregiæ, fortunatæque laborum,
Ite in fata alacres, quò nova fama vocat.
Ite citæ, & vestras meditando exponite vires,
Quà veterum nullo semita trita pede est.
Gloria multa manet. Quis te, Galilæe, filebit ?
Longa tibi in chartis regna futura cano.
Non tantùm radio veterum describere cælum,
Sed vitro superas ausus inire domos ;
Perque novas artes tradis nova sidera mundo,
Non Ptolemææis sidera nota libris.
Pleiadumque, Hyadumque choros sine nube videmus,
Et tua per cælum splendida damna, Venus.
Vidimus, ignoto quondam quæ lacte nitebat,
Stellarum spissâ luce coire viam.
Admovisti oculis nostros fugientia visus
Per varios obitus astra secuta Iovem.

Me-

Medicea Heroïum foboles , cape læta triumphum :
 Astris infereris , concilioque Jovis.
 Ipse etiam nigrâ tinctum ferrugine Solem
 Pallentes maculis jungere vidit equos.
 Quid triplex fidus Saturni , aut , Cynthia , vultus
 Fabor scruposâ nocte latere tuos ?
 Hæc priscis ignota olim prudentia major
 Repperit auspiciis artis , opisque novæ.
 Ite citæ , & vestras meditando expromite vires ,
 Itæ animæ egregiæ , quæ via nulla patet.
 At tu Musa procax , elegi tenuisque valete :
 Non hæc sunt gracili facta canenda lyrâ.

A D

JOANNEM CIAMPOLUM,
morbo recrudescente.

ERgò hos assiduè gemitus in pectore volvam ?
 Perpetuò lacrimæ nostra per ora fluent ?
 Et roseo Phœbus me decedente videbit
 Lumine mœrentem , me veniente die ?
 Flebimus heu miseri ! luctus , solatia damni
 Exigua ingentis , postulat ipse dolor.
 Ille Philocteten docuit per Lemnia faxa
 Vocibus horrifonis vulnera dira queri.
 Halcyones Ceyca gemunt , & barbara regis
 Daulias Odrysi crimina cantat avis.
 Sic ego , sic mea damna querar crudelia semper
 Lugubri citharâ , flebilibusque modis.
 Atque utinam in gemitus nunc libera verba darentur !
 Sed mihi posse queri fors inimica negat.

Sim-

Singultantem animam turgentes sanguine fauces
Elidunt : voces aspera lingua premit.
Jam quater ardentem sitienti Sirius astro
Ussit humum ; toties frigore læsit hiems ;
Nec venit ulla potens longo medicina dolori ,
Nec mea Pæoniâ membra levantur ope.
Ipse meum specto moriens miserabile funus ,
Paulatimque animâ deficiente cado.
Horrida languentes macies depascitur artus :
Lutea pallescens inficit ora color.
Cogimur & longam moriendo discere mortem ,
Dum præsaga mali mens sibi fata canit.
Felices , inopina dies quos funere mergit ,
Occupat & celeri mors properata nece !
Heu quoties morimur , dum proxima fata timemus !
Hoc pejus leto : nam mora mortis obest.
Haud aliter Lapithas , mœstumque Ixiona terret
Jam jam lapsuro pondere prona silex.
Credite, deficio : jam pellis dura resistit
Tractanti, & tristi viscera tabe fluunt.
Sic cera admotis tabescit Hymettia flammis :
Sic tepidis Austris cocta pruina madet.
Languent sic , urens oculus quos fascinat , agni :
Sic tenera à Scythico læditur herba gelu.
Nec tantùm doleo compressis faucibus æger ;
Plurima quassato corpore damna fero.
Ipsam animi sedem , regnantem corporis arcem ,
Nunc caput ignavo possidet igne vapor :
Nunc acres stomacho ravidâ cum bile tumultus
Fervent , & sævo pondere discruciant.
Lassum percurrunt ululantia murmura ventrem ,
Humida nec membris dant alimenta dapes.

Vivo

Vivo equidem parcè, sed mox jejunia corpus
Attenuant: epulis abstinuisse grave est.
Intolerabilibusque malis comes addita cura,
Mollem animum æternis pascitur ulceribus.
Hanc peperit morbus, morbusque augetur ab illâ:
Hæc me tristitiæ lurida felle rigat.
Hinc sæpè extimui graviora pericula veris,
Et sensi falsâ suspitione trahi.
Hinc animi victus damno quemcumque calorem,
Quodcumque & frigus pallida membra quatit.
Compositæ curret num vitæ ad munia venæ
Exploro, & trepidans incaluisse puto.
Seu quatuor tussi, fibras pulmonis anhelî
Exesas carie suspicor esse truci.
Conveniunt crebrò nos, ut solentur, amici:
Spem vultu simulant, tristitiamque tegunt.
Ah genio indulge, curas depelle malignas,
Clamant: tu morbo, Virgini amate, faves.
Ecquis erit finis lacrimis? lugubria mitte:
Eia age linquantur mollia fulcra tori.
Te silvæ, te rura vocant: age, rura petamus,
Quà diffusa nitet mitior aura poli.
Aucupio silvas, silvas venatibus aptas,
Flumina, piscosos aspiciasque lacus.
Hinc canibus lepores, canibus sectabere cervos,
Latratuque feras retia ad alta premes.
Scilicet è stratis tollam miserabile corpus?
Committam Alpinis squalida crura jugis?
Fortia non nostræ sunt hæc ad munera vires:
Hi mihi sunt colles, hi mea regna, tori.
Officium bona verba pium, sed inutile tentant:
Desinite, assiduis non saturor lacrimis.

Quid?

Quid ? quòd me cæli lædit spirabile lumen ,
Quo regimur : quævis mobilis aura nocet.
Letiferi calidis spirant seu flatibus Austri ,
Sive agitata truci silva Aquilone fremit ;
Exerior proprias hiemes , pluviasque rigentes ,
Exundans cerebro quas pituita parit.
Sibila perque aures imitata tonitrua surdas
Volvuntur , miserum concutiuntque caput.
Per madida ora liquor turgens me flumine largo
Proluit : ampullis fervida sputa tument.
Non secùs ardenti si fortè inclusus ahenò
Ebullit multo fervidus igne latex ;
Ipse furit , niveamque fremens eructat aquæ vim ,
Sparsaque anhelanti gurgite flamma madet.
Miror , inexhausto tribuat quis pabula fonti ;
Qui tantus fluitet sicca per ossa liquor.
Mirantur medici , & sortem miserantur iniquam :
Mille adhibent doctis pocula mista modis.
Lacte arcere jubent inclusos faucibus ignes ,
Hordea dant , feris quæ maduere focis.
Sanguine tentarunt salientem incidere linguam :
Infecit tepidus brachia secta cruor.
Poma coronato radiantia Punica crine ,
Languenti succos exhibuere suos.
Et quo mala fluunt emuncta Cydonia muco ,
Quo passæ ficus , perlita sæpè gula est.
Sæpè bibi , urentes meditans avertere flammæ ,
Pocula pallenti cortice tincta nucis.
Et modò silvarum foliis decussa Calabris
Mella ministrarunt , helleborosque graves.
Aggressique rosis sunt admiscere sapes ,
Quos mittit dives Trinacris Hybla favis.

Fascio-

Fasciolas tenues, ægrum focalia collum,
Et nidum pulsus gessit hirundinibus.
Quid referam quoties suffitu pectus odoro
Lustravi, & fumis, turifer Inde, tuis?
Et quoties, ficcum possem ut distendere corpus,
Æstivi membris intepuere lacus?
Victum infelicem cochleæ, cancrique dedere,
Et testudineo squalida jura gelu.
Quin sunt conati stomachum fulcire ruentem
Arboribus gummi quod genit Arabia.
Balsama miscuerunt diti Gangetide merce,
Et quæ vicino cinnama sole rubent.
Sinarum extremo divulsa ab litore radix
Venerat, & nullâ me quoque juvit ope.
Aude animis, tibi certa salus promissa medentum,
Dicebant: numquam venit amica salus.
Obstitit auxiliis vivax in fomite labes
Artis, & irrigit vana magisteria.
Non hoc Phillyridis, non hoc laudata Melampi
Cura Amythaonii pelleret arte malum.
Tunderet in morbos Epidauria gramina frustra
Incluta Phœbigenæ nos miserata manus.
Non gemitus Superi nostros audire perennes
Adjunctâ quamvis sustinere prece.
Parce pium Numen, cæli quo templa reguntur,
Cujus & imperium sidera fulva timent.
Si non sacrilegæ mens est sibi conscia culpæ,
Redditus est templis si tibi semper honos;
Parce precor, vel saltem aliquam de fulmine partem
Deme meo: sævâ projice tela manu.
Nunc & amara dies, & noctis tristior umbra est.
Quàm mallem æterno diriguisset gelu!

Ipsa

Ipſa quies rerum ſomnus, Deus utilis ægris,
Me fugit, & lacrimis lumina feſſa patent.
Verſamur ſtratis, & nox eſt annua nobis:
Tarda nimis querimur ſidera Luciferi.
Quòd ſi conciliant depaſta papavera ſomnum,
Me miſerum hic quantis terret imaginibus!
Occurrunt menti ſimulacra carentia vitæ,
Viſaque ſunt tenui dicere voce, veni.
Ora virum majora viris pallentia vultu
Exanguī illudunt, diſcutiturque ſopor.
Tunc iterum ad gemitus eadem nos horrida morbi
Damna vocant, nec jam falſa timere jubent.
Lenta tenent animum ſaſtidia: nulla voluptas
Fleſcit: non Bacchus, non juvat alma Ceres.
Squalent impexi rigidâ cervice capilli:
Veſtis inornatos deſtuit ante ſinus.
Non Urbis, non ruris opes, auriſque talenta,
Eöæque placent deliciæ lapidum.
Ingratus mihi Sol, ingrata Aurora rubefcit:
Obleſtant pectus tempora nulla meum.
Aſpice, jam Zephyri florens genitalibus auris
Felices fetus parturit almus ager.
Perſtrepit omne nemus cantu, virgulta ſuſurrant:
Liquitur è ſummis tabida bruma jugis.
In tepidos ſoles ſe roſcida gramina credunt:
Floreæ de vernâ pullulat arbor humo.
Sed mihi nequicquam fulgent Nephelæidos Helles
Sidera, ridentis gaudia ſumma poli.
Semper hiems nobis: ſanguis ſi vere tepenti
Æſtuat, infelix in ſua damna furit.
Acriùs & morbo fauces tentantur acuto:
Nam claudit fervens arctiùs ora cruor.

I i

Non

Non rauca fontis scatebræ per saxa cientis
 Murmura, non possunt prata movere animus.
 Atque greges, atque arva nocent, atque ardua silva:
 Non lati colles, pascua nulla iuvant.
 Et doleo, pingui pastos seu gramine vidi
 Mollibus in pratis luxuriare greges.
 Sive quis ediderat pastoria sibila cannâ,
 Odi signa bonæ sibila lætitiæ.
 Et dulces avium per frondea tecta Camœnæ
 Heu visæ tantum sunt mea fata queri:
 Seu viridi taurus projectus mugit herbâ,
 Dixi: Mugitu me vocat ad gemitus.
 Frumenta aspexi verno turgentia lacte;
 Arens tunc subiit, quæ premat ossa, cutis.
 Omnia læta, mihi sunt instrumenta doloris,
 Materiamque mali mens sibi dura parit.
 Et meditor: tellus non hæc mihi verna colores
 Submittit; rident prata benigna aliis.
 Vos legite ungue rosas, Tyrio queis fulgurat ostro,
 Quæ flagrat niveis gratia mista genis.
 Vos decet iste color, vobis sint lilia curæ:
 Pratorum nitidum vos manet omne decus.
 Ipse legam flores veterum monumenta dolorum,
 Et ferrugineis te, Hyacinthe, comis.
 Pallentes carpam violas, mcestaque cupressu,
 Quæ laurum optarant, tempora vineta geram.
 Impulerat nostras sonitus si gurgitis aures,
 Purior electro fons ubi volvit aquas;
 Conspiciens dixi: Non hæc mihi frigida currit
 Sedatura gravem flumine lymphæ sitim.
 Ora quidem sitiunt, quæ nunc incendia pascunt,
 Non pandit latici sed gula pressa viam.

Onimium, nimiumque fugacis dona iuventæ!
 O quàm veloci laberis acta pede!
 Tardiùs è Scythico cornu decussa sagitta,
 Aëra per liquidum cuspide scindit iter.
 I nunc, ingentes laudato in corpore vires,
 Atque lacertosos firma per ossa toros.
 Aut illas ætas annorum pondere frangit;
 Morborum aut ictu fortia membra cadunt.
 Quique color malis Pæstana rosaria miscet,
 Et quod nativum lilia vincit ebur;
 Marcescunt subitò, ceu cùm labefacta caducum
 Sole gravi curvant alba ligustra caput.
 Olim qualis eram (nunc me mea fallit imago,
 Si jam præteritos mente revolve dies)
 Cùm dives gregibus, memini, me Parma tenebat!
 Nam puerum celso nutriit illa lare.
 Quod mihi tunc robur, quàm gaudia multa fuere!
 In fesso numquam corpore quanta salus!
 Non me terruerant hiemes, solesque potentes,
 Et poteram pluvium vertice ferre Iovem.
 Quos ego non colles, quos non indagine cinxi
 Lucos, hortatus tesqua per alta canes!
 Tunc celeres potui damas, tunc figere cervos:
 Vidi de fluviis humida lina trahi.
 Et modò fortis equi luctantia colla recurvans
 Confraga sectabar per juga montis apros.
 Interdum molles pedibus plausisse choreas
 Juverat: & digitis increpuisse Iyram.
 Cura fuit Martis simulacra ciere sub armis,
 Et pugilum ludis implicuisse manus.
 Gallica quid memorem quoties per flumina navi
 Adversa obnixo pectore stagna seco?

Me Tarrus, gelido lavit me Nicia fluctu:
Me Phaëthontæo fustulit amne Padus.
Nec mihi solus amor corpus durare palæstrâ,
Sed mentem egregiis artibus excolui.
Vidit Palladiis nos impallescere chartis,
Inter laudatos nox vigilata libros.
Multaque Cecropiis trutinabar scripta magistris:
Non renuit mecum Græcia docta loqui.
Tentabam umbrosi latebras penetrare Lycei,
Quasque alii monstrant edidicisse vias.
Sæpè animum docti ceperunt scripta Platonis,
Cujus Mopsopio pagina melle fluit.
Et modò scrutabar Samii dictata silentis;
Nunc florem ex hortis legi, Epicure, tuis.
Infornisique gravi fovit me Porticus umbrâ,
Arcefilæus detinuitque labor.
Latratus decuit Cynicos audire legentem,
Nec me pacati terruit ira canis.
Democrito arrisi, novi præcepta Cleanthis,
Et Chrysippææ stamina mentis opus.
Gaudebam meditans, ineant quot prælia sectæ,
Graiorum in quas est didita turba senum.
Materiem hic componit aquis, hic aëre gignit;
Alter Apollinei sideris igne creat.
Ille Chao latuisse docet vaga semina rerum,
Omniaque arcanis nectit amicitiiis.
Æternum est aliis mundi versatile templum,
Machinaque hæc nullâ dissolvienda die.
At natum ille refert, ausus restringere solem,
Et dare perpetuæ fata diurna faci.
Sunt quoque rore levi, & nebulis qui sidera pascant,
Et qui non uno se putet orbe tegi.

Casibus hic sceptrum donat, Divosque relêgat,
Exiit & mentes felligione Deûm.
Spernit Tænarias, incendia postuma, pœnas
Impius hic; trepidans manibus ille litat.
Nec desunt sensus qui damnent, omnia fassi
Nesciri, tenebras seque latere suas.
Omnia mirabar, sed tunc plus arte movebar
Socraticâ, & scriptis, Stoïca turba, tuis.
Quæ bona sint animi, certus quis limes honesti,
Quas sibi divitias vita beata petat:
Et didici, sanctos formet quæ regula mores;
Æstus quæ valeat vincere vis animi:
Quæ tristes iras virtus, quæ frangat amores,
Quæ desideriiis pectora anhela levet;
Pallentesque metus quæ fortibus induat armis,
Ignavæ prohibens terga dedisse fugæ.
Solum turpe malum sapiens putat, ille dolores
Perfert, consilii propositique tenax.
Hic pede proculcans letalia fata superbo,
Humanis major creditur esse malis.
Ære Perillæo clausus fera iussa Tyranni
Sperneret, & nullos ederet ore sonos.
Hæc olim novi, quæ nunc me flagitat usus:
Utar præceptis, quæ mea fata petunt.
Agmina moerentium circumstant sæva dolorum:
Aggreditur fessi vincere corda timor.
Quid faciam? unde petam trepidi solatia luctûs?
Quis bellaturo fortia tela dabit?
Ite procul questus, animi oblectamina vilis,
Ite procul: jam nos ingemuisse pudet.
Non lacrimis durum novit mansuescere fatum;
Parcarum inflexo fila adamante rigent.

Te supplex adeò, supplex tua munera posco,
O sola humanis mors medicina malis!
Tu portus, placido qui naufraga corpora mundi
Amplexu rursus non agitata foves.
Adsis, horribilesque ferox huc flecte volatus;
Hoc pete Tartareâ falce cruenta caput.
Quo moriture ruis? quæ te dementia cepit!
Parce miser verbis, ominibusque malis.
Scilicet in primâ florens carpere iuventâ?
Nec te spes famæ quantulacumque tenet?
O ubi mens studiis quondam gavisâ Minervæ,
Et quæ scribendi gloria dulcis erat?
Non adeò usque mori miserum est: non segnior ibo,
Ibo animis contrâ: mors miserata veni.
Nec totus moriar, lethi custodia nostri
Te penès, Italiæ, Ciampole, grande decus.
Carminibus celebrata tuis mea fama legetur,
Et ferar extinctus docta per ora virum.
Auspice te mortis victor fata aspera rumpam:
Te duce Avernali non cohibebor aquâ.
Quæ tibi cantanti non est permissa potestas?
Nam tua Pindarico fulmine Musa tonat.
Tusci scriptores tenerorum cedit amorum:
Gaudet capta novis Ausonis ora sonis.
Aldobrandinam relegis si carmine villam,
En tibi festa cohors plaudit Hamadryadum,
Sive Palæstinas Picêno in litore sedes
Concinis, Adriaci sternitur unda freti.
Et te Cælicolûm cantantem exercitus audit,
Quorum humeris templum dulce pendit onus.
Prô pudor Italiæ, teneros quæ cantat amores,
Carminis & grato fraudat honore Deum!

Non

Non tulit ingenti laudandus Ciampolus auso :
Illius est nostris Musa operata sacris.
Gaude : namque novis video tua tempora fertis
Cingi , & Idumæâ fronde nitere comas.
Tempus erit, læto tua cùm vestigia plausu
Magnanimùm Vatum turba secuta colet.
Tu modò perge alacer, semperque audentior ito,
Nec tu corvorum rostra inimica time.
Nam super astra volans niveis vectabere cycnis,
Quà invidiæ telis gloria claudit iter.
Nec minùs heroi tangit te cura cothurni,
Et potes Aoniâ dicere bella chely.
Inclyta facta virùm vocis si munere donas,
Munere tu signis das potiore frui.
Hoc tibi Pegasides, hoc concessere Sorores,
Teque potestates edocuere suas.
Namque ferunt celso Parnassi in vertice, sacra
Bellerophonæus quà rigat arva liquor,
Seclusum florere nemus, quo gratius ullum
Non furgit Phœbo, Piëridumque choris.
Hos Zephyri campos Etesia flamina mulcent,
Arboribusque frequens roscida vernat humus.
Pullulat ante omnes sed formosissima laurus,
Quæ medio in luco conspicienda viret.
Una nemus trunco ingenti quæ parturit umbra,
Et latè foliis celat opaca diem.
Hujus odorato sudantur balsama ligno,
Dulcis & ambrosiæ cortice manat odor.
Indictum refero : lacrimatas nectaris undas
Excipit Aoniæ sedula cura manus.
Hos Musæ servant latices, queis perlita durat
Gloria Tænario non violanda lacu.

Ma-

Materno nequicquam astu servatus Achilles
 Occidit, & Trojæ funera morte luit.
 At benè Pieriâ perfusus nectaris undâ
 Martis equis rapidum trans Acheronta volat.
 Copia felicitis tibi, Ciampole, credita succi est:
 Fac mea cælestis proluat ora liquor.
 Ah socii fato miserere cadentis acerbo!
 Fer non casurum nomen ad astra meum.
 Tristitia sic facili curabis funera sumptu:
 Non posco in cineres Perfica dona meos.
 Non mihi Orontæâ tumulos aspergite myrrhâ,
 Bustaque fecundæ mercibus Assyriæ.
 Si mea Castalio stillabunt ossa liquore,
 Invida post mortis fata superstes ero.

F I N I S.

Errata typographica.

*Pag. 185. lin. ult. leg. Extremis Nili pag. 192. l. 11. leg. fano, pag. 194. l. 28. or 30.
 leg. Marcia pag. 212. l. 2. leg. Postera vix sperent; pag. 230. l. 5. leg. fratris superstitem
 filium lin. 16. leg. per vestigia, pag. 268. lin. ult. leg. habet pag. 270. l. 9. leg. Mox Te
 Pierio pag. 303. l. 18. dele Coadjutor Monasteriensis pag. 316. l. 26. leg. Plebi pareat
 pag. 333. l. 1. leg. Flent pag. 371. l. 10. leg. Tethyi pag. 386. l. 16. leg. quam lin. 24. leg.
 Quo pag. 387. l. 2. leg. Æoliden lin. 6. leg. quantum lin. 27. leg. Suada pag. 388. l. 1.
 leg. areet lin. 19. dele S. D. N. pag. 391. l. 28. leg. Nec illa pag. 472. l. 1. leg. nec tam
 pag. 496. l. 10. leg. gemit.*

69. 30.
Hillem
ox To
archat
18. 1. 1.
ce hat

